

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Paşa Mustafa ÖZYURT

TURİZM GELİŞİMİNİN YEREL HALKIN BİREYSEL VE TOPLUMSAL YAŞAM
KALİTESİ ÜZERİNE ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı
Doktora Tezi

Antalya, 2018

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Paşa Mustafa ÖZYURT

TURİZM GELİŞİMİNİN YEREL HALKIN BİREYSEL VE TOPLUMSAL YAŞAM
KALİTESİ ÜZERİNE ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

Danışman

Prof. Dr. Mustafa GÜLMEZ

Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı

Doktora Tezi

Antalya, 2018

T.C.
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Paşa Mustafa ÖZYURT'un bu çalışması jürimiz tarafından Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı Doktora Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Kemal KANTARCI (İmza)

Üye (Danışmanı) : Prof. Dr. Mustafa GÜLMEZ (İmza)

Üye : Doç. Dr. F. Özlem GÜZEL (İmza)

Üye : Doç. Dr. M. Alper BAŞARAN (İmza)

Üye : Doç. Dr. V. Rüya EHTİYAR (İmza)

Tez Başlığı : Turizm Gelişiminin Yerel Halkın Bireysel ve Toplumsal Yaşam Kalitesi Üzerine Etkilerinin İncelenmesi
--

Onay : Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 18/04/2018

Mezuniyet Tarihi : 17/05/2018

(İmza)
Prof. Dr. İhsan BULUT
Müdür

AKADEMİK BEYAN

Doktora Tezi olarak sunduğum “Turizm Gelişiminin Yerel Halkın Bireysel ve Toplumsal Yaşam Kalitesi Üzerine Etkilerinin İncelenmesi” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

(imza)

Paşa Mustafa ÖZYURT

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Paşa Mustafa ÖZYURT
Öğrenci Numarası	20135204010
Enstitü Ana Bilim Dalı	Turizm İşletmeciliği
Programı	Doktora
Programın Türü	() Tezli Yüksek Lisans (X) Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Prof. Dr. Mustafa GÜLMEZ
Tez Başlığı	Turizm Gelişiminin Yerel Halkın Bireysel ve Toplumsal Yaşam Kalitesi Üzerine Etkilerinin İncelenmesi
Turnitin Ödev Numarası	960770442 / 960758566

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 170 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 08/05/2018 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

Alıntılar hariç % 6'dır

Alıntılar dâhil % 16'dır.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımca yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

08/05/2018

(İmza)
Prof. Dr. Mustafa GÜLMEZ
Danışman

İÇİNDEKİLER

ŞEKİLLER LİSTESİ	iv
TABLolar LİSTESİ	v
KISALTMALAR LİSTESİ	viii
ÖZET	ix
SUMMARY	x
ÖNSÖZ	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

YAŞAM KALİTESİ KAVRAMI

1.1. Yaşam Kalitesi Kavramına Tarihsel Bakış	3
1.2. Yaşam Kalitesi ve İlişkili Kavramların Kullanımı	4
1.3. Yaşam Kalitesi ve Kültür	8
1.4. Yaşam Kalitesi ve Yaşam Standardı Ayırımı	10
1.5. Yaşam Kalitesi Modelleri	11
1.6. Yaşam Kalitesini Açıklayan Kuramlar	15
1.6.1. Tabandan Tavana Kuramı	15
1.6.2. Tavandan Tabana Kuramı	16
1.6.3. Uyum Kuramı	17
1.6.4. Sabit Nokta Kuramı	18
1.6.5. Sosyal Karşılaştırma Kuramı	19
1.6.6. Hedef Kuramı	21

İKİNCİ BÖLÜM

TURİZM VE YAŞAM KALİTESİ İLİŞKİSİ

2.1. Turizmin Etkileri.....	25
2.1.1. Turizm Gelişiminin Ekonomik Etkileri	27
2.1.2. Turizm Gelişiminin Çevresel Etkileri.....	29
2.1.3. Turizm Gelişiminin Sosyokültürel Etkileri	30
2.2. Yerel Halkın Turizm Gelişimine Karşı Tutumunu Belirleyen Faktörler.....	32
2.2.1. Cinsiyet.....	33
2.2.2. Yaş.....	33
2.2.3. Eğitim Düzeyi.....	34

2.2.4.	Gelir	34
2.2.5.	Turizme Ekonomik Bağımlılık	34
2.2.6.	Bölgede Yaşama Süresi	34
2.2.7.	Çocukluğun Bölgede Geçmiş Olması	35
2.2.8.	İkamet Yerin Turizm Bölgesine Olan Mesafesi	35
2.3.	Yerel Halkın Turizm Gelişimine Yönelik Tutumunu Açıklayan Modeller	36
2.3.1.	Destinasyon Yaşam Eğrisi Modeli	36
2.3.2.	Doxey'in Irridex Modeli	38
2.3.3.	Sosyal Değişim Teorisi	40
2.3.4.	Toplumsal Aidiyet Teorisi	41
2.3.5.	Yere Bağlılık Teorisi	41
2.4.	Turizm ve Yaşam Kalitesi	45

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TURİZM GELİŞİMİNİN YEREL HALKIN YAŞAM KALİTESİNE ETKİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

3.1.	Araştırmanın Amacı ve Önemi	56
3.2.	Araştırma Modeli ve Hipotezler	57
3.3.	Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları	61
3.4.	Araştırmanın Yöntemi	61
3.5.	Araştırmada Kullanılan Ölçekler	62
3.6.	Pilot Uygulama	64
3.7.	Araştırma Bulguları	65
3.7.1.	Verilerin Çözümlemesi	65
3.7.2.	Verilerin Kontrolü ve Analizler İçin Hazırlanması	65
3.7.3.	Ölçeklere Ait Güvenilirlik Analizi Bulguları	66
3.7.4.	Katılımcıların Demografik Profili	70
3.7.5.	Önermelere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	71
3.7.6.	Normallik Dağılımının İncelenmesi	75
3.7.7.	Yere Bağlılık Ölçeğine Ait Farklılık Testleri	76
3.7.8.	Yaşam Kalitesi Ölçeğine Ait Farklılık Testleri	78
3.7.9.	Turizmin Etkileri Ölçeğine Ait Keşfedici Faktör Analizi	80
3.7.10.	Turizmin Etkileri Ölçeğine Ait Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları	89

3.7.11. Turizm Gelişimine Karşı Tutum Ölçeğine Ait Keşfedici Faktör Analizi	
Sonuçları.....	98
3.7.12. Turizm Gelişimine Karşı Tutum Ölçeğine Ait Doğrulayıcı Faktör Analizi	
Sonuçları.....	99
3.7.13. Yere Bağlılık Ölçeğine Ait Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları	101
3.7.14. Bireysel Yaşam Kalitesi Ölçeğine Ait Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları .	103
3.7.15. Toplumsal Yaşam Kalitesi Ölçeğine Ait Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları ...	
.....	106
3.7.16. Yapısal Modelin Testi	108
3.7.17. Hipotez Testleri	114
3.7.18. Gruplararası Karşılaştırma.....	117
SONUÇ	125
KAYNAKÇA.....	133
EK 1– Anket Formu	149
ÖZGEÇMİŞ	153

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1 Yaşam Kalitesi Bileşenlerinin Çok Boyutlu İlişkisel Gösterimi.....	7
Şekil 1.2 Gelir ve Yaşam Kalitesi Algısı İlişkisi.....	10
Şekil 1.3 Dünya Sağlık Örgütü'nün Yaşam Kalitesi Modeli	12
Şekil 1.4 Cummis'in Yaşam Kalitesi Modeli.....	13
Şekil 1.5 Tabandan-Tavana Modeli.....	15
Şekil 1.6 Hedef Belirlemenin Dört Unsuru	22
Şekil 2.1 Turizmin Ekonomik, Sosyokültürel ve Çevresel Etkilerinin Çok Boyutlu İlişkisi...26	
Şekil 2.2 Destinasyon Yaşam Eğrisi	38
Şekil 2.3 Iridex Modeli.....	39
Şekil 2.4 Yere Bağlılık Boyutları	42
Şekil 2.5 Yer Duygusunun Boyutları	43
Şekil 2.6 Yerel Halkın Yaşam Kalitesini ve Ziyaretçilerin Deneyim Kalitesini Etkileyen Faktörler	46
Şekil 2.7 Turizmin Yerel Halkın Yaşam Kalitesi Üzerine Olan Etkilerinin Bütüncül Bir Yaklaşımla Gösterimi.....	48
Şekil 2.8 Turizmin Algılanan Etkileri ile Yaşam Kalitesi Arasında Aracı Değişkenlerin Etkisi	50
Şekil 2.9 Turizm Etkilerinin Farklı Yerel Halk Gruplarının Yaşam Kalitesi Üzerine Olan Etkisi.....	50
Şekil 2.10 Turizm Gelişim Aşamalarının Yerel Halkın Yaşam Kalitesi Üzerine Olan Etkisi .	50
Şekil 3.1 Araştırma Modeli ve Hipotezlerin Gösterimi.....	58
Şekil 3.2 İlişkisiz Model Örneği.....	91
Şekil 3.3 İlişkili (Birincil Seviye) Model Örneği	91
Şekil 3.4 Turizmin Etkileri Ölçeğine Ait Doğrulamalı Faktör Analizi	93
Şekil 3.5 Turizm Gelişimine Karşı Tutum Ölçeğine Ait Doğrulamalı Faktör Analizi	100
Şekil 3.6 Yere Bağlılık Ölçeğine Ait Doğrulamalı Faktör Analizi	101
Şekil 3.7 Bireysel Yaşam Kalitesi Ölçeğine Ait Doğrulamalı Faktör Analizi	104
Şekil 3.8 Toplumsal Yaşam Kalitesi Ölçeğine Ait Doğrulamalı Faktör Analizi	106
Şekil 3.9 Kurgulanan Araştırma Modeli.....	110
Şekil 3.10 Yapısal Model	111
Şekil 3.11 Anlamlı İlişkilerin Gösterimi	116
Şekil 3.12 Gelirini Tamamen Turizmden Kazananlara Göre Anlamlı İlişkilerin Gösterimi .	119
Şekil 3.13 Turizmden Hiç Gelir Elde Etmeyenlere Göre Anlamlı İlişkilerin Gösterimi	122

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.1 Schalock ve Verduge'nin Yaşam Kalitesi Modeli ve Bileşenleri	14
Tablo 3.1 Pilot Uygulama Sonucunda Ölçeklere Ait Elde Edilen Güvenilirlik Analizi Değerleri	65
Tablo 3.2 Yere Bağlılık Ölçeğine Ait Güvenilirlik Analizi Bulguları	66
Tablo 3.3 Yere Bağlılık Ölçeğini Oluşturan Önermelerin Ölçeğin Güvenilirliğine Olan Katkıları	66
Tablo 3.4 Turizmin Etkileri Ölçeğine Ait Elde Edilen Güvenilirlik Analizi Bulguları	66
Tablo 3.5 Turizmin Etkileri Ölçeğini Oluşturan Önermelerin Ölçeğin Güvenilirliğine Olan Katkıları	67
Tablo 3.6 Turizm Gelişimine Karşı Tutum Ölçeğine Ait Elde Edilen Güvenilirlik Analizi Bulguları	68
Tablo 3.7 Turizm Gelişimine Karşı Tutum Ölçeğini Oluşturan Önermelerin Ölçeğin Güvenilirliğine Olan Katkıları	68
Tablo 3.8 Bireysel Yaşam Kalitesi Ölçeğine Ait Elde Edilen Güvenilirlik Analizi Bulguları	68
Tablo 3.9 Bireysel Yaşam Kalitesi Ölçeğini Oluşturan Önermelerin Ölçeğin Güvenilirliğine Olan Katkıları	69
Tablo 3.10 Toplumsal Yaşam Kalitesi Ölçeğine Ait Elde Edilen Güvenilirlik Analizi Bulguları	69
Tablo 3.11 Toplumsal Yaşam Kalitesi Ölçeğini Oluşturan Önermelerin Ölçeğin Güvenilirliğine Olan Katkısı	69
Tablo 3.12 Katılımcılara Ait Demografik Bilgilerin Gösterimi	71
Tablo 3.13 Yere Bağlılık Ölçeğini Oluşturan Önermelere Ait Tanımlayıcı İstatistikler	72
Tablo 3.14 Turizmin Etkileri Ölçeğini Oluşturan Önermelere Ait Tanımlayıcı İstatistikler ...	73
Tablo 3.15 Turizm Gelişimine Karşı Tutum Ölçeğini Oluşturan Önermelere Ait Tanımlayıcı İstatistikler	74
Tablo 3.16 Bireysel Yaşam Kalitesi Ölçeğini Oluşturan Önermelere Ait Tanımlayıcı İstatistikler	74
Tablo 3.17 Toplumsal Yaşam Kalitesi Ölçeğini Oluşturan Önermelere Ait Tanımlayıcı İstatistikler	75
Tablo 3.18 Yere Bağlılık Ölçeğini Oluşturan Önermelere Ait t-Testi Bulguları	77
Tablo 3.19 Yere Bağlılık Ölçeğini Oluşturan Önermelere Ait Anova Analizi Bulguları	78

Tablo 3.20 Yaşamdan Bir Bütün Olarak Duyulan Memnuniyet Düzeyine Ait t-Testi Bulguları	79
Tablo 3.21 Yaşamdan Bir Bütün Olarak Duyulan Memnuniyet Düzeyine Ait Anova Analizi Bulguları	80
Tablo 3.22 Turizmin Etkileri Ölçeğine Ait KMO ve Bartlett Testi Sonuçları	81
Tablo 3.23 Faktörlere Ait Özdeğer ve Varyanslar-1	81
Tablo 3.24 Faktörlere Ait Özdeğer ve Varyanslar-2	82
Tablo 3.25 Faktörleri Oluşturan Değişkenler ve Bunlara Ait Faktör Yükleri	83
Tablo 3.26 Güncellemeler Sonucunda Oluşan KMO ve Bartlett Testi Sonuçları	84
Tablo 3.27 Önermelere Ait Ortak Varyans Değerleri	84
Tablo 3.28 Güncellemeler Sonucunda Oluşan Faktörler ve Bunlara Ait Özdeğerlerin ve Varyansların Gösterimi	85
Tablo 3.29 Güncellemeler Sonucunda Oluşan Faktörler ve Bunları Oluşturan Önermelere Ait Faktör Yükleri	86
Tablo 3.30 Turizmin Etkileri Ölçeğine Ait Elde Edilen Keşfedici Faktör Analizi Bulguları ..	88
Tablo 3.31 Faktörleri Oluşturan Önermelere İlişkin Değerler	89
Tablo 3.32 Uyum İyiliği Değerleri	90
Tablo 3.33 İlişkili ve İlişkisiz Modellerin Uyum İyiliği Değerlerinin Karşılaştırılması	91
Tablo 3.34 Turizmin Etkileri Ölçeğine Ait Doğrulamalı Faktör Analizi Uyum İyiliği Değerleri	92
Tablo 3.35 Turizmin Etkileri Ölçeğine Ait Yapı Geçerliliği Sonuçları	95
Tablo 3.36 Olumlu Ekonomik Etkiler Faktörünü Oluşturan Önermelere Ait Korelasyon Tablosu	96
Tablo 3.37 Olumsuz Çevresel Etkiler Faktörünü Oluşturan Önermelere Ait Korelasyon Tablosu	97
Tablo 3.38 Olumsuz Sosyokültürel Etkiler Faktörünü Oluşturan Önermelere Ait Korelasyon Tablosu	97
Tablo 3.39 Olumsuz Ekonomik Etkiler Faktörünü Oluşturan Önermelere Ait Korelasyon Tablosu	97
Tablo 3.40 Olumlu Sosyokültürel Etkiler Faktörünü Oluşturan Önermelere Ait Korelasyon Tablosu	98
Tablo 3.41 Olumlu Çevresel Etkiler Faktörünü Oluşturan Önermelere Ait Korelasyon Tablosu	98
Tablo 3.42 Turizm Gelişimine Karşı Tutum Ölçeğine Ait KMO ve Bartlett Testi Sonuçları ..	98

Tablo 3.43 Turizm Gelişimine Karşı Tutum Ölçeğini Oluşturan Önermelere Ait Ortak Varyans Değerleri.....	99
Tablo 3.44 Turizm Gelişimine Karşı Tutum Ölçeğine Ait Elde Edilen Keşfedici Faktör Analizi Bulguları	99
Tablo 3.45 Turizm Gelişimine Karşı Tutum Ölçeğine Ait Yapı Geçerliliği Sonuçları	100
Tablo 3.46 Turizm Gelişimine Karşı Tutum Faktörünü Oluşturan Önermelere Ait Korelasyon Tablosu	100
Tablo 3.47 Yere Bağlılık Ölçeğine Ait Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İyiiliği Değerleri	102
Tablo 3.48 Yere Bağlılık Ölçeğine Ait Yapı Geçerliliği Sonuçları	102
Tablo 3.49 Yere Bağlılık Ölçeğini Oluşturan Önermelere Ait Korelasyon Tablosu	103
Tablo 3.50 Bireysel Yaşam Kalitesi Ölçeğine Ait Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İyiiliği Değerleri	104
Tablo 3.51 Bireysel Yaşam Kalitesi Ölçeğine Ait Yapı Geçerliliği Sonuçları	105
Tablo 3.52 Bireysel Yaşam Kalitesi Ölçeğini Oluşturan Önermelere Ait Korelasyon Tablosu	105
Tablo 3.53 Toplumsal Yaşam Kalitesi Ölçeğine Ait Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İyiiliği Değerleri	107
Tablo 3.54 Toplumsal Yaşam Kalitesi Ölçeğine Ait Yapı Geçerliliği Sonuçları	107
Tablo 3.55 Toplumsal Yaşam Kalitesi Ölçeğini Oluşturan Önermelere Ait Korelasyon Tablosu	108
Tablo 3.56 Modifikasyon Öncesi Yapısal Modele Ait Elde Edilen Uyum İyiiliği Değerleri .	109
Tablo 3.57 Modifikasyon Sonrası Yapısal Modele Ait Elde Edilen Uyum İyiiliği Değerleri	109
Tablo 3.58 Ölçme Modeli Yapı Geçerliliği Sonuçları	113
Tablo 3.59 Hipotez Sonuçları	115
Tablo 3.60 Gelirinin Tamamını Turizmden Kazananlara Göre Hipotez Sonuçları	118
Tablo 3.61 Turizmden Hiç Gelir Elde Etmeyenlere Göre Hipotez Sonuçları.....	121
Tablo 3.62 Hipotez Sonuçlarının Karşılaştırmalı Gösterimi	123

KISALTMALAR LİSTESİ

Arş. Gör.	: Araştırma Görevlisi
Doç. Dr.	: Doçent Doktor
Prof. Dr.	: Profesör Doktor
Dr. Öğr. Üyesi	: Doktor Öğretim Üyesi
Ed.	: Editör
n	: Sayı
St.S.	: Standart Sapma
$\bar{X}$	: Ortalama
WTO	: World Tourism Organization

ÖZET

Bu çalışmada turizmin etkileri, bireysel yaşam kalitesi, toplumsal yaşam kalitesi ve turizm gelişimine karşı tutum değişkenleri arasındaki çok boyutlu ilişkiler incelenmiştir. Araştırmada, turizm gelişiminin bölge halkının bireysel ve toplumsal yaşam kalitesi üzerine olan etkilerinin incelenmesi ve turizm gelişimine verilen destek düzeyi üzerinde etkili olan değişkenlerin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Antalya'nın Alanya ilçesinde nicel araştırma yöntemlerinden anket tekniği kullanılarak Mayıs-Kasım 2017 ayları arasında gerçekleştirilen araştırma için 813 geçerli anket elde edilmiştir. Oluşturulan araştırma modeli turizme ekonomik bağıllık derecesine göre farklı gruplar için test edilmiştir.

Yapılan çalışma sonucunda, turizmin olumlu etkilerinin olumsuzlara göre, ekonomik etkilerinin ise sosyokültürel ve çevresel etkilere göre yere halk tarafından daha fazla algılandığı sonucu ortaya konmuştur. Bulgulara göre, turizme ekonomik olarak bağlı olanlar turizmin olumlu etkilerini, turizme ekonomik olarak bağlı olmayanlar ise turizmin olumsuz etkilerini daha çok algılamaktadır. Ayrıca, turizmin olumlu ve olumsuz etkilerinin hem bireysel hem de toplumsal yaşam kalitesi algısı üzerinde anlamlı etkilere sahip olduğu görülmüştür. Turizm gelişimine karşı tutumu açıklayan en önemli değişkenin ise turizmin olumlu ekonomik etkileri olduğu farklı gruplar üzerinden test edilerek ortaya konmuştur.

Bölge halkının turizm gelişimine karşı tutumu uzun vadede turizm gelişiminin yönünü ve başarısını etkilemektedir. Bu açıdan, turizm ve yaşam kalitesi etkileşimin anlaşılması önemli görülmektedir. Turizm planlamalarında bölgedeki kaynakların yerel halkın yaşam kalitesini gözetecek şekilde kullanılması ve turizmin toplumsal yaşam kalitesini arttırmada kullanılabilecek bir fırsat olarak görülmesi dikkate alınması gereken bir yaklaşımdır.

Anahtar Kelimeler: Bireysel Yaşam Kalitesi, Toplumsal Yaşam Kalitesi, Yerel Halk, Turizmin Etkileri, Turizm Gelişimine Karşı Tutum,

SUMMARY

INVESTIGATION OF THE EFFECTS OF TOURISM DEVELOPMENT ON INDIVIDUAL AND COMMUNITY QUALITY OF LIFE OF LOCALS

In this study, multidimensional relations among tourism impacts, individual quality of life, community quality of life and attitude to tourism development have been investigated. The study aims to examine the effects of tourism development on individual and community quality of life of locals as well as to find out the variables that might have an impact on the support for tourism development. A total of 813 valid questionnaires have been obtained for the research that is carried out in Alanya district of Antalya city between May-November 2017 by using the survey method of quantitative approaches. The research model has been tested for different groups based on economic dependence on tourism.

Findings reveal that, positive impacts of tourism comparing to negative ones and economic impacts of tourism comparing to sociocultural and environmental ones have been perceived more by locals. Results also indicate that, while the locals who are economically depend on tourism perceive more positive impacts rather than negative ones, it was completely contrary for others. Furthermore, findings support that positive and negative impacts of tourism have significant influences both on individual and community quality of life of locals. It was confirmed by testing on different groups that the positive economic impacts of tourism is the variable explains the attitude towards tourism development the most.

The attitude of locals towards tourism development affects the success and the direction of tourism development in the long term. In this respect, understanding of tourism and quality of life interaction is important. Planning the resources by considering locals' quality of life and approaching to tourism as an opportunity in order to enhance community quality of life should be taking into account in tourism policies.

Keywords: Individual Quality of Life, Community Quality of Life, Locals, Tourism Impacts, Attitude Towards Tourism Development,

ÖNSÖZ

Yaptığım bu araştırma boyunca bilgisini ve desteğini benden esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. Mustafa GÜLMEZ'e, değerli hocalarım Prof. Dr. Kemal KANTARCI'ya, Doç. Dr. Murat Alper BAŞARAN'a ve Doç. Dr. F. Özlem GÜZEL'e ve anketlerin uygulama süresince yardımcı olan sayın hocam Dr. Öğr. Üyesi Ercüment OKUTMUŞ'a ve çalışma arkadaşım Ata KAHVECİ'ye teşekkürlerimi sunuyorum.

Paşa Mustafa ÖZYURT

Antalya, 2018

GİRİŞ

Yaşam kalitesi, eski çağ filozoflarından günümüze kadar insanlığın ilgisini çeken bir kavramdır. Fiziksel sağlık, maddi varlık sahipliği, sosyal ilişkiler veya dini ve kültürel değerler gibi farklı etmenlere atfedilen yaşam kalitesi kavramı (Dolnicar vd., 2012: 295) çok boyutlu ve karmaşık bir süreci ifade ederken, sahip olduğu bu çok boyutlu yapı kavrama tanım ve anlam zenginliği katmaktadır. Yaşam kalitesi kavramına yönelik ilgi özellikle 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bu kavramın bilim dünyasının farklı disiplinleri tarafından araştırmalara konu edilmesiyle beraber artmaya başlamıştır. Toplumu inceleyen sosyal gösterge çalışmalarıyla başlayan, daha sonra ise bireyleri araştırma konusu edinen bu çalışmalar, yaşam kalitesi ve bununla ilişkili olan mutluluk, tatmin, doyum, psikolojik ve öznel iyi olma hali gibi kavramları bilimsel bilginin ışığında inceleyerek, bu kavramın daha iyi anlaşılabilmesi için çaba sarf etmektedir. Diğer yandan ise, üretim ve tüketime bağlı olarak değişen yaşam koşulları insanların yaşam algısını da değiştirmektedir. Kapitalizm, kurduğu düzen içerisinde maddi ve manevi yönden baskı altına aldığı insanlara yaşam kalitesini bir pazarlama aracı olarak sunarken, olduğundan daha fazla mutlu olabileceğin anlayışını dayatmaktadır. Bu bağlamda yaşam kalitesi kavramının farklı amaçlar için kullanıldığı söylenebilir.

Modern dünyanın ortaya çıkardığı yaşam koşullarının bir ürünü olan turizm, bazen günlük hayatın sıkıcılığından kaçmak için bir araç, bazen merak duygusunu gidermenin bir yolu, bazen de statü sembolü olarak kullanılan bir olgu olarak günümüz sosyal hayatında önemli bir yer tutmaktadır. Günlük hayat koşuşturması içerisinde sıkışan insanların, bir çıkış noktası olarak gördüğü tatile çıkmanın hem hizmeti satın alan hem de hizmeti sağlayan bireyler üzerindeki etkilerinin çok boyutlu ve dinamik olduğu bilinmektedir. Yarattığı etkiler insanlar üzerinde bilişsel, duygusal ve davranışsal değişimlere neden olurken, toplumsal boyutta ise uyum ya da çatışma gibi etkileri olabilmektedir.

Sürekli artan uluslararası ziyaretçi sayısı, turizm harcamaları ve turizm yatırımları ve bunlara bağlı olarak ortaya çıkan ekonomik, sosyokültürel ve çevresel gibi çok boyutlu etkiler turizm endüstrisinin anlaşılmasına yönelik çabaları arttırmaktadır. Yarattığı bu hacim, turizme yönelik akademik araştırmaları teşvik ederken, aynı zamanda turizm sektörünün pek çok ülkenin stratejik planında yer almasına da neden olmaktadır. Geleneksel olarak yarattığı ekonomik etkiler üzerinden değerlendirilen turizm, günümüzde bazı ülkeler tarafından vatandaşlarının yaşam kalitelerini arttırmada kullanılabilecek bir fırsat olarak görülmektedir (McCool ve Martin, 1994: 29). Bu nedenle ziyaretçi sayısını arttırmayı hedefleyen

planlamalar yerine, bölge halkının yaşam kalitesini arttırmayı amaçlayan turizm planlamaları yaygınlaşmaktadır. Ayrıca yerel halkın tutumunun, bölgedeki turizm gelişiminin başarılı olmasının en önemli etkenlerinden biri olarak görülmesi, yerel halk, yaşam kalitesi ve turizm gelişimi ilişkilerinin anlaşılmasının önemini arttırmaktadır. Bu açıdan, turizm ve yaşam kalitesi çalışmalarının özellikle son yirmi yıldır ivme kazandığı görülmektedir (Uysal vd., 2016: 249). Bu çalışmalarda hem turizm faaliyetine katılmanın insanların yaşam kalitesi üzerine olan etkileri incelenirken, hem de turizmin gelişiminin bölge halkının yaşam kalitesi üzerine olan etkileri araştırma konusu olmaktadır.

Turizm gelişiminin yerel halkın bireysel ve toplumsal yaşam kalitesi algısı üzerine olan etkilerinin inceleneceği bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde yaşam kalitesi kavramına yer verilecektir. Bu bölümde yaşam kalitesi kavramının tanımı ve tarihçesinden bahsedilerek, ilgili yazında yaşam kalitesinin daha iyi anlaşılabilmesi için geliştirilmiş teoriler ve modeller üzerinde durulacaktır. İkinci bölümde turizm kavramı ele alınacaktır. Bu bölümde turizm gelişiminin ortaya çıkardığı ekonomik, sosyokültürel ve çevresel gibi makro etkiler üzerinde durulacaktır. Ayrıca yerel halkın turizm gelişimine karşı tutumunu belirleyen değişkenlerden ve bunları açıklamak için geliştirilmiş modellerden bahsedilecektir. Bu bölümde ayrıca yaşam kalitesi ve turizm ilişkisi üzerine bilgi verilerek yapılan çalışma sonuçlarından bahsedilecektir. Çalışmanın son bölümü ise araştırma kısmından oluşmaktadır. Bu bölümde elde edilen veriler çözümlenerek, bulgulara yer verilecektir. Değişkenler arasındaki ilişkiler test edilerek hipotez sonuçlarına yer verilecek ve turizm gelişimi ve yaşam kalitesi ilişkisi üzerine yapısal bir model ortaya konacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

YAŞAM KALİTESİ KAVRAMI

1.1. Yaşam Kalitesi Kavramına Tarihsel Bakış

İyi bir yaşamı tanımlamak ve iyi bir hayatın anlamının ve amacının ne olduğunu ortaya çıkarmak tarih boyunca pek çok filozofun, sanatçının, yazarın, devrimcinin ve din adamının ilgi alanı olmuştur (Andrews, 1974: 280; Ruta vd., 2007: 397). Eski çağ düşünürlerinden Plato (M.Ö. 427-347), Republic adlı eserinde bireysel ve toplumsal anlamda iyi bir hayatın nasıl olması gerektiğine dair kafa yormuştur. Bireyler arası çatışmanın ve sorunların sıkça görüldüğü toplumların, uyum içinde yaşayan toplumlara göre daha az çekici ve rekabet açısından da daha zayıf olmalarının muhtemel olduğunu ifade ederken, duygusal ve mantıksal bağlamda kendisiyle tutarlı olan bireylerin hayata dair daha mutlu, daha huzurlu ve daha hoşnut olduklarına yer vermiştir (Sirgy vd., 2006: 355). Aristoteles de (M.Ö. 384-322) eserlerinde insanların iyi bir yaşam sürmeleri için ihtiyaçları olan şeylere ve mutluluk gibi konulara değinmiştir (Chung vd., 1997: 80). Aydınlanma çağı filozoflarından Immanuel Kant (1724-1804), insanların iyi bir hayat yaşayabilmelerinin iyi bir toplum olmalarına bağlı olduğunu ifade ederken, doğu toplumu filozofları ise iyi bir hayat ve toplum için eşitlik ve adalet kavramlarının önemine vurgu yapmışlardır (Diener ve Suh, 1997: 189). İyi bir hayatın nasıl olması gerektiği tartışması yüzyıllar boyunca devam ederken, mutlu bir hayatın iyi bir hayat olduğu görüşü kabul gören görüş olmuştur (Diener vd., 2003: 405). Fakat bununla birlikte ortaya çıkan yeni bir tartışma konusu ise mutluluğun ve mutlu bir hayatın ne olduğu ve nasıl tanımlandığıdır. Sahip olduğu öznel yapı nedeniyle mutluluk kavramı kültürler, toplumlar ve bireyler tarafından farklı değerlere atfedilmektedir. Bu nedenle bu kavram üzerine olan tartışmalar günümüzde de devam etmektedir.

Rönesansla beraber gelişen pozitivizm (olguculuk) anlayışı diğer bilim dallarında olduğu gibi yaşam kalitesi çalışmalarında da hâkim yaklaşım olarak ortaya çıkmaktadır (Chung vd., 1997: 81). 20. yüzyılın ilk yarısında iyi bir yaşamın göstergesi olarak maddi varlık sahipliği ön plana çıkarken, kişi başı düşen milli gelir de bunu ölçmek için kullanılan en önemli gösterge durumundaydı. Küresel ekonominin 1950'lerden itibaren hızla gelişmesi iyi bir yaşamın daha geniş boyutlarda ölçülmesi ve değerlendirilmesi gerektiği fikrini ortaya çıkarmış ve bunun sonucunda sosyal gösterge çalışmaları yaygınlık kazanmıştır. Bir ülkenin, bir bölgenin veya bir şehrin yaşam kalitesinin araştırma konusu olduğu bu çalışmalarda (Jun vd., 2012: 322) ekonomik göstergelerin tek başına yeterli olmadığı, buna ek olarak okullaşma oranı, eşit gelir dağılımı, ortalama ömür, kadın iş gücü gibi sosyal göstergelerin de göz

önünde tutulması gerektiği fikri benimsenmiştir (Veenhooven, 1996: 2; Bognar, 2005: 561). Nesnel verilerle toplumsal boyutta ölçülen sosyal gösterge çalışmalarının ardından inceleme alanının toplumdan ziyade bireye yönelmesiyle birlikte modern anlamda bireysel yaşam kalitesi çalışmalarının ortaya çıktığı söylenebilir (Cummins, 1997a: 117). Yaşam kalitesi kavramına olan ilgi özellikle tıp alanındaki gelişmelere bağlı olarak, odak noktanın yaşamın niceliğinden daha çok yaşamın niteliğine doğru evrilmesiyle yeni bir boyut kazanmıştır (Awad ve Voruganti, 2000: 557; Barcaccia vd., 2013:186).

Yaşam kalitesi kavramına duyulan ilginin tarihsel olarak dört farklı kaynaktan beslendiği görülmektedir. Bunlardan ilki tek başına tıbbi ve teknolojik gelişmelerin yaşam kalitesini geliştirebileceği görüşü yerine bu gelişmelere ek olarak bireysel, ailesel ve toplumsal yaşam kalitesinin değerler, algılar ve çevresel koşulları da içeren daha karmaşık bir yapıdan oluştuğu düşüncesinin yaygınlık kazanması, ikincisi makro düzeyde ölçülen ve değerlendirilen sosyal göstergelerin bireysel düzeyde etki ve öneminin vurgulanması, üçüncüsü hasta ve tüketici hakları hareketlerinin hızlanmasına bağlı olarak birey merkezli planlamanın ve bireysel özerkliğin vurgulanması ve dördüncü olarak ise bireyin kişilik özelliklerini de kapsayan öznel yaşam kalitesi algısının önemini ortaya çıkaran sosyolojik değişimlerin meydana gelmesidir (Schalock vd., 2002: 457).

Çok boyutlu ve karmaşık bir yapıya sahip olduğu (Cummis, 1997b: 6) ve bireylerin tecrübe ve algılarına göre değişebildiği için yaşam kalitesinin ortak bir bağlamda tanımlanması kolay olmamaktadır (Andereck ve Nyaupane, 2011: 248). Bazı bireyler aile hayatını yaşam kalitesinin en önemli belirleyicisi olarak görebilirken, bu bazıları için iş hayatı ve kariyer, bazıları için dini ve kültürel değerler olabilmektedir (Dolnicar vd., 2013: 724). Yaşam kalitesinin tanımı, koşulları, alt bileşenleri, boyutları ve bunların önem derecesi, nesnel ve öznel göstergeler gibi konulara farklı bilim dallarının farklı cevaplar vermesi, yaşam kalitesi kavramının karmaşık ve bununla beraber oldukça zengin bir içeriğe sahip olduğunu göstermektedir (Barcaccia vd., 2013:186).

1.2. Yaşam Kalitesi ve İlişkili Kavramların Kullanımı

Yaşam kalitesi kavramı, fiziksel sağlık, psikolojik esenlik, finansal koşullar, iş ve aile hayatı ve sosyal ilişkiler gibi etmenleri içeren bir çatı kavram olarak karşımıza çıkmaktadır (Dolnicar vd., 2012: 295). Yaşam kalitesi kavramı sağlık, ekonomi, psikoloji, sosyoloji, coğrafya gibi değişik araştırma alanlarına konu olmakta ve sahip olduğu bu çok boyutlu yapının kavrama tanım zenginliği kattığı görülmektedir (Barcaccia vd., 2013: 187). Calman (1984: 124), yaşam kalitesinin bireysel düzeyde tanımlanıp ölçülebileceğini belirtirken;

geçmiş tecrübeler, içinde bulunulan koşullar ve gelecekle ilgili beklentilerin yaşam kalitesinin belirleyicileri olduğunu ve yaşam kalitesinin bireyin beklentilerinin karşılanma düzeyi ile doğru orantılı olduğunu ifade etmiştir. Yaşam kalitesi kavramını Lamb (1996: 363) fiziksel ve psikolojik faktörleri kapsayan, kişinin sağlık ve mutluluğu olarak tanımlarken Haas (1999: 219), sahip olduğu kültür ve değerler bağlamında bireyin içinde bulunduğu yaşam koşullarının çok boyutlu olarak değerlendirilmesi, Lin ve arkadaşları (2002: 380) fiziksel yeterlilik, psikolojik sağlık, sosyal ilişkiler ve çevre koşullarını içeren çok boyutlu bir yapı, Tovbin ve arkadaşları ise (2003: 709) ise psikososyal faktörler ve sağlık durumu olarak tanımlamaktadır. En çok kabul gören ve kullanılan tanımlardan birisi ise Dünya Sağlık Örgütü tarafından yapılan tanımlamadır. Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization) (1997: 1) yaşam kalitesini; kişilerin sahip olduğu kültür ve değer yargıları bağlamında, kişisel hedefleri, beklentileri, standartları ve ilgileri ile alakalı olarak hayattaki durumlarını algılama biçimi olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere yaşam kalitesi kavramı, bireyin ya da toplumun huzur, refah ve mutluluk duygusuna ve algısına etki eden tüm maddi ve manevi unsurları kapsamaktadır (Oprescu, 2011: 176).

Calman'a (1984: 125) göre yaşam kalitesi tatmin, mutluluk, ferahlık gibi duygular ve başa çıkma yeteneği ile ifade edilmektedir ve aşağıdaki özelliklere sahiptir;

- ☐ Sadece bireysel olarak değerlendirilip açıklanabilir,
- ☐ Çok boyutludur,
- ☐ Kişisel amaç ve hedeflerle ilgilidir,
- ☐ Kişisel gelişim bu amaçları tanımlayıp bunları gerçekleştirme ile ilgilidir,
- ☐ Hastalık ve tedaviler hedefleri güncelleyip değiştirebilir,
- ☐ Amaçların gerçekçi olması gerekmektedir,
- ☐ Amaçlara ulaşmak için harekete geçmek gerekir,
- ☐ Beklenti ve gerçeklik arasındaki fark itici gücü oluşturmaktadır,
- ☐ Bir hedefe ulaşıncaya yeni bir hedef ortaya çıkmaktadır. Böylece dinamik bir yapı meydana gelmektedir.

İlgili yazın incelendiğinde yaşam kalitesi kavramıyla iyi olma hali kavramı arasında bir geçişkenlik olduğu ve bu kavramların birbirlerinin yerine kullanıldığı görülmektedir (Galloway, 2006: 324; Uysal vd., 2016: 245). Ayrıca yaşam kalitesi kavramının öznel iyilik hali, nesnel iyilik hali, mutluluk, tatmin, duygusal iyi olma hali, psikolojik iyi olma hali ve refah gibi bazı benzer veya ilişkili kavramlar üzerinden açıklandığı görülmektedir. İyi olma hali öznel, nesnel ve psikolojik olmak üzere üç boyut üzerinden açıklanmaktadır. Öznel iyilik hali, bireylerin hayatlarıyla ilgili yaptığı her türlü olumlu ve olumsuz değerlendirmeler olarak

ifade edilmektedir. Bu bağlamda öznel iyilik hali ruhsal ve fiziksel olarak bireyi etkileyen tüm etmenlerin bilişsel olarak değerlendirilip öznel olarak algılanmasını ifade etmektedir (Diener 2006: 153). Diener ve Suh (1997: 200) ayrıca öznel iyilik halinin yaşam memnuniyeti, olumlu duygulanım ve olumsuz duygulanım olmak üzere birbirleriyle ilişkili üç bileşenden meydana geldiğini belirtmiştir. Olumlu ve olumsuz duygulanım mizaç, ruh hali ve hislerle ilgiliyken yaşam memnuniyeti ise hayata karşı duyulan bilişsel tatmini ifade etmektedir. Öznel iyilik hali ifadesinin yerine algısal terimini kullanan Andrews, (1974: 282) rakamlar üzerinden ölçülen gelir, konut sahipliği vb. nesnel göstergelerin sadece bir veri olduğunu, bu verilerin bireylerin algıladıkları yaşam koşullarıyla ilgili doğrudan bilgi vermediğini belirterek, önemli olan noktanın bu koşulların bireyler tarafından algılanma ve yorumlanma evresi olduğunu ifade etmektedir.

Psikolojik iyi olma hali; özsaygı, kişisel bağımsızlık, diğer insanlarla olumlu ilişkiler, hayata dair bir amacın olması ve sürekli bir öğrenme ve gelişme içerisinde olma süreçlerini içerisinde barındıran bir kavramı ifade etmektedir (Ryff, 1995: 103). Psikolojik iyi olma hali insanların hedonik isteklerinin peşinden gitmeleri yerine, erdem ve fazilet sahibi olmanın getirdiği olumlu psikolojik durum üzerinden değerlendirilmektedir (Ryan ve Deci, 2001: 145). Yapılan çalışmalar (Brown vd., 2003, Dunn vd., 2008, Fredrickson vd., 2013) başkalarına faydalı olma hissinin psikolojik iyi olma halini olumlu yönde etkilediğini ortaya koymaktadır. Ortaya çıkan bu olumlu psikolojik durumun ise hedonik zevklerin karşılanmasıyla oluşan hazzla göre daha uzun süre etkili olduğu belirtilmektedir. Buna göre kısa süreli tatminler hedonik durumu oluştururken, hayatın bir mana ve değerler içerisinde yaşanması ise uzun süreli psikolojik iyi olma halini ortaya çıkarmaktadır (Ryff, 2014: 23).

Diener ve Seligman (2004: 25), iyi bir yaşam kalitesine sahip olmak için aşağıda belirtilen özelliklerin gerekliliğinden bahsetmiştir:

- ☐ Maddi ihtiyaçları karşılayabilen, demokratik ve istikrarlı bir toplumda yaşamak,
- ☐ Destekleyici bir aileye ve sosyal çevreye sahip olmak,
- ☐ Yeterli gelir getiren, ödüllendirici ve sevilen bir işe sahip olmak,
- ☐ Sağlıklı olmak ve ihtiyaç halinde yeterli sağlık hizmetlerine ulaşabilmek,
- ☐ Değer yargıları bağlamında önemli hedeflere sahip olmak,
- ☐ Yaşamın amacını ve anlamını ortaya koyan ve insanı yönlendiren dini ya da felsefi bir görüşe sahip olmak.

Nesnel, öznel ve psikolojik iyi olma hallerinin birbirleri üzerindeki etkilerinin göz önüne alınması yaşam kalitesi kavramının daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır. Yaşam kalitesi algısını oluşturan öznel, nesnel ve psikolojik iyi olma hali süreçlerinin birbirleriyle ve alt boyutlarıyla olan etkileşimleri şekil 1.1’de gösterilmektedir.

Yaşam kalitesi, öznel, nesnel ve psikolojik boyutları olan, bireysel veya toplumsal düzeyde ölçülebilen ve hastalık veya fizyolojik bozukluklardan uzak olmanın daha da ötesini ifade eden bir kavramdır. Öznel iyi olma hali kişinin kendisiyle ilgili sahip olduğu değerlendirme ve algılar olarak, kişilerin mutluluk seviyeleri ve hayattan tatmin olma düzeylerine verdikleri cevaplar üzerinden açıklanmaktadır. Nesnel iyi olma hali bireylerin sahip olduğu ekonomik, sosyal ve çevresel göstergeleri içeren eğitim seviyesi, gelir, iş koşulları, yaş gibi nesnel veriler üzerinden açıklanırken, psikolojik iyi olma hali ise kişinin kendisine ve çevresine karşı bakış açısı sonucunda ortaya çıkan psikolojik süreçler üzerinden açıklanmaktadır. Toplam iyi olma hali ise öznel, nesnel ve psikolojik iyi olma hallerini oluşturan alt etmenlerin birbirleriyle etkileşimi sonucunda ortaya çıkan nihai süreç üzerinden değerlendirilmektedir (McAllister, 2005: 6).

1.3. Yaşam Kalitesi ve Kültür

Düşünme, algılama ve yaşama biçimi olarak ifade edilen kültür, insanların beklentilerini ve ümitlerini şekillendiren, davranışlarını anlamlandıran, dini görüşe, sosyal sınıfa ve milliyete göre farklılık gösteren, insanlığın yeryüzünde geliştirmiş olduğu en önemli zenginliktir (Collinge vd., 2002: 213). Hofstede (1984) yaşam kalitesinin bireylerin içinde bulundukları öznel koşullar çerçevesinde ele alınması gerektiğini belirtmiştir. Bununla beraber, bireylerin içinde bulundukları koşulları algılama ve değerlendirme sürecinde sahip oldukları kültürün önemli bir etken olduğunu da vurgulayarak kültürün yaşam kalitesi algısı üzerindeki önemine değinmiştir. Farklı kültürlerin farklı güdülenme araçlarına sahip olduğunu ve bunun da yaşam kalitesi algısında öncelik ve önem sırasını değiştirdiğine vurgu yapmıştır. Hofstede, yaşam kalitesinin bazı kültürlerde sahip olunan maddi varlıklar çerçevesinde değerlendirildiğini, bazı kültürlerde ise maddi varlık sahipliğiyle yaşam kalitesinin ters orantılı olarak değerlendirildiğini ifade etmiştir. Bireyci kültüre sahip toplumlarda yaşam kalitesi kendini gerçekleştirme, öz saygı ve bireysel başarılar üzerinden açıklanırken, toplulukçu kültürlerde ise yaşam kalitesi aile ve ait olunan gruplar üzerinden açıklanmaktadır. Bireyci kültüre sahip toplumlarda yaşam kalitesi bireyin kendisini merkeze alarak yaptığı değerlendirme sonucunu ifade ederken, toplulukçu kültürlerde ise ait olunan grupların değer yargıları üzerinden bir değerlendirme yapılabilmektedir. Ayrıca toplulukçu kültürlerde

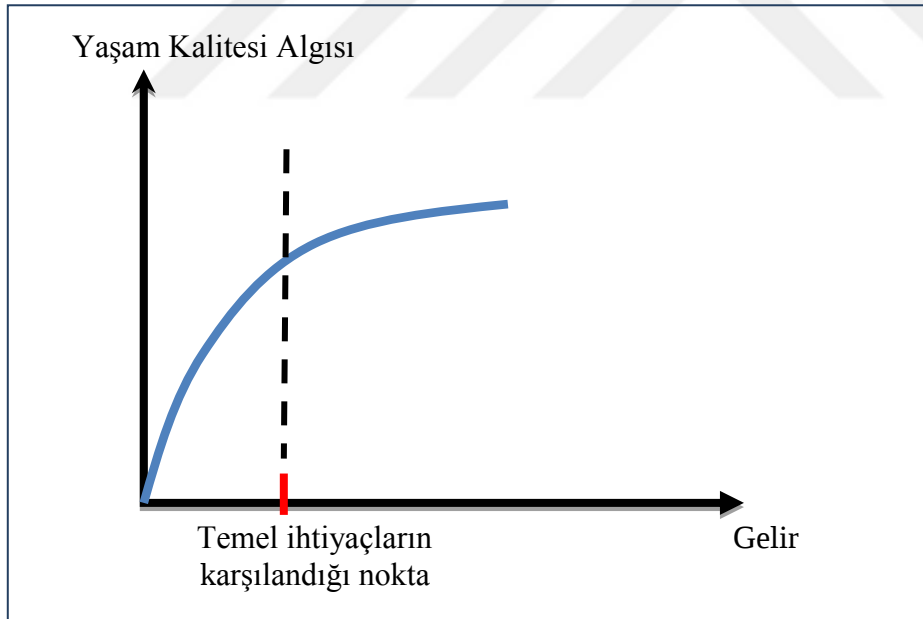
bireyler değer verdikleri veya ait oldukları grubun mutluluğu için kendi mutluluklarını feda edebilmektedir. Bunların yanı sıra toplulukçu kültürlerde zor durumlarda aileden ve sosyal çevreden alınan destek yaşam kalitesine olumlu etki ederken, bireyci toplumlarda bu destek düzeyi daha düşük ve sıklığı da daha az görülmektedir. Bireyci kültürlerde insanların kendilerini daha mutlu hissettiklerini belirtmelerine rağmen, intihar oranının bu toplumlarda daha yüksek olması kültürel farklılıklar açısından önemli bir bulgu olarak gösterilmektedir (Diener, 2000: 40).

Bir kültürde iyi bir hayatın ve kaliteli bir yaşamın göstergeleri olarak değerlendirilen unsurlar başka bir kültürde farklı anlamlarda değerlendirilebilmektedir (Lent, 2004: 488). Kültürün yaşam kalitesi algısı üzerindeki etkisini ortaya koyan önemli bir örnek olarak, yaşam kalitesinin güçlü bir belirleyicisi olarak kabul edilen fiziksel sağlığın bazı doğu toplumlarında hastalık ve fiziksel rahatsızlıkların doğanın bir parçası olduğu inancı sebebiyle göz ardı edilmesi ve bunun yerine manevi olgunluğun mutlu bir yaşam için gerekli görülmesi düşüncesi gösterilebilir. Ayrıca bazı kültürlerde mutluluğun nihayetinde mutsuzluk getireceği sebebiyle mutluluğu göstermemek ya da mutlu olmaktan kaçınmak gözlenen bir durumdur. Joshanloo ve Weijers'in (2014) mutluluk korkusu üzerine yaptıkları araştırmada bazı kültürlerde yer edinmiş olan, mutlu olmak peşinden kötü şeyler olacağını gösterir, mutlu insan kötü insandır, mutluluğu göstermek ve ifade etmek kendine ve başkalarına kötülük getirir ve mutluluk peşinde koşmak kötüdür gibi yargılar bulgularla desteklenmiştir. Bazı uzak Asya kültürlerinde uzun vadede mutluluğa ulaşabilmek için kısa vadeli bazı olumlu duyguların göz ardı edilmesi gerektiği görüşü (Diener vd., 2003: 413) mutluluk kavramına yüklenen anlamın ve verilen değerın kültürel farklılığını ortaya koyan başka bir örnektir.

Günümüzde yapılan bilimsel çalışmalara bakıldığında, iyi bir hayata sahip olmak çoğu zaman mutluluk kavramıyla açıklanmaya çalışılmaktadır. Bunun temel nedeni herkesin kendi mutluluğundan sorumlu olduğu ve mutlu olmanın yaşamın temel amacı olarak görüldüğü batı kültürünün bilimsel çalışmalara temel teşkil etmesi ve küreselleşmeyle beraber bu kültürün yaygınlaşmasıdır. Bununla beraber, olduğumuzdan daha fazla mutlu olabiliriz anlayışının günümüzde kapitalist sistem tarafından kullanılması ve bunu tüketmek, harcamak ve mutlu olmak ilişkisi üzerinden anlamlandırılmaya çalışılması, mutluluk kavramının bir pazarlama aracı olarak kullanılmasına yol açmaktadır. Öznel yargılar sonucunda ortaya çıkan yaşam kalitesi algısını, bu algının ortaya çıkma aşamasından önce değerlerin, beklentilerin ve anlamların değiştirilerek bu sürecin dışsal faktörler tarafından yönlendirilmesinin ve yönetilmesinin günümüzde tüketime dayalı küresel sistemin bir sonucu olduğu söylenebilir.

1.4. Yaşam Kalitesi ve Yaşam Standardı Ayırımı

Yaşam standardı ve yaşam kalitesi birbirleriyle ilişkili olmakla beraber farklı kavramları ifade etmektedir. Bireylerin ihtiyaçlarının karşılanma gücünü ifade eden yaşam standardı kavramı ekonomik çerçevede değerlendirilmekte ve nesnel veriler üzerinden ölçülmektedir. Aynı zamanda refah kavramıyla ilişkilidir (Sen, 1984: 74). Yaşam kalitesi kavramı ise bireylerin hayattan tatmin ve iyi olma halleriyle ilgili olarak öznel yargılarını içermektedir (Skantze vd., 1992: 797). Yaşam standardı ile yaşam kalitesi algısı arasında anlamlı bir ilişki olduğu fakat yaşam standardının yaşam kalitesini açıklamada tek başına yeterli olmadığı yapılan çalışmalarla (Costa ve McCrae, 1980; Diener vd., 1993) ortaya konmuştur. Cummins'e (2000: 66-68) göre yaşam standardının yaşam kalitesi üzerindeki etkisi farklı ekonomik gruplara göre değişiklik göstermektedir. Alt gelir grubuna ait insanların maddi durumlarında meydana gelen iyileşme yani yaşam standartlarının artması bu bireylerin öznel yaşam kalitesi algılarını anlamlı derecede etkilerken, üst gelir grubuna ait bireylerin maddi durumlarında meydana gelen değişim ise bu bireylerin öznel yaşam kalitesi algılarını aynı oranda etkilememektedir.

Şekil 1.2 Gelir ve Yaşam Kalitesi Algısı İlişkisi

Kaynak: Diener vd., 1993: 212

Diener ve arkadaşları (1993: 212) gelirin yaşam kalitesi üzerine olan etkisinin kıvrımlı bir eğri şeklinde oluştuğunu belirtip (şekil 1.2) yeme-içme, barınma, sağlık gibi temel ihtiyaçların karşılanmasından sonra, gelirin yaşam kalitesi algısı üzerine olan etkisinin zayıflayarak devam ettiğini ifade etmiştir.

İnsanların ihtiyaçları bir hiyerarşi düzeni içerisinde yer almakta ve basamakların biri tamamlandığında diğer aşamaya geçilmektedir. Yeme-içme ve barınma gibi temel ihtiyaçlar alt basamakları oluştururken, kültürel ve estetik ihtiyaçlar daha üst basamakları oluşturmaktadır. Bu açıdan, ekonomik olarak gelişmiş yani yaşam standardının yüksek olduğu toplumlarda, yaşam kalitesinin daha üst basamaklarda bulunan ve bireylerin kendilerini gerçekleştirme aracı olarak gördükleri kültürel ve estetik faaliyetler üzerinden açıklandığı (Kim ve Kim, 2009: 296) ifade edilmektedir. Bunun aksine temel ihtiyaçların karşılanamadığı ya da zor karşılandığı toplumlarda ise yaşam kalitesi temel ihtiyaçların karşılanma oranı ile açıklanmaktadır.

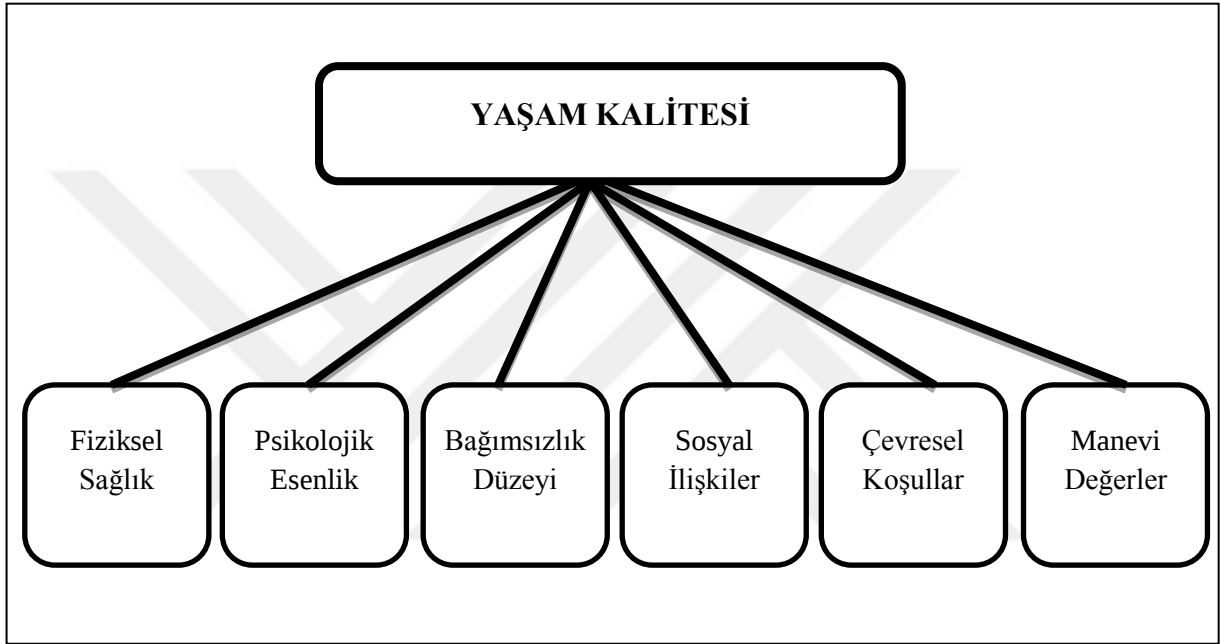
1.5. Yaşam Kalitesi Modelleri

Yaşam kalitesi yazınında araştırmacılar, kurumlar ve örgütler tarafından çeşitli yaşam kalitesi modelleri geliştirilmiştir. Bazı modellerde ekonomik göstergeler üzerinde durulurken, bazı modellerde sosyolojik, bazılarında psikolojik bazılarında ise farklı değişkenlerin bir arada bulunduğu karma göstergelere vurgu yapılmıştır. Brock (1989: 3) yaşam kalitesini belirlemeye yönelik üç temel yaklaşım olduğunu belirtmiştir. Bunlardan birincisi iyi bir hayatın ne olduğu düşüncesini dini, felsefi ya da ait olunan başka gruplar üzerinden açıklayan yaklaşımdır. Bu yaklaşımda yaşam kalitesi bireylerin öznel yargılarına ya da istek ve ihtiyaçlarının karşılanma düzeyine bağlı olarak değil, ait olunan grubun normları üzerinden açıklanmaktadır. İkinci yaklaşım bireylerin isteklerinin ne derece karşılandığı üzerinde duran ekonomik temelli bir yaklaşımdır. Buna göre istek ve beklentilerin elde edilip edilmemesine bağlı olarak ortaya çıkan tatmin ya da tatminsizlik durumu yaşam kalitesinin temel belirleyicisidir. Üçüncü yaklaşım ise yaşam kalitesini davranış bilimleri üzerinden açıklayan ve bireylerin sahip olduğu sevinç, memnuniyet ve ferahlık gibi duyguların varlığını öne çıkaran eğilimdir. Bu yaklaşıma göre bireyin hayatından bir bütün olarak memnun olduğunu ifade etmesi yeterlidir (Diener ve Suh, 1997: 190).

Borthwick-Duffy (1992: 56), yaşam kalitesine yönelik üç temel yaklaşım olduğunu ifade etmiştir. Bunlardan birincisi çevrenin odak noktada olduğu, sayısal verilerle ölçülebilen bireyin nesnel yaşam koşulları üzerinde duran yaklaşımdır. Bu yaklaşımda insanlara sunulan ekonomik, sosyal ve doğal çevre koşullarını iyileştirilmenin yaşam kalitesini yükselteceği düşüncesi hâkimdir. İkinci yaklaşım yaşam kalitesini bireyin yaşam koşullarıyla ilgili duyduğu tatmin üzerinden açıklayan ve öznel yargıları dikkate alan yaklaşımdır. Bu yaklaşımda çevre koşullarının kendisi değil, insanların bu koşulları nasıl algıladığı dikkate alınmaktadır. Üçüncü yaklaşım ise ilk iki yaklaşımın yani yaşam koşulları ve bu koşullara

bağlı tatminin bir arada değerlendirilmesi gerektiği görüşünü ifade eden yaklaşımdır. Felce ve Perry (1995: 54) ise yaşam koşulları ve tatminin bir arada sunulduğu yaklaşımın kişisel değerler, beklentiler ve istekleri de dikkate alması gerektiğini belirterek dördüncü bir yaklaşım ortaya koymuştur.

Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization [WHO], 1997: 4) yaşam kalitesini; fiziksel sağlık, psikolojik esenlik, bağımsızlık düzeyi, sosyal ilişkiler, çevresel koşullar ve manevi değerler olmak üzere altı boyut ve her bir boyutu de farklı alt bileşenler üzerinden açıklamıştır.

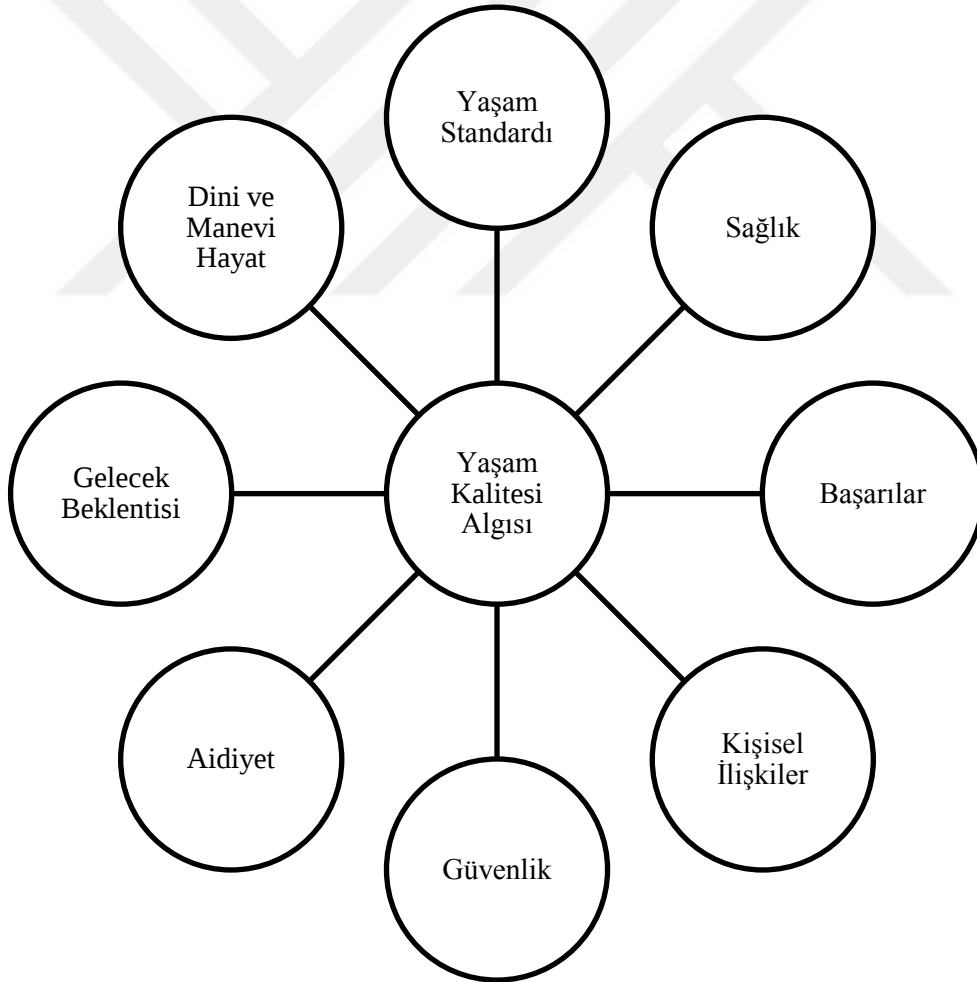

Şekil 1.3 Dünya Sağlık Örgütü’nün Yaşam Kalitesi Modeli

Kaynak: WHO, 1997: 4

Fiziksel sağlığı oluşturan alt bileşenler; enerji ve yorgunluk, ağrı ve rahatsızlık ve uyku ve dinlenme olarak belirtilmiştir. Psikolojik esenlik başlığını oluşturan alt bileşenler; beden imajı ve dış görünüş, negatif düşünceler, pozitif düşünceler, düşünme ve öğrenme ve öz benlik olarak ifade edilmiştir. Bağımsızlık düzeyi başlığını oluşturan alt bileşenler; hareket edebilme, günlük yaşam aktiviteleri, ilaçlara ve tedaviye bağımlı olma durumu ve çalışma kapasitesi olarak ifade edilmiştir. Sosyal ilişkiler başlığını oluşturan alt bileşenler, kişisel ilişkiler, sosyal destek ve cinsel aktivite olarak belirtilmiştir. Çevresel koşullar başlığını oluşturan alt bileşenler, finansal kaynaklar, fiziksel emniyet ve güvenlik, sağlık ve sosyal hizmetlere ulaşılabilirlik ve bunların kalitesi, ev çevresi, yeni bilgilere ve becerilere ulaşma olanakları, dinlenme olanakları, fiziksel çevre ve ulaşım olarak belirtilmiştir. Manevi değerler başlığını oluşturan alt başlık olarak da din, maneviyat ve kişisel inançlar olarak verilmiştir.

Cummins (1996), yaşam kalitesiyle ilgili yazılmış makaleler üzerinden giderek yeni bir yaşam kalitesi modeli ortaya koymuştur. Öncelikle yaşam kalitesiyle ilgili 1.500 makaleyi incelemiş ve yaşam kalitesini ölçmek için toplam 173 alt başlık olduğunu ve bunların da yedi farklı grup altında toplandığını belirtmiştir. Ortaya çıkan bu yedi farklı başlık ve her birine ait üçer alt başlıkla beraber yazar yeni bir yaşam kalitesi ölçeğini geliştirmiştir. Zamanla yapı geçerliliğinden kaynaklanan bazı güncelleme gereksinimlerinin ortaya çıkması sebebiyle (Cummins, 2002) bu ölçek güncellenerek dokuz önermeden oluşan Personal Wellbeing Index (IWI) adlı ölçek geliştirilmiştir. Öznel algıların ölçüldüğü bu ölçekte sekiz önerme üzerinden yaşam kalitesinin boyutları, bir önerme üzerinden de genel yaşam kalitesi algısı ölçülmektedir. Cummins'in oluşturduğu modelde yaşam kalitesini oluşturan alt bileşenler şöyledir; yaşam standardı, sağlık, başarılar, kişisel ilişkiler, güvenlik algısı, aidiyet hissi, gelecek beklentileri ve dini ve manevi hayat.

Şekil 1.4 Cummins'in Yaşam Kalitesi Modeli

Kaynak: Cummins, 2002

Schalock ve Verduge (2002), 1985 yılından itibaren yaşam kalitesiyle ilgili yapılan 2455 çalışma sonucunu inceleyerek, yaşam kalitesinin ölçülüp değerlendirildiği sekiz temel başlık ve her bir başlığa ait en fazla kullanılan üçer gösterge tanımlamıştır. Buna göre yaşam kalitesini tanımlamakta kullanılan sekiz başlık şu şekildedir; memnuniyet, benlik ve duygusal rahatlık bileşenlerini içeren *duygusal iyi olma hali*, maddi durum, istihdam ve konut koşullarını içeren *maddi iyi olma hali*, sağlık, günlük aktiviteler ve dinlence özelliklerini içeren *fiziksel iyi olma hali*, sosyal etkileşim, ilişkiler ve destek boyutlarını içeren *kişilerarası ilişkiler*, eğitim, kişisel yeterlilik ve performans ölçütleri olan *kişisel gelişim*, özerklik, hedef ve tercihleri kapsayan *kişisel bağımsızlık*, toplumsal katılım, toplumsal roller ve sosyal destek unsurlarını içeren *sosyal içerik* ve beşeri ve yasal olmak üzere iki farklı içerik üzerinden incelenen *haklar* başlığıdır. Başlıklara ait alt göstergeler 1.1 nolu tabloda gösterilmektedir (Schalock ve Verduge 2002’den aktaran Schalock, 2004: 206).

Tablo 1.1 Schalock ve Verduge’nin Yaşam Kalitesi Modeli ve Bileşenleri

Temel Bileşen	Alt Göstergeler ve Tanımlayıcılar
Duygusal iyi olma hali	Memnuniyet (Tatmin, ruh hali, beğeni) Benlik (kimlik tanımı, özsaygı, öz benlik) Duygusal rahatlık (tutarlılık, kontrol)
Maddi iyi olma hali	Maddi durum (gelir, ticari kazanç) İstihdam (iş durumu, çalışma koşulları) Konut (mesken türü, sahipliği)
Fiziksel iyi olma hali	Sağlık (fonksiyonlar, zindelik, semptomlar, besin) Günlük aktiviteler (kişisel bakım, hareketlilik kabiliyeti) Dinlence (boş zaman ve hobi faaliyetleri)
Kişilerarası İlişkiler	Sosyal etkileşimler (sosyal ağlar ve bağlantılar) İlişkiler (aile, arkadaş) Destekler (duygusal, fiziksel, maddi, tepkisel)
Kişisel gelişim	Eğitim (edinimler, statü) Kişisel yeterlilik (bilişsel, sosyal, pratik) Performans (başarı, kazanımlar, verimlilik)
Kişisel bağımsızlık	Özerklik, Kişisel kontrol (bağımsızlık) Hedef ve kişisel değerler (istekler, beklentiler) Tercihler (fırsatlar, seçenekler, seçimler)
Sosyal İçerik	Toplumsal entegrasyon ve katılım Toplumsal roller (iştirakçi, gönüllü) Sosyal destekçiler (destek ağları, hizmetler)
Haklar	Beşeri (saygı, itibar, eşitlik) Yasal (vatandaşlık, erişim, adalet)

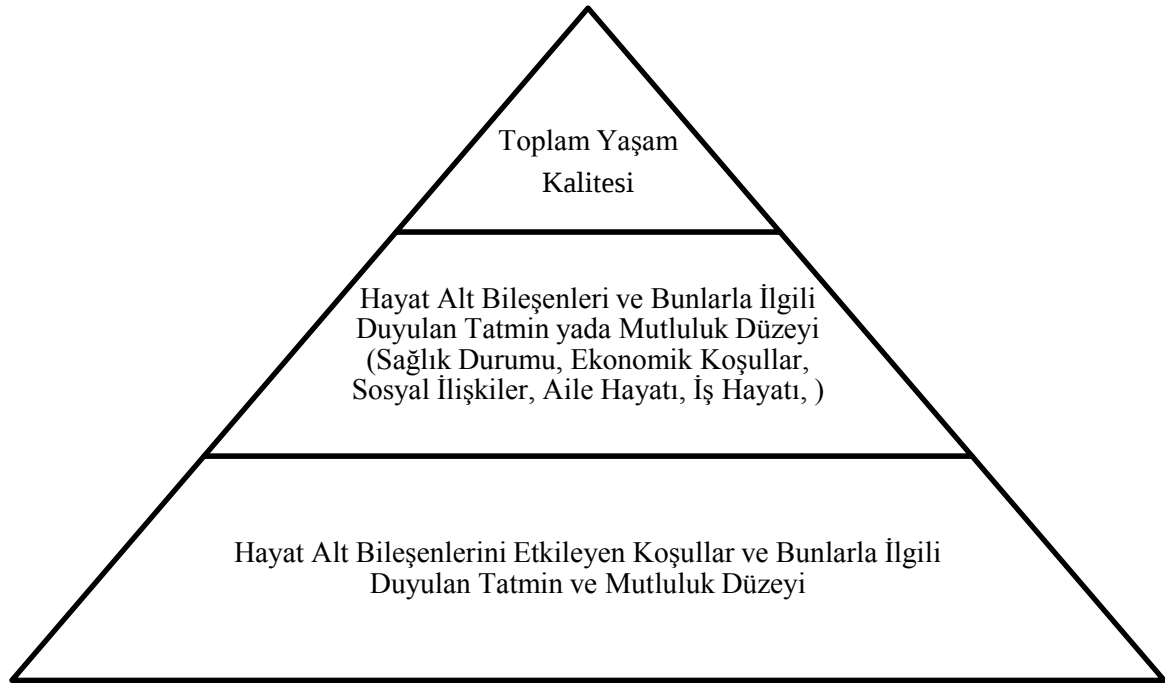
Kaynak: Schalock ve Verduge, 2002

1.6. Yaşam Kalitesini Açıklayan Kuramlar

Yaşam kalitesi kavramının farklı disiplinler tarafından incelenmesi bu alandaki teorik bilgilerin de zamanla zenginleşmesine ve farklı bakış açılarının ortaya konmasına olanak vermiştir. Yaşam kalitesi kavramını sistematik bir şekilde incelemek ve anlaşılır bir hale getirmek için makro ve mikro düzeyde bazı kuramlar geliştirilmiştir. Bu kuramların psikoloji ve sosyoloji temelli olduğunu söylemek mümkündür. Yaşam kalitesi teorisinin gelişmesine farklı açılardan katkı yapan bu kuramlar çok boyutlu ve karmaşık süreçlerin bazı varsayımlar üzerinden incelenmesine olanak sunmaktadır. Aşağıda, yaşam kalitesini açıklamak için kullanılan kuramlara yer verilecektir.

1.6.1. Tabandan Tavana Kuramı

Tabandan tavana modeli yaşam kalitesini hiyerarşi düzeni içerisinde açıklayan bir modeldir. Aile, meslek, sosyal ilişkiler, gelir gibi insan hayatının bütünü oluşturarak etmenlerin insanların zihninde bir hiyerarşi düzeni içerisinde öncelik ve önem sırasına göre yer aldığı (Sirgy vd., 2001: 244) belirtilmektedir. Modele göre, yaşam kalitesi algısının, birbirini etkileyen alt bileşenlere ve bu alt bileşenlerle ilgili tatmin seviyesine bağlı olarak (Headey vd., 1991: 81; Lee vd., 2002: 159) kişinin öznel değerlendirmesi sonucunda (Sirgy ve Cornwell, 2002: 86) ortaya çıktığı ileri sürülmektedir.

Şekil 1.5 Tabandan-Tavana Modeli

Kaynak: Neal vd., 1999: 155

Şekil 1.5’te gösterildiği üzere, toplam yaşam kalitesi diğer etmenlerin bir çıktısı olarak hiyerarşinin en üst noktasında bulunmaktadır. Onun bir altında ise iş hayatı, aile hayatı, sosyal hayat, sağlık durumu ve ekonomik durum gibi koşullar yaşam kalitesini belirleyen alt bileşenler olarak konumlandırılmıştır. Bu bileşenlerden duyulan tatmin veya mutluluk düzeyi toplam yaşam kalitesini şekillendirmektedir. En alt basamakta ise ikinci basamakta yer alan hayat alt bileşenlerini etkileyen koşullar yer almaktadır. Örneğin ikinci basamakta yer alan ekonomik koşullar, kişinin beklentileri, gelir ve harcama gücüne bağlı olarak ortaya çıkmaktadır. Buna göre mutluluk düzeyi, kişinin sosyal hayatı, aile hayatı, iş hayatı, sağlık durumu gibi hayat alt koşullarıyla ilgili beklenti ve algılarına göre ortaya çıkmaktadır. Tabandan tavana teorisinde hayat alt bileşenlerinin etkileşimi dikey yönlü olmaktadır ve nihai çıktı olarak yaşam kalitesi meydana gelmektedir (Neal, vd., 1999: 154; Grzeskowiak, vd., 2003: 6; Sirgy, vd., 2010: 298).

1.6.2. Tavandan Tabana Kuramı

Tavandan tabana modeli insanların kişilik özelliklerinin yaşam kalitesi algıları üzerinde güçlü bir etkisi olduğunu varsayan bir modeldir. Kişilik özelliklerinin mutluluk ve yaşam kalitesi algısında dışsal faktörlere göre daha etkili olduğunu ileri süren bu teoriye göre (Lucas, 2007: 76) sağlık, gelir, eğitim seviyesi ve medeni durum gibi demografik etmenler insanların öznel iyi oluşları üzerinde küçük bir etkiye sahipken uzun dönemli yaşam kalitesi algısı kişilik özellikleriyle doğrudan ilişkilidir (Diener vd., 2003: 406). Teori insanların başlarına gelen olayları sahip oldukları kişilik özellikleri bağlamında yorumlayıp algıladıklarını ve buna göre tutum geliştirdiklerini ileri sürmektedir. Bu teorinin, William Shakespeare’in “*Hiçbir şey iyi veya kötü değildir, her şey bizim onlar hakkında ne düşündüğümüze bağlıdır*” sözünün kavramlaştırılmış bir şekli olduğu ifade edilebilir.

Yapılan pek çok çalışmada yukardan aşağıya modelinin varsayımı olan kişilik özelliklerinin yaşam kalitesi algısını etkilediği görüşü bulgularla desteklenmiştir. Costa ve McCrae (1980: 673) yaptığı çalışmada kişilik özelliklerinin kişinin yaşam kalitesi algısını ve mutluluk düzeyini etkilediği bulgusuna ulaşmıştır. Buna göre dışa dönüklük kişilik özelliğine sahip bireylerin daha olumlu duygu ve yargılara sahip olduğu ve bu sebeple kendilerini daha mutlu ve iyi hissettikleri, nevrotik kişilik özelliğine sahip bireylerin ise daha olumsuz düşünme eğiliminde oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Diener ve Fujita’nın (1995) yaptığı çalışmada özgüven ve sosyal yetenek gibi boyutları barındıran dışadönük kişilik özelliği ile öznel iyi oluş arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Çalışma bulgularında dışadönüklük kişilik özelliği gösterenlerin olumlu duygulanımları daha yüksek çıkarken, nevrotik kişilik

özelliği gösterenlerin ise olumsuz duygulanımı daha çok tecrübe ettikleri ortaya konmuştur. Bu iki özelliğin yani sıra, beş faktör kişilik özelliklerinden uyumluluk ve özdenetim özelliklerinin de öznel iyi oluş üzerine etkili olduğu belirten araştırmacılar, bu iki özelliğe sahip insanların çevrelerinden genelde takdir ve destek gördükleri ve bu sebeple de dış çevreden gelen desteğin öznel iyi oluşları üzerine olumlu bir etki yaptığını ifade etmişlerdir (Diener vd., 1997: 33). Brief ve arkadaşları (1993) ise yaptıkları çalışmada, tabandan tavana ve tavandan tabana modellerinin ikisinin de yaşam kalitesi algısının oluşmasından anlamlı olduğunu ortaya koyarak, bu iki modelin birbirinin alternatifi değil birbirini tamamlayan iki yaklaşım olarak görülmesi gerektiğinin altını çizmişlerdir.

1.6.3. Uyum Kuramı

Uyum kuramı insanların uzun vadede değişimlere ayak uyduracağı varsayımı üzerine (Costa ve McCrae, 1980: 677; Diener vd., 2006: 311) kurulu bir kuramdır. Teori insanların başlarına gelen olaylardan ilk anda etkilenmelerine karşın zamanla yaşadıkları olayları içselleştirip normal karşılayacağı ve nihayetinde eski mutluluk seviyelerine geri döneceklerini öngörmektedir (Diener vd., 1997: 35; Lucas vd., 2003: 527). Buna göre insanların yargıları zamanla içerisinde bulunduğu koşullara ve yaşadığı olaylara uyum göstermektedir. Yaşam kalitesi açısından düşünüldüğünde yaşadığı tecrübe sonucunda önceleri kişinin yaşam kalitesi algısı yani öznel iyi oluşları olumlu ya da olumsuz olarak etkilense de uzun vadede kişinin bu koşullara alışması beklenmektedir (Pavot ve Diener, 2008: 139). Evlenme, boşanma, ölüm, işsiz kalma, piyango kazanma, hayali kurulan evin ya da arabanın alınması veya hayal edilen bir tatile çıkma gibi yaşamla ilgili önemli deneyimlerin ve olayların, insanların yaşam kalitesi üzerine olan etkisinin uyum kuramı yaklaşımına göre sadece belirli bir süre devam ettiği ifade edilmektedir. İnsanların zamanla altı çizilen önemli olayların yarattığı etkilere alıştığı ve böylece bunların yaşam kalitesi algısı üzerine olan etkilerinin belirli bir süre sonra yok olduğu ya da anlamlı derecede azaldığı belirtilmektedir. Yapılan bazı çalışmalarda (Suh vd., 1996: 1098; Powdthavee, 2009: 1843) bu teorinin varsayımı olan insanların yaşadığı olaylara zamanla adapte olduğu varsayımını destekleyici bulgulara ulaşılmıştır.

Bununla beraber insanların gösterdiği uyum seviyesinin ve uyum hızının, yaşadıkları olayın olumlu ya da olumsuz olmasına göre farklılık gösterdiği (Lucas, 2005: 948; Luhmann vd., 2012: 611) belirtilmektedir. Boşanma, işsiz kalma ve ölüm gibi olumsuz olaylara karşı gösterilen uyumun daha yavaş hızda ve daha düşük derecede seyrettiği ifade edilmektedir. Lucas ve arkadaşlarının (2003) on beş yıl boyunca yirmi dört bin Alman'ın medeni durumlarındaki değişimin yaratmış olduğu etkileri ve buna gösterilen uyum sürecini

inceledikleri çalışma bulgularında olumlu ve olumsuz olaylara karşı gösterilen uyum seviyesinin ve hızının değiştiği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre insanlar evlenmeye hızlıca uyum sağlamakta ve evlenmenin insanların öznel iyi oluşları üzerinde yaratmış olduğu olumlu etki belirli bir süre (ortalama iki yıl) sonra normale dönmektedir. Fakat boşanmanın etkilerinin ise daha uzun sürdüğü ve bu etkilerin yaratmış olduğu olumsuz duygulara tam anlamıyla uyum sağlamanın uzunca bir süre aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Lucas ve arkadaşlarının (2004) yaptığı çalışmada işsiz kalmanın insanlar üzerinde kalıcı olumsuz etkiler bıraktığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bulgularında, işini kaybeden insanların tatmin ve mutluluk seviyelerinin düştüğü, bu insanların tekrar iş bulma durumunda bile eski mutluluk ve tatmin seviyelerine ulaşamadıkları sonucuna yer verilmiştir.

Bununla beraber, yapılan bazı çalışmalarda (Diener vd., 1993: 220; Diener vd., 2003: 408; Lucas, 2007: 77; Lucas vd., 2003: 538) kişilik yapısının uyum sürecini ve uyum derecesini anlamlı ölçüde etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır. Farklı karakterlere sahip kişilerin benzer olaylar yaşaması durumunda gösterecekleri tavrın farklı olacağı, yaşananlara karşı bazıları kısa sürede uyum sağlama eğilimli gösterirken, bazılarının ise bu değişime ayak uydurması için uzun yıllar geçmesi gerektiği, bununla beraber yine de aynı derecede uyum sağlayamama ihtimallerinin olduğu ifade edilmiştir.

Tüm bunlara ek olarak, insanların zamanla tüm koşullara adapte olduğunu söylemek mümkün olmamaktadır. Gıda, barınma ve güvenlik gibi temel ihtiyaçların karşılanamadığı ya da zor karşılandığı ülkelerde yaşayanların öznel iyi oluşları diğer ülkelere göre düşük seviyede kalmaktadır. İçme suyu yada temel besin kaynaklarına ulaşmada yaşanan zorluğa adapte olma ve bunu kabullenme gibi bir çıkarım yapılması mümkün gözükmemektedir (Diener vd., 1997: 36).

1.6.4. Sabit Nokta Kuramı

Temel varsayımı, insanların öznel iyi oluş ya da mutluluk seviyelerinin kalıtsal yolla gelen sabit bir düzeyi olduğu varsayımı olan (Lucas, 2007: 75) sabit nokta teorisinde, yaşadıkları tecrübeler sonucunda insanların iyi oluşlarında bir takım geçişler ve değişiklikler meydana gelse de, orta-uzun vadede sahip oldukları genlerin özelliklerine bağlı olarak insanların tekrar eski mutluluk seviyesine döneceği iddia edilmektedir (Headey, 2008: 390; Headey, 2010: 8). Bu noktada insanların sahip olduğu genlerin dışavurumu olarak kişilik özelliklerinin önemi (Lucas, 2007: 76) üzerinde durulduğunu ifade etmek gerekir.

Fujita ve Diener (2005: 162) 1984'den 2000 yılına kadar her bir yıl için verisine ulaşılabilen 3,608 kişinin hayat tatminlerindeki değişim yönünü ve gücünü sabit nokta

teorisi çerçevesinde incelemiştir. Çalışma sonuçlarında sabit nokta teorisinin varsayımının bazı insanlar için geçerli bazıları için ise geçerli olmadığı ortaya konmuştur. Araştırmacılar buradan hareketle insanların öznel iyi oluşları üzerinde kısa, orta ve uzun dönemli etkilerin meydana gelebildiğini ifade ederek, sabit nokta teorisini biraz daha esnek bir ifade yöntemiyle “yumuşak sabit nokta” olarak tanımlamanın daha uygun olacağını belirtmişlerdir.

Lykken ve Tellegen’in (1996) 254 ikiz kardeşin on yıl arayla mutluluk ve hayattan tatmin olma seviyelerini ölçtüğü çalışmada, ikiz kardeşlerin kendi arasında sosyal statülerinin, gelir düzeylerinin, iş koşullarının ve eğitim seviyelerinin farklı olmasına rağmen, yaklaşık % 80’inin hayattan duydukları tatmin düzeyinin benzer olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Buradan hareketle araştırmacılar, insanların mutluluk seviyelerinin genetik kodlara bağlı olduğunu ifade ederek daha fazla mutlu olmaya çalışmanın, daha uzun olmaya çalışmak gibi faydasız bir eylem olduğunu vurgulamışlardır.

Buna karşın yazında sabit nokta teorisinin ileri sürdüğü yaklaşımı desteklemeyen çalışma sonuçlarını da görmek mümkündür. Alman hükümetinin bilim adamlarına ve araştırmacılara çalışmalarında altyapı oluşturması için 1984 yılından itibaren desteklediği ve günümüzde de devam eden German Socio-Economic Panel Study’nin verilerine atıfta bulunan Headey (2010), 1985 yılından itibaren her yıl hayat tatmin ölçeğini dolduran 3,000 kişinin verisini incelediği çalışmada, katılımcıların yaklaşık %20 sinin hayat tatmini ve mutluluk seviyelerinde son yirmi yıl içerisinde anlamlı ve kalıcı değişiklikler meydana geldiğini ifade ederek bu sonucun sabit nokta teorisinin varsayımıyla çeliştiğini ileri sürmüştür. Çalışma bulgularında katılımcıların yaklaşık %6’sının tatmin seviyelerinin iyileştiği (10’lu likert ölçeğinde iki derece iyileştiği), yaklaşık %13ünün ise tatmin seviyelerinde gerileme meydana geldiği bulgusuna yer verilmiştir.

1.6.5. Sosyal Karşılaştırma Kuramı

Sosyal kıyaslama, insanların toplumda veya ait olunan grupta hangi konumda olduklarını belirlemek, kendilerine yeni hedefler koymak veya kendilerini daha iyi hissetmek için farkında olarak ya da olmayarak zaman zaman başvurduğu bir olgudur (Wills, 1981: 249; Buunk ve Gibbson, 2007: 16). Sosyal karşılaştırma teorisine göre insanlar kendilerini diğer insanlarla, özellikle de kendilerine benzer sosyal gruptaki ve benzer yaştakilerle karşılaştırma eğilimindedirler. Sosyal saygınlık ve durum göstergeleri olan kariyer, gelir ve maddi varlık sahipliği bu karşılaştırmaya konu olan temel öğeler olarak ifade edilmektedir (Veenhoven, 1991: 5). Teoriyi ilk defa ortaya atan Festinger’e (1954) göre insanlar seçici bir süreç sonunda kendilerini, diğer insanlarla kıyaslama eğilimine girmektedir. Bu kıyaslama, yetenek, beceri,

maddi ve manevi varlık sahipliği, sosyal ve ekonomik göstergeler ya da sosyal statü gibi çok farklı özelliklerde olabilmektedir. Festinger kıyaslanmanın kişinin kendi düşünce, yetenek ya da sosyal gösterge özelliklerinde farklı kişi ya da gruplarla yapılması durumunda, kişinin kendisi ile ilgili sahip olduğu yargıları değiştirme eğilimine girmesinin muhtemel olduğunu ifade etmiştir.

Sosyal kıyaslama teorisi daha sonra detaylandırılarak aşağı yönlü kıyaslama ve yukarı yönlü kıyaslama olmak üzere iki farklı boyut üzerinden incelenmeye başlanmıştır. Aşağı yönlü kıyaslamada kişi kendisini özellik, yetenek ya da gösterge olarak daha aşağıdaki kişi ya da gruplarla kıyaslamaktadır. Bunun sonucunda kişi kendisini daha iyi hissetmekte ve böylece kişinin öznel iyi oluşu olumlu yönde etkilenmektedir. Kişinin kendisinden daha az olanaklara sahip ve zor şartlarda olanları göz önünde bulundurması, kişinin sahip olduklarının değerini bilmesine ve böylece kendisini daha mutlu hissetmesine sebep olabilmektedir (Wills, 1981: 245; Abou-Zeid ve Ben-Akiva, 2011: 346).

Bununla beraber, insanların genelde olumsuz olayları kendilerine örnek almak istemedikleri bu sebeple aşağı yönlü kıyaslanmanın insanları olumsuz etkileyebileceği de ifade edilmektedir. Bu sebeple aşağı yönlü sosyal kıyaslanmanın genelde mutsuz ve kendisini hayatta şanssız olarak nitelendiren insanlar arasında daha yaygın olduğu belirtilmektedir. Ayrıca, kişilik özelliklerinin de sosyal kıyaslama sürecinde önemli bir rolü olduğuna dikkat çekilmiştir. Aşağı yönlü kıyaslamayı genelde öz-benlik kişilik özellikleri düşük olanların tercih ettiği belirtilmektedir. Buna göre öz-benlik değerleri düşük olan kişiler, kendisinden daha kötü şartlarda olan insanlara bakıp kendilerini olumlama eğilimindedir (Wills, 1981: 246, 264).

Yukarı yönlü sosyal kıyaslamada ise, kıyaslanılan özellikler itibari ile kişi kendisini daha iyi koşullarda ve konumda olan insanlarla karşılaştırmaktadır. Yukarı yönlü kıyaslanmanın olumlu etkisi olarak kişi kıyaslama süresi sonucunda yeni bilgilere ulaşabilmekte, kendisine yeni hedefler koyabilmekte ve koyduğu bu hedeflere ulaşabilmek için kendisini motive edebilmektedir. Bunun yanı sıra, yukarı yönlü kıyaslama sonucunda kişi kendi konumu, başardıkları ya da sahip olduklarıyla ilgili olarak tatminsizlik yaşayabilmekte ve böylece yaşam kalitesi algısı olumsuz etkilenebilmektedir (Taylor vd., 1983: 27; Abou-Zeid ve Ben-Akiva, 2011: 346).

Sosyal kıyaslama teorisi, yaşam kalitesi çalışmalarında oldukça fazla kullanılan teorilerden bir tanesidir. Clark ve Oswald'ın (1996: 373) yaptığı çalışmada sosyal karşılaştırma teorisinin ileri sürdüğü varsayımı destekleyici bulgulara ulaşılmıştır. Buna göre çalışanlar kendi gelir seviyelerine değil, kendilerini kıyasladıkları kişilerin gelir seviyelerine

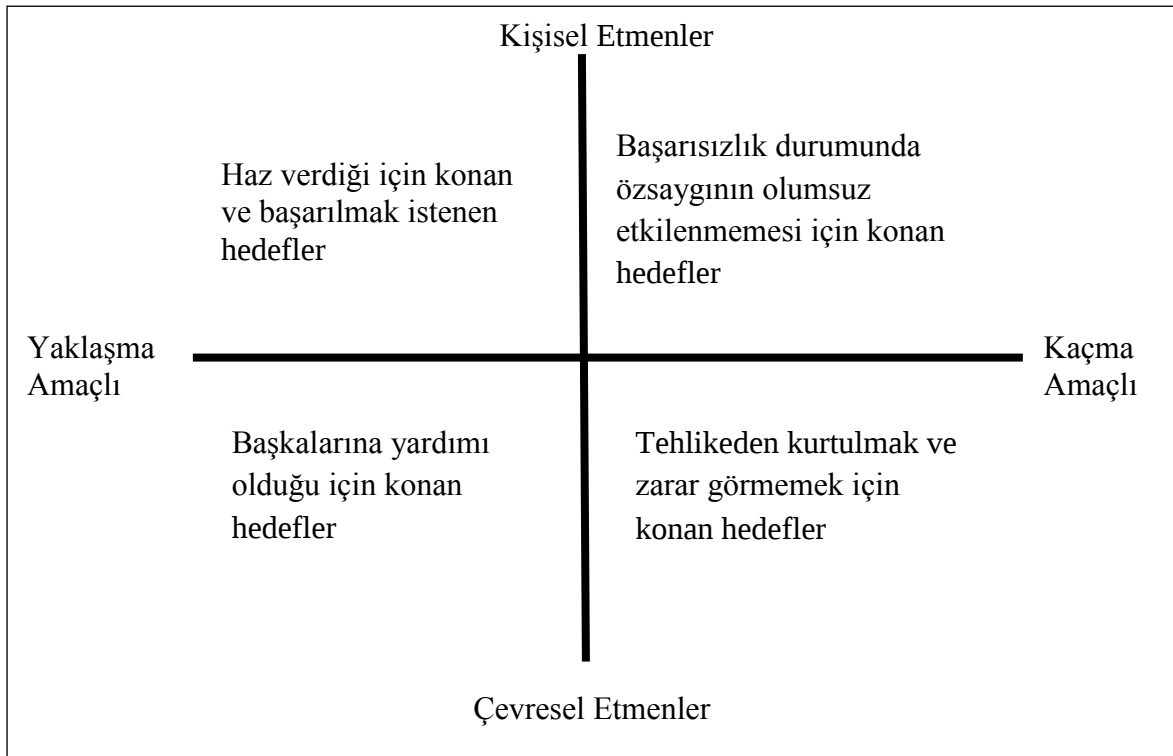
göre konumlandırmakta ve yaşam kalitesi algısını buna göre şekillendirmektedir. Abou-Zeid ve Ben-Akiva'nın (2011: 357) yaptığı çalışmada sosyal karşılaştırmanın öznel iyi oluş ve mutluluk üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Eiser ve Eiser'in (2000) yaptığı araştırmada hastalarının kendilerini diğer benzer hastalarla karşılaştırdığı ve bunun da öznel iyi oluşlarına etki ettiği bulgusuna ulaşılmıştır.

1.6.6. Hedef Kuramı

Hedef kuramı yaşam kalitesi algısının ortaya çıkmasında belirlenen bir hedefe doğru olan süreci ve hedefe ulaşılma durumunu dikkate almaktadır. Hedef, bir ihtiyaçtan dolayı ortaya çıkabilirken, sahip olunan değerler bağlamında yapılan değerlendirmeler veya uzun vadeli planlamalar sonucunda da ortaya çıkabilmektedir (Diener, 1984: 562). Yazında, hedeflere ulaşmanın bazı durumlarda çelişkili sonuçlar yaratabileceği de ifade edilmiştir. Bir hedefe ulaşmanın bazen yaşam kalitesi üzerine kısa dönemli olumlu etkisi olabilirken, uzun vadede bunun olumsuz etkilerinin olabildiği veya bazı durumlarda hedeflerin ve isteklerin birbirleriyle çelişmesi durumunun ortaya çıkabileceği, bu sebeple belirlenen tüm hedeflere ulaşmanın mümkün olamayacağı yorumuna da yer verilmektedir. Ayrıca bazen kolay ve çaba gerektirmeyen koşullar içerisinde hedeflere ulaşmayla, zor ve emek isteyen bir süreç sonunda elde edilen hedeflerin yaşam kalitesi üzerindeki etkilerinin farklı olacağı da ifade edilmektedir (Diener, 1984: 563).

Ford ve Nichols (1992) hedef koymayı muhtemel sonuçlarına dört farklı kategori üzerinden açıklamıştır. Şekil 1.6'da gösterildiği üzere, hedefler yaklaşma amaçlı ve kaçma amaçlı olmak üzere yönünü belirten ve kişisel ve çevresel olmak üzere de motivasyon kaynağını gösteren farklı amaçlar için konmaktadır. Yaklaşma amaçlı konan hedefler kişiye haz ve tatmin verdiği için ya da başkalarına faydası olduğu için konarken, kaçma amaçlı hedefler ise kişinin özsaygısının etkilenmemesi, suçlu hissetmemesi gibi nedenlerle ya da sosyal anlamda kişinin zarar görmemesi, sahip olduklarını kaybetmemesi için konmaktadır.

Coast ve arkadaşlarının (1996: 1061) hedef koyma ve psikolojik iyi olma ilişkisi üzerine yaptıkları çalışmada ilginç sonuçlara ulaşılmıştır. Buna göre kaçma amaçlı konulan hedefler ile öz-saygı ve iyimserlik arasında negatif yönlü bir ilişki bulunurken, depresyon eğilimi ile ise pozitif yönlü bir ilişki olduğu ortaya konmuştur. Bunun aksine, yaklaşma amaçlı konan hedeflerle iyimserlik ve öz saygı arasında olumlu bir ilişki, depresyon eğilimi ile de olumsuz bir ilişki olduğu bulgularla desteklenmiştir.

Şekil 1.6 Hedef Belirlemenin Dört Unsuru

Kaynak: Ehrlich, 2012: 496

Ehrlich ve Bipp'in (2016) yaptığı çalışma sonuçlarında yaklaşma amaçlı konan hedeflerin, kaçma amaçlı konan hedeflere göre yaşam kalitesi algısını olumlu olarak etkilediği bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca, temel benlik değerleriyle yaklaşma amaçlı konan hedefler arasında da anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna yer verilmiştir. Buna göre kendisini değerli gören, hayatının kontrolünün kendisinde olduğunu düşünen ve çevresine faydalı olma eğilimi gösteren kişilerin daha çok yaklaşma amaçlı hedefler koyduğu ve böylece kendilerini daha iyi hissettikleri görülmüştür. Bunun sonucuna ise bu kişilerin yaşam kalitesi algılarının da olumlu olarak etkilendiği ifade edilmiştir.

Toplumsal ve bireysel yaşam kalitesi günümüzde çeşitli ulusal ve küresel kurum ve örgütler tarafından yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde farklı göstergeler kullanılarak ölçülmektedir. Yaşam kalitesi ve mutluluk üzerine yapılmış dünyanın en uzun deneyi Harvard Üniversitesi tarafından yürütülmektedir. 1938 yılında 268 Harvard Üniversitesi öğrencisiyle başlayan ve daha sonra bu kişilerin çocuklarının ve eşlerinin de araştırmaya dâhil edilmesiyle günümüzde yaklaşık 1300 kişiyle devam eden çalışmada insanların gençlik dönemlerinden yaşlılık dönemlerine değin, mutluluk algıları ve tatmin düzeyleri, sağlık durumları, kariyerleri, özel hayatları ve ilgili diğer değişkenler gözlemlenmektedir. Çalışma sonuçlarında, insanların aile, arkadaş ve çevreyle olan ilişkilerinin mutluluk düzeyleri

üzerinde etkili olan en önemli etmen olduğu bulgusuna yer verilmiştir. Buna göre, sosyal ilişkilerin zihinsel ve fiziksel zayıflığa karşı koruma oluşturduğu, insanların hayattan keyif alma düzeylerini yükselttiği ve ayrıca para, şöhret, sosyal sınıf, zekâ ya da genlere göre uzun ve mutlu bir yaşamın daha iyi bir açıklayıcısı olduğu sonucuna yer verilmiştir. Sosyal ilişkilerin ve bu ilişkilerdeki başarı düzeyinin insanların fiziksel ve zihinsel sağlık durumları üzerinde de güçlü bir belirleyici olduğu araştırma bulgularında ifade edilmiştir (Harvard, 2017).

İKİNCİ BÖLÜM

TURİZM VE YAŞAM KALİTESİ İLİŞKİSİ

Turizm sektörü, bölge halkı, turist, turizm işletmeleri, yerel yönetimler, destinasyon örgütleri ve doğal ve kültürel çevre olmak üzere farklı yapılardan meydana gelen dinamik bir yapıdadır. Turizmin bu farklı gruplar üzerindeki çok boyutlu etkilerinin incelenmesi turizmin daha iyi anlaşılabilmesi ve turizm gelişiminin geleceği açısından önemli görülmektedir (Williams ve Lawson, 2001: 269). Bölge halkının aktif olarak turizme vereceği destek, o bölgedeki turizm gelişiminin başarısı ve sürdürülebilirliği için gereklidir. Bölge halkının turizmi olumsuz olarak algılaması beraberinde olumsuz bir tutum getirmekte, bu ise yerel halk tarafından hoş karşılanmayan ziyaretçilerin de bölgeyle ilgili tecrübelerinin olumsuz olmasına yol açmaktadır. Ziyaretçilerine olumsuz tecrübe yaşatan bir destinasyonun ise uzun dönemde başarılı olmasının oldukça güç olduğu belirtilmektedir. Bu açıdan yerel yönetimlerin, destinasyon örgütlerinin ve turizm işletmelerinin yerel halkın turizm gelişimine karşı tutumunu göz önünde bulundurmaları uzun vadeli ve başarılı bir turizm planlaması için gereklidir (Ap, 1992: 665; Gursoy ve Rutherford, 2004: 495; Diedrich ve Garcia-Buades, 2009: 512).

Turizm gelişimi ve turizm yönetimi son yıllarda yerel kalkınmayla birlikte değerlendirilmektedir. Yerel istihdam yaratması, üretimi çeşitlendirmesi ve vergi geliri kazandırmasından dolayı turizm, kamu ve özel sektör planlayıcıları tarafından önemli bir ekonomik faaliyet olarak görülmektedir (Kim vd., 2013: 527). Turizmin sahip olduğu potansiyel gelişmekte olan ülkeler ve geri kalmış bölgeler için de önemli bir fırsat olarak görülmektedir. Ulusal ve yerel yönetimler ve kalkınma ajansları tarafından yapılan büyük ölçekli turizm yatırımlarının yanı sıra, turizmin ekonomik ve sosyal getirilerinden bireysel ve toplumsal anlamda faydalanmak adına bölge halkı da turizm gelişimi için para ve zaman ayırmakta ve çaba göstermektedir (Moscardo, 2008: 1).

Uzun dönemde sürekli artan uluslararası turist sayısı, turizm harcamaları ve turizm istihdamı turizm sisteminin, yerel ve ulusal yönetimler, örgütler ve araştırmacılar tarafından daha iyi anlaşılmasını teşvik etmektedir. Yarattığı hacim itibarı ile küresel hasılanın %10'unu oluşturan (World Tourism Organization, 2016: 12) turizm sektörünün, sosyal ve çevresel gibi yaratmış olduğu diğer etkilerle beraber incelenmesi bu sektörün daha iyi anlaşılabilmesi için önemli görülmektedir.

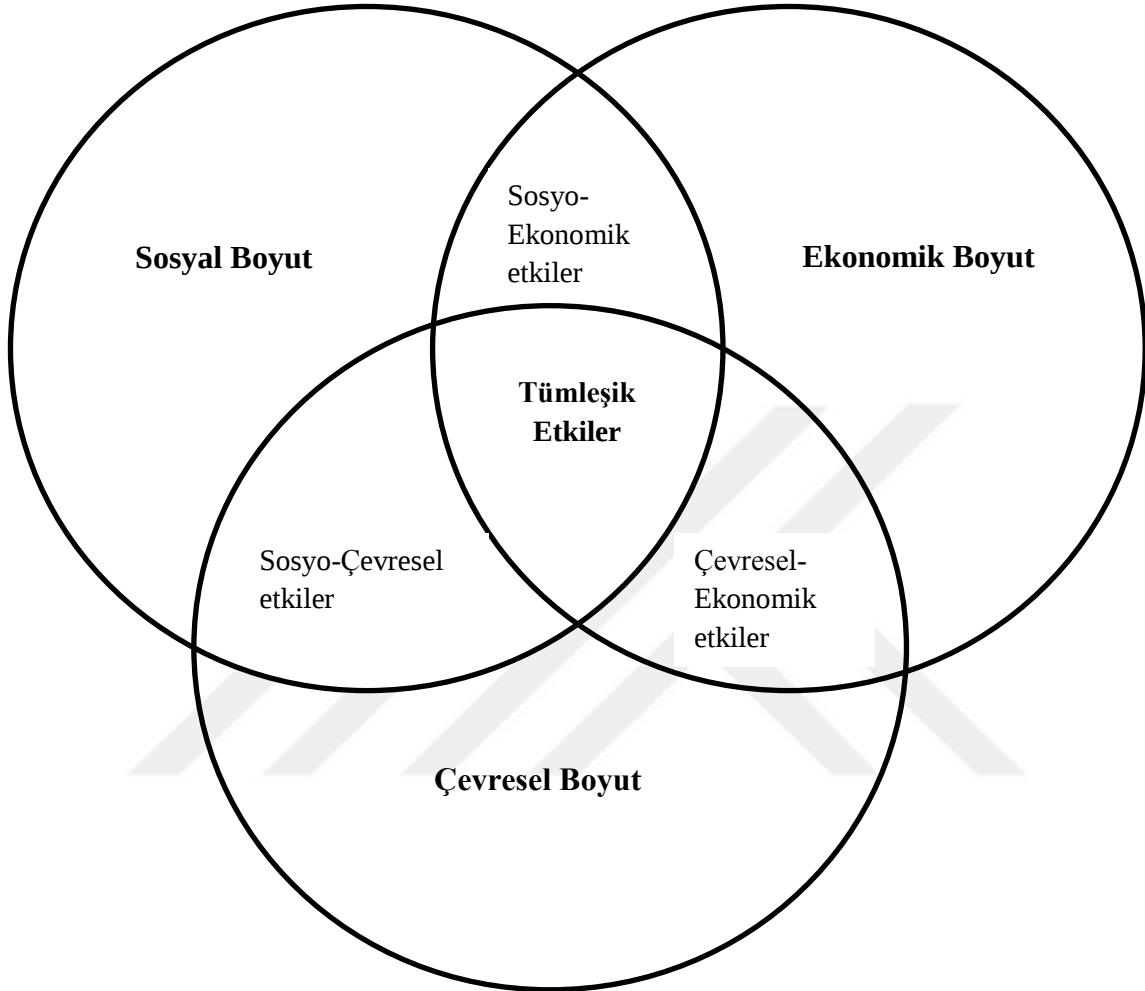
2.1. Turizmin Etkileri

Daha az yoğunluklu olarak gerçekleştiği 1970'li yıllara kadar turizmin destinasyonlar üzerinde olumlu ve yumuşak etkilere sahip olduğu ifade edilmekteydi. Fakat kitle turizminin gelişmesiyle beraber sürekli artan turist sayısı ve buna bağlı olarak artan yapılaşma, turizme yönelik bakış açısında değişikliklere neden olmuştur. Günümüzde ekonomik getirisi bilinmekle beraber, turizmin önemli çevresel, sosyal ve kültürel etkilerinin olduğu da kabul edilmektedir (Cooper ve Hall, 2013: 159).

Turizm gelişimi, bir bölgede konaklama, yiyecek içecek ve ilgili diğer işletmelerin ortaya çıkması, turizmin ihtiyaç duyduğu altyapıların geliştirilip turizm arzının yaratılması ve buna bağlı olarak bölgenin turistler tarafından ziyaret edilmesi sürecini ifade etmektedir (Sharma ve Dyer, 2009: 189). Turizm gelişiminin bir bölge üzerindeki etkileri, yazında üç farklı şekilde ifade edilmektedir. Bunlardan birincisi ekonomik, sosyokültürel ve çevresel olmak üzere etki alanıyla ilgili yapılan sınıflama, ikincisi etkinin sonuçlarıyla ilgili olumlu ve olumsuz olarak yapılan sınıflama ve üçüncüsü de etkinin daha makro seviyeden değerlendirildiği fayda-maliyet sınıflaması olarak ifade edilmektedir. Bu etkilerin gücü ve yapısı bölgedeki turizm faaliyetinin türü ve hangi aşamada olduğuyla doğrudan ilişkilidir (Uysal vd., 2012: 428). Bunlarla beraber, ekonomik etkileri bölge halkının turizme yönelik olumlu tutumunun temel sebebi olarak gösterilmektedir (Johnson ve Snepenger, 2006: 232; Garcia vd., 2015: 34).

Geleneksel olarak ekonomik, sosyokültürel ve çevresel olmak üzere üç şekilde ifade edilen turizmin etkileri birbirinden kesin çizgilerle ayrılmamakta, bazı yönlerden iç içe geçmiş çok boyutlu ve çok ilişkili bir yapı sergilemektedir. Turizmin ekonomik getirisi farklı sosyal gruplara değişik oranlarda yansıyabilmekte veya ekonomik getirisinden dolayı bazı çevresel etkiler meydana çıkabilmektedir. Bu noktada turizmin etkilerinin genel geçer olmadığı ve bu etkilerin farklı gruplar tarafından farklı şekilde algılanıp yorumlandığının bilinmesi önemlidir. Örneğin bir bölgedeki turizm gelişimi sebebiyle emlak fiyatlarının artması durumunda, daha fazla kira geliri elde etmesine fırsat verdiği için emlak sahipleri turizmi olumlu olarak algılarken, kiracılar için ise bu durum tam tersi bir algı yaratabilmektedir. Aynı şekilde artan emlak fiyatlarına bağlı olarak daha fazla vergi geliri elden yerel yönetimlerin de turizm algısı kiracı konumunda olan kişilerden farklı olmaktadır. Bu noktada turizm algısı kişilerin konumuna, turizmle ilişkilerine ve beklentilerine göre değişik şekillerde ortaya çıkabilmektedir. Ayrıca turizm gelişimine karşı tutum, bölgenin değerleri ve sosyal yapısı bağlamında destinasyonlar arasında da farklılık gösterebilmektedir.

Bir destinasyonda olumsuz olarak algılanan turizmin bazı etkileri başka bir destinasyonda farklı şekilde algılanabilmektedir (Perdue vd., 1990: 596; Cooper ve Hall, 2013: 159).

Şekil 2.1 Turizmin Ekonomik, Sosyokültürel ve Çevresel Etkilerinin Çok Boyutlu İlişkisi

Kaynak: Cooper ve Hall, 2013: 160

Turizm sektörünün hızla gelişmesi ve turizm faaliyetlerinin gündelik hayatının bir parçası haline gelmeye başlamasıyla birlikte turizmin toplumlar ve bireyler üzerine etkisi pek çok araştırmaya konu olmuştur. Turizmin ilk ortaya çıkış yıllarında daha çok ekonomik etkileri üzerinde durulurken, daha sonradan çevresel ve sosyokültürel etkileri de önem kazanmıştır. Turizmin ekonomik, sosyokültürel ve çevresel etkileri aşağıda detaylıca incelenmektedir.

2.1.1. Turizm Gelişiminin Ekonomik Etkileri

Yarattığı ekonomik hacimden dolayı turizm endüstrisi tüm dünyada önemli bir yatırım aracı olarak görülmektedir. Turizm, makro düzeyde ülkelerin dış ticaret açığına olumlu katkılar sağlayıp istihdam yaratırken, yerel boyutta da destinasyon düzeyinde anlamlı ekonomik etkiler ortaya çıkarmaktadır. Turizmin bir bölgeye kattığı ekonomik değer iki şekilde meydana gelmektedir. Bunlardan birincisi bölgeyi ziyaret edenlerin konaklama, yeme-içme, eğlence ve ulaşım gibi ihtiyaçları için yaptığı harcamalar, diğeri ise turizmden kaynaklı bölgeye yapılan havaalanı, otel, ulaşım ve benzeri diğer altyapı ve üstyapı yatırımlarıdır (Liburd vd., 2012: 109). Archer (1989: 128) turizmin bir bölgeye olan ekonomik etkisinin altı farklı değişkenden etkilendiğini belirterek bu değişkenleri; (i) bölgedeki turizm harcamaları, (ii) bölgedeki turizm arzının kapasitesi (iii) bölgedeki toplam ekonomik hacim, (iv) yaratılan ekonomik katma değer, (v) turizm endüstrisinin bölgedeki ekonomik yapıyla ilişkileri ve (vi) bölgeye turizmden giren paranın sızıntı oranı olarak ifade etmiştir (Archer 1989'dan aktaran Frechtling, 1994: 383).

Ziyaretçi sayısı ve turizm geliri gibi genelde rakamlar üzerinden değerlendirilen turizmin ekonomik etkilerine karşı yapılan en önemli eleştirilerden birisi sızıntı konusunda (Sandbrook, 2010a; Sandbrook, 2010b) olmaktadır. Bir bölgeye turizmden giren paranın ne kadarının bölgede kalıp bölge halkının hayatına olumlu etki edecek şekilde kullanıldığı ne kadarının ise ulusal veya uluslararası firmalar aracılığıyla bölge ya da ülke dışına çıkarıldığı tartışma konusu olmaktadır. Bu noktada önemli olan turizmin yaratmış olduğu ekonomik rakamların bölgede nasıl etkilere ve sonuçlara yol açtığına gerçekçi bir şekilde ortaya konmasıdır.

Turizm gelişimine ekonomik anlamda yapılan bir başka eleştiri konusu ise fırsat maliyeti bağlamında olmaktadır. Ekonomik açıdan genelde olumlu olarak algılanan turizm gelişimin bölgeye bir de maliyeti olmaktadır. Bir bölgedeki turizm gelişimi o bölgede var olan veya gelişmesi muhtemel olan diğer ekonomik faaliyetlerin önünü kesebilmektedir. Örneğin tarım alanlarının turizme açılması tarımsal faaliyetleri kısıtlayabilmekte veya kıyı alanlarındaki turizm gelişimi bölgedeki balıkçılık faaliyetlerini radikal olarak etkileyebilmektedir. Bu açıdan, bir ekonomik faaliyeti tercih etmenin başka bir faaliyeti göz ardı etmek anlamına geldiği belirtilmekte ve turizmin sektörünün de neden olduğu fırsat maliyetinin göz önünde tutulması gerektiği ifade edilmektedir (Mason, 2006: 35).

Bunların yanı sıra çarpan etkisi turizmin gerçekleştiği bölgede yarattığı önemli bir ekonomik etki olarak ifade edilmektedir. Turizmin çarpan etkisi sebebiyle, bir bölgede turistlerin yaptığı harcamalar sadece turizm sektörünü değil dolaylı olarak farklı sektörleri de

canlandırmaktadır. Turizmden bölgeye giren para, piyasa içerisinde sürekli el değiştirmekte ve turizmin birincil derece gerçekleştiği konaklama, yeme içme ve eğlence işletmelerinin yanı sıra ana faaliyet alanı turizm olmayan bölgedeki diğer sektörlerle ve işletmelere de katkı sağlayabilmektedir. Turizm harcamalarının bir bölgede yarattığı ekonomik etkiler direkt, dolaylı ve uyarılmış olarak üç grupta toplanmaktadır (Santos, 2016: 105).

Turizmin ekonomik etkileri geleneksel olarak turist sayısı, turizm geliri, istihdam, vergi geliri, döviz geliri gibi yarattığı makroekonomik göstergeler üzerinden ölçülmeye çalışılmıştır (Croes, 2012: 91). Bu sebeple turizmin meydana getirdiği ekonomik etkiler ilgili yazında oldukça fazla araştırılan bir konudur. Turizm gelişiminin bölgeye ve bölge halkı üzerine olumlu ve olumsuz ekonomik etkileri şu şekilde ifade edilmektedir:

- ☐ Vergi gelirini arttırması (Haralambopoulos ve Pizam, 1996: 522; McGehee ve Andereck, 2004: 135; Uysal vd., 2012: 428; Cooper ve Hall, 2013: 162),
- ☐ İstihdam yaratması (Sheldon ve Var, 1984: 40; Haralambopoulos ve Pizam, 1996: 522; Johnson ve Snepenger, 2006: 233; Uysal vd., 2012: 428; Cooper ve Hall, 2013: 162),
- ☐ Yeni yatırımlar sağlaması (Akis vd., 1996: 487; Johnson ve Snepenger, 2006: 233; Uysal vd., 2012: 428),
- ☐ Yeni gelir fırsatları sunması (Pizam, 1978: 8; Uysal vd., 2012: 428),
- ☐ Kadın ve gençlere iş imkânı oluşturması (Haralambopoulos ve Pizam, 1996: 522; Diedrich ve Garcia-Buades, 2009: 516),
- ☐ Yabancı sermaye girişini teşvik etmesi (Cooper ve Hall, 2013: 162),
- ☐ Diğer sektörleri canlandırması (Wall and Mathieson, 2006: 89; Cooper ve Hall, 2013: 162),
- ☐ Döviz girdisi sağlaması (Sheldon ve Var, 1984: 40; Wall ve Mathieson, 2006: 89),
- ☐ Hayat pahalılığına neden olması (Pizam, 1978: 8; Akis vd., 1996: 487; Diedrich ve Garcia-Buades, 2009: 516; Cavaş ve Tanrısevdi, 2003: 267; Sharma ve Dyer, 2009: 207),
- ☐ Turizme aşırı bağımlılık oluşturması (Pizam, 1978: 8; Wall ve Mathieson, 2006: 89; Mason, 2006: 35),
- ☐ Turizmin hassas yapısı nedeniyle bölge ekonominde sürekli dalgalanma riskinin oluşması (Pizam, 1978: 8),
- ☐ İthal ürünlere ihtiyacın ortaya çıkması (Crandall, 1994: 416; Wall ve Mathieson, 2006: 89).

2.1.2. Turizm Gelişiminin Çevresel Etkileri

Turizm ilk bakışta çevreyle uyum içinde olan bir sektör gibi görülse de genellikle doğal çevre açısından hassas bölgelerde gelişmesinden dolayı, turizm ve çevre ilişkisi oldukça narin bir yapıdadır (Andereck ve Jurowski, 2006: 140). Doğal çevre hem turizm gelişimini etkileyen hem de turizm gelişiminden etkilenen bir özelliğe sahiptir. Turizmin çevre üzerindeki etkileri her şeyden önce bölgedeki turizm planlamasının yapısına bağlıdır. Turizm ve çevre arasındaki ilişki bazen uyum içerisinde devam ederken bazen de bir çatışma halini alabilmektedir. Çevreyi gözetken, doğal kaynakları koruyan ve çevre koruma bilincini geliştirmede turizmi bir araç olarak gören planlamalar, turizmin çevre üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirirken, turizm gelişimini çevresel gelişimle beraber desteklemektedir. Bunun aksine, doğal kaynakları, çevre dinamiklerini ve sürdürülebilirlik ilkelerini göz ardı eden yaklaşımlar sonucunda ise doğal çevre üzerinde kalıcı tahribatlar meydana gelebilmektedir.

Turizmin çevresel etkileri değerlendirilirken üzerinde durulan önemli konulardan bir tanesi taşıma kapasitesidir. İlgili yazında üç farklı taşıma kapasitesinden bahsedilmektedir. Bunlardan birincisi fiziksel de denilen çevresel taşıma kapasitesidir. Çevresel taşıma kapasitesi bir bölgede bulunan insan sayısı, bina sayısı ve araç sayısı gibi fiziksel çevre ile ilgili olan her şeyi kapsamaktadır. Turizmin neden olduğu yapılaşma, araç sayısındaki artış veya göç nedeniyle nüfus artışı gibi sonuçlar çevresel taşıma kapasitesi üzerinde anlamlı etkilere sahip olmaktadır. İkincisi ekolojik taşıma kapasitesidir. Bunda ise bitki ve hayvan çeşitliliği ve doğal hayat üzerine olan etkiler göz önünde tutulmaktadır. Özellikle eko-turizm, av turizmi veya yayla turizmi gibi bazı turizm çeşitlerinin ekoloji üzerinde anlamlı etkilere yol açabildiği bilinmektedir. Üçüncüsü ise algısal olarak da ifade edilen sosyal taşıma kapasitesidir. Algısal taşıma kapasitesi öznel bir yapıdadır. Örneğin turizm nedeniyle bir bölgeyi belli bir sayıda turist ziyaret etmesi, yerel halktan bazıları tarafından normal karşılanırken bazıları ise aşırı turist olduğundan yakınabilmektedir. Çevresel ve ekolojik taşıma kapasiteleri bilimsel yöntemlerle ölçülebilenken, sosyal taşıma kapasitesi ise bireylerin öznel yargılarıyla değerlendirilmektedir (Mason, 2006: 57).

Bölgedeki turizm planlamasına ve gerçekleşen turizm çeşidine bağlı olmakla birlikte turizmin çevre üzerindeki olumlu ve olumsuz etkileri şu şekilde ifade edilmektedir:

- ☐ Çevre ve doğa koruma bilincinin geliştirilmesi (Diedrich ve Garcia-Buades, 2009: 516; Andereck vd., 2005: 1065; Mason, 2006: 55),
- ☐ Çevre düzenlemeleriyle bölgenin daha çekici hale getirilmesi (Andereck vd., 2005: 1065),

- ☐ Altyapı ve üstyapının gelişmesi (Crandall, 1994: 414),
- ☐ Doğal yaşam alanları ve doğal park bölgelerinin oluşturulması (Mason, 2006: 55),
- ☐ Tarihi ve değerli yapıların korunmasının teşvik edilmesi (Mason, 2006: 55),
- ☐ Katı atık ve çöp problemleri (Pizam, 1978: 10; Andereck vd., 2005: 1065),
- ☐ Hava, su ve toprak kirliliği (Andereck vd., 2005: 1065; Diedrich ve Garcia-Buades, 2009: 516),
- ☐ Fiziksel ve doğal çevrenin değişmesi (Cooper ve Hall, 2013: 162),
- ☐ Biyo-çeşitlilik ve habitatın zarar görmesi (Cooper ve Hall, 2013: 162; Mason, 2006: 55),
- ☐ Gürültü kirliliği (Pizam, 1978: 8; Mason ve Cheyne, 2000: 406; Sharma ve Dyer, 2009: 207),
- ☐ Aşırı kalabalık (Pizam, 1978: 8; Sheldon ve Var, 1984: 40; Çavuş ve Tanrısevdi, 2003: 267),
- ☐ Trafik problemleri (Sheldon ve Var, 1984: 40; Mason ve Cheyne, 2000: 406; McGehee ve Andereck, 2004: 134).

2.1.3. Turizm Gelişiminin Sosyokültürel Etkileri

Turizm yerel kültür üzerinde alışkanlıkları, gelenekleri, değer yargılarını ve inançları etkileme gücüne sahiptir (Garcia vd., 2015: 35). Turizm faaliyetinin, gerçekleştiği bölge üzerindeki sosyal ve kültürel etkileri farklı değişkenlere bağlı olarak çeşitlilik göstermektedir. Turizmin bölgedeki gelişim hızı, bölgedeki turistik faaliyetlerin türleri, turistlerin ve yerel halkın kültürel özellikleri ve bölgedeki turizm planlamasının yapısı turizmin yarattığı sosyokültürel etkiler üzerinde belirleyici olmaktadır. Bu noktada farklı turizm destinasyonlarında farklı sosyal ve kültürel etkiler gözlemlemek mümkündür (Haralambopoulos ve Pizam, 1996: 523). Bazı bölgelerde turizm hızlı bir şekilde sosyal değişimler yaratabilirken, bazı bölgelerde ise bu değişim daha uzun süreli ve yavaş bir hızda olabilmektedir (Crandall, 1994: 413). Yerel halk ve turist etkileşimi sonucunda ortaya olumlu sosyokültürel fırsatlar ve değişimler çıkabilirken, yerel kültürü, kültürel aidiyeti ve sosyal kuralları tehdit eden ve yerel halk üzerinde baskı ve stres oluşturan olumsuz sonuçlar da çıkabilmektedir (Garcia vd., 2015: 35). Bunlarla birlikte turizmin sosyal etkilerinin diğer etkilere göre daha öznel ve soyut olduğu (Haley vd., 2005: 649) da ifade edilmektedir.

Butler (1975), ziyaretçi özelliklerinin turizmin yarattığı sosyokültürel etkilerde önemli bir belirleyici olduğunu ifade ederek şu beş faktöre yer vermiştir. *Yoğunluk*: turizmin yaratacağı sosyal ve kültürel etkiler her şeyden önce bölgedeki turizm yoğunluğuyla yani

turist sayısı ile doğru orantılıdır. Aynı sayıdaki ziyaretçi grubunun az nüfuslu bir bölgede yaratacağı etki fazla olurken, fazla nüfuslu bir bölgede yaratabileceği etki daha az olmaktadır. Ayrıca, turizm faaliyetlerinin belirli bir sezona sıkıştığı bölgelerde yaratacağı etkiler kısa süreli ama daha yoğunluklu olabilmektedir. *Kalış Süresi*: Ziyaretçilerin bölgedeki kalış süreleri uzadıkça, yerel halkla etkileşime geçme olasılığı artmakta ve böylece kültürel alışveriş daha fazla olabilmektedir. *Etnik Özellikler*: Yerel halk ile ziyaretçiler arasındaki dil, renk ve kültür farkı ne kadar fazla olursa, etkileşim de aynı oranda fazla olabilmektedir. *Ekonomik Özellikler*: Yerel halk ile ziyaretçiler arasındaki ekonomik farklılıklar ne kadar büyükse kıskançlık ve eşitlik isteği o derece fazla olmaktadır. *Turistik Faaliyetler*: Bölgedeki turistik faaliyetlerin türü, sosyal ve kültürel etkileşim üzerinde belirleyici bir etmen olarak görülmektedir. Sadece turistlerin bir arada olduğu faaliyetler ile yerel halk ile etkileşim gerektiren faaliyetlerin yaratacağı etkilerin farklı olması beklenmektedir (Crandall, 1994: 417).

Bir bölgenin sahip olduğu kültür kendi başına çekici bir unsur olup bölgenin ziyaret edilmesinin temel sebebi olabilmektedir (Archer, 1978: 128). Bununla beraber turizmin neden olduğu en önemli sosyal etkilerden bir tanesi bölge kültürünün ticarileşmesi olarak ifade edilmektedir. Pek çok destinasyon turizmden daha fazla pay alabilmek için sahip olduğu soyut ve somut kültürel varlıklarını bir pazarlama aracı olarak kullanabilmektedir. Bu sebeple yerel kültürlerin ticarileşmesi beraberinde çekiciliklerini de kaybetme riskini ortaya çıkmaktadır. Kendine has özelliklerini kaybeden destinasyonlarda hem turizm talebi düşmekte hem de bölgenin uzun yıllardır geliştirmiş olduğu kültürel özellikler değişime uğramaktadır. Bununla beraber, turizmin bölgedeki soyut ve somut kültürel varlıkların önemini arttırması hem bu varlıkların daha iyi korunmasına hem de bölge halkının kendi kültürünü ve kimliğini daha iyi tanımasına ve korumasına da olanak sağlayabilmektedir (Besculides vd., 2002: 307,314; McKercher ve Ho, 2012: 341-348).

Turizmin neden olduğu bir diğer önemli kültürel etki ise gösteri etkisi olarak belirtilmektedir. Gösteri etkisi bölge halkının yöreyi ziyaret eden turistlerin yaşam tarzından etkilenmesi sonucunda onların bazı alışkanlıklarını taklit etmesi durumunu ifade etmektedir. Genç nüfus arasında görülme sıklığı daha fazla olan bu etki sebebiyle yörenin sahip olduğu kültürel ve geleneksel özelliklerde değişimler ortaya çıkabilmektedir. İlk başlarda yeme içme alışkanlığı veya giyinme tarzındaki değişiklikler gibi zararsız olarak görülebilen etkiler ortaya çıkmakta fakat zamanla aşırı alkol tüketimi veya uyuşturucu kullanımına eğilim gibi daha önemli sonuçlar ortaya çıkabilmektedir. Bunların yanı sıra, yabancı dil öğrenme isteği

oluşturması veya üretimi daha fazla teşvik etmesi gibi olumlu olarak görülebilen etkiler de meydana gelebilmektedir (Mason, 2006: 29,44).

Turizm gelişiminin bölge halkı üzerindeki sosyokültürel etkileri şu şekilde ifade edilmektedir:

- ☐ Hoşgörünün artması (Haralambopoulos ve Pizam, 1996: 522; Besculides vd., 2002: 306),
- ☐ Kadın ve gençlerin sosyal hayatta daha etkin hala gelmesi (Crandall, 1994: 414; Haralambopoulos ve Pizam, 1996: 522),
- ☐ Yerel kimlik aidiyetinin ve kültürel bağlılığın güçlenmesi (Diedrich ve Garcia-Buades, 2009: 517; Besculides vd., 2002: 306),
- ☐ Uyuşturucu kullanımının yaygınlaşması (Pizam, 1978: 8; Haralambopoulos ve Pizam, 1996: 522; Diedrich ve Garcia-Buades, 2009: 516),
- ☐ Cinsel suçların artması (Pizam, 1978: 8; Haralambopoulos ve Pizam, 1996: 522),
- ☐ Cinayet ve diğer suçların artması (Haralambopoulos ve Pizam, 1996: 522; Diedrich ve Garcia-Buades, 2009: 516),
- ☐ Kültürel değişime sebep olması (Pizam, 1978: 8; Akış vd., 1996: 481),
- ☐ Göç hareketlerine neden olması (Crandall, 1994: 414),
- ☐ Geleneksel üretim yöntemlerinin değişmesi (Crandall, 1994: 414),
- ☐ Bölgenin ekonomik ve politik güç dinamiklerinin değişmesi (Crandall, 1994: 414).

2.2. Yerel Halkın Turizm Gelişimine Karşı Tutumunu Belirleyen Faktörler

Yerel halkın turizm gelişimine karşı tutumunu belirleyen etmenler dışsal ve içsel etmenler olarak iki şekilde ifade edilmektedir. Dışsal etmenler turizmin algılanan etkilerini, içsel etmenler ise kişilik özelliklerini belirtmektedir (Carmichael, 2006: 118). Butler (1975) yerel halkın turizm algısının bölgenin yapısı ve ziyaretçi özellikleri olmak üzere iki değişkenden etkilendiğini belirtmiştir. Buna göre, bölgenin ekonomik yapısı, yerel halkın turizme katılım oranı, bölgedeki turizm gelişiminin özellikleri, bölgenin kültürel özellikleri ve politik özellikler yerel halkın turizm algısını etkileyen bölgesel özellikler olarak ifade edilmiştir. Ziyaretçi sayısı ve kalış süreleri, ziyaretçilerin etnik yapısı, ziyaretçilerin ekonomik yapısı ve ziyaretçilerin tutum ve davranışları ise yerel halkın turizm algısına etki eden ziyaretçi özellikleri olarak sıralanmıştır. Lankford ve Howard'a (1994) göre ise yerel halkın sahip olduğu bazı özellikler turizm gelişimine karşı tutumlarını belirlemede etkili olmaktadır. Bunlar, bölgedeki yaşama süresi, turizme karşı ekonomik olarak bağımlı olma durumu, yaşanan bölgenin turizm merkezlerine olan mesafesi, turizmle ilgili karar alma aşamasına

katılım, doğum yeri yani bölgenin yerlisi olup olmama durumu, turizmle ilgili bilgi seviyesi yani farkındalık, ziyaretçilerle etkileşim yoğunluğu ve demografik özellikler olarak sıralanmıştır (Carmichael, 2006: 119).

Yerel halkın turizm gelişimine yönelik tutumunu belirleyen etmenler pek çok çalışmada incelenmiş ve farklı sonuçlara ulaşılmıştır. Aşağıda bu bulgulara yer verilecektir.

2.2.1. Cinsiyet

Cinsiyet ile turizm gelişimine verilen destek düzeyi arasında farklı bulgulara rastlanmıştır. Bazı çalışmalarda cinsiyete göre turizm gelişimine yönelik tutumun farklılaştığı görülmüştür. Buna göre gürültü, aşırı alkol tüketimi ve güvenlik gibi sebeplerden dolayı kadınlar, turizm gelişimine karşı erkeklere göre daha olumsuz bir tutum içerisinde bulunmaktadır (Mason ve Cheyne, 2000: 407). Bazı çalışmalarda (Sinclair-Maragh, 2016: 6) ise turizmin kadınlara sağlamış olduğu istihdam, girişimcilik ve gelir elde etme olanaklarından dolayı kadınların turizm gelişimine karşı daha olumlu oldukları bulgusuna ulaşılmıştır. Bazı çalışmalarda (Ritchie, 1988: 210; Sharma ve Dyer, 2009: 208) ise cinsiyet ile turizm gelişimine karşı tutum arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

2.2.2. Yaş

Yapılan çalışmalar yaş grubu ile algılanan turizm etkileri ve turizm gelişimine verilen destek düzeyi arasında farklı sonuçlar olduğunu ortaya koymaktadır. Bazı çalışma bulgularında yüksek yaş grubunda olanların turizm gelişimine daha çok destek verdiği sonucuna ulaşılmıştır (Pizam, 1978: 11; McGehee ve Andereck, 2004: 136). Bunun sebebi olarak yaşça büyük insanların daha fazla tecrübeye sahip oldukları bu sebeple hem turizm işletmelerinde daha iyi pozisyonlarda görev yapabilme olasılığı, hem de turizm sunmuş olduğu fırsatlardan yararlanarak kendi işini kurabilme olasılığı olarak ifade edilmiştir (McGehee ve Andereck, 2004: 138). Bununla beraber, belirli bir yaştan üstünde olan kesimin ise emekli olmaları nedeniyle artık ticaret hayatıyla ilgilenmedikleri ve daha sessiz ve sakin bir hayatı tercih ettikleri öngörülmektedir. Bu sebeplerden dolayı turizmin neden olduğu, gürültü, trafik, aşırı kalabalık ve güvenlik sorunları gibi bazı olumsuz sosyal ve çevresel etkilere karşı tutumlarının olumsuz olduğu belirtilmektedir. Ayrıca emekli oldukları için sabit bir gelire sahip olmalarından dolayı, turizmin yarattığı hayat pahalılığı sebebiyle turizm gelişimine karşı olumsuz bir tutum içerisinde olduklarını belirten görüşler de ilgili yazında yer almaktadır (Tomljenovic ve Faulkner, 2000: 98; Çavuş ve Tanrısevdi, 2003: 267). Bazı çalışmalarda ise (Sinclair-Maragh, 2016: 6) turizm gelişimine en çok desteği 18-25 yaş aralığında olan gençlerin verdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Bunun gerekçesi olarak turizmle

beraber gençlere yeni iş fırsatlarının doğması ve turizmin sağladığı kültürel faaliyetlerin ve eğlence dinlence olanaklarının çeşitliliği olarak belirtilmektedir.

2.2.3. Eğitim Düzeyi

Yapılan bazı çalışmalarda (Johnson ve Snepenger, 2006: 233; Almedia-Garcia vd., 2016: 263) eğitim seviyesi arttıkça turizme karşı olumlu tutumun da arttığı görülmüştür. Bunun gerekçesi olarak eğitim seviyesi yüksek olanların, sahip oldukları eğitim altyapısından dolayı turizmin sağladığı fırsatları daha iyi görüp değerlendirmeleri ve farklı istihdam olanaklarından yararlanma istekleri olarak ifade edilmektedir (Teye vd., 2002; 687; Sinclair-Maragh, 2016: 6).

2.2.4. Gelir

Yapılan araştırmalarda gelir seviyesi ile turizm gelişimine verilen destek düzeyi arasında farklı sonuçlar bulunmuştur. Bazı çalışma bulgularına göre (Pizam, 1978: 11; Haralambopoulos ve Pizam, 1996: 521) gelir seviyesi arttıkça turizm gelişimine verilen destek düzeyi de artmaktadır. Bazı çalışma sonuçlarına göre ise (Haley vd., 2005: 662) gelir seviyesi azaldıkça turizm gelişimine verilen destek düzeyi artmaktadır. Bazı çalışmalarda ise (Sinclair-Maragh, 2016: 6) gelir seviyesi ile turizme verilen destek düzeyi arasında bir ilişki bulunmamıştır. Bulgular arasındaki bu farklılığın turizme ekonomik anlamda bağımlı olup olmama durumu ile ilişkili olduğu ifade edilmektedir.

2.2.5. Turizme Ekonomik Bağımlılık

Yapılan pek çok çalışma (Pizam, 1978: 11; Haralambopoulos ve Pizam, 1996: 522; Andereck vd., 2005: 1067; Haley vd., 2005: 662; McGehee ve Andereck, 2004: 136; Almedia Garcia vd., 2016: 265) turizme ekonomik anlamda bağımlı olmanın turizm gelişimine yönelik tutumu açıklayan en güçlü etmen olduğunu ortaya koymuştur. Buna göre turizme bağlı iş kollarından gelir elde edenler, turizmin etkilerini daha olumlu olarak algılamakta ve turizm gelişimine karşı daha destekleyici bir tutum içerisinde olmaktadır.

2.2.6. Bölgede Yaşama Süresi

Yapılan çalışmalarda bölgede yaşanan süre ile turizm gelişimine verilen destek düzeyi arasında farklı bulgular elde edilmiştir. Bazı çalışmalarda (Um ve Crompton, 1987: 28; Haralambopoulos ve Pizam, 1996: 520; Almedia Garcia vd., 2016: 263; Haley vd., 2005: 662; Çavuş ve Tanrısevdi, 2003: 267; Ambroz, 2008: 75) bölgede yaşanan süre ile turizm gelişimine yönelik destek düzeyi arasında ters orantılı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Buna

göre bölgede yaşanan süre arttıkça turizm gelişimine verilen destek düzeyinin azaldığı görülmüştür. Bazı çalışmalarda ise (Allen vd., 1993: 32; Mason ve Cheyne, 2000: 407) bölgede yaşanan süre ile turizme verilen destek düzeyi arasında anlamlı bir ilişki saptanamamıştır.

2.2.7. Çocukluğun Bölgede Geçmiş Olması

Yapılan çalışmalarda bölgenin yerlisi olma durumu ile turizm gelişimine verilen destek düzeyi arasında farklı bulgular elde edilmiştir. Bazı çalışmalarda (Sheldon ve Var, 1984: 43; Um ve Crompton, 1987: 28; Almedia-Garcia vd., 2016: 263) bölgenin yerlisi olanların turizmin etkilerini daha olumsuz olarak algıladıkları ve turizm gelişimine verdikleri destek düzeyinin de daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun sebebi olarak bölgenin yerlisi olanların bölgeye duydukları aidiyet hissini daha yüksek olması sebebiyle bölgenin kültürel ve çevresel gelişimine daha fazla önem vermeleri ve bölgeye karşı romantik bir bakış açısına sahip olmaları olarak ifade edilmektedir. Bu kişilerin turizmin yaratacağı büyük ölçekli sosyal ve çevresel değişikliklere karşı bölgenin sahip olduğu özgünlüğün korunmasına yönelik eğilimlerinin olduğu belirtilmektedir (Sheldon ve Var, 1984: 40). Bununla beraber bazı çalışmalarda ise (McGehee ve Andereck, 2004: 136) bölgenin yerlisi olanların turizm gelişimine karşı tutumları olumlu olarak saptanmıştır. Bu bulgular arasındaki farklılığın ise, turizm gelişiminden rahatsız olanların zamanla bölgeyi terk etmiş olabileceği, geride ise turizmi destekleyenlerin kalmış olabileceği olarak ifade edilmektedir (McGehee ve Andereck, 2004: 138).

2.2.8. İkamet Yerinin Turizm Bölgesine Olan Mesafesi

Turizm bölgesine olan mesafe ile algılanan turizm etkileri ve turizm gelişimine verilen destek düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu pek çok çalışmada farklı bulgular şeklinde ortaya konmuştur (Harrill ve Potts, 2003: 240). Bazı çalışmalarda turizm merkezlerine yakın yerde yaşayanların turizm gelişimine karşı daha olumlu bir tutum içerisinde oldukları bulgusuna ulaşılrken, (Sheldon ve Var, 1984: 44; Belisle ve Hoy, 1980: 94) bazı çalışmalarda ise tam tersi bir durum ifade edilmiştir (Haley vd., 2005: 663). Çelişki gibi görünen bu bulguların her ikisi için de yazında geçerli açıklamalar bulunmaktadır. Turizmin sağladığı iş olanakları ve altyapı imkânları turizm bölgesinde yaşayanlar için çekici unsur olabilirken, bazen de turizmin sebep olduğu çevre kirliliği, hayat pahalılığı ve trafik gibi sorunlar tam tersi bir sonuç ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Sheldon ve Var, 1984: 44).

2.3. Yerel Halkın Turizm Gelişimine Yönelik Tutumunu Açıklayan Modeller

Yerel halkın turizm gelişimine karşı tutumunu açıklamak için bazı modellerle geliştirilmiştir. Bunlardan turizm yazınında en fazla yer tutan destinasyon yaşam eğrisi, sosyal değişim teorisi, doxey'in irridex modeli, toplumsal aidiyet teorisi ve yere bağlılık teorileri incelenecektir.

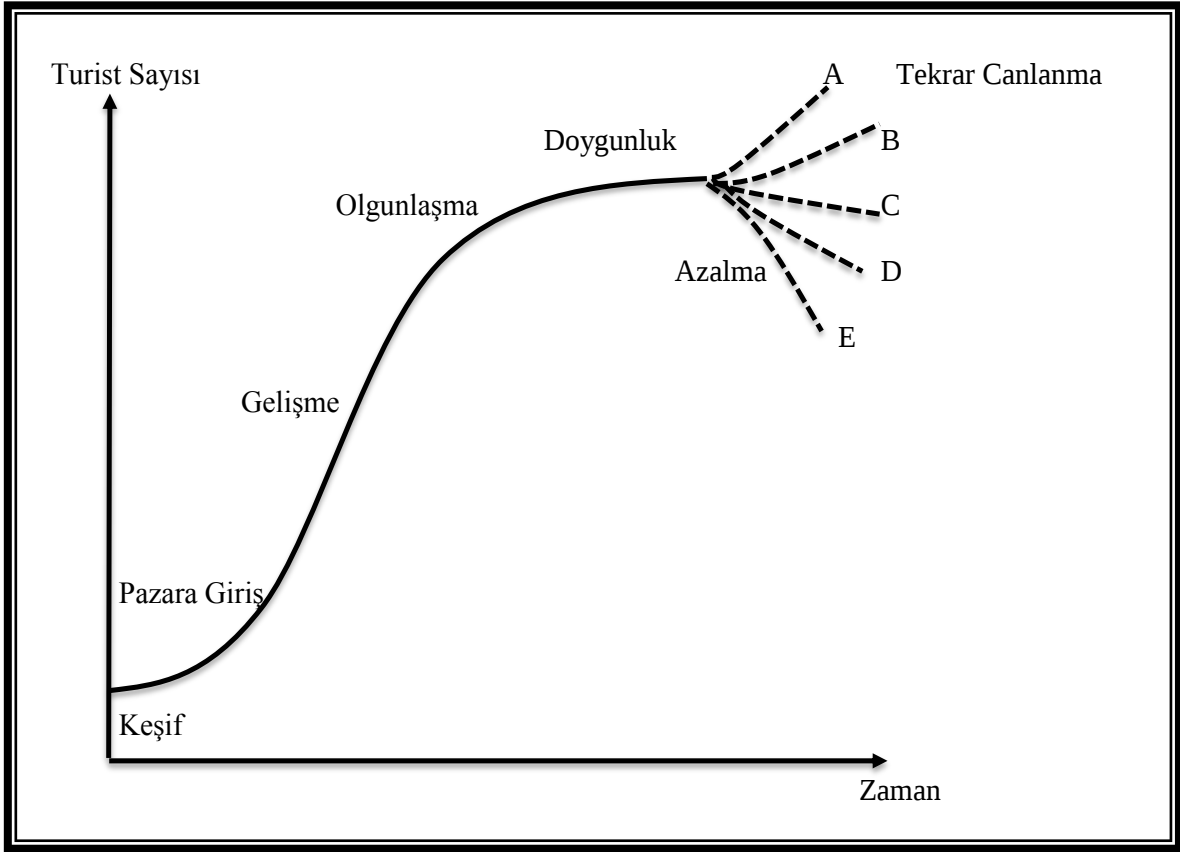
2.3.1. Destinasyon Yaşam Eğrisi Modeli

Butler (2006: 5,7) turizm bölgelerinin dinamik bir yapıya sahip olduğunu ve zaman içerisinde değişim gösterdiğini belirtmiştir. Ürün yaşam eğrisi modelinden hareket ederek, bir bölgedeki turizm gelişiminin keşif, pazara giriş, gelişme, olgunlaşma, doygunluk, azalma ve yeniden canlanma olmak üzere yedi aşamadan geçtiğini belirterek her bir aşamada yerel halkın bölgedeki turizm gelişimine karşı tutumunun farklılaşacağını ileri sürmüştür.

Keşif aşamasında bölge aktif bir turizm destinasyonu olmamakla beraber sahip olduğu bazı doğal, kültürel ya da başka özelliklerden dolayı sayıları oldukça az olan bir kısım maceraperest ruhlu kişiler tarafından ziyaret edilir. Bu aşamada bölgede turizm altyapısı yoktur ve turistlere hizmet sunacak işletmeler bulunmaz. Ziyaretçilerle bölge halkı arasında iletişim ve etkileşim yüksek seviyededir. Ziyaretçilerin bölgenin ekonomik, sosyal ve çevresel yapısına etkisi oldukça azdır. Pazara giriş aşamasında, bölgeyi ziyaret edenlerin sayısında artış gözlenir. Bazı yerel işletmeler ziyaretçilerin temel ihtiyaçları için hizmetler sunmakla birlikte bölgede toplu bir turizm arzı gözlenmez. Ziyaretçilerle bölge halkı arasındaki etkileşim bu aşamada da yüksektir. Turist sezonu kavramı gelişmeye başlar ve turistlere yönelik bazı reklam kampanyaları gözlemlenebilir. Ulaşım ve konaklama gibi bazı altyapı ihtiyaçlarının ortaya çıkmaya başladığı aşamadır. Gelişme aşaması, turizm sezonu kavramının belirginleştiği ve yoğun pazarlama ve reklam faaliyetlerinin görüldüğü aşamadır. Kontrollü gelişme bu aşamada yerini hızlı gelişmeye bırakır. Yerel halkın önceliklerinin göz ardı edilme riski ortaya çıkar. Hızlı gelişmeye bağlı olarak yeni iş kolları ortaya çıkar. Küçük ölçekli yerel işletmeler pazardan çekilirken yerlerini daha büyük, yüksek sermayeli ve bölge dışından işletmeler alır. Doğal ve kültürel çekicilikler pazarlanırken, aynı zamanda insan yapımı bazı ürünler de pazarlama ve tanıtım aracı olur. Fiziksel çevrenin görünümünün hızla değişmesi yerel halk arasında rahatsızlığa yol açar. Yüksek sezonda ziyaretçi sayısı yerel halk nüfusunu geçebilir. Bu aşamada bölgeye gelen ziyaretçi yapısı da keşif ve pazara giriş aşamalarına göre farklılık gösterir. Olgunlaşma aşamasında ziyaretçi sayısındaki artış devam etmekle beraber bu artış hızı düşüş gösterir. Bölgenin temel ekonomik faaliyeti turizm ve buna bağlı diğer sektörlerden meydana gelir. Bu aşamada, pazarlama ve tanıtım faaliyetleri yeni pazarlara

açılmayı ve bölgedeki turizm sezonunu uzatmayı amaçlar. Zincir oteller ve yabancı sermayeli oteller bölgedeki varlıklarını sürdürür fakat pazara yeni giriş oldukça azalır. Turist sayısının aşırılığı ve bölgedeki faaliyetlerin çoğunun turistlere yönelik olması, turizmle ilişkili olmayan bölge halkının tepki göstermesi ve tavır almasına neden olabilir. Doygunluk aşaması, bölgenin taşıyabileceği maksimum turist sayısına ulaştığı aşamadır. Bölge kapasitesinin sınırlarının zorlanması sebebiyle ekonomik, çevresel ve sosyal sorunlar ortaya çıkar. Bölgenin bilinirliği yüksek olmasına rağmen artık bölgenin modası geçmeye başlar. Tekrar ziyaretlere umut bağlanır. Bölgede arz fazlası ortaya çıkar. Doğal ve kültürel çekiciliklerin yerine yapay ve ithal ürünler geçer. Bölgedeki turizm işletmeleri sıklıkla el değiştirir. Azalma aşamasında bölge pazara yeni giren destinasyonlarla rekabet edemez. Pazar payını kaybeder ve turist sayısında azalma yaşar. Bölge artık cazibesini kaybeder, eğer ulaşım kolaylığı varsa hafta sonu gibi kısa süreli seyahatler için bir alternatif olabilir. Bölgedeki işletmelerin el değiştirme sıklığı oldukça yüksektir. Ayrıca turistlere yönelik işletmeler artık yerel halka yönelik işletmelere dönüşür. Bölge ucuzladığından dolayı yerel halk bölgede daha aktif konuma gelir.

Yeniden canlanma aşaması bölgedeki turizm yapısının tamamen değiştirilip ve yeni bir politika ve planlama ortaya konduğunda gerçekleşebilir. Bu aşamada iki farklı yöntem kullanılabilir. Bunlardan bir tanesi insan eliyle yapılan çekiciliklerdir. Fakat rakiplerin de aynı şekilde farklı alternatifler sunması halinde bunun başarısız olma olasılığı vardır. Diğer alternatif ise bölgede daha önce kullanılmamış doğal kaynakları ön plana çıkarmaktır. Bu aşamada devletin ve özel sektörün beraber hareket etmesi çok önemlidir. Aşağıdaki şekilde de görüleceği üzere yeniden canlanma aşaması beş farklı olasılık üzerinden gösterilmiştir. Taşıma kapasitesini göz önünde tutarak bölgenin sahip olduğu çekiciliklerin korunmasına önem veren iyi bir planlama sonrası bölgeye gelen ziyaretçi sayısında artış sağlanma olasılığı varken, kaynakların korunmaması, alternatif çekiciliklerin üretilmemesi ve düşen rekabet gücünün arttırılmaması ise bölgenin bir turist destinasyonu olarak hızla tüm çekiciliğini kaybetmesine neden olabilmektedir. Modelin görsel sunusu şekil 2.2’de gösterilmektedir.

Şekil 2.2 Destinasyon Yaşam Eğrisi

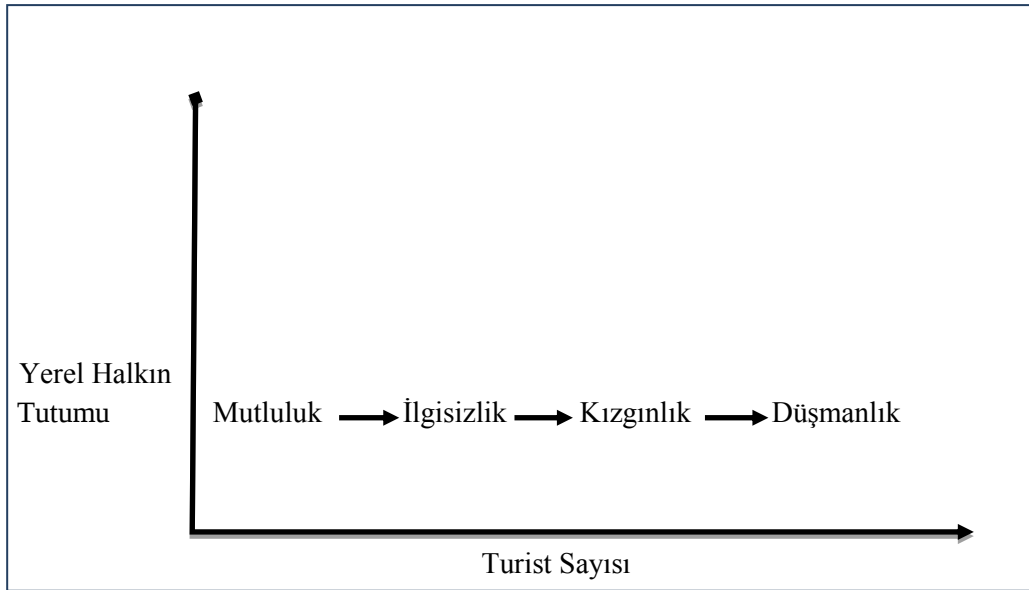
Kaynak: Butler, 2006

Butler (2006: 10) bununla beraber, destinasyondaki turizm faaliyetlerinin türü, bölgedeki turizm çekiciliklerinin özellikleri, ziyaretçi sayısı ve bölgedeki karar alıcıların eğilimleri gibi nedenlerden dolayı bu belirtilen yedi aşamanın destinasyon özelinde farklılıklar gösterebileceğini belirtmiştir. Buna göre sahip olduğu özel koşullardan dolayı bazı destinasyonlarda bu aşamalardan bazılarının daha uzun sürebileceğini veya bazı aşamaların net bir şekilde ortaya çıkmadan kaybolabileceğini belirtmiştir. Butler ayrıca destinasyonun geçirdiği bu aşamalara bağlı olarak, Irridex Modelinde belirtildiği üzere, bölge halkının turistlere ve bölgedeki turizm gelişimine karşı tutum ve davranışların farklılık göstereceğini ifade etmiştir.

2.3.2. Doxey'in Irridex Modeli

Bir bölgedeki turizm gelişiminin uzun vadedeki başarısı o bölgedeki paydaşların desteğine bağlıdır. Bu bağlamda bölgedeki yerel halkın turizm gelişimine vereceği destek düzeyi önem taşımaktadır. Doxey (1975) yerel halkın bölge ziyaretçilerine yönelik tutumlarının turizm gelişimine ve artan turist sayısına bağlı olarak (Mason ve Cheyne, 2000: 392) zaman içerisinde değişim gösterdiğini ifade ederek bir model önerisi sunmuştur. Yerel

halkın homojen olarak dağıldığı varsayımı üzerine kurulan modelde yerel halkın turistlere yönelik tutumları turizm gelişim aşamaları üzerinden dört adımda açıklanmıştır. Buna göre turizme giriş aşamasında, turist sayısının az olduğu dönemde yerel halk turizmin potansiyel ekonomik ve sosyal getirilerinden dolayı mutluluk duymaktadır ve turizm gelişimine ve turistlere karşı tutum olumlu ve ilgi yüksektir. Bu dönemde planlama az olmasına rağmen yerel halk tarafından gösterilen çaba fazladır. İkinci adımda, turizmin getirilerinin beklenen gibi olmamasından dolayı yerel halk ilgisizlik aşamasına geçmektedir. Bu aşamada turistlerden en yüksek seviyede faydalanılmak istenir. Turizm lobisi güç kazanır. Yerel halkın turistlerle ilişkisi ilk aşamaya göre daha resmidir. Üçüncü adımda, turist sayısındaki artışa bağlı olarak aşırı kalabalık, park ve trafik sorunu gibi nedenlerden dolayı kızgınlık aşaması ortaya çıkmaktadır. Bu aşamada yerel halk turizm hakkında şüphecidir. Turizmin endüstrileşmesine karşı yerel gruplar ortaya çıkar. Son adımda ise aşırı turist sayısının günlük hayatı olumsuz anlamda etkilenmesi nedeniyle düşmanlık aşaması ortaya çıkmaktadır. Yerel halk sorunların kaynağı olarak turistleri görmektedir. Bu aşamada bazen turistlere yönelik şiddet eylemlerinin görülmesi de olasıdır (Beeton, 2006: 39,40). Faulkner ve Tideswell (1997: 6) Irridex Modelinde ileri sürülen dört aşamanın ortaya çıkmasında bazı etmenlerin rol oynadığını belirtmiştir. Buna göre bölgedeki turizm faaliyetinin türü, bölgeye gelen ziyaretçilerin yapısı ve bunların yerel halkla arasındaki kültürel farkın boyutu, bölgedeki turizm faaliyetinin sezonluk olup olmaması ve bölgenin turizm gelişiminin hangi aşamasında olduğu önemli belirleyiciler olarak ifade edilmiştir.

Şekil 2.3 Irridex Modeli

Kaynak: Doxey, 1975

Yazında Irridex modeline yönelik bazı eleştiriler getirilmektedir. Bunlardan birincisi yerel halkın turistlere yönelik tutumunun olumludan olumsuzu doğru doğrusal bir sıra halinde değişeceğinin ifade edilmesidir. Bu sıranın tamamen ters yönde yani olumsuzdan olumluya doğru veya daha da farklı şekillerde de ortaya çıkabileceği belirtilmektedir. İkincisi ise bölge halkının kendi içerisinde değişik yapılardan oluştuğu gerçeğinin göz ardı edilmesi sonucunda, turizm gelişimine karşı farklı grupların farklı düşünce ve tutuma sahip olabileceği gerçeğinin atlanmış olması olarak ifade edilmektedir (Wall ve Mathieson, 2006: 55). Ayrıca destinasyonun zaman içerisinde gelişip büyüyeceği varsayımı da her destinasyonun kendine özgü yapısı olduğu için eleştiri konusu olmaktadır (Mason, 2006: 22).

2.3.3. Sosyal Değişim Teorisi

Sosyal değişim teorisi yerel halkın ve bölgedeki paydaşlarının turizm gelişimine verdiği desteği açıklamakta kullanılan en yaygın teorilerden (Gursoy vd., 2002; Sirakaya vd., 2002; Gursoy ve Rutherford, 2004; McGehee ve Andereck, 2004; Wang ve Pfister, 2008; Diedrich ve García-Buades, 2009; Vargas-Sanchez vd., 2011; Olya ve Gavilyan, 2017) bir tanesidir. Ana varsayımı fayda-maliyet dengesi olan sosyolojik temelli bu teori, bireyler ve gruplar arasındaki etkileşim sonucunda ortaya çıkan kaynak değişimini açıklamaya çalışmaktadır (Ap, 1992: 668). Teoriye göre, oluşan faydanın maliyeti aşması ve ortaya çıkan bu faydanın insanlar tarafından değerli bulunması durumunda değişim sürecinin desteklemesi öngörülmektedir (Carmichael, 2006: 120). Teori tarafların etkileşimde bulunması sürecinde alternatiflerin karşılaştırılmasına bağlı olarak ortaya çıkan değişimi çok boyutlu olarak incelemektedir (Ward ve Berno, 2011: 1557).

Yarattığı ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel etkiler bireylerin turizm gelişimine karşı tutumunu belirlemektedir (Yoon vd., 2001: 364). Sosyal değişim teorisi maddi çıktılarının yanı sıra turizmin soyut çıktıları ve bunların yerel halk üzerindeki etkileriyle de ilgilenmekte ve değişim sürecinde bunların turizm gelişimine verilen destek düzeyini etkilediğini ifade etmektedir (Wang ve Pfister, 2008: 85). Teoriye göre turizmden daha çok faydalananların turizm gelişimine karşı olumlu tutum göstermesi beklenirken, bunun aksine turizmden istenilen ölçüde fayda elde edemeyenlerin ise turizme karşı tutumlarının görece daha olumsuz olması beklenmektedir. Değişim sürecinde, turizme verilen desteği açıklamakta bireysel fayda göz önünde tutulmakla beraber turizmin yarattığı büyük çaplı toplumsal etkiler de dikkate alınmaktadır (Andereck vd., 2005: 1061). Değişim sürecinin dinamik bir yapıda olmasından dolayı, turizme destek veren bir grup beklentisinin karşılanmadığını gördüğünde zamanla bu desteğini geri çekip, karşı bir tutum içerisine girebilmektedir. Tam tersi bir süreç

de yaşanabilmektedir. Bu noktada önemli olan, turizmin yaratmış olduğu fırsatlardan yerel halk, turizm işletmeleri ve diğer paydaşlar gibi bölgedeki farklı grupların aynı düzeyde olmasa bile belli oranda faydalanmasının hedeflenmesidir (Ap, 1992: 669).

2.3.4. Toplumsal Aidiyet Teorisi

Toplumsal aidiyet teorisi, yerel halkın turizm gelişimine yönelik tutumunu bölgeye hissedilen aidiyet duygusu üzerinden açıklamaktadır. Toplumsal aidiyet hissinin, turizmin etkilerini yorumlamakta anlamlı bir etkiye sahip olduğu düşünülmektedir. Buna göre yüksek toplumsal aidiyet duygusuna sahip olanlar turizm gelişimine destek verirken, bunun topluma ne kadar faydalı olacağını göz önünde tutmaktadır. Eğer yeni yatırımların ve dışarıdan girecek sermayenin bölge ekonomisine ve halkına fayda getireceği düşünülürse, turizm gelişimine karşı daha olumlu bir tutum içerisinde olunabilmektedir. Bu noktada bölgenin sahip olduğu ekonomik koşulların turizm gelişimine verilen destek ile toplumsal aidiyet duygusu üzerinde aracı bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. Teoriye göre, aidiyet hissi yüksek olanlar turizmin tüm toplumu kapsayan daha makro etkileri üzerinden bir değerlendirme yapıp ona göre bir tutum içerisinde olmaktadır (Gürsoy ve Rutherford, 2004: 501, Gürsoy vd., 2010: 391). Turizme bağımlı olanlar, yani ekonomik olarak turizmden bir gelir elde edenler, turizm gelişimine daha fazla destek vermekte ve bunu yaparken turizmin olumsuz etkilerini göz ardı edebilmektedir. Diğer taraftan bölgede uzun süre ikamet eden fakat turizmden bir fayda elde etmeyenler ise turizm gelişimine daha olumsuz bakmakta ve bunu yaparken de turizmin olumlu yönlerini göz ardı edebilmektedir (Harrill, 2004). Bu noktada bireysel kazanımların belirleyici olduğu ifade edilmektedir. Toplumsal aidiyet teorisinde ise, bölgede yaşama süresi, bölgenin yerlisi olup olmama yani doğum yeri, kültürel yakınlık ya da farklı sosyal ve psikolojik önermeler gibi farklı değişkenler üzerinden ölçülen (Williams, vd., 1995: 424) bölgeye duyulan aidiyet hissinin kendi başına güçlü bir belirleyici olduğu öne sürülmektedir. Yapılan bazı çalışmalarda (Wang ve Chen, 2015) bu görüşü destekleyen bulgulara ulaşılmıştır.

2.3.5. Yere Bağlılık Teorisi

İnsanın tecrübelerine, duygularına, ilişkilerine ve düşüncelerine anlam veren ortam şeklinde ifade edilen yer kavramı, fiziksel çevre ve bu çevrede yürütülen faaliyetler ile sosyal ve psikolojik süreçleri kapsamaktadır. Bağlılık kavramı ise duygusal bir anlam ifade etmektedir. Yere bağlılık insan ve bir mekân arasında zaman içerisinde gelişen davranışsal, duygusal ve bilişsel bağları kapsayan (Brown ve Perkins, 1992: 284) duygu ve hissiyatın merkezde olduğu karmaşık bir kavram (Low ve Altman, 1992: 5; Anton ve Lawrence, 2014:

452) olarak ifade edilmektedir. Dinamik bir yapıya sahip olan yere bağlılık duygusu, bireyde veya çevrede meydana gelen değişimler sonucunda azalıp artabilmektedir (Brown ve Perkins, 1992: 282).

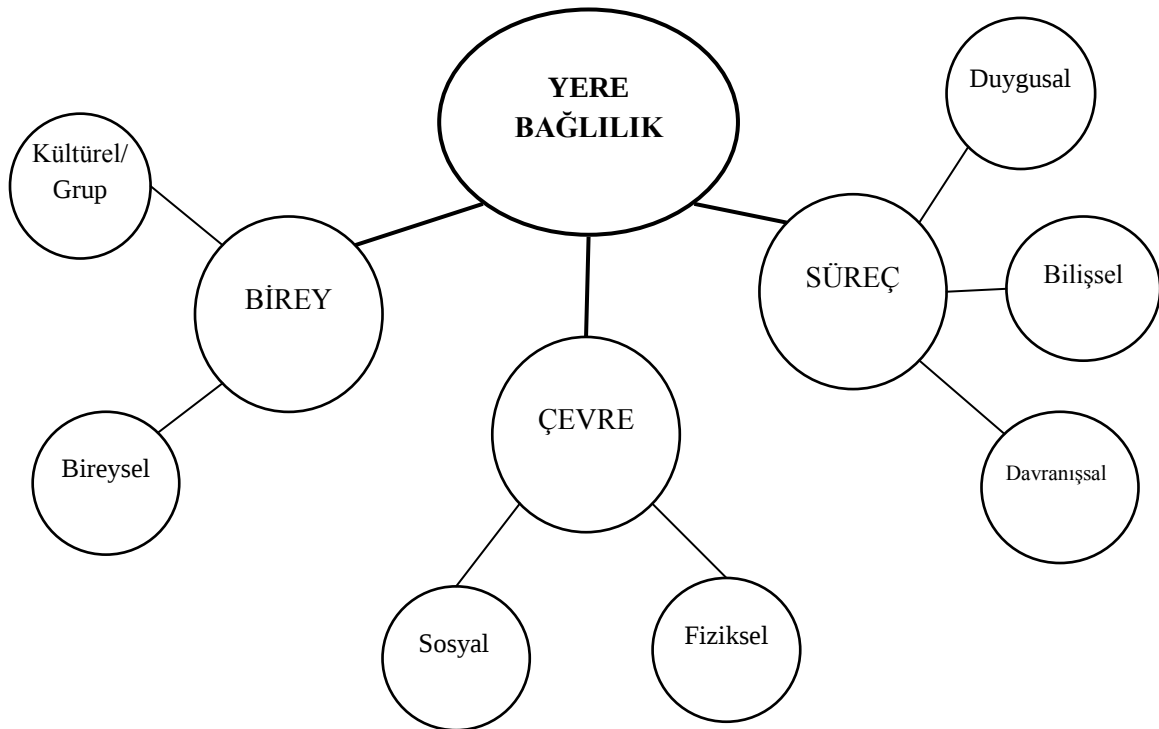
Low ve Altman (1992: 10) yere bağlılık duygusunun, günlük hayatta bireysel ve sosyal anlamda birtakım işlevleri gördüğünü ifade ederek bunları şu şekilde açıklamıştır:

Bireysel Anlamda

- ☐ Tahmin edilebilir mekân ve objeler sayesinde güvenlik algısı sağlaması,
- ☐ Yaratıcı olmaya olanak vermesi,
- ☐ Rahatlamaya fırsatlar sunması
- ☐ Kişinin kendi hayatını kontrol etmesine olanak vermesi,

Sosyal Anlamda

- ☐ Çocukluk anıları, hatıralar veya yaşanmışlıklar aracılığıyla insanlar arasında bağ oluşturması,
- ☐ Dini, milli ve kültürel değerler bağlamında ortaklık yaratması,
- ☐ Özsaygı, gurur ve kıvanç yaratması,

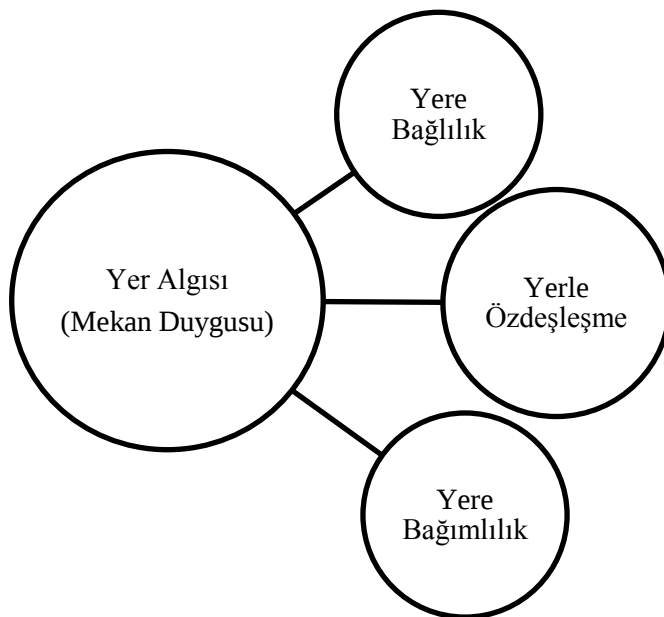

Şekil 2.4 Yere Bağlılık Boyutları

Kaynak: Scannel ve Gifford, 2010: 2

Schannel ve Gifford'a (2010) göre yere bağlılık, birey, çevre ve süreçler olmak üzere üç boyuttan meydana gelmektedir. Birey boyutunda tecrübeler ve önemli olaylar bireysel düzeyi, dini ve tarihi motifler ise kültürel ve grup düzeyini oluşturmaktadır. Evlenme teklifinin ya da balayının yapıldığı yere karşı bireysel düzeyde bağlılık ortaya çıkarken, dini ya da milli açıdan önem taşıyan bir bölgeye ise grup düzeyinde bağlılık oluşmaktadır. Süreç boyutunda, duygusal bağlılık mutluluk, gurur ve aşk gibi duygularla ilişkilendirilmektedir. Doğal afetler, savaş ya da başka sebepler nedeniyle bölgeden ayrılmak durumunda kalınması ya da bölgenin tahribata uğrayıp özgün yapısını kaybetmesi sonucunda da ortaya duygusal bağlılık çıkmaktadır. Bilişsel bağlılık yaşanmışlıkların, hatıraların ve anlamların ortaya çıkardığı bağlılık sürecini ifade etmektedir. Bu bağlılık insanda bilişsel yönden ortaya çıkarken, davranışsal bağlılık ise bağlılığın uygulamayla desteklenmesini ifade etmektedir. Davranışsal bağlılık sürecinde, fiziksel yakınlık ve gerektiğinde bağlılık hissedilen yerin onarımı önemli görülmektedir. Çevre boyutunda ise bağlılık fiziksel çevreye ve sosyal çevreye olmak üzere iki şekilde ortaya çıkmaktadır. Sosyal çevreye bağlılık, bireyin sosyal ilişkileri, arkadaş ve aile çevresi gibi etmenlerden dolayı ortaya çıkarken, doğal güzellik, manzara, özgünlük gibi çevrenin fiziksel özellikleri de fiziksel bağlılık sebeplerini oluşturmaktadır.

Yere bağlılık, yerle özdeşleşme ve yere bağımlılıkla beraber mekân duygusu (sense of place) kavramının bir boyutu olarak incelenmektedir. Mekân duygusu bir kişinin ya da grubun bilgi, anlam, bağlılık ve tatmin gibi anlamları derleyip belirli bir bölge ile ilişkilendirmesini ifade etmektedir (Wang ve Chen, 2015: 18).

Şekil 2.5 Yer Duygusunun Boyutları

Kaynak: Jorgensen ve Stedman, 2001

Yere bağıllık ve yerle özdeşleşme kavramları yazında bazen birbirinin yerine kullanılmakta, bazen de farklı kavramlar olarak ele alınmaktadır (Anton ve Lawrence, 2014: 452). Bunun nedeni olarak, yapılan araştırmalarda bu iki kavramın birbirleriyle ilişki düzeyinin yüksek çıkmasının olduğu ileri sürülmektedir. Bununla beraber teorik olarak bu iki kavramın farklı anlamlar ifade ettiğinin ortaya konduğu çalışmalara da sıklıkla rastlanmaktadır (Jorgensen ve Stedman, 2001; Hernandez, vd., 2007). Bu iki kavram arasındaki ayırt edici fark yere bağıllığın duygusal, yerle özdeşleşmenin ise bilişsel bir anlam ifade etmesidir. Yerle özdeşleşme kavramında kişi bir yeri kişiliğinin bir parçası olarak tanımlarken, farklı nedenlerden dolayı orada yaşamayı tercih etmeyebilir. Yere bağıllık kavramında ise kişi bir yere duygusal bir bağıllık duyup orada yaşamayı tercih edebilirken, orayı kişiliğinin bir parçası olarak görmeyebilir (Hernandez vd., 2007; 311). Yere bağımlılık kavramı ise farklı alternatifler içerisinde kişinin koyduğu hedefe ulaşmasına en uygun olmasından ya da farklı bireysel ve sosyal sebeplerden dolayı fiziksel bir alana (şehir, bölge, ülke) bağımlı olma durumunu ifade etmektedir (Jorgensen ve Stedman, 2001: 234; Williams ve Vaske, 2003: 831).

Turizm yazınında, yere bağıllık kavramının yerel halk boyutuyla turizmin algılanan etkileri ve turizm gelişimine verilen destek düzeyi ile ilgili yapılan pek çok araştırmaya (Gu ve Ryan, 2008; Amsden vd., 2010; Kajan, 2014) konu olduğu görülmektedir. Yere bağıllık kavramında ayırt edici özellik olarak genelde, bölgenin yerlisi olup olmama, çocukluk döneminin bölgede geçip geçmeme durumu ya da bölgede yaşama süresi olarak ifade edilmektedir (Lewicka, 2010: 47). Kaltenborn ve Williams (2002) Norveç'in Femundsmarka-Røros bölgesinde yerel halk ile turistler arasındaki bölgeye bağıllık düzeylerini karşılaştırdıkları çalışmada, yerel halkın bağıllık düzeylerinin daha yüksek olduğunu sonucuna ulaşırken, Stedman (2006) ABD'nin Northern Wisconsin bölgesinde yerel halk ile ikinci konut turistlerinin bağıllık düzeylerini karşılaştırdığı çalışmasında sosyal ilişkiler ve toplum olma duygusunun yerel halkın, doğal çevrenin ise ikinci konut turistlerinin bağıllık düzeylerini etkileyen faktörler olduğu sonucuna ulaşmıştır. Lee (2013) Tayvan'da yerel halk üzerinde yaptığı çalışmada, yere bağıllığın, sürdürülebilir turizmin algılanan faydaları üzerinde direkt, pozitif ve anlamlı bir etkiye sahip olduğu, ayrıca sürdürülebilir turizm gelişimine verilen destek düzeyi üzerinde de dolaylı, pozitif ve anlamlı bir etkiye sahip olduğu bulgusuna ulaşmıştır. Bunun yanı sıra, yere bağıllığın, sürdürülebilir turizmin algılanan maliyetleri üzerinde ise bir etkiye sahip olmadığı sonucu da çalışma bulgularında yer almıştır. Ambroz (2008) Slovenya'da yaptığı çalışmada yere bağıllık ve turizmin

algılanan etkileri değişkenlerinin yerel halkın turizm gelişimine karşı tutumunu açıklayan faktörler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2.4. Turizm ve Yaşam Kalitesi

Bireysel ve toplumsal düzeyde yaşam kalitesinin artırılması, karar alıcı ve politika belirleyici konumunda olan hükümetlerin, sivil toplum kuruluşlarının, örgütlerin ve üniversitelerin ana hedeflerinden biri tanesidir (Galloway, 2006: 324). Ülkeler vatandaşlarının yaşam kalitelerini artırmak için sahip oldukları kaynakları etkin ve verimli biçimde kullanarak, uzun vadeli ve sürdürülebilir planlama arayışları içerisine girmektedir. Bu bağlamda her yıl artan uluslararası turist sayısı, turizm gelirleri ve istihdam verileri ışığında, turizm sektörü de hem misafir eden için hem de misafir edilen için yaşam kalitesinin artırılması için anlamlı fırsatlar sunmaktadır.

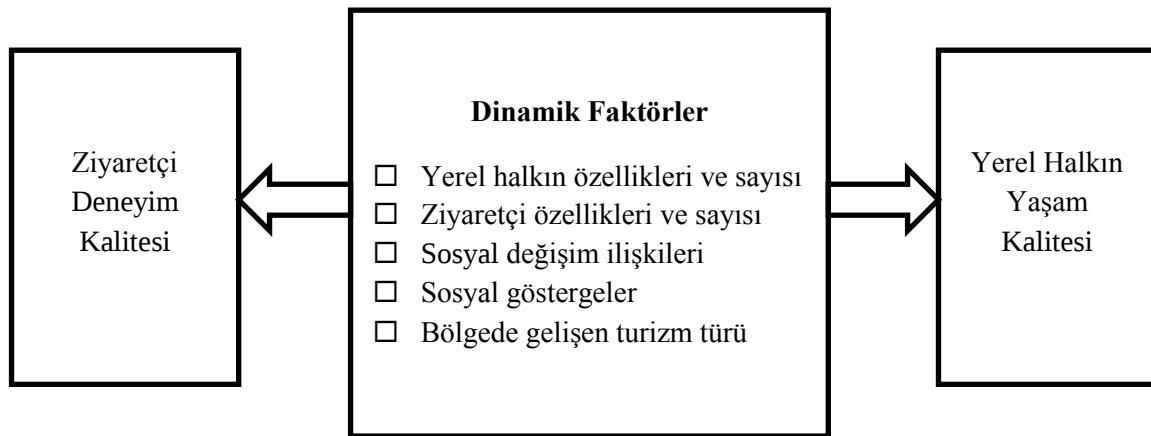
Yerel halkın yaşamını çok boyutlu olarak etkileyen (Andereck ve Nyaupane, 2011: 248) turizm gelişimine yönelik bakış açısı, geleneksel olarak yarattığı ekonomik, sosyal ve çevresel etkiler üzerinden değerlendirilmekteyken (Jurowski vd., 2006: 192), günümüzde bölge halkının yaşam kalitesini arttırmada kullanılabilecek bir araç olarak görülmesine doğru evrilmeye başlamıştır (McCool ve Martin, 1994: 29). Turizmin olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi, kaynakların korunarak turizmin olumlu etkilerinin desteklenmesi ve böylece hem yöre halkının yaşam kalitesinin artırılması hem de bölgeye gelen ziyaretçilere kaliteli bir seyahat deneyiminin sunulması (Uysal vd., 2012: 433) turizmin gelişme yönünü belirleyen temel bakış açısı olarak turizm politika ve planlamalarında etkin hale gelmektedir. Bazı destinasyonların uyguladığı turizm politikalarında ziyaretçi sayısının artırılması değil turizm aracılığıyla bölgede yaşayanların bireysel ve toplumsal yaşam kalitesinin artırılması ana hedef olarak belirlenmektedir.

Turizmin neden olduğu olumlu ve olumsuz ekonomik, sosyal ve çevresel etkiler bölge halkının yaşam kalitesini oluşturan alt boyutlarla doğrudan ilişkilidir. Bölgedeki konaklama ve yeme içme olanakları, ulaşım ağı, dinlenme alanları, alt ve üst yapı, hava, deniz ve toprak kirliliği, sosyal faaliyetler, toplumsal gelişme ve suç oranı gibi değişkenler turizm gelişiminden etkilenen ve bölge halkının yaşam kalitesini etkileyen unsurlardan bazıları olarak ifade edilmektedir. Turizm destinasyonu haline gelen bir bölge farklı değişim ve gelişim aşamalarından geçmektedir. Bu gelişmelerin sonucunda bölgenin yapısı değişmekte ve yöre insanının yaşam kalitesi de bundan etkilenmektedir (Uysal vd., 2012: 423,433). Bu bağlamda turizm gelişimini yerel halkın hassasiyetleri ve beklentileri çerçevesinde planlamak ve turizmi bölgesel kalkınmanın bir aracı olarak görmek, hem ekonomik ve sosyal anlamda

uzun dönemli başarı için hem de sürdürülebilir kalkınma için önem taşımaktadır (Gürsoy vd., 2002: 80; Woo vd., 2015: 84). Yerel halkın bölgedeki turizm gelişim planının aktif bir paydaşı olması, bölge halkının turizmi daha çok sahiplenmesine, ziyaretçilere daha hoş görülü olmasına ve turizmi yaşam kalitelerini arttıran bir araç olarak görmelerine olanak sağlamaktadır (Haley vd., 2005: 649). Bu nedenle, turizm ve yaşam kalitesi ilişkisinin turizm paydaşları tarafından detaylıca incelenip dikkate alınması (Chancellor vd., 2011: 496) önemli görülmektedir.

Turizm gelişiminin yaşam kalitesi üzerine olan etkisi, ekonomik, sosyal ve çevresel gibi makro etkilerden daha fazlasını kapsamaktadır. Birey odak noktaya alındığında, turizm gelişimiyle beraber insanların algıları, bilinç düzeyleri, hayata bakış açıları ve beklentileri değişmekte ve bunun sonucunda insanlarda bilişsel, duygusal ve davranışsal değişimler meydana gelmektedir. Turizmin yaratmış olduğu farklı etkilerin karşılığı olarak bireylerde çok yönlü değişimler meydana gelmekte ve buda sahip olduğu öznel yapı nedeniyle yaşam kalitesi algısının bireysel düzeyde değişmesine neden olmaktadır.

Carmichael (2006: 130) bir bölgede gerçekleşen turizm faaliyetinin yerel halkın yaşam kalitesi üzerine ve bölgeyi ziyaret edenlerin de seyahat deneyimleri üzerine olan etkilerinin beş farklı değişkene bağlı olarak ortaya çıktığı belirtmiştir. Bu değişkenleri, bölgedeki yerel halkın sayısı ve özellikleri, bölgeye gelen ziyaretçi sayısı ve özellikleri, yerel halk ve ziyaretçiler arasındaki sosyal değişim ilişkileri, değerler, inançlar ve yargılar gibi sahip olunan sosyal göstergeler ve bölgede gelişen turizm türü olarak ifade etmiştir.

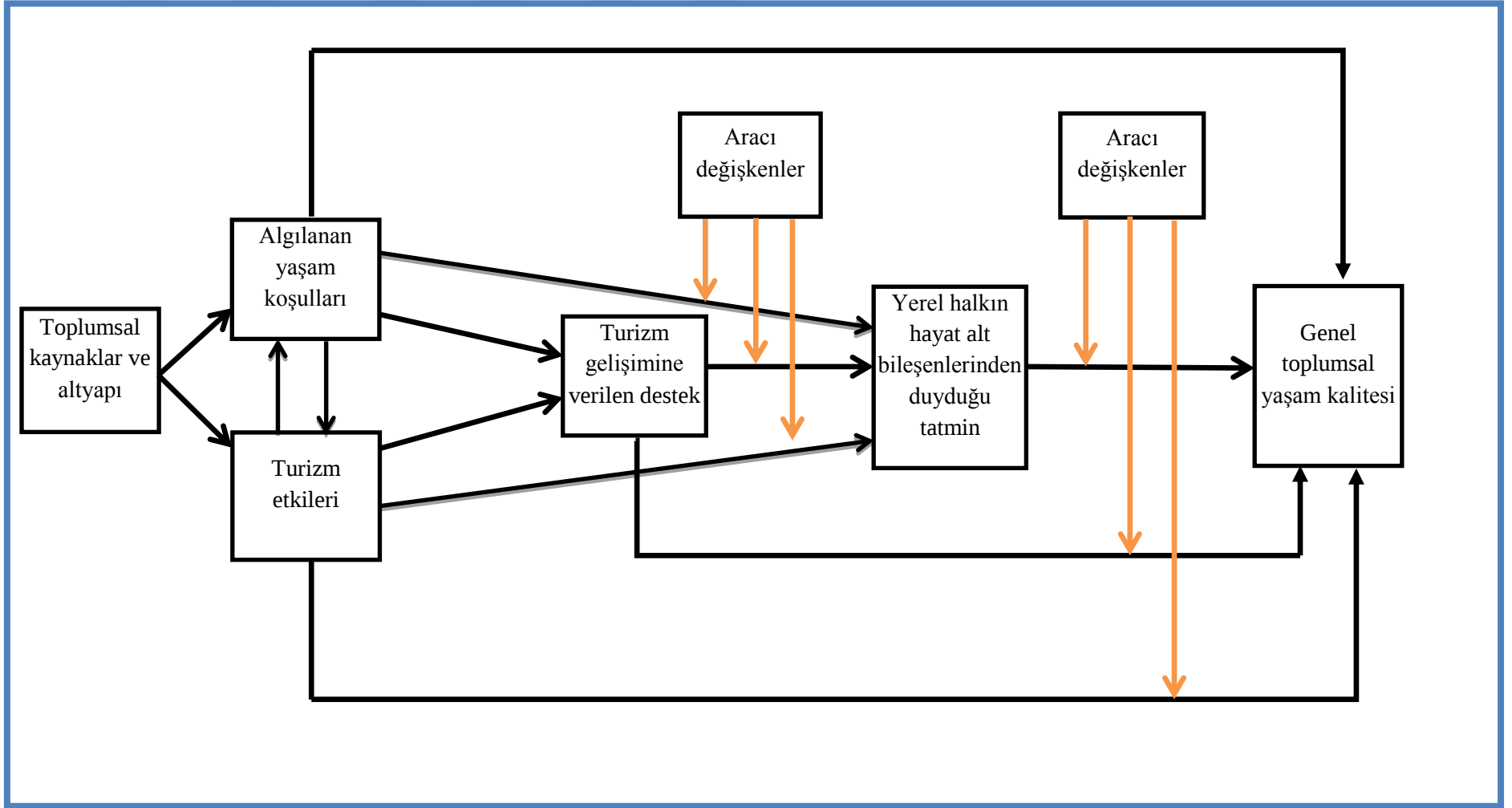

Şekil 2.6 Yerel Halkın Yaşam Kalitesini ve Ziyaretçilerin Deneyim Kalitesini Etkileyen Faktörler

Kaynak: Carmichael, 2006: 130

Turizm destinasyonları çekicilik ve arz özellikleri kapsamında çeşitlilik göstermektedir (Crouch ve Ritchie, 2012: 492). Bu bağlamda farklı turizm türlerinin yerel halkın yaşam kalitesi üzerinde farklı etkilere sahip olduğu belirtilmektedir. Kozaryn ve

Strzelecka (2017) makro göstergeler üzerinden yaptıkları değerlendirmede iç turizmin uluslararası turizme göre yerel halkın mutluluk seviyesi üzerinde daha etkili olduğunu ortaya koymuştur. McKercher ve Ho (2012) kültürel turizm faaliyetlerinin, ekonomik gelişme, kültürel öğelerin ortaya çıkarılması ve korunması, ortak ulus bilinci oluşturma, bölgeye aidiyet hissi, kıvanç ve etnik farkındalık yaratma ve boş vakit ve rekreasyon olanaklarının geliştirilmesi alanlarında toplumsal yaşam kalitesi üzerine etkili olduğunu ifade etmiştir. Weaver (2012) ise alternatif turizm faaliyetlerinin (çiftlik turizmi, gönüllü turizm, sırt çantalılar, vb.) düşük yoğunlukta yapılması, ziyaretçi profiline alosentrik olması, ziyaretçi yerel halk ilişkisinin olumlu ve sıcak olması gibi etmenlerden dolayı yerel halkın yaşam kalitesi üzerinde olumlu etkiye sahip olduğunu belirtmiştir. Boley ve Perdue (2012: 525) geoturizmin bölgenin coğrafi özelliklerine uygun bir turizm arzını ortaya çıkarması ve yerel yaşam tarzını tehdit etmeyen özelliği nedeniyle, yerel halkın yaşam kalitesini arttırmaya yatkın bir turizm türü olarak görülebileceğini ifade etmiştir. Bölgenin özgün yapısının korunması ve yerel halkın turizm arzına sunulacak çekiciliklerin belirlenmesinde rol oynaması bu turizm türünün yaşam kalitesi ile ilişkisinin olumlu yönde gelişmesini sağlamaktadır. Stokowski ve Park (2012: 656) ise kumar turizmi destinasyonlarında ortaya çıkan faydanın ekonomik, maliyetin ise hem ekonomik hem de sosyal ve kültürel alanlarda olduğunu ifade etmiştir. Bu bağlamda kumar turizminin toplumsal yaşam kalitesi üzerine olumlu ve olumsuz etkilere sebep olduğu ifade edilebilir. Standartlaştırılmış bir hizmeti mümkün olan en düşük maliyetle sunma amacı taşıyan kitle turizmi ise (Weiermair ve Peters, 2012: 465) genellikle sezonluk olması, taşıma kapasitesine duyarsızlık, aşırı kalabalık, kaynakların hızlı kullanımı gibi nedenlerle yerel halk üzerinde stres oluşturmaktadır. Ayrıca ücretlerin düşüklüğü ve yoğun çalışma şartlarının da çalışanlar üzerinde olumsuz etkilere neden olduğu belirtilmektedir. Turizmin yerel halk üzerindeki etkileri çok boyutlu ve dinamik olarak ortaya çıkmaktadır. Makro seviyede incelenen turizm türlerinin destinasyonda bulunan her kesim üzerinde aynı etkiyi yarattığını söylemek mümkün olmamaktadır. Bir destinasyonda bulunan yerel halk değerleri, tutumları, istek ve beklentileri ve turizmle ilişkileri bağlamında birbirlerinden farklılık göstermektedir. Bu nedenle yerel halk grupları turizm gelişiminden farklı beklentiler içerisinde olabilmektedir. Bu noktada turizmin yarattığı etkiler yerel halktan bazılarının yaşam kalitesi algısını artırırken bazıları için ise bu durum tam tersi bir durumu ifade edebilmektedir (Andereck vd., 2007: 488; Crouch ve Ritchie, 2012: 492).

Şekil 2.7 Turizmin Yerel Halkın Yaşam Kalitesi Üzerine Olan Etkilerinin Bütüncül Bir Yaklaşımla Gösterimi

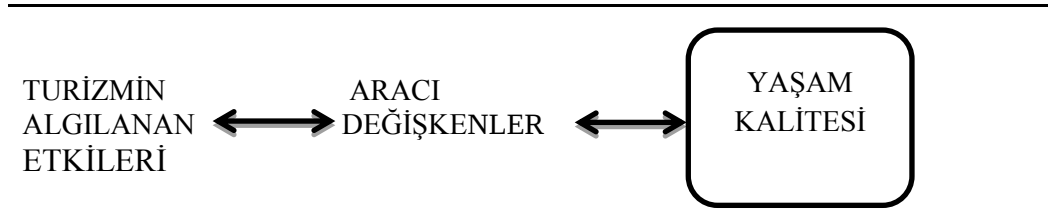
Kaynak: Uysal vd., 2012: 675

Şekil 2.7’de gösterilen model, turizmin toplumsal yaşam koşulları üzerine neden olduğu değişimin yaşam kalitesinin alt bileşenlerini etkilediğini, bunun sonucunda da yerel halkın toplumsal ve bireysel yaşam kalitesi algısının etkilediğini ve değiştiğini ortaya koymaktadır. Bir bölgedeki doğal, kültürel ve beşeri kaynaklar bölgenin ekonomik yapısını ve turizm altyapısını etkilemekte ve şekillendirmektedir. Bölgedeki ekonomik yapı, turizmin çeşitli etkilerinin algılanması sürecine etki ederken, turizm gelişimine verilen destek düzeyi de ortaya çıkan bu algıdan direkt olarak etkilenmektedir. Bölgedeki turizm gelişimi de parçalar halinde ya da bütünsel olarak toplumsal yaşam kalitesini etkileyen sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Turizm ve yaşam kalitesi arasındaki etkileşimin derecesi ve turizmin soyut ve somut etkilerinin algılanması bölgede seyreden turizm gelişiminin özelliklerine bağlıdır. Turizm gelişiminin özellikleri ve buna bağlı olarak ortaya çıkan etkiler, paydaşların özellikleri ve karar alma sürecine olan katkıları, pazarlama stratejileri, işgücü özellikleri, bölge halkının turizme ve ziyaretçilere bakışı gibi etmenler ise turizm gelişiminin yaşam kalitesi algısı üzerindeki etkilerini ılımlaştırıcı role sahip değişkenler olarak modelde ifade edilmiştir.

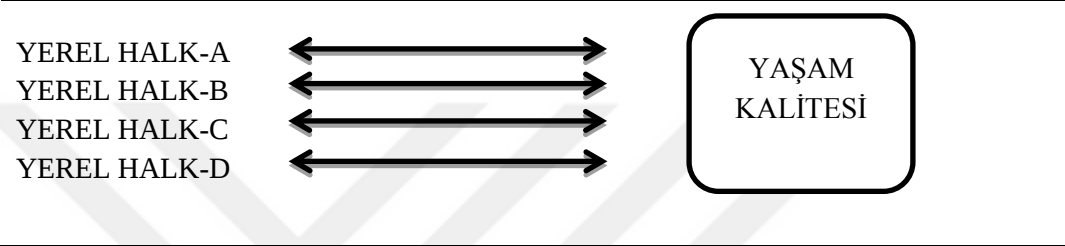
Turizm yazını incelendiğinde, yerel halkın turizm gelişimiyle ilgili algı, tutum ve davranışlarını ortaya koyan pek çok çalışma yapıldığı, buna karşılık turizmin yerel halkın yaşam kalitesi üzerine olan etkileriyle ilgili yapılan çalışmaların ise görece de az olduğu görülmektedir. Yaşam kalitesi çalışmaları ile turizmin yerel halk üzerindeki etkilerinin ve buna yönelik tutumların incelendiği çalışmalar arasındaki temel bir fark bulunmaktadır. Turizmin etkileri ve buna yönelik tutumların incelendiği çalışmalarda turizmin etkileri temel olarak çevresel ve toplumsal boyutta incelenirken, yaşam kalitesi çalışmalarında ise turizmin ekonomik, çevresel ve toplumsal etkilerinin kişisel yaşam kalitesi koşulları üzerine olan etkileri araştırılmaktadır (Allen, 1990: 184). Turizm ve yaşam kalitesi çalışmalarının önemi üç şekilde ifade edilmektedir. Bunlardan birincisi turizm gelişiminin yerel halkın yaşam kalitesi algısına olan etkilerinin belirlenmesine olanak sağlaması, ikincisi bu çalışmalar sonucunda yerel halkın turizm gelişimine ve farklı turizm çeşitlerine verdiği destek düzeyinin ortaya konması ve üçüncü olarak ise yaşam kalitesi algısını belirleyen etmenlerin turizm ve yerel halk boyutuyla incelenmesi olarak ifade edilmiştir (Andereck ve Nyaupane, 2011: 248).

Yerel halk üzerine yapılan turizm ve yaşam kalitesi çalışmaları üç farklı başlık altında toplanmaktadır (Uysal vd., 2016: 247). Bunlardan birincisi turizm ve yaşam kalitesi arasındaki ilişkiyi etkileyen aracı değişkenlerin belirlenmesine yönelik olan çalışmalar, ikincisi yerel halkın homojen dağılmadığı düşünüldüğünde, bir destinasyondaki milliyet, yaş, turizme bağımlılık, eğitim, meslek gibi farklı grupların karşılaştırılmasına yönelik olan çalışmalar ve üçüncü olarak da yerel halkın yaşam kalitesi algısını giriş, gelişme, olgunluk,

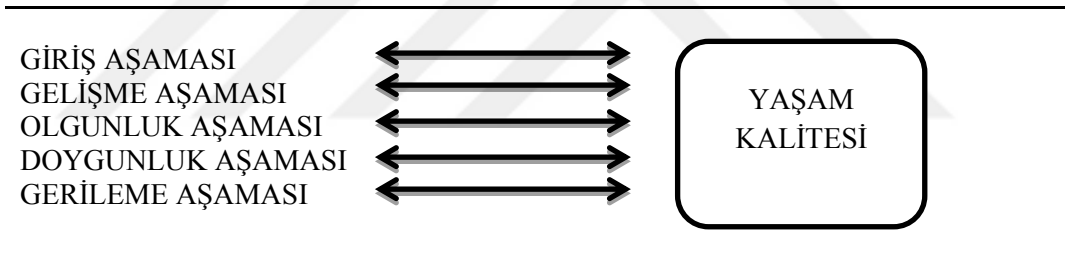
duraklama ve gerileme gibi turizm gelişim aşamaları üzerinden karşılaştırmalı olarak inceleyen çalışmalardır.

Şekil 2.8 Turizmin Algılanan Etkileri ile Yaşam Kalitesi Arasında Aracı Değişkenlerin Etkisi

Şekil 2.9 Turizm Etkilerinin Farklı Yerel Halk Gruplarının Yaşam Kalitesi Üzerine Olan Etkisi

Şekil 2.10 Turizm Gelişim Aşamalarının Yerel Halkın Yaşam Kalitesi Üzerine Olan Etkisi

Perdue ve arkadaşları (1999) Amerika Birleşik Devletleri'nde üçü gelişim aşamasında biri olgunluk aşamasında olan dört kumar turizmi destinasyonu ile kumar turizmi faaliyetinin yapılmadığı bir destinasyonda turizm ve yaşam kalitesi üzerine karşılaştırmalı bir araştırma gerçekleştirmiştir. Yapılan çalışma sonucunda yaşam kalitesi algısını etkileyen faktörler olarak güvenlik algısı, sosyal çevre ve toplumsal katılım olarak ifade edilirken, turizmden fayda sağlayanların turizmin yaşam kalitesi üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu belirttikleri bulgusuna ulaşılmıştır. Ayrıca kumar turizmi faaliyetinin olmadığı destinasyonda yaşayanlardan bölgedeki hizmet ve olanaklardan memnun olmayanlar kumar turizmine karşı daha olumlu bir yaklaşım gösterirken, diğerlerinin ise bölgelerinde kumar turizmi faaliyetinin başlaması halinde bunun yaşam kaliteleri üzerinde olumsuz bir etkiye neden olacağını düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Jurowski ve Brown'ın (2001) turizmin yaşam kalitesi üzerine olan etkilerini dernek, topluluk ve sivil toplum kuruluşları üyeliği üzerinden açıklayan çalışma bulgularına göre, herhangi bir derneğe, topluluğa veya sivil toplum kuruluşuna üye olanlar ile üye olmayanlar arasında yaşam kalitesi algısı ve turizm gelişimine verilen destek düzeyi açısından anlamlı farklılıklar olduğu ortaya konmuştur. Amerika Birleşik Devletleri'nin Kentucky Eyaletinde 400 kişi ile yapılan bu çalışmaya göre bir topluluğa üye olanlar olmayanlara göre genel olarak daha yüksek yaşam kalitesine sahip olduklarını ifade etmiştir. Ayrıca bu kişilerin turizm gelişimini destekleme eğilimlerinin de daha yüksek olduğu çalışma bulgularında ifade edilmiştir.

Bohdanowicz ve Zientara (2009) uluslararası zincir otellerin uyguladıkları sosyal sorumluluk projelerinin bölge halkının yaşam kalitesi üzerine olan etkilerini inceledikleri çalışma sonuçlarında çevre koruma programları, yerel grupların desteklenmesi, engelli bireylerin istihdam edilmesi ve kırsal kalkınma projeleri gibi uygulamaların toplumsal ve çevresel anlamda yaşam kalitesi üzerinde olumlu etkilerinin olduğu bulgusuna ulaşmışlardır.

Meyer (2011) Almanya'nın Köln kentinde turizmin gelişiminin yaşam kalitesi algısı üzerine olan etkilerini ve turizm gelişimine verilen destek düzeyi üzerine olan etkisini inceleyen bir araştırma yürütmüştür. Çalışma bulgularında, turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerinin turizm gelişimine verilen destek düzeyi üzerinde anlamlı etkilere sahip olduğu sonucu ortaya konmuştur. Turizmin ekonomik etkilerinin bireysel yaşam kalitesi üzerinde olumlu, çevresel etkilerinin ise olumsuz bir etkiye sahip olduğu da araştırma bulgularında yer alırken, ayrıca turizmin sosyal etkilerinin toplumsal yaşam kalitesi üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra, araştırmada toplumsal yaşam kalitesinin bireysel yaşam kalitesi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu sonucuna da yer verilmiştir.

Andereck ve Nyaupane'nin (2011) Amerika Birleşik Devletleri'nin Arizona Eyaletinde yaşayan 1,003 kişi ile yaptığı turizm ve yaşam kalitesi ilişkisi üzerine araştırma bulgularına göre turizmin yaşam kalitesi üzerine olan etkilerini yerel halkın sekiz boyutta algıladığı sonucuna ulaşılmıştır. Bulgulara göre, eğlence ve dinlence olanakları, toplumsal kıvanç duygusu ve farkındalık, ekonomik yarar, doğal ve kültürel varlıkların korunması, toplumsal iyi olma hali ve yaşam tarzı olmak üzere altı yaşam kalitesi boyutu üzerinde turizmin olumlu etkiye sahip olduğu, bunun yanı sıra şehirleşme ve suç ve madde bağımlılığı olmak üzere iki boyut üzerinde ise olumsuz bir etkiye sahip olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca çalışma sonuçlarında, turizm sektöründe çalışanların turizmin bölge için önemli bir ekonomik faaliyet olduğunu ifade ettikleri sonucuna da yer verilmiştir.

Chancellor ve arkadaşları (2011) turizm ve yaşam kalitesi ilişkisine, ikamet edilen yerin turizm merkezine olan mesafesi üzerinden yaklaşarak, Amerika Birleşik Devletleri'nin Indiana Eyaletinde bir çalışma yürütmüştür. 649 kişi ile yapılan çalışma bulgularına göre, turizm merkezine daha uzak bölgede yaşayanların yaşam kalitesi algısının turizm bölgesine yakın yerlerde yaşayanlara göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre turizm merkezine yakın mesafelerde yaşayanlar, yaşam kalitesinin alt başlıkları olan güvenlik, trafik, hayat pahalılığı, temizlik ve çevresel görünüm ve toplumsal yaşam gibi konularda, turizm merkezinden uzakta yaşayanlara göre daha düşük memnuniyet derecesi ifade etmiştir. İş olanakları başlığı ise turizm merkezinde yaşayanlar tarafından turizm merkezine daha uzakta yaşayanlara göre olumlu bulunan tek özellik olmuştur.

Yu'nun (2011) Amerika Birleşik Devletleri'nin Orange County bölgesinde turizmin gelişiminin toplumsal yaşam kalitesi üzerine olan etkilerini incelediği çalışma sonuçlarına göre, turizmin olumlu sosyokültürel ve çevresel etkileri toplumsal yaşam kalitesi üzerinde olumlu bir etkiye, turizmin olumlu ekonomik etkilerinin ise toplumsal yaşam kalitesi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı görülmüştür. Ayrıca turizmin olumlu ekonomik ve sosyokültürel etkileri ve toplumsal yaşam kalitesi algısının turizm gelişimine verilen destek düzeyi üzerinde olumlu etkilere sahip olduğu, bunun yanı sıra olumsuz sosyokültürel ve çevresel etkilerin ise turizm gelişimine verilen destek düzeyi üzerinde olumsuz etkilere sahip olduğu bulgusu da ortaya konmuştur.

Karadakis (2012), Amerika Birleşik Devletleri'nin Florida eyaletinde küçük ölçekli spor faaliyetlerinin yaşam kalitesi algısı üzerine olan etkilerini incelediği çalışma bulgularında, spor faaliyetlerinin ekonomik, çevresel, sosyokültürel, psikolojik ve altyapı üzerine olan etkilerinin, yerel halkın bu tür faaliyetlere verdiği destek düzeyi üzerinde bir etkisinin olmadığı, yine bu faaliyetlerin ekonomik ve çevresel etkilerinin toplumsal yaşam kalitesi üzerinde etkili olmadığı, bununla beraber sosyokültürel, psikolojik ve altyapı üzerine olan etkilerinin ise toplumsal yaşam kalitesi üzerinde olumlu etkiye sahip olduğuna bulgusuna ulaşmıştır. Araştırma bulgularında ayrıca, spor faaliyetlerinin psikolojik etkileri ve altyapı üzerine olan etkilerinin bireysel yaşam kalitesi üzerinde olumlu etkilere sahip olduğu, ekonomik, çevresel ve sosyokültürel etkilerinin ise bireysel yaşam kalitesi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı sonucuna da yer verilmiştir.

Kim ve arkadaşları (2013) Butler'ın destinasyon yaşam eğrisini modelini temel alarak turizm gelişim evresinin farklı aşamalarında olan turizm destinasyonları arasında turizmin yerel halkın yaşam kalitesi üzerine olan etkilerini karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Çalışma bulgularına göre turizmin ekonomik etkileri ile algılanan maddi iyi olma hali arasındaki ilişki

ve turizmin sosyal etkileri ile algılanan toplumsal iyi olma hali arasındaki ilişki destinasyon yaşam eğrisinin üçüncü evresi olan büyüme aşamasında azalmaya başlamaktadır. Bunun sebebi olarak taşıma kapasitesi ve hayat pahalılığı gibi sorunların ortaya çıkmasıyla beraber turizmin yaratmış olduğu olumsuz etkilerin yerel halk tarafından hissedilmeye başlanması olarak ifade edilmiştir. Bunun yanı sıra çalışma bulgularına göre, turizmin kültürel etkileri ile duygusal iyi olma hali arasındaki ilişki destinasyon yaşam eğrisinin üçüncü evresi olan büyüme aşamasında azalma eğilimi gösterirken, dördüncü aşama olan olgunluk aşamasında yükselme eğilimi göstermektedir. Bu iki değişken arasındaki ilişkinin en güçlü olduğu aşama ise destinasyon yaşam eğrisinin azalma aşaması olarak ortaya konmuştur. Turizmin çevresel etkileri ile sağlık ve güvenlik algısı arasındaki ilişki destinasyon yaşam eğrisinin büyüme aşamasında azalma eğilimi gösterirken, olgunluk aşamasında ise artma eğilimi göstermektedir. Bu iki değişken arasındaki ilişkinin en güçlü olduğu aşama olarak ise destinasyon yaşam eğrisinin azalma aşaması olduğu çalışma bulgularında belirtilmiştir. Çalışmada turizmin çeşitli etkilerinin yaşam kalitesinin alt boyutları ile olan ilişkisi ve toplamda bunların genel yaşam kalitesi algısı üzerine olan etkisi de incelenmiş ve farklı değişkenler arasında anlamlı ilişkiler olduğu ortaya konmuştur. Bulgulara göre, turizmin ekonomik etkileri olumlu olarak algılandığında bu yerel halkın maddi iyi olma halini, maddi iyi olma hali de genel yaşam tatminini olumlu yönde etkilemektedir. Turizmin sosyal etkileri olumlu olarak algılandığında ise bu toplumsal iyi olma halini olumlu olarak etkilemektedir. Turizmin kültürel etkileri olumlu olarak algılandığında, bu duygusal iyi olma halini, duygusal iyi olma hali de genel yaşam tatminini olumlu olarak etkilemektedir. Ayrıca turizmin çevresel etkileri olumsuz olarak algılandığında, bunun güvenlik ve sağlık algısını olumsuz olarak etkilediği de ifade edilmiştir.

Woo ve arkadaşları (2015) turizm gelişiminin yerel halk tarafından algılanan değerinin yaşam kalitesi ve yaşam kalitesini oluşturan maddi ve maddi olmayan alt boyutları üzerindeki etkisini Amerika Birleşik Devletleri'nde dört farklı eyaletten toplam 407 katılımcı ile araştırmıştır. Bulgulara göre turizmin yarattığı ekonomik ve ekonomik olmayan etkiler yerel halkın turizm gelişimini değerlendirirken dikkate aldığı iki önemli etmen olarak görülmüştür. Ayrıca, turizm gelişiminin algılanan değeri arttıkça katılımcıların sahip olduğu maddi ve manevi hayat tatminlerinin de arttığı ve bunun da genel yaşam kalitesi algısına olumlu etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca genel yaşam kalitesi algısı ile turizm gelişimine verilen destek düzeyi arasında da anlamlı bir ilişki olduğu bulgusuna yer verilmiştir. Buna göre turizm gelişimin yaşam kalitesini arttırdığı düşünülüyorsa, turizm gelişimine verilen destek düzeyinin de o derece fazla olduğu araştırma sonuçlarında ortaya konmuştur.

Liang ve Hui (2016) Çin'in Shenzhen bölgesinde yaşayan 562 kişi ile yaptığı araştırma bulgularında turizmle ilişkilendirilen aile ve kişisel iyi olma hali, toplumsal iyi olma hali ve toplumsal ekonomik gelişme başlıklarının yaşam kalitesi üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Rivera ve arkadaşları (2016) Karayipler'de bulunan, deniz güneş kum turizminin yapıldığı Aruba adasında bölgedeki turizm gelişiminin yerel halkın yaşam kalitesi ve mutluluk düzeyleri üzerine olan etkisini incelemiştir. Adada yaşayan 855 kişi ile yapılan çalışma sonuçlarına göre turizm gelişiminin sosyal, çevresel, sosyoekonomik, makroekonomik ve kültürel boyutlarda yerel halkın mutluluk seviyesine olumlu yönde etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra katılımcılar, turizmin başkaları üzerine olan etkileriyle kendileri üzerine olan etkilerini karşılaştırıp buna göre bir algı içerisinde oldukları sonucu da ortaya konmuştur. Bu bulgu sosyal karşılaştırma kuramını destekleyici niteliktedir. Başka bir bulguya göre katılımcıların gelir düzeyinin turizmin algılanan etkileriyle mutluluk düzeyleri arasında aracı bir role sahip olduğu ortaya konmuştur.

Su ve arkadaşları (2016) sosyal sorumluluk, turizm etkileri ve yaşam kalitesi üzerine Çin'in Phoenix kentine bir araştırma gerçekleştirmiştir. Bölgede yaşayan 272 kişi ile yapılan çalışmada turizmin algılanan olumlu etkileri yaşam kalitesi algısını olumlu etkilerken, olumsuz etkilerin ise yaşam kalitesi algısı üzerinde olumsuz bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca sosyal sorumluluk uygulamalarının, turizmin algılanan olumlu etkileri üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu, aynı şekilde yerel halkın yaşam kalitesi algısı üzerinde de doğrudan ve dolaylı olarak olumlu bir etkiye sahip olduğu bulgusu da ortaya konmuştur.

Suntikul ve arkadaşları (2016) turizmin etkilerinin yaşam kalitesi algısı ile ilişkisi üzerine Vietnam'ın Hue bölgesinde 480 kişinin katılımıyla bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırma sonuçlarına göre turizmin toplumsal iyi olma hali ve toplumsal gurur duyma hali üzerinde olumlu etkiye sahip olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra turizm sayesinde yeni iş imkânlarının oluşmasına rağmen turizmin arz ettiği iş türü ve kalitesi konusunda ise bir tatminsizlik olduğu belirlenmiştir. Ayrıca yerel halkın turizm politikasıyla ilgili karar alma aşamasında istediği düzeyde etkin olamaması nedeniyle bir hoşnutsuzluk olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yu ve arkadaşları (2016) turizm ile toplumsal yaşam kalitesi ilişkisi üzerine Amerika Birleşik Devletleri'nin Orange County bölgesinde bir araştırma yürütmüştür. 341 kişi ile yapılan çalışma sonuçlarında katılımcılar bölgedeki hayat pahalılığı, emniyet ve güvenlik, eğlence ve dinlence olanakları, tarihi ve kültürel alanlar, bölgenin fiziksel görünümü, kamu ve

özel sektör hizmetleri, altyapı ve yiyecek içecek işletmeleri gibi toplumsal yaşam kalitesini oluşturan konularda turizmin etkili olduğunu belirtmiştir.

Yolal ve arkadaşları (2016) festivallerin yerel halkın yaşam kalitesi üzerine olan etkilerini Adana'da düzenlenen Altın Koza Film Festivali üzerinden incelemiştir. Festivale katılan 452 kişi ile yapılan araştırma sonuçlarına göre festivalin sağladığı toplumsal fayda ile algılanan öznel iyi oluş arasında olumlu bir ilişki ve yine festivalin sağladığı kültürel fayda ile algılanan öznel iyi oluş arasında da olumlu bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra, festivale bağlı olarak ortaya çıkan gürültü, trafik sorunu ve çevre kirliliği gibi sonuçların ise iyi olma hali üzerinde olumsuz etkilere sahip olduğu bulgusuna da yer verilmiştir.

Matthew ve Sreejesh (2017) Hindistan'ın Kerala bölgesinde sorumlu turizm uygulamalarının yaşam kalitesi algısına olan etkilerini araştırdıkları çalışma sonuçlarında, olumlu olarak algılanan sorumlu turizm uygulamalarının sürdürülebilirlik algısını etkilediğini, olumlu olarak algılanan sürdürülebilirliğin de yaşam kalitesi algısı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre sürdürülebilirliğin, sorumlu turizm uygulamaları ile yaşam kalitesi algısı arasında aracı bir role sahip olduğu görülmüştür.

Woo ve arkadaşları (2018) turizmin etkileri ile yaşam kalitesi arasındaki ilişkiyi turizmle ilişkili olma düzeyi üzerinden incelemiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nin beş farklı bölgesinde 407 katılımcı ile yapılan araştırma sonuçlarına göre turizmin etkilerinin algılanmasında ve yaşam kalitesinden duyulan memnuniyet düzeyinde turizmle ilişkili olma veya olmama durumunun önemli rol oynadığı bulgusuna yer verilmiştir. Buna göre katılımcılardan turizmle ilişkili bir işe sahip olanların turizm algısı ile yaşam kalitesi algısı arasında olumlu bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca hayatını turizmden kazananların turizm gelişimine yüksek seviyede destek verdikleri görülmüştür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TURİZM GELİŞİMİNİN YEREL HALKIN YAŞAM KALİTESİNE ETKİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Yarattığı çok boyutlu etkilerden dolayı, hem reel sektörün hem de akademinin ilgisini çeken turizm endüstrisi, değişen ve gelişen yaşam şartlarının ortaya çıkardığı fırsatlar ve ihtiyaçlar sonucunda pek çok ülke tarafından stratejik bir sektör olarak değerlendirilmektedir. Turist sayısı, turizm gelirleri ve turizm yatırımlarının her geçen yıl artması (World Tourism Organization, 2017: 2) bu sektörün cazip hale gelmesini ve bu nedenle yeni stratejilerin ortaya konmasını teşvik etmektedir. Turizmi çekici hale getiren nedenlerin bu sektörün yarattığı ekonomik etkiler olduğu bilinmektedir. Günümüzde de turizmden bahsedilirken, gelen-giden ziyaretçi sayısına ve turizm gelirlerine vurgu yapılmaktadır. Bununla beraber, turizmin neden olduğu etkilerin daha iyi anlaşılması ihtiyacı rakamlar üzerinden yürütülen bu bakış açısının değişmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Günümüzde milyarlarca insanın ulusal ve uluslararası düzeyde turizm faaliyetine katılmasının yarattığı ekonomik etkilerinin yanı sıra, makro düzeyde sosyokültürel ve çevresel etkiler ve mikro düzeyde de bireyler üzerinde duygusal, bilişsel ve davranışlar etkiler de inceleme ve araştırma konusu olmaktadır. Bu bağlamda, turizmin çok boyutlu etkilerinin her birisinin derinlemesine çalışılması hem bu sektörün daha iyi anlaşılması için hem de bu etkilere maruz kalanların süreç içerisinde gösterdiği değişim ve gelişimlerinin anlaşılması için önemlidir. Emek yoğun bir sektör olarak bilinen turizmin rakamlar üzerinden değerlendirilmesinin yanı sıra emeği ortaya koyanlar üzerindeki etkileri bağlamında anlaşılması çabaları önemli görülmektedir.

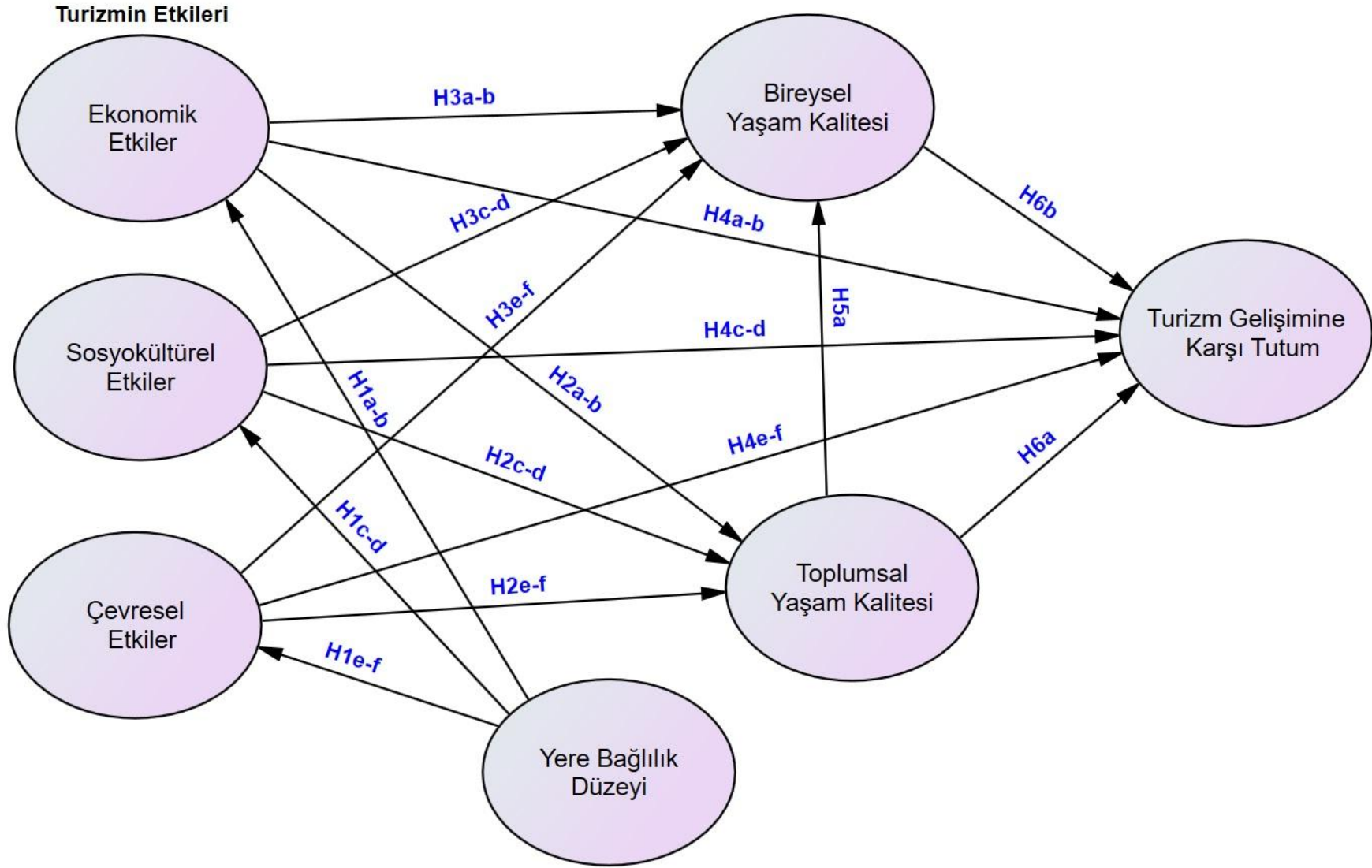
Ülkelerin vatandaşlarına, ziyaretçilere ve sahip oldukları doğal ve kültürel varlıklara karşı yaklaşımları, oluşturdukları turizm politika ve planlamalarını şekillendirmekte ve bu nedenle farklı yönetim yaklaşımları ortaya çıkmaktadır. Bu farklı yaklaşımlar bazı ülkelerde turizme sadece ekonomik yönden bakılan ve bu nedenle de rakamlara vurgu yapılan bir anlayışla ortaya çıkarken, bazı ülkelerde ise turizmin ülkenin sahip olduğu varlıkların korunması ve aynı zamanda bölge ve ülke halkının yaşam kalitesinin artırılması için bir araç olarak kullanılması şeklinde ortaya çıkmaktadır (McCool ve Martin, 1994: 29). Turizme karşı bu farklı bakış açıları uzun dönemde turizmin gelişiminin yönünü ve başarısını da belirlemektedir. Başarılı bir turizm gelişimi için bölge halkının turizme vereceği desteğin önemi (Haley vd., 2005: 649) yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur. Bu açıdan bölge halkının yaşam kalitesinin gözetilmesi, başarılı bir turizm sürecinin planlanması ve

yönetilmesi için gerekli ve önemli görülmektedir. Bu aşamada turizm gelişiminin nihai amaç olarak mı görüldüğü, yoksa bölge halkının yaşam kalitesini yükseltmek ve toplumsal farkındalığı arttırmak için bir araç olarak mı kullanıldığı temel ayrımı oluşturmaktadır.

Bu noktadan hareketle, bu çalışmanın birincil amacı turizm gelişiminin bölge halkının bireysel ve toplumsal yaşam kalitesi üzerine olan etkilerinin incelenmesidir. Turizm gelişiminin bireyler üzerindeki bilişsel, duygusal ve davranışsal etkilerinin incelenmesi turizm ve bireysel yaşam kalitesi ilişkisinin ortaya konmasını, turizmin bölge üzerindeki ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerinin incelenmesi ise turizm ve toplumsal yaşam kalitesi ilişkisinin anlaşılmasını sağlayacaktır. Turizmin bireysel ve toplumsal düzeyde yaşam kalitesi üzerine olan etkilerinin, turizm gelişimine karşı tutum üzerinde hangi yönde ve ne derece etkili olduğu da araştırmanın ana amaçlarından bir diğeridir. Yerel halkın turizm gelişimine karşı göstereceği tutum, başarılı turizm politika ve planlamaları tarafından göz önünde bulundurulmuş en önemli etkenlerden bir tanesidir. Araştırmanın alt amaçları ise bölgeye duyulan bağlılık düzeyinin turizmin etkilerinin algılanmasında anlamlı bir etkiye sahip olup olmadığının ortaya çıkarılmasıdır. Duygusal bağlılık, bir bölgeye karşı duyulan aidiyet hissini arttırırken bu nedenle de bölgenin gelişimine karşı daha hassas olmayı gerektirebilmektedir. Mevsimsel olarak turizm faaliyetlerinin yapıldığı bir deniz turizmi destinasyonunda gerçekleştirilecek olan araştırma, Türkçe yazında daha önce turizmin bireysel ve toplumsal yaşam kalitesi üzerine olan etkilerinin bir arada incelenmemiş olması nedeniyle önemli görülmektedir.

3.2. Araştırma Modeli ve Hipotezler

Araştırma modeline ait bağımlı, bağımsız ve aracı değişkenler ve bunların arasındaki ilişkiler aşağıdaki şekilde gösterilmektedir. Kurgulana modelde, yere bağlılık düzeyinin turizmin etkilerinin algılanması üzerindeki etkileri, turizmin etkilerinin bireysel ve toplumsal yaşam kalitesi algısı ve turizm gelişimine karşı tutum üzerindeki etkileri, bireysel yaşam kalitesinin turizm gelişimine karşı tutum üzerindeki etkileri ve toplumsal yaşam kalitesinin bireysel yaşam kalitesi algısı ve turizm gelişimine karşı tutum üzerindeki etkileri incelenecektir. Araştırmanın ana amacı turizm gelişimine verilen destek düzeyi üzerinde, bahsedilen değişkenlerin anlamlı etkilerinin olup olmadığının belirlenmesi ve bu etkilerin yönünün ne olduğunun ortaya konmasıdır. Kurgulanan model, araştırmanın temel bağımsız değişkeni olan turizme ekonomik bağımlılık düzeyi üzerinden farklı grup için karşılaştırmalı olarak incelenerek gruplara göre oluşan farklılıklar ortaya konacaktır.

Şekil 3.1 Araştırma Modeli ve Hipotezlerin Gösterimi

Hipotez 1: Yere bağıllık düzeyi turizmin etkilerinin algılanması üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

H1a: Yere bağıllık düzeyi turizmin olumlu ekonomik etkilerinin algılanması üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

H1b: Yere bağıllık düzeyi turizmin olumsuz ekonomik etkilerinin algılanması üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

H1c: Yere bağıllık düzeyi turizmin olumlu sosyokültürel etkilerinin algılanması üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

H1d: Yere bağıllık düzeyi turizmin olumsuz sosyokültürel etkilerinin algılanması üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

H1e: Yere bağıllık düzeyi turizmin olumlu çevresel etkilerinin algılanması üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

H1f: Yere bağıllık düzeyi turizmin olumsuz çevresel etkilerinin algılanması üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

Hipotez 2: Turizmin etkileri toplumsal yaşam kalitesi algısı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

H2a: Turizmin olumlu ekonomik etkileri toplumsal yaşam kalitesi algısı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

H2b: Turizmin olumsuz ekonomik etkileri toplumsal yaşam kalitesi algısı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

H2c: Turizmin olumlu sosyokültürel etkileri toplumsal yaşam kalitesi algısı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

H2d: Turizmin olumsuz sosyokültürel etkileri toplumsal yaşam kalitesi algısı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

H2e: Turizmin olumlu çevresel etkileri toplumsal yaşam kalitesi algısı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

H2f: Turizmin olumsuz çevresel etkileri toplumsal yaşam kalitesi algısı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

Hipotez 3: Turizmin etkileri bireysel yaşam kalitesi algısı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

H3a: Turizmin olumlu ekonomik etkileri bireysel yaşam kalitesi algısı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

H3b: Turizmin olumsuz ekonomik etkileri bireysel yaşam kalitesi algısı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

H3c: Turizmin olumlu sosyokültürel etkileri bireysel yaşam kalitesi algısı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

H3d: Turizmin olumsuz sosyokültürel etkileri bireysel yaşam kalitesi algısı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

H3e: Turizmin olumlu çevresel etkileri bireysel yaşam kalitesi algısı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

H3f: Turizmin olumsuz çevresel etkileri bireysel yaşam kalitesi algısı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

Hipotez 4: Turizmin etkileri turizm gelişimine karşı tutum üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

H4a: Turizmin olumlu ekonomik etkileri turizm gelişimine karşı tutum üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

H4b: Turizmin olumsuz ekonomik etkileri turizm gelişimine karşı tutum üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

H4c: Turizmin olumlu sosyokültürel etkileri turizm gelişimine karşı tutum üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

H4d: Turizmin olumsuz sosyokültürel etkileri turizm gelişimine karşı tutum üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

H4e: Turizmin olumlu çevresel etkileri turizm gelişimine karşı tutum üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

H4f: Turizmin olumsuz çevresel etkileri turizm gelişimine karşı tutum üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

Hipotez 5: Toplumsal yaşam kalitesi algısı bireysel yaşam kalitesi algısı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

H5a: Toplumsal yaşam kalitesi algısı bireysel yaşam kalitesi algısı üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

Hipotez 6: Bireysel ve toplumsal yaşam kalitesi algısı turizm gelişimine karşı tutum üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

H6a: Toplumsal yaşam kalitesi algısı turizm gelişimine karşı tutum üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

H6b: Bireysel yaşam kalitesi algısı turizm gelişimine karşı tutum üzerinde anlamlı bir etkiye sahiptir.

3.3. Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Araştırmanın uygulama alanı olarak Antalya'nın Alanya ilçesi ve hedef kitlesi olarak Alanya'da yaşayan yerel halk seçilmiştir. Alanya'da yaşayan yerel halk turizme ekonomik olarak bağımlı olma durumuna göre tabakalandırılmıştır. Buna göre Alanya'da yaşayan yerel halk gelirinin tamamını turizmden kazananlar, gelirinin büyük bölümünü turizmden kazananlar, gelirinin yaklaşık yarısını turizmden kazananlar, gelirinin az bir kısmını turizmden kazananlar ve turizmden gelir elde etmeyenler olmak üzere beş gruba ayrılmıştır. Bu bağlamda, Alanya'da ikamet eden on sekiz yaşından büyük herkes araştırmanın hedef kitlesine girmektedir. Uygulamanın sadece Alanya bölgesinde yaşayanlarla yapılması coğrafi açıdan bir kısıt oluşturmaktadır. Verilerin Mayıs-Kasım 2017 tarihleri arasında toplanması da zaman açısından bir kısıt oluşturmaktadır.

3.4. Araştırmanın Yöntemi

Antalya ilinin Alanya ilçesinde gerçekleştirilen araştırma öncesinde resmi kurumlara başvurularak Alanya'da yaşayan toplam nüfus bilgisi temin edilmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun sağladığı verilere göre, Alanya'da ikamet eden on sekiz yaş üstü kişi sayısı 212,716 olarak belirlenmiştir. Araştırma alanı için Alanya'nın seçilmesinin nedenleri olarak, bu bölgede turizm ve yerel hayatın iç içe geçmiş olması sebebiyle yerel halkın turizmin etkilerine açık olması ve bu etkilerin bölgede yaşayanların yaşam kalitesi algısını etkileyebileceğinin düşünülmesidir.

Araştırmada veri toplama aracı olarak nicel araştırma yöntemlerinden anket tekniği kullanılmıştır. Çalışmada tabakalı ve kotalı örneklem yöntemleri karma şekilde kullanılmıştır. Öncelikle turizmden gelir elde etme durumuna göre bir tabakalama yapılmıştır. Buna göre Alanya'da yaşayan yerel halk; gelirinin tamamını turizmden kazananlar, gelirinin büyük bölümünü turizmden kazananlar, gelirinin yaklaşık yarısını turizmden kazananlar, gelirinin az bir kısmını turizmden kazananlar ve turizmden gelir elde etmeyenler olmak üzere beş gruba ayrılmıştır. Daha sonra, her bir gruba ait bireylere ulaşabilmek için çeşitli yöntemler kullanılmıştır. Gelirinin tamamını turizmden kazananlara ulaşabilmek için otellere, acentalara ve turizmle ilgili diğer işletmelere gidilirken, (9 otel, 6 seyahat acentası) turizmden hiç gelir elde etmeyenlere ulaşabilmek için kamu kurumlarına ve turizmle ilişkili olmadığı düşünülen işletmelere (6 kamu kurumu, 2 banka) gidilmiştir. Gelirinin az bir kısmını, yaklaşık yarısını yada büyük bölümünü turizmden elde edenlere ulaşabilmek için de aynı yöntem kullanılarak farklı işletmelere ve farklı gruplara (muhasibeciler, eczacılar, sivil toplum kuruluşları ve esnaf odaları) ulaşılmıştır. Hedeflenen toplam sayıya ulaşırken, yapılan bu tabakalar arasında sayı

bakımından bir denge gözetilmiştir. Özellikle gelirinin tamamını turizmden elde edenler ile turizmden hiç gelir elde etmeyenlerin sayıca birbirine yakın olmasına önem verilmiştir. Veri toplama süreci yaklaşık yedi ay sürmüştür. Birinci pilot uygulama Mayıs 2017’de, ikinci pilot çalışma Temmuz 2017’de yapılmıştır. Asıl uygulama ise Temmuz-Kasım 2017 ayları arasında yapılmıştır. Anket toplama sürecini araştırmacı şahsen yürütmüş, bunun yanı sıra bu konuda tecrübeli meslektaşlarından da yardım almıştır. Dağıtılan toplam 1.250 anketten 1.173 tanesi geri dönmüş, geri dönen anketlerin ise 360 tanesinin düzgün doldurulmadığı tespit edilmiştir. Buna göre toplam 813 kullanılabılır anket elde edilmiştir.

3.5. Araştırmada Kullanılan Ölçekler

Araştırma için geliştirilen anket formu altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların demografik özelliklerine yönelik on üç soru yer almaktadır. İkinci bölümde altı önermeden oluşan yere bağlılık ölçeği, üçüncü bölümde yirmi sekiz önermeden oluşan turizmin etkileri ölçeği, dördüncü bölümden üç önermeden oluşan turizm gelişimine karşı tutum ölçeği, beşinci bölümde dokuz önermeden oluşan bireysel yaşam kalitesi ölçeği ve altıncı bölümde yedi önermeden oluşan toplumsal yaşam kalitesi ölçeği yer almaktadır.

Yere Bağlılık Ölçeği: Altı önermeden oluşan yere bağlılık ölçeği katılımcıların Alanya’ya karşı duydukları bağlılık seviyesini ölçmeyi amaçlamaktadır. Ölçeğin geçerliliği ve güvenilirliği daha önce yapılan çalışmalarda (Williams ve Vaske, 2003; Brown ve Raymond, 2007) test edilmiştir. Ölçeğin dil geçerliliği için çift taraflı çeviri (back translation) işlemi yapılmıştır. İki taraflı çeviri, her iki dile hâkim kişilerin iki guruba ayrılarak çeviri yapma işlemi olarak adlandırılmaktadır. Ölçeğin İngilizceden çevirisi için dil yeterliliği olan üç kişiye çeviri yaptırılmış, daha sonra ana dili İngilizce olan üç kişiye de karşı çeviri yaptırılmış ve böylece çevirinin çok aşamalı güvenilirliği sağlanmıştır. Ölçek 5li likert formatında olup, 1-hiç katılmıyorum, 2-katılmıyorum, 3-ne katılıyorum ne katılmıyorum, 4-katılıyorum ve 5-tamamen katılıyorum ifadelerini içermektedir.

Turizmin Etkileri Ölçeği: Turizm gelişiminin ekonomik, sosyokültürel ve çevresel etkileri yirmi sekiz önermeden oluşan bir ölçekle ölçülmüştür. Turizmin etkilerini ölçmeye yönelik bu ölçek hazırlanırken daha önce kullanılmış olan (Johnson vd., 1994; Anderecek ve Vogt, 2000; Yoon, vd., 2001; Choi ve Sırakaya, 2005) ölçeklerden yararlanılarak bir havuz oluşturulmuştur. Birinci adımda oluşturulan önerme havuzu konuyla ilgisiz ve görece eğitim seviyesi düşük kişiler üzerinden yüzey geçerliliğine tabi tutulmuştur. Alınan dönütler sonucunda gerekli değişiklikler yapılarak önerme havuzu güncellenmiştir. Yüzey geçerliliği önermelerin düzgün, anlamlı ve anlaşılır bir şekilde ifade edilmesinin tespiti ve ayrıca

kullanılan önermelerin katılımcıların eğitim seviyesine, kültürüne ve bilgi donanımına uygunluğunun tespiti için de gerekli görülmektedir (Şencan, 2005: 743). İkinci adımda oluşturulan önerme havuzu içerik geçerliliğine tabi tutulmuştur. Kavramsal boyutların ortaya çıkarılması ve maddelerin belirlenen boyutlara göre oluşturulması amacıyla bu aşamada konunun uzmanı olan dört kişiyle önermeler paylaşılmış, geri dönüşler sonucunda gerekli görülen değişiklikler yapılmıştır. Ölçek 5li likert formatında olup, 1-hiç katılmıyorum, 2-katılmıyorum, 3-ne katılıyorum ne katılmıyorum, 4-katılıyorum ve 5-tamamen katılıyorum formatındadır.

Turizm Gelişimine Karşı Tutum Ölçeği: İlgili yazında turizm gelişimine karşı tutum ölçeğinin üç yada dört önermeden oluştuğu ve genelde birbirine yakın ifadelerin yer aldığı tespit edilmiştir. Yerel halkın turizm gelişimine karşı tutumunu ölçmeyi amaçlayan bu ölçek hazırlanırken daha önce kullanılmış olan (McCool ve Martin, 1994; Andereck ve Vogt, 2000; McGehee ve Andereck, 2004) ölçeklerden yararlanılmıştır. Ölçek 5li likert formatında olup, 1-hiç katılmıyorum, 2-katılmıyorum, 3-ne katılıyorum ne katılmıyorum, 4-katılıyorum ve 5-tamamen katılıyorum formatındadır.

Bireysel Yaşam Kalitesi Ölçeği: Bireysel yaşam kalitesini ölçmek için Avustralya Deakin Üniversitesi Uluslararası İyi Olma Grubu'nun (2006) (International Wellbeing Group) R. Cummins (1996) tarafından geliştirilen Kapsamlı Yaşam Kalitesi Ölçeği'ni (Comprehensive Quality of Life Scale) temel alarak oluşturdukları ölçek kullanılmıştır. Ölçek, sekizi yaşamın alt alanlarıyla ilgili, bir tanesi de genel yaşam değerlendirmesiyle ilgili olmak üzere dokuz önermeden oluşmaktadır. On birli sıralı ölçek formatında olan ölçekte yer alan ifadelerin içeriği şu şekildedir; yaşam standardı, sağlık, başarılar, kişisel ilişkiler, kişisel güvenlik, topluluğa bağlılık, gelecek kaygısı/güvenliği, dini yada manevi hayat ve bir bütün olarak hayattan duyulan memnuniyet.

Geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları International Wellbeing Group tarafından (2013) yapılan ölçek daha önce Şimşek (2011) tarafından yapılan doktora çalışması için Türkçe'ye çevrilmiştir ve güvenilirlik katsayısı 0.87 olarak bulunmuştur.

Toplumsal Yaşam Kalitesi Ölçeği: Toplumsal yaşam kalitesi Avustralya Deakin Üniversitesi Uluslararası İyi Olma Grubu (2006) (International Wellbeing Group) tarafından geliştirilen ölçekle ölçülmüştür. Belirli bir şehrin, bölgenin yada ülkenin toplumsal yaşam kalitesini ölçmeyi amaçlayan bu ölçek yedi önermeden oluşmaktadır. On birli sıralı ölçek formatında olan ölçekte yer alan ifadeler şu şekildedir; ekonomik durum, doğal çevre koşulları, sosyal durum, yönetim durumu, iş ortamı, güvenlik ve bir bütün olarak toplumsal yaşam. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanması aşamasında dil yeterliliği olan üç kişiye çeviri

yaptırılmış, daha sonra ana dili İngilizce olan üç kişiye de karşı çeviri yaptırılmış ve böylece çevirinin çok aşamalı güvenilirliği sağlanmıştır.

3.6. Pilot Uygulama

Anketi oluşturan ölçeklerin geçerliliklerini ve güvenilirliklerini ölçmek için 2017 yılının Mayıs ayı içerisinde pilot bir çalışma yapılmıştır. Toplanan yetmiş anketin analiz sonuçlarında turizm gelişimine karşı tutum ölçeğinde önermelerin güvenilirliğinde bir sorun olduğu saptanmıştır. Ayrıca turizmin etkilerinin ölçüldüğü ölçekteki dört önermenin ölçeğin güvenilirliğini düşürdükleri görülmüştür. Bunun üzerine, turizm gelişimine karşı tutum ölçeğinde yer alan dört önermeden “Alanya’da şu anda var olan turizm seviyesi yeterlidir” ve “Alanya’da turizm gereğinden fazla gelişmiştir” önermeleri çıkarılmış, bunların yerine “Turizm bölgemizin kalkınması ve gelişmesi için önemlidir” önermesi eklenerek ölçek üç önermeli hale getirilmiştir. Turizmin etkilerinin ölçüldüğü ölçekte yer alan “turizm gelir dağılımında adaletsizliğe neden olur”, “turizm yaşam kalitemizi arttırır”, “turizm bölgemizde altyapıyı geliştirir” ve “turizm yeşil alanların azalmasına neden olur” önermeleri sorunlu olarak tespit edilmiş ve bunlar anket formundan çıkarılarak ölçek yirmi sekiz önermeli hale getirilmiştir. Yere bağlılık ölçeği, bireysel yaşam kalitesi ölçeği ve toplumsal yaşam kalitesi ölçekleriyle ilgili bir sorun olmadığı görüldüğünden bu ölçeklerde bir değişiklik yapılmamıştır.

Birinci pilot uygulamanın sonuçlarına bağlı olarak gerekli görülen değişikliklerin yapılmasının ardından Temmuz 2017’de ikinci bir pilot uygulama gerçekleştirilmiştir. Toplanan elli anketin analiz sonuçlarında beş ölçeğin hepsinin güvenilirliklerinin yüksek olduğu ve sorun çıkaran bir önerme olmadığı gözlemlenmiştir. Ölçeklerin güvenilirliğini ölçmek için içsel tutarlılık analizinden alfa katsayısı yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem ölçekte yer alan k sayıda önermenin homojen bir yapı gösteren bir bütünü ifade edip etmediğini araştırmaktadır. Ağırlıklı standart değişim ortalamasıdır ve bir ölçekteki k sayıda önermenin varyansları toplamının genel varyansa oranlanmasıyla elde edilmektedir. Cronbach Alfa Katsayısı olarak adlandırılan bu sayı 0 ile 1 arasında bir değer almaktadır. Alfa katsayısına bağlı olarak ölçeğin güvenilirliği şu şekilde yorumlanmaktadır (Kalaycı, 2010 s. 405):

- $0.00 \leq \alpha < 0.40$ ise ölçek güvenilir değildir.
- $0.40 \leq \alpha < 0.60$ ise ölçek düşük güvenilirliktir.
- $0.60 \leq \alpha < 0.80$ ise ölçek oldukça güvenilirdir.
- $0.80 \leq \alpha \leq 1.00$ ise ölçek yüksek derecede güvenilirdir

İkinci pilot çalışma sonucunda ölçeklere ait elde edilen güvenilirlik sonuçları tablo 3.1’de gösterilmektedir. Elde edilen güvenilirlik değerlerinin yere bağlılık ölçeği için (0.95), turizmin etkileri ölçeği için (0.92), turizm gelişimine karşı tutum ölçeği için (0.90), bireysel yaşam kalitesi ölçeği için (0.89) ve toplumsal yaşam kalitesi ölçeği için ise (0.91) olduğu gözlemlenmiştir. Bu değerler, ölçeklerin yüksek derecede güvenilir olduklarını ortaya koymaktadır.

Tablo 3.1 Pilot Uygulama Sonucunda Ölçeklere Ait Elde Edilen Güvenilirlik Analizi Değerleri

Ölçek	Cronbach's Alpha (α)	n	Ortalama	Varyans	St. Sapma
Yere Bağlılık Ölçeği	0.95	6	20,8800	47,863	6,91830
Turizmin Etkileri Ölçeği	0.92	28	108,7500	225,959	15,03194
Turizm Gelişimine Karşı Tutum Ölçeği	0.90	3	12,6800	4,100	2,02474
Bireysel Yaşam Kalitesi Ölçeği	0.89	9	61,3617	443,801	21,06659
Toplumsal Yaşam Kalitesi Ölçeği	0.91	7	44,5957	318,637	17,85042

3.7. Araştırma Bulguları

3.7.1. Verilerin Çözümlemesi

Araştırma için toplanan 813 geçerli ankete ait veriler kodlanarak IBM SPSS23 İstatistik Programına girilmiştir. SPSS programı aracılığıyla öncelikle ölçeklere ait güvenilirlik analizleri yapılmış, daha sonra cevaplayıcıların demografik bilgileri frekans tabloları şeklinde verilmiştir. Ayrıca ölçekleri oluşturan önermelerin ortalama, standart sapma, çarpıklık ve basıklık değerleri ve turizmin etkileri ölçeğine ve turizm gelişimine karşı tutum ölçeğine ait keşfedici faktör analizleri de SPSS programı aracılığıyla yapılmıştır. Araştırmanın ikinci kısmında IBM AMOS Programı kullanılmıştır. Bu aşamada ilk önce ölçeklere ait doğrulayıcı faktör analizleri ve bu analizlere ait yapı geçerlilikleri test edilmiştir. Daha sonra ise oluşturulan araştırma modeli ve buna bağlı olarak araştırmanın hipotezleri test edilmiştir. Son adımda ise oluşturulan model ve hipotezler çoklu grup analizleri aracılığıyla gruplar arası karşılaştırma analizine tabi tutulmuştur.

3.7.2. Verilerin Kontrolü ve Analizler İçin Hazırlanması

İstatistiksel analizlere başlamadan önce eldeki verilerin analizler için uygunluğunun kontrolü amacıyla veri setine ait uç değerler, eksik veriler, çarpıklık ve basıklık değerleri, normallik ve eş varyanslık incelenmiştir. Öncelikle veri setindeki eksik değerlerin rasgeleliğine bakılmış, buna göre elde edilen sonuçlara göre ankette yer alan sadece bir önermenin eksik değerinin toplam gözlem sayısı üzerinden %1,1 (9/813) olduğu diğerlerinin

ise eksik değerlerinin %1'den daha az olduğu görülmüştür. Data setindeki eksik veri sayısının tüm veriye oranının çok düşük olmasından dolayı ($186/43.089=0.004$) eksik verilerde rasgelelik aranamayacağı sonucuna ulaşılmıştır. Oranın bu derece az olması nedeniyle eksik veriler serilerin ortalamaları alınarak doldurulmuştur.

3.7.3. Ölçeklere Ait Güvenilirlik Analizi Bulguları

Verilerin kontrolünden sonra, öncelikle ankette yer alan beş ölçeğin güvenilirlik düzeyleri ölçülmüştür. Yere bağlılık ölçeğine ait güvenilirlik analizi sonuçlarında Cronbach's Alpha değerinin 0.94 gibi yüksek bir değer olduğu görülmüştür.

Tablo 3.2 Yere Bağlılık Ölçeğine Ait Güvenilirlik Analizi Bulguları

Cronbach's Alpha (α)	n	Ortalama	Varyans	St. Sapma
0.94	6	22,6146	37,437	6,11855

Ölçeği oluşturan altı önermenin her birisinin ölçeğin güvenilirliğine yaptığı katkı aşağıdaki tabloda verilmiştir. Buna göre ölçeğin güvenilirliğini anlamlı derece düşüren bir önerme olmadığı görülmektedir.

Tablo 3.3 Yere Bağlılık Ölçeğini Oluşturan Önergelerin Ölçeğin Güvenilirliğine Olan Katkıları

Önergeler	Önermenin Silinmesi Halinde Oluşacak Cronbach's Alpha Değeri
B1	0.93
B2	0,92
B3	0.92
B4	0.92
B5	0.93
B6	0.95

Turizmin etkileri ölçeğine ait güvenilirlik analizi sonuçlarında Cronbach's Alpha değerinin 0.86 olduğu görülmektedir.

Tablo 3.4 Turizmin Etkileri Ölçeğine Ait Elde Edilen Güvenilirlik Analizi Bulguları

Cronbach's Alpha (α)	n	Ortalama	Varyans	St. Sapma
0.86	28	109,2428	158,199	12,57773

Ayrıca ölçeği oluşturan 28 önermenin her birisinin ölçeğin güvenilirliğine yaptığı katkı incelendiğinde tüm önermelerin ölçeğin güvenilirliğine yaklaşık olarak aynı oranda katkı yaptığı görülmektedir.

Tablo 3.5 Turizmin Etkileri Ölçeğini Oluşturan Önermelerin Ölçeğin Güvenilirliğine Olan Katkıları

Önermeler	Önermenin Silinmesi Halinde Oluşacak Cronbach's Alpha Değeri
L7	0.86
L8	0.86
L9	0.86
L10	0.86
L11	0.86
L12	0.86
L13	0.86
L14	0.86
L15	0.86
L16	0.86
L17	0.86
L18	0.86
L19	0.86
L20	0.86
L21	0.86
L22	0.86
L23	0.85
L24	0.86
L25	0.86
L26	0.86
L27	0.86
L28	0.86
L29	0.86
L30	0.85
L31	0.86
L32	0.86
L33	0.86
L34	0.86

Turizm gelişimine karşı tutum ölçeğine ait güvenilirlik analizi sonuçlarında Cronbach's Alpha değeri 0.82 olarak bulunmuştur.

Tablo 3.6 Turizm Gelişimine Karşı Tutum Ölçeğine Ait Elde Edilen Güvenilirlik Analizi Bulguları

Cronbach's Alpha (α)	n	Ortalama	Varyans	St. Sapma
0.82	3	13,0775	3,579	1,89181

Ölçeği oluşturan üç önermenin her birisinin ölçeğin güvenilirliğine yaptığı incelendiğinde ise TD36 kodlu önermenin (Turizm bölgemizin kalkınması ve gelişmesi için önemlidir) diğer iki önermeye göre ölçeğin güvenilirliğine daha fazla katkı yaptığı görülmüştür. Bunun yanı sıra TD37 kodlu önermenin (Alanya'da turizm daha fazla gelişmelidir) diğer iki önermeye oranla ölçeğin güvenilirliğine daha az katkı yaptığı da tespit edilmiştir. Ölçeğin güvenilirliğinin yüksek olmasından dolayı bu önermenin analizlerde kullanılmasında bir sakınca görülmemiştir.

Tablo 3.7 Turizm Gelişimine Karşı Tutum Ölçeğini Oluşturan Önermelerin Ölçeğin Güvenilirliğine Olan Katkıları

Önermeler	Önermenin Silinmesi Halinde Oluşacak Cronbach's Alpha Değeri
TD35	0.73
TD36	0.68
TD37	0.85

Bireysel yaşam kalitesi ölçeğine ait güvenilirlik analizi sonuçlarında Cronbach's Alpha değerinin 0.88 gibi yüksek bir değer olduğu görülmektedir.

Tablo 3.8 Bireysel Yaşam Kalitesi Ölçeğine Ait Elde Edilen Güvenilirlik Analizi Bulguları

Cronbach's Alpha (α)	n	Ortalama	Varyans	St. Sapma
0.88	9	61,0479	261,531	16,17193

Ayrıca ölçeği oluşturan dokuz önermenin her birisinin ölçeğin güvenilirliğine yaptığı katkı incelendiğinde YK46 kodlu (yaşamınızdan bir bütün olarak ne kadar memnunsunuz?) önermenin diğer önermelere göre ölçeğin güvenilirliğine biraz daha fazla katkı yaptığı tespit edilmiştir. Bununla beraber ölçeğin güvenilirliğini düşüren bir önermenin olmadığı da tespit edilmiştir.

Tablo 3.9 Bireysel Yaşam Kalitesi Ölçeğini Oluşturan Önermelerin Ölçeğin Güvenilirliğine Olan Katkıları

Önermeler	Önermenin Silinmesi Halinde Oluşacak Cronbach's Alpha Değeri
YK38	0.87
YK39	0.87
YK40	0.86
YK41	0.86
YK42	0.86
YK43	0.86
YK44	0.87
YK45	0.86
YK46	0.85

Toplumsal yaşam kalitesi ölçeğine ait güvenilirlik analizi sonuçlarında Cronbach's Alpha değeri 0.89 olarak bulunmuştur.

Tablo 3.10 Toplumsal Yaşam Kalitesi Ölçeğine Ait Elde Edilen Güvenilirlik Analizi Bulguları

Cronbach's Alpha (α)	n	Ortalama	Varyans	St. Sapma
0.89	7	40,7401	188,979	13,74698

Ölçeği oluşturan yedi önermeden TYK49 kodlu (Alanya'daki sosyal durumdan ne kadar memnunsunuz?) önermenin diğer önermelere göre ölçeğin güvenilirliğine biraz daha fazla katkı yaptığı tespit edilmiştir. Bununla beraber ölçeğin güvenilirliğini düşüren bir önerme olmadığı gözlemlenmiştir.

Tablo 3.11 Toplumsal Yaşam Kalitesi Ölçeğini Oluşturan Önermelerin Ölçeğin Güvenilirliğine Olan Katkısı

Önermeler	Önermenin Silinmesi Halinde Oluşacak Cronbach's Alpha Değeri
TYK47	0.88
TYK48	0.87
TYK49	0.86
TYK50	0.87
TYK51	0.87
TYK52	0.87
TYK53	0.87

3.7.4. Katılımcıların Demografik Profili

Cinsiyet dağılıma göre katılımcıların 501'i erkek (%62), 309'u ise kadındır (%38). Yaş grubu dağılımına göre katılımcıların 307'si (%38) 26-35 yaş aralığında, 209'u (%26) 18-25 yaş aralığında, 195'i (%24) 36-45 yaş aralığında, 93'ü (%11) 46-60 yaş aralığında ve 7'si (%1) 61 yaş ve üzerindedir. Medeni duruma göre katılımcıların 397'si (%49) evli, 385'i (%47) bekâr ve 18'inin (%2) ise medeni durumu belli değildir. Eğitim durumuna göre katılımcıların 287'si (%35) lisans mezunu, 246'sı (%30) lise mezunu, 112'si (%14) ön lisans mezunu, 65'i (%8) ortaokul mezunu, 46'sı (%6) lisansüstü mezunu, 45'i (%6) ilkokul mezunu ve 3'ü (%1) ise okuryazardır. Meşguliyet alanına göre katılımcıların 401'i (%49) ücretli çalışan, 176'si (%22) kamu personeli, 82'si (%10) öğrenci, 48'i (%6) serbest meslek, 46'sı (%6) işletme sahibi, 18'i (%2) çalışmayan, 13'ü (%2) emekli ve 6'sı (%1) da ev hanımıdır. Katılımcıların 334'ünün (%41) ailesinde turizmden gelir elde eden varken, 468'inin (%58) ise ailesinde turizmden gelir elde eden yoktur. Aylık ortalama gelire göre katılımcıların 251'i (%31) 1.500 TL ve altında gelir elde ederken, 244'ü (%30) 1.501 ile 2.500 aralığında, 114'ü (%14) 3.501 ile 4.500 aralığında, 110'u (%14) 2.501 ile 3.500 aralığında, 29'u (%4) 4.501 ile 6.000 aralığında, 27'si (%3) 6.001 ile 10.000 aralığında, 7'si (%1) 10.001 ile 20.000 aralığında ve 1'i (%0,1) ise 30.000 üzerinde gelir elde etmektedir. Katılımcıların 265'inin (%33) doğum yeri Alanya iken, 548'inin (%67) ise doğum yeri Alanya değildir. Katılımcıların 304'ü (%37) çocukluk dönemlerini Alanya'da geçirmişken, 451'i (%56) çocukluk dönemlerini Alanya'da geçirmemiş, 57'si (%7) ise çocukluk dönemlerinin bir bölümünü Alanya'da geçirmiştir. Alanya'da yaşama süresine göre, katılımcıların 227'si (%28) doğuştan beri Alanya'da yaşarken, 130'u (%16) 4-8 yıl, 116'sı (%14) 9-15 yıl, 108'i (%14) 16-25 yıl, 89'u (%11) 1 yıldan az, 78'i (%10) 1-3 yıl ve 62'si (%8) 25 yıl ve üzerinde bir süredir Alanya'da yaşamaktadır. Turistle etkileşim sıklığına göre, katılımcıların 308'i (%38) sürekli turistlerle etkileşim halindeyken, 265'i (%33) bazen ve 197'si (%24) de nadiren turistlerle etkileşim içerisinde. Katılımcıların 41'i (%5) ise turistlerle hiç etkileşim halinde değildir. Gelirin turizm ve turizme bağlı iş kollarından kazanılma oranına göre, katılımcıların 295'i (%36) gelirinin tamamını turizmden kazanırken, 101'i (%12) gelirinin büyük bölümünü, 72'si (%9) gelirinin az bir kısmını ve 56'sı (%7) da gelirinin yaklaşık yarısını turizmden kazanmaktadır. Katılımcıların 289'u (%36) ise turizmden ve turizme bağlı iş kollarından hiç gelir elde etmemektedir.

Tablo 3.12 Katılımcılara Ait Demografik Bilgilerin Gösterimi

Cinsiyet	n	%	Aylık ortalama gelir	n	%
Erkek	501	62	1.500 TL'ye kadar	251	32
Kadın	309	38	1.501-2.500 TL	244	31
Yaş grubu	n	%	2.501-3.500 TL	110	14
26-35	307	38	3.501-4.500 TL	114	14
18-25	209	26	4.501-6.000 TL	29	4
36-45	195	24	6.001-10.000 TL	27	4
46-60	93	11	10.000 TL üzeri	8	1
61 ve üzeri	7	1	Doğum yerinin Alanya olması	n	%
Medeni durum	n	%	Hayır	548	67
Evli	397	49	Evet	265	33
Bekâr	385	47	Çocukluğun Alanya'da geçmesi	n	%
Diğer	18	2	Hayır	451	56
Eğitim seviyesi	n	%	Evet	304	37
Lisans	287	35	Kısmen	57	7
Lise	246	30	Alanya'da yaşama süresi	n	%
Ön lisans	112	14	Doğuştan itibaren	227	28
Ortaokul	65	8	4-8 yıl	130	16
Lisansüstü	46	6	9-15 yıl	116	14
İlkokul	45	6	16-25 yıl	108	13
Okuryazar	3	1	1 Yıldan az	89	11
Meşguliyet	n	%	1-3 yıl	78	10
Ücretli Çalışan	401	49	25 yıl üzeri	62	8
Kamu Personeli	176	22	Gelirin turizmde kazanılma oranı	n	%
Öğrenci	82	10	Tamamı	295	36
Serbest Meslek	48	6	Hiç	289	36
İşletme Sahibi	46	6	Büyük Bölümü	101	12
Çalışmayan	18	2	Az bir kısmı	72	9
Emekli	13	2	Yaklaşık yarısı	56	7
Ev Hanımı	6	1	Turistlerle etkileşim sıklığı	n	%
Diğer	20	2	Sürekli	308	38
Ailede turizmde çalışan	n	%	Bazen	265	33
Hayır	468	58	Nadiren	197	24
Evet	334	41	Hiç	41	5

3.7.5. Önermelere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Yere bağlılık ölçeğini oluşturan önermelere ait ortalama, standart sapma, çarpıklık ve basıklık değerleri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir. Ölçeği oluşturan altı önermeden “Alanya’nın ekonomik, sosyal ve çevresel gelişimi benim için önemlidir” önermesi 4,16 ile en yüksek ortalama değer alan önermeyken, en düşük ortalama değer ise 3,49 ile “Kendimi Alanya ile özdeşleştiriyorum” önermesidir.

Tablo 3.13 Yere Bağlılık Ölçeğini Oluşturan Önermelere Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Önermeler	Ortalama	St. Sapma	Çarpıklık	Basıklık
Alanya'nın ekonomik, sosyal ve çevresel gelişimi benim için önemlidir	4,16	0,99	-1,382	1,699
Alanya benim için çok özel bir yerdir	3,95	1,06	-1,032	0,550
Alanya benim için çok önemlidir	3,73	1,18	-0,749	-0,346
Alanya'yı kendimden bir parça gibi görüyorum	3,66	1,19	-0,636	-0,513
Alanya'ya çok bağlıyım	3,60	1,23	-0,537	-0,760
Kendimi Alanya ile özdeşleştiriyorum	3,49	1,22	-0,370	-0,837

Turizmin etkileri ölçeğinde yer alan ekonomik, sosyokültürel ve çevresel önermelere ait ortalama, standart sapma, çarpıklık ve basıklık değerleri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir. Ekonomik etkileri ölçen önermelerin iki tanesi hariç diğerlerinin dörtün üzerinde ortalama değerler aldıkları görülmektedir. “Turizm emlak ve arsa fiyatlarını arttırır” önermesi 4,41 ortalama ile en yüksek değere sahipken, “Turizm hayat pahalılığı yaratır” önermesi ise 3,97 ile en düşük ortalama değerine sahip önermedir. Sosyokültürel etkileri ölçen önermeler incelendiğinde, “Turizm bölgemizdeki eğlence faaliyetlerinin sayısını arttırır” önermesi 4,38 ile en yüksek ortalama değere sahip olurken, “Turizm geleneksel yaşam tarzımızı olumsuz etkiler” önermesi ise 3,14 ile en düşük ortalama değerine sahip önerme olmuştur. Turizmin çevresel etkilerini ölçen önermelerin ise ekonomik ve sosyokültürel önermelere göre daha düşük ortalama değer aldıkları gözlemlenmektedir. Çevresel etkileri ölçen önermelerden “Turizm tarihi ve kültürel yapıların korunmasını sağlar” önermesi 3,94 ile en yüksek değer alan önerme olurken, “Turizm doğal çevreye zarar verir” önermesi ise 2,93 ortalama ile en düşük ortalama değerine sahip önerme olmuştur.

Tablo 3.14 Turizmin Etkileri Ölçeğini Oluşturan Önermelere Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Önermeler		Ortalama	St. Sapma	Çarpıklık	Basıklık
EKONOMİK ETKİLER	Turizm emlak ve arsa fiyatlarını artırır	4,41	0,76	-1,408	2,181
	Turizm bölgemizin ekonomik gelişmesine katkı sağlar	4,40	0,70	-1,366	2,995
	Turizm başka sektörlerin de canlanmasını sağlar	4,40	0,69	-1,196	2,107
	Turizm bölgemizde yeni iş imkânları oluşturur	4,38	0,67	-1,096	1,751
	Turizm bölgemize yeni yatırımlar çeker	4,36	0,70	-0,991	1,153
	Turizm yeni gelir kaynakları yaratır	4,34	0,72	-1,328	3,119
	Turizm yerel yönetimlerin vergi gelirini artırır	4,28	0,74	-1,082	1,797
	Turizm hizmet ve ürünlerin fiyatını artırır	4,27	0,85	-1,321	1,963
	Turizm geleneksel üretim yöntemlerini destekler (tarım, el sanatları)	3,98	0,95	-0,933	0,648
	Turizm hayat pahalılığı yaratır	3,97	1,02	-0,921	0,316
SOSYOKÜLTÜREL ETKİLER	Turizm bölgemizdeki eğlence faaliyetlerinin sayısını artırır	4,38	0,68	-1,114	1,860
	Turizm kadın ve gençlere iş imkânı oluşturur	4,35	0,70	-0,996	1,342
	Turizm bölgemizdeki kültürel faaliyetlerin sayısını artırır	4,18	0,83	-1,093	1,460
	Turizm kamu altyapı hizmetlerini geliştirir (ulaşım, su, internet, vb.)	4,13	0,85	-0,982	0,994
	Turizm toplumun kültürel gelişimine katkı sağlar	3,95	0,97	-0,960	0,709
	Turizm aşırı kalabalığa yol açar	3,87	1,00	-0,756	-0,008
	Turizm insanların hoşgörülü olmasını sağlar	3,76	1,04	-0,750	0,140
	Turizm uyuşturucu ve alkol tüketimini artırır	3,65	1,17	-0,600	-0,566
	Turizm suç oranını artırır (gasp, hırsızlık, cinayet)	3,23	1,20	-0,112	-0,947
	Turizm geleneksel yaşam tarzımızı olumsuz etkiler	3,14	1,21	-0,123	-0,949
ÇEVRESEL ETKİLER	Turizm tarihi ve kültürel yapıların korunmasını sağlar	3,94	0,92	-0,944	0,789
	Turizm çevre koruma bilincini geliştirir	3,76	0,98	-0,758	0,332
	Turizm araçlar için park yeri ve trafik sorununa yol açar	3,72	1,07	-0,538	-0,546
	Turizm yerel halkın kullanabileceği yeşil alan ve parkların sayısını artırır	3,50	1,08	-0,417	-0,491
	Turizm gürültü kirliliğine neden olur	3,36	1,22	-0,308	-0,932
	Turizm katı atık ve çöp sorunlarına yol açar	3,26	1,21	-0,180	-1,000
	Turizm kirliliğe neden olur (hava, su ve toprak)	3,19	1,18	-0,092	-0,920
	Turizm doğal çevreye zarar verir	2,93	1,21	0,149	-0,953

Turizm gelişimine karşı tutum ölçeğini oluşturan önermelere ait ortalama, standart sapma, çarpıklık ve basıklık değerleri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir. Ölçeği oluşturan üç önermenin her birisinin ortalama değerinin yüksek olduğu gözlemlenmektedir. “Alanya’da turizm daha fazla gelişmelidir” önermesi 4,45 ortalama değer olarak en yüksek değerli önerme olmuştur.

Tablo 3.15 Turizm Gelişimine Karşı Tutum Ölçeğini Oluşturan Önermelere Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Önermeler	Ortalama	St. Sapma	Çarpıklık	Basıklık
Alanya’da turizm daha fazla gelişmelidir	4,45	0,77	-1,699	3,476
Turizm bölgemizin kalkınması ve gelişmesi için önemlidir	4,39	0,69	-1,277	2,826
Genel olarak turizm faydalıdır	4,22	0,73	-0,935	1,673

Bireysel yaşam kalitesi ölçeğini oluşturan önermelere ait ortalama, standart sapma, çarpıklık ve basıklık değerleri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir. 11’li sıralı ölçek üzerinden ölçülen önermelerin ortalamaları incelendiğinde “Kişisel ilişkilerinizden ne kadar memnunsunuz” önermesi 7,42 ortalama ile en yüksek değer alan önerme olarak tespit edilirken, “Geleceğinizin güvenliğinden ne kadar memnunsunuz?” önermesinin ise 5,36 ortalama ile en düşük ortalama değer alan önerme olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 3.16 Bireysel Yaşam Kalitesi Ölçeğini Oluşturan Önermelere Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Önermeler	Ortalama	St. Sapma	Çarpıklık	Basıklık
Kişisel ilişkilerinizden ne kadar memnunsunuz?	7,42	2,35	-0,913	0,680
Kendinizi bir topluluğun üyesi olarak hissetmekten ne kadar memnunsunuz?	7,24	2,36	-0,663	-0,077
Sağlığınıza ne kadar memnunsunuz?	7,19	2,36	-0,640	-0,045
Kendinizi güvende hissetme düzeyinizden ne kadar memnunsunuz?	7,15	2,58	-0,743	-0,003
Yaşamınızdan bir bütün olarak ne kadar memnunsunuz?	7,09	2,33	-0,725	0,469
Yaşamınızda başardıklarınızdan ne kadar memnunsunuz?	6,93	2,39	-0,572	0,008
Dini ya da manevi hayatınızdan ne kadar memnunsunuz?	6,90	2,76	-0,733	-0,125
Yaşam standardınızdan ne kadar memnunsunuz?	5,71	2,43	-0,354	0,182
Geleceğinizin güvenliğinden ne kadar memnunsunuz?	5,36	2,93	-0,247	-0,645

Toplumsal yaşam kalitesi ölçeğini oluşturan önermelere ait ortalama, standart sapma, çarpıklık ve basıklık değerleri aşağıdaki tabloda gösterilmektedir. 11’li sıralı ölçek üzerinden

ölçülen önermelerin ortalamaları incelendiğinde “Genel olarak Alanya’da yaşamdan ne kadar memnunsunuz?” önermesi 7,04 ile en yüksek ortalama değere sahip önerme olarak bulunurken, “Alanya’daki ekonomik durumdan ne kadar memnunsunuz?” önermesinin ise 4,88 ortalama ile en düşük ortalama sahip önerme olduğu gözlemlenmiştir.

Tablo 3.17 Toplumsal Yaşam Kalitesi Ölçeğini Oluşturan Önermelere Ait Tanımlayıcı İstatistikler

Önermeler	Ortalama	St. Sapma	Çarpıklık	Basıklık
Genel olarak Alanya’da yaşamdan ne kadar memnunsunuz?	7,04	2,31	-0,642	0,384
Alanya’daki güvenlik durumundan ne kadar memnunsunuz?	6,26	2,66	-0,517	-0,188
Alanya’daki yönetim durumundan ne kadar memnunsunuz?	5,87	2,67	-0,309	-0,363
Alanya’daki sosyal durumdan ne kadar memnunsunuz?	5,63	2,49	-0,238	-0,111
Alanya’daki iş ortamından ne kadar memnunsunuz?	5,53	2,65	-0,180	-0,338
Alanya’daki doğal çevrenin durumundan ne kadar memnunsunuz?	5,50	2,54	-0,212	-0,190
Alanya’daki ekonomik durumdan ne kadar memnunsunuz?	4,88	2,29	-0,335	0,351

3.7.6. Normallik Dağılımının İncelenmesi

Verilerin normal dağılıma uygunluğu yapılacak analiz türlerinin belirlenmesinde ve analizlerde uygulanacak adımların seçiminde belirleyici olmaktadır. Bu nedenle verilerin normal dağılıma uygunluğunun incelenmesi önemli görülmektedir. Yazında verilerin normal dağılıma uygunluğunun tespiti amacıyla farklı yöntemler kullanılmaktadır. Bu amaçla en yaygın olarak kullanılan yöntemlerden bir tanesi önermelerin aldığı çarpıklık ve basıklık değerlerinin incelenmesidir. Çarpıklık ve basıklık değerleriyle ilgili yazında farklı kabuller olduğu görülmektedir. George ve Mallery (2016: 114) $\pm 1,0$ aralığında olan çarpıklık ve basıklık değerlerini normal dağılım koşulunu sağlama anlamında çok iyi olarak nitelendirirken, ± 2 aralığında olan değerlerin de kabul edilebileceğini ifade etmiştir. Şencan (2005: 374) ise çarpıklık değerinin 2’den büyük, basıklık değerinin de 7’den büyük olmadığı sürece maddelerin çok değişkenli normalliği sağladığının kabul edilebileceğini belirtmiştir. Hair ve arkadaşları ise (2009: 70) normal dağılım değerlendirmesinde çarpıklık ve basıklık değerlerinin yanı sıra örneklem büyüklüğünün de dikkate alınması gerekliliğini ileri sürmektedir. Buna göre örneklem sayısının 50’nin altında olduğu durumlarda normallik koşulunun sonuçlar üzerinde anlamlı etkilere sahip olabileceğinin altı çizilirken, örneklem sayısının 200’den fazla olduğu durumlarda ise normallik koşulunun bulgular üzerinde göz

ardı edilebilir derecede zayıf etkilerinin olduğu belirtilmektedir. Buna göre örneklem sayısı büyüdükçe normalliğe uymayan değerlerin göz ardı edilmesi mümkün hale gelmektedir.

Ölçekleri oluşturan önermelerin çarpıklık ve basıklık değerleri yukarıda tablolar halinde gösterilmektedir. Buna göre; yere bağlılık ölçeğini oluşturan önermelere ait çarpıklık değerleri -0,370 ile -1,382 arasında, basıklık değerlerinin ise 1,699 ile -0,837 arasındadır. Turizmin etkileri ölçeği oluşturan önermelerin çarpıklık değerleri 0,149 ile -1,408 arasında, basıklık değerleri ise, 3,119 ile -1,000 arasındadır. Turizm gelişimine karşı tutum ölçeğini oluşturan önermelerin çarpıklık değerleri -0,935 ile -1,699 arasında değişirken, basıklık değerlerinin ise 3,476 ile 1,673 arasında olduğu görülmektedir. Bireysel yaşam kalitesi ölçeğini oluşturan önermelere ait çarpıklık değerlerinin -0,247 ile -0,913 arasında, basıklık değerlerinin ise 0,680 ile -0,645 arasında olduğu görülmektedir. Toplumsal yaşam kalitesi ölçeğini oluşturan önermelerin çarpıklık değerlerinin -0,180 ile -0,642 arasında, basıklık değerlerinin ise 0,384 ile -0,363 arasında olduğu gözlemlenmektedir.

Elde edilen bulgular ışığında, ankette yer alan 53 önermeden 47'sinin çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 2 aralığında olduğu gözlemlenmiştir. Çarpıklık veya basıklık değeri ± 2 aralığının dışında olan önermelerden iki tanesinin 2,1 gibi 2'ye oldukça yakın değerler aldıkları tespit edilmiştir. Örneklem sayısının 813 gibi büyük bir rakam olması nedeniyle de bu değerlerin bulgular üzerindeki etkilerinin göz ardı edilebilecek seviyede zayıf olduğu ifade edilebilir. Bu bağlamda verilere ait çarpıklık ve basıklık değerlerinin çok değişkenli normalliği karşıladığı söylenebilir.

3.7.7. Yere Bağlılık Ölçeğine Ait Farklılık Testleri

Alanya'ya duyulan bağlılık düzeyini ölçen altı önermeye, katılımcıların doğum yerinin Alanya olup olmama durumuna göre bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır. Buna göre ölçeği oluşturan altı önermenin ortalama değerleri arasında Alanya'da doğanlar ile doğmayanlara göre 0,05 düzeyinde anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Yapılan analiz sonucuna göre Alanya'da doğanların burada doğmayanlara göre Alanya'ya duydukları bağlılık düzeylerinin daha yüksek olduğu ($p=0,00 < p=0,05$) görülmektedir. Bulgulara göre bağlılık düzeyini ölçen önermelere ait ortalamalar Alanya'da doğanlar için 4,20 ile 4,54 arasında değişirken, Alanya'da doğmayanların için ise 3,15 ile 3,97 arasında değişmektedir.

Tablo 3.18 Yere Bağlılık Ölçeğini Oluşturan Önermelere Ait t-Testi Bulguları

Önerme	Değişken	n	$\bar{x}$	St.S.	t	p
Alanya benim için çok özel bir yerdir	Alanya'da doğan	265	4,46	0,74	11,554	0,000
	Alanya'da doğmayan	548	3,70	1,11		
Alanya'yı kendimden bir parça gibi görüyorum	Alanya'da doğan	265	4,36	0,77	14,816	0,000
	Alanya'da doğmayan	548	3,32	1,21		
Alanya'ya çok bağlıyım	Alanya'da doğan	265	4,31	0,85	14,080	0,000
	Alanya'da doğmayan	548	3,26	1,24		
Alanya benim için çok önemlidir	Alanya'da doğan	265	4,39	0,80	13,687	0,000
	Alanya'da doğmayan	548	3,41	1,20		
Kendimi Alanya ile özdeşleştiriyorum	Alanya'da doğan	265	4,20	0,92	13,585	0,000
	Alanya'da doğmayan	548	3,15	1,20		
Alanya'nın ekonomik, sosyal ve çevresel gelişimi benim için önemlidir	Alanya'da doğan	265	4,54	0,71	8,998	0,000
	Alanya'da doğmayan	548	3,97	1,06		

$p < 0,05$

Alanya'ya duyulan bağlılık düzeyini ölçen altı önermeye, katılımcıların çocukluk dönemlerini Alanya'da geçirme durumuna göre anova analizi uygulanmıştır. Bulgulara göre çocukluğunu Alanya'da geçirenler, kısmen geçirenler ve geçirmeyenlerin Alanya'ya bağlılık düzeyleri arasında 0,05 düzeyinde anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Buna göre, çocukluğunu Alanya'da geçirenlerin çocukluğunu kısmen Alanya'da geçirenler ve çocukluğunu Alanya'da geçirmeyenlere göre altı önermenin her biri için ortalama değerlerinin anlamlı derecede farklılık gösterdiği ($p=0,00 < p=0,05$) görülmektedir. Bunun yanı sıra, çocukluğunu kısmen Alanya'da geçirenlerin ise altı önermenin üçünde (Alanya'yı kendimden bir parça gibi görüyorum, Alanya'ya çok bağlıyım, Alanya benim için çok önemlidir) çocukluğunu Alanya'da geçirmeyenlere göre ortalama değerlerinin anlamlı derecede farklılık gösterdiği ($p=0,00 < p=0,05$) görülmektedir. Önermelere ait ortalamalar çocukluğunu Alanya'da geçirenler için 4,15 ile 4,57 arasında, çocukluğunu kısmen Alanya'da geçirenler için 3,33 ile 3,96 arasında ve çocukluğunu Alanya'da geçirmeyenler için ise 3,06 ile 3,90 arasında değişmektedir.

Tablo 3.19 Yere Bağlılık Ölçeğini Oluşturan Önermelere Ait Anova Analizi Bulguları

Önerme	Değişken	n	$\bar{x}$	St.S.	F	p
Alanya benim için çok özel bir yerdir	Çocukluğu Alanya’da geçen	304	4,45	0,71	64,129	0,000
	Çocukluğu kısmen Alanya’da geçen	57	3,87	1,07		
	Çocukluğu Alanya’da geçmeyen	451	3,62	1,13		
Alanya’yı kendimden bir parça gibi görüyorum	Çocukluğu Alanya’da geçen	304	4,35	0,73	107,563	0,000
	Çocukluğu kısmen Alanya’da geçen	57	3,57	1,08		
	Çocukluğu Alanya’da geçmeyen	451	3,20	1,23		
Alanya’ya çok bağlıyım	Çocukluğu Alanya’da geçen	304	4,29	0,84	97,346	0,000
	Çocukluğu kısmen Alanya’da geçen	57	3,57	1,13		
	Çocukluğu Alanya’da geçmeyen	451	3,14	3,14		
Alanya benim için çok önemlidir	Çocukluğu Alanya’da geçen	304	4,36	0,76	87,902	0,000
	Çocukluğu kısmen Alanya’da geçen	57	3,71	1,11		
	Çocukluğu Alanya’da geçmeyen	451	3,30	1,23		
Kendimi Alanya ile özdeşleştiriyorum	Çocukluğu Alanya’da geçen	304	4,15	0,91	88,169	0,000
	Çocukluğu kısmen Alanya’da geçen	57	3,33	1,12		
	Çocukluğu Alanya’da geçmeyen	451	3,06	1,22		
Alanya’nın ekonomik, sosyal ve çevresel gelişimi benim için önemlidir	Çocukluğu Alanya’da geçen	304	4,57	0,61	46,035	0,000
	Çocukluğu kısmen Alanya’da geçen	57	3,96	0,98		
	Çocukluğu Alanya’da geçmeyen	451	3,90	1,11		

p<0,05

3.7.8. Yaşam Kalitesi Ölçeğine Ait Farklılık Testleri

Yaşam kalitesi ölçeğinde yer alan “yaşamınızdan bir bütün olarak ne kadar memnunsunuz?” önermesine bazı değişkenlere göre farklılık testleri uygulanmıştır. Cinsiyet ve medeni duruma göre değişkenler arasında anlamlı bir fark olup olmadığı bağımsız iki

örnek t testi ile test edilmiş, elde edilen bulgular cinsiyete göre kadın ve erkek, medeni duruma göre ise evli ve bekâr arasında 0,05 düzeyinde anlamlı bir fark olmadığını ortaya koymuştur. Buna göre erkeklerin yaşamdan bir bütün olarak duydukları memnuniyet ortalaması 7,14 iken kadınların 7,00, evlilerin 7,17 iken bekârların ise 7,07 olarak bulunmuştur. Bu bulgular ışığında bu değişkenler arasında anlamlı bir fark olmadığı ifade edilebilir.

Tablo 3.20 Yaşamdan Bir Bütün Olarak Duyulan Memnuniyet Düzeyine Ait t-Testi Bulguları

Değişken Türü	Değişkenler	n	$\bar{x}$	St.S.	t	p
Cinsiyet	Erkek	501	7,14	2,42	-0,833	0,405
	Kadın	309	7,00	2,18		
Medeni Durum	Evli	397	7,17	2,20	-0,600	0,549
	Bekar	385	7,07	2,37		

$p > 0,05$

Yaşamdan bir bütün olarak duyulan memnuniyet düzeyi önermesine bazı değişkenlere göre anova analizine uygulanmıştır. Elde edilen bulgulara göre yaş grupları, meşguliyet alanı ve ortalama gelire göre değişkenler arasında yaşam kalitesi algısı arasında bir farklılık bulunmazken, eğitim seviyesine göre yaşam kalitesi algısı farklılık göstermektedir. Bulgulara göre eğitim seviyesi ortaokul olanların yaşamdan duydukları memnuniyet düzeyinin ($\bar{x}=8,10$), eğitim seviyesi lise ($\bar{x}=7,01$), ön lisans ($\bar{x}=6,88$) ve lisans ($\bar{x}=6,95$) olanlara göre 0,05 düzeyinde anlamlı derecede yüksek çıktığı görülmüştür. Yaş gruplarına göre yaşam kalitesi algısı 7,02 ile 7,18 arasında, eğitim seviyesine göre 6,88 ile 8,10 arasında, meşguliyet alanına göre 6,79 ile 7,41 arasında ve aylık ortalama gelire göre ise 6,85 ile 8,07 arasında değişmektedir. Değişkenlere ait detaylı bulgular aşağıdaki tabloda gösterilmektedir.

Tablo 3.21 Yaşamdan Bir Bütün Olarak Duyulan Memnuniyet Düzeyine Ait Anova Analizi Bulguları

Değişken Türü	Değişkenler	n	$\bar{x}$	St.S.	F	p
Yaş Grupları	36-45	195	7,18	2,16	1,022	0,395
	46-60	93	7,12	2,16		
	18-25	209	7,03	2,59		
	26-35	307	7,02	2,30		
Eğitim Seviyesi	Ortaokul*	65	8,10	1,92	3,630	0,001
	İlkokul	45	7,48	2,41		
	Lisansüstü	46	7,30	1,96		
	Lise	246	7,01	2,61		
	Lisans	287	6,95	2,06		
	Önlisans	112	6,88	2,52		
Meşguliyet Alanı	İşletme Sahibi	46	7,41	1,96	1,006	0,430
	Kamu Personeli	176	7,18	1,87		
	Serbest Meslek	48	7,10	2,39		
	Ücretli Çalışan	401	7,05	2,41		
	Öğrenci	82	6,79	2,95		
Gelir	6.001-10.000 arası	27	8,07	1,49	1,789	0,098
	4.501-6.000 arası	29	7,72	1,57		
	3.501-4.500 arası	114	7,32	1,82		
	1.501-2.500 arası	244	7,00	2,40		
	1.500 e kadar	251	6,97	2,63		
	2.501-3.500 arası	110	6,85	2,21		

p>0,05 *p<0,05

3.7.9. Turizmin Etkileri Ölçeğine Ait Keşfedici Faktör Analizi

Ankette yer alan ölçeklerden, hazır olarak alınıp kullanılan, yere bağlılık, bireysel yaşam kalitesi ve toplumsal yaşam kalitesi ölçeklerine doğrulayıcı faktör analizi uygulanırken, karma bir önerme havuzundan oluşturulan turizmin etkileri ölçeği ve turizm gelişimine karşı tutum ölçekleri ise önce keşfedici faktör analizine daha sonra ise doğrulayıcı faktör analizine tabi tutulmuştur.

Turizmin ekonomik, sosyokültürel ve çevresel etkilerini ölçmeyi amaçlayan turizmin etkileri ölçeği, on tanesi ekonomik, on tanesi sosyokültürel ve sekiz tanesi çevresel olmak üzere yirmi sekiz önermeden oluşmaktadır. Ölçek oluşturulurken, turizmin etkilerinin

ekonomik, sosyokültürel ve çevresel boyutlarda ve aynı zamanda olumlu ve olumsuz olarak ortaya çıkarılması hedeflenmiştir.

Öncelikle ölçeğin faktör analizine uygun olup olmadığını tespit etmek amacıyla KMO ve Bartlett testleri uygulanmıştır.

Tablo 3.22 Turizmin Etkileri Ölçeğine Ait KMO ve Bartlett Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Değeri		0,902
Bartlett Testi	Yaklaşık Ki Kare Değeri	11697,448
	Df	378
	P	,000

Tabachnick ve Fidell (2007) sağlıklı bir faktör analizi yapabilmek için KMO değerinin 0.6'dan yüksek olması gerektiğini belirtirken, Albayrak (2006) KMO testinde 0.70 ile 0.80 arası değerlerin faktör analizi için iyi olduğunu ifade etmektedir. Turizmin etkilerini ölçmeyi amaçlayan yirmi sekiz önermenin KMO değerinin 0,902 olduğu ve ölçeğin faktör analizine uygun olduğu görülmektedir. Bartlett testi ise (Sig.=0,00; $p<0,05$) değişkenler arasında yüksek korelasyon olduğu sonucunu vermektedir. Yapılan analiz sonucunda ortaya çıkan faktörler aşağıda gösterilmiştir. Buna göre oluşan beş faktör toplam varyansın % 61,124'ünü açıklamaktadır.

Tablo 3.23 Faktörlere Ait Özdeğer ve Varyanslar-1

Faktör	Ham Özdeğerler			Yüklerin Toplamı			Rotasyona Göre Yüklerin Toplamı		
	Toplam	Varyans (%)	Kümülatif (%)	Toplam	Varyans (%)	Kümülatif (%)	Toplam	Varyans (%)	Kümülatif (%)
1	7,115	25,410	25,410	7,115	25,410	25,410	5,234	18,693	18,693
2	5,385	19,233	44,643	5,385	19,233	44,643	3,438	12,278	30,971
3	2,169	7,746	52,390	2,169	7,746	52,390	3,260	11,642	42,614
4	1,398	4,991	57,381	1,398	4,991	57,381	2,765	9,875	52,489
5	1,048	3,743	61,124	1,048	3,743	61,124	2,418	8,636	61,124
6	,964	3,443	64,567						
7	,838	2,992	67,559						

Analiz sonucunda ortaya çıkan beş faktöre ait özdeğerlerin 7,115 ile 1,048 arasında değiştiği görülmektedir. Özdeğeri 1'in altında olduğu için analiz sonucunda faktör olarak gösterilmeyen muhtemel 6. faktörün özdeğerinin 0,96 gibi 1 çok yakın bir değer olduğu gözlemlenmiştir. Hair ve arkadaşları (2009: 133) özdeğerin 1'e yakın olması durumunda değerlendirilmeye alınabileceğini belirtirken, Karagöz (2017: 404) özdeğerin 0,7 den büyük olması durumunda analize dahil edilebileceğini ifade etmektedir. Buna göre faktör analizi sabit faktör sayısı 6 olarak belirlenerek yeniden çalıştırılmıştır. Oluşan yeni faktörler aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 3.24 Faktörlere Ait Özdeğer ve Varyanslar-2

Faktör	Ham Özdeğerler			Yüklerin Toplamı			Rotasyona Göre Yüklerin Toplamı		
	Toplam	Varyans (%)	Kümülatif (%)	Toplam	Varyans (%)	Kümülatif %	Toplam	Varyans (%)	Kümülatif (%)
1	7,115	25,410	25,410	7,115	25,410	25,410	4,995	17,841	17,841
2	5,385	19,233	44,643	5,385	19,233	44,643	3,492	12,473	30,314
3	2,169	7,746	52,390	2,169	7,746	52,390	2,707	9,668	39,982
4	1,398	4,991	57,381	1,398	4,991	57,381	2,420	8,643	48,626
5	1,048	3,743	61,124	1,048	3,743	61,124	2,410	8,608	57,233
6	,964	3,443	64,567	,964	3,443	64,567	2,053	7,333	64,567

Altıncı faktörün de değerlendirilmeye alınması sonucunda oluşan altı faktörün toplam varyansın % 64,6'sını açıkladığı görülmektedir. Döndürme işlemi için Varimax yönteminin kullanıldığı analiz sonuçlarına göre önermelerin faktör gruplarına dağılımı ve faktör yükleri aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 3.25 Faktörleri Oluşturan Değişkenler ve Bunlara Ait Faktör Yükleri

	1	2	3	4	5	6
L8	,864					
L9	,844					
L10	,798					
L7	,785					
L12	,729					
L11	,653					
L18	,510			,459		
L19	,482			,425		
L13	,436				,422	
L32		,863				
L33		,860				
L31		,839				
L34		,792				
L24			,785			
L25			,746			
L23			,664			
L26			,630			
L30		,497	,507			
L15				,796		
L14				,711		
L16				,663		
L21					,781	
L20					,776	
L22					,591	
L17	,409				,422	
L28						,846
L29						,770
L27						,682

L13-L17-L18-L19 ve L30 kodlu önermelerin iki farklı faktör grubu altında da anlamlı ve birbirlerine yakın değerler aldıkları görülmektedir. Bu aşamada, bu önermelerden iki faktör grubu altındaki değerleri arasında en az fark olanlar tek tek çıkarılmış ve analiz yeniden çalıştırılmıştır. Öncelikle L30 kodlu önerme (turizm araçlar için park yeri ve trafik sorununa yol açar), daha sonra L13 kodlu önerme (turizm tarım, el sanatları, hayvancılık gibi geleneksel üretim yöntemlerini destekler) ve son olarak da L18 (turizm bölgemizdeki eğlence faaliyetlerinin sayısını artırır) kodlu önerme analiz dışında tutulmuştur. Oluşan yeni sonuçlar ışığında, iki farklı faktör altında değer alan önerme olmadığı görülmüştür. İkinci aşamada, ortak varyans değerlerin bakılmıştır. Faktörleri oluşturan önermelerin ortak varyans değerlerinin 0,50 ve üzeri olması tavsiye edilmektedir (Hair, 2009: 118). Bu nedenle ortak

varyans değeri 0,50 in altında olan L17 kodlu önerme (turizm bölgemizdeki kültürel faaliyetlerin sayısını artırır) analiz dışında bırakılmıştır. Dört önerme analiz dışında bırakıldıktan sonra oluşan yeni KMO değeri, önermelere ait ortak varyans skorları, faktör grupları ve önermelerin faktörlere dağılımları aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 3.26 Güncellemeler Sonucunda Oluşan KMO ve Bartlett Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Değeri		0,885
Bartlett Testi	Yaklaşık Ki Kare Değeri	9816,732
	Df	276
	P	,000

Yeni oluşan KMO değeri 0,885 olarak bulunurken Bartlett testi ise (Sig.=0,00; $p<0,05$) değişkenler arasında yüksek korelasyon olduğunu göstermiştir.

Tablo 3.27 Önermelere Ait Ortak Varyans Değerleri

Önermeler	Ortak Varyans
L7	0,631
L8	0,766
L9	0,745
L10	0,694
L11	0,512
L12	0,628
L14	0,711
L15	0,756
L16	0,646
L19	0,502
L20	0,706
L21	0,746
L22	0,583
L23	0,567
L24	0,710
L25	0,683
L26	0,616
L27	0,566
L28	0,758
L29	0,705
L31	0,784
L32	0,819
L33	0,794
L34	0,726

Önermelere ait ortak varyans değerlerinin 0,50 ile 0,81 arasında değiştiği görülmektedir. Buna göre tüm değişkenlerin ortak varyansa anlamlı derecede katkı yaptığı ve düşük değerli değişken olmadığı görülmektedir. Ayrıca analizden çıkarılan önermeler sonucunda oluşan altı faktör grubunun toplam varyansın %68,1'ini açıkladığı görülmektedir.

Tablo 3.28 Güncellemeler Sonucunda Oluşan Faktörler ve Bunlara Ait Özdeğerlerin ve Varyansların Gösterimi

Faktörler	Ham Değerler			Yüklerin Toplamı			Rotasyona Göre Yüklerin Toplamı		
	Toplam	Varyans (%)	Kümülatif (%)	Toplam	Varyans (%)	Kümülatif (%)	Toplam	Varyans (%)	Kümülatif (%)
1	5,941	24,756	24,756	5,941	24,756	24,756	4,480	18,665	18,665
2	4,914	20,474	45,229	4,914	20,474	45,229	3,264	13,599	32,264
3	2,149	8,953	54,183	2,149	8,953	54,183	2,413	10,053	42,317
4	1,373	5,722	59,905	1,373	5,722	59,905	2,104	8,768	51,085
5	1,023	4,261	64,166	1,023	4,261	64,166	2,060	8,585	59,670
6	,955	3,978	68,144	,955	3,978	68,144	2,034	8,474	68,144

Tablo 3.28'e göre turizmin ekonomik, sosyokültürel ve çevresel etkilerini ölçen yirmi dört önermenin altı grup altında faktörleştiği görülmektedir. Birinci faktör toplam varyansın % 18,6'sını, ikinci faktör %13,5'ini, üçüncü faktör % 10'unu, dördüncü faktör % 8,7'sini, beşinci faktör % 8,5'ini ve altıncı faktör % 8,4'ünü açıklamaktadır. Oluşan altı faktör toplam varyansın % 68,14'ünü açıklamaktadır. Sosyal bilimlerde % 60 varyans açıklama oranı yeterli görülürken bazı durumlarda bu orandan daha düşük varyanslar da kabul edilebilmektedir (Hair vd. 2009: 108). Bu bilgiler ışığında elde edilen açıklanan varyans oranının yeterli olduğu ifade edilebilir. Oluşan altı faktör grubunun hangi önermelerden meydana geldiği ve önermelerin aldığı faktör yük değerleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3.29 Güncellemeler Sonucunda Oluşan Faktörler ve Bunları Oluşturan Önermelere Ait Faktör Yükleri

	Faktörler					
	1	2	3	4	5	6
L8	,866					
L9	,847					
L10	,804					
L7	,786					
L12	,743					
L11	,659					
L19	,504					
L32		,865				
L33		,863				
L31		,840				
L34		,795				
L24			,784			
L25			,754			
L26			,657			
L23			,640			
L15				,825		
L14	,401			,736		
L16				,696		
L21					,798	
L20					,783	
L22					,632	
L28						,840
L29						,765
L27						,707

Birinci faktörü oluşturan yedi değişkenin faktör yükleri 0,50 ile 0,86 arasında değişmektedir. İkinci faktör dört değişkenden meydana gelirken bu değişkenlerin faktör yükleri 0,79 ile 0,86 arasında olduğu görülmektedir. Üçüncü faktörü oluşturan dört değişkenin faktör yükleri ,64 ile ,78 arasında, dördüncü faktörü oluşturan üç değişkenin faktör yükleri 0,69 ile 0,82 arasında, beşinci faktörü oluşturan üç değişkenin faktör yükleri 0,63 ile 0,79 arasında ve altıncı faktörü oluşturan değişkenlerin faktör yüklerinin de 0,70 ile 0,84 arasında olduğu görülmektedir. Buna göre turizmin etkilerini ölçeğine ait keşfedici faktör analizi sonuçlarında faktörleri oluşturan değişkenlerin faktör yüklerinin 0,50 ile 0,86 arasında olduğu gözlemlenmiştir.

Faktörlerin İsimlendirilmesi: Birinci faktörü oluşturan L7 kodlu “Turizm bölgemizin ekonomik gelişmesine katkı sağlar” L8 kodlu “Turizm yeni gelir kaynakları

yaratır” L9 kodlu “Turizm bölgemizde yeni iş imkânları oluşturur” L10 kodlu “Turizm başka sektörlerin de canlanmasını sağlar” L11 kodlu “Turizm yerel yönetimlerin vergi gelirini artırır” L12 kodlu “Turizm bölgemize yeni yatırımlar çeker” ve L19 kodlu “Turizm kadın ve gençlere iş imkânı oluşturur” önermelerinin hepsinin turizmin olumlu ekonomik etkilerini ölçen önermeler olduğu görüldüğünden 1. Faktör “**olumlu ekonomik etkiler**” olarak adlandırılmıştır.

İkinci faktörü oluşturan L31 kodlu “Turizm kirliliğe neden olur (hava, su ve toprak)” L32 kodlu “Turizm katı atık ve çöp sorunlarına yol açar” L33 kodlu “Turizm doğal çevreye zarar verir” ve L34 kodlu “Turizm gürültü kirliliğine neden olur” önermelerinin hepsinin turizmin olumsuz çevresel etkilerini ölçen önermeler olduğundan, ikinci faktör “**olumsuz çevresel etkiler**” olarak adlandırılmıştır.

Üçüncü faktörü oluşturan L23 kodlu “Turizm aşırı kalabalığa yol açar” L24 kodlu “Turizm suç oranını artırır”, L25 kodlu “Turizm uyuşturucuyu ve alkol tüketimini artırır” ve L26 kodlu “Turizm geleneksel yaşam tarzımızı olumsuz etkiler” önermelerinin hepsinin olumsuz sosyokültürel etkileri ölçen önermeler olmasından dolayı bu faktör “**olumsuz sosyokültürel etkiler**” olarak adlandırılmıştır.

Dördüncü faktörü oluşturan, L14 kodlu “Turizm emlak ve arsa fiyatlarını artırır”, L15 kodlu “Turizm hizmet ve ürünlerin fiyatını artırır” ve L16 kodlu “Turizm hayat pahalılığı yaratır” önermelerinin olumsuz ekonomik etkileri ölçen önermeler olduğundan dolayı bu faktör “**olumsuz ekonomik etkileri**” olarak adlandırılmıştır.

Beşinci faktörü oluşturan L20 kodlu “Turizm insanların hoşgörülü olmasını sağlar”, L21 kodlu “Turizm toplumun kültürel gelişimine katkı sağlar” ve L22 kodlu “Turizm kamu altyapı hizmetlerini geliştirir” önermelerinin olumlu sosyokültürel etkileri ölçen önermeler olmasından dolayı bu faktör “**olumlu sosyokültürel etkiler**” olarak adlandırılmıştır.

Altıncı faktörü oluşturan L27 kodlu “Turizm yerel halkın kullanabileceği yeşil alan ve parkların sayısını artırır” L28 kodlu “Turizm tarihi ve kültürel yapıların korunmasını sağlar” ve L29 kodlu “Turizm çevre koruma bilincini geliştirir” önermelerinin olumlu çevresel etkileri ölçen önermeler olmasından dolayı bu faktör “**olumlu çevresel etkiler**” olarak adlandırılmıştır.

Faktör isimleri, faktörleri oluşturan önermelere ait faktör yükleri ve faktörlerin varyans ve güvenilirlik değerleri 3.30 nolu tabloda bir arada gösterilmiştir.

Tablo 3.30 Turizmin Etkileri Ölçeğine Ait Elde Edilen Keşfedici Faktör Analizi Bulguları

Faktör Grupları	Özdeğer	Faktör Yüklü	Varyans	Güvenilirlik
<i>Faktör 1: Olumlu Ekonomik Etkiler</i>	4,48		%18,66	0,89
Turizm yeni gelir kaynakları yaratır		0,86		
Turizm bölgemizde yeni iş imkânları oluşturur		0,84		
Turizm başka sektörlerin canlanmasını sağlar		0,80		
Turizm bölgemizin ekonomik gelişmesine katkı sağlar		0,78		
Turizm bölgemize yeni yatırımlar çeker		0,74		
Turizm yerel yönetimlerin vergi gelirini artırır		0,65		
Turizm kadın ve gençlere iş imkânı oluşturur		0,50		
<i>Faktör 2: Olumsuz Çevresel Etkiler</i>	3,26		%13,55	0,90
Turizm katı atık ve çöp sorunlarına yol açar		0,86		
Turizm doğal çevreye zarar verir		0,86		
Turizm kirliliğe neden olur (hava, su ve toprak)		0,84		
Turizm gürültü kirliliğine neden olur		0,79		
<i>Faktör 3: Olumsuz Sosyokültürel Etkiler</i>	2,41		%10,05	0,78
Turizm suç oranını artırır (gasp, hırsızlık, cinayet)		0,78		
Turizm uyuşturucu ve alkol tüketimini artırır		0,75		
Turizm geleneksel yaşam tarzımızı olumsuz etkiler		0,65		
Turizm aşırı kalabalığa yol açar		0,64		
<i>Faktör 4: Olumsuz Ekonomik Etkiler</i>	2,10		%8,76	0,74
Turizm hizmet ve ürünlerin fiyatını artırır		0,82		
Turizm emlak ve arsa fiyatlarını artırır		0,73		
Turizm hayat pahalılığı yaratır		0,69		
<i>Faktör 5: Olumlu Sosyokültürel Etkiler</i>	2,06		%8,58	0,76
Turizm toplumun kültürel gelişimine katkı sağlar		0,79		
Turizm insanların hoşgörülü olmasını sağlar		0,78		
Turizm kamu altyapı hizmetlerini geliştirir		0,63		
<i>Faktör 6: Olumlu Çevresel Etkiler</i>	2,03		%8,47	0,73
Turizm tarihi ve kültürel yapıların korunmasını sağlar		0,84		
Turizm çevre koruma bilincini geliştirir		0,76		
Turizm yerel halkın kullanabileceği yeşil alan ve parkların sayısını artırır		0,70		
Toplam Varyans			%68,14	

Oluşan altı faktörün Cronbach's Alpha değerleri 1. faktör için 0,89, ikinci faktörü için 0,90, üçüncü faktör için 0,78, dördüncü faktör için 0,74, beşinci faktör için 0,76 ve altıncı faktör için 0,73 olarak bulunmuştur. Elde edilen bu veriler ışığında faktörlerin güvenilirlik değerlerinin iyi olduğu söylenebilir.

Faktörlere ve faktörleri oluşturan önermelere ilişkin ortalama ve standart sapma değerleri 3.31 nolu tabloda gösterilmiştir.

Tablo 3.31 Faktörleri Oluşturan Önermelere İlişkin Değerler

Faktör Grupları ve Önermeler	Faktör Ortalaması	Önerme Ortalaması	St. Sapma
Faktör 1: Olumlu Ekonomik Etkiler	4,35		
Turizm yeni gelir kaynakları yaratır		4.34	0.72
Turizm bölgemizde yeni iş imkânları oluşturur		4.38	0.67
Turizm başka sektörlerin canlanmasını sağlar		4.40	0.69
Turizm bölgemizin ekonomik gelişmesine katkı sağlar		4.40	0.70
Turizm bölgemize yeni yatırımlar çeker		4.36	0.70
Turizm yerel yönetimlerin vergi gelirini arttırır		4.28	0.74
Turizm kadın ve gençlere iş imkânı oluşturur		4.35	0.70
Faktör 2: Olumsuz Çevresel Etkiler	3,18		
Turizm katı atık ve çöp sorunlarına yol açar		3.26	1.21
Turizm doğal çevreye zarar verir		2.93	1.21
Turizm kirliliğe neden olur (hava, su ve toprak)		3.19	1.18
Turizm gürültü kirliliğine neden olur		3.36	1.22
Faktör 3: Olumsuz Sosyokültürel Etkiler	3,47		
Turizm suç oranını arttırır (gasp, hırsızlık, cinayet)		3.23	1.20
Turizm uyuşturucu ve alkol tüketimini arttırır		3.65	1.17
Turizm geleneksel yaşam tarzımızı olumsuz etkiler		3.14	1.21
Turizm aşırı kalabalığa yol açar		3.87	1.00
Faktör 4: Olumsuz Ekonomik Etkiler	4,21		
Turizm hizmet ve ürünlerin fiyatını arttırır		4.27	0.85
Turizm emlak ve arsa fiyatlarını arttırır		4.41	0.76
Turizm hayat pahalılığı yaratır		3.97	1.02
Faktör 5: Olumlu Sosyokültürel Etkiler	3,94		
Turizm toplumun kültürel gelişimine katkı sağlar		3.95	0.97
Turizm insanların hoşgörülü olmasını sağlar		3.76	1.04
Turizm kamu altyapı hizmetlerini geliştirir		4.13	0.85
Faktör 6: Olumlu Çevresel Etkiler	3,73		
Turizm tarihi ve kültürel yapıların korunmasını sağlar		3.94	0.92
Turizm çevre koruma bilincini geliştirir		3.76	0.98
Turizm yerel halkın kullanabileceği yeşil alan ve parkların sayısını arttırır		3.50	1.08

3.7.10. Turizmin Etkileri Ölçeğine Ait Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Yapısal eşitlik modellemesi için geliştirilen IBM Amos 24 programı kullanılarak turizmin etkileri ölçeğine doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Yapısal eşitlik modellemesi, tıp, biyoloji, ekonomi, psikoloji ve eğitim gibi pek çok alanda kullanımı yaygın olan istatistikî bir yöntemdir. Bu yöntem araştırmacıya karmaşık ilişkileri tek bir modelde test etme olanağı sağlarken, aynı zamanda ölçüm hataları gösterip, modelin iyileştirilebilmesi için de modifikasyon önerileri sunmaktadır (Raykov ve Marcoulides, 2006: 1).

Yapısal eşitlik modelleri kullanılarak yapılan analizlerde dikkate alınabilecek pek çok uyum iyiliği değerleri vardır. Bunlardan en önemlileri anlamsız çıkması istenen χ^2 değeri ve üçten veya beşten küçük bir değer olması istenen $\chi^2 / \text{serbestlik derecesi (df)}$ oranıdır. χ^2 değerinin örneklem büyüklüğüne duyarlı olmasından dolayı genelde anlamlı çıktığı görülmektedir. Bu aşamada χ^2 'nin anlamlılığı göz ardı edilip χ^2 / df oranının ve diğer uyum iyiliği değerlerinin dikkate alınması tavsiye edilmektedir (Hair vd., 2009: 645). Bu iki değer dışında değerlendirmeye alınabilecek farklı uyum iyiliği istatistikleri bulunmaktadır. Bunlardan hangilerinin göz önünde bulundurulacağına dair literatürde bir uzlaşma olmamasına rağmen (Şimşek, 2007: 14), RMSEA (Root Mean Square Error of Approximation-Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü), GFI (Goodness of Fit- İyilik Uyum İndeksi) ve AGFI (Adjustment Goodness of Fit-Düzeltilmiş İyilik Uyum İndeksi) değerlerinin dikkate alınması gerektiği görüşü yaygındır. Bunların dışında, CFI (Comparative Fit Index-Karşılaştırmalı Uyum İndeksi), NFI (Normed Fit Index-Normlaştırılmış Uyum İndeksi), NNFI (Non-Normed Fit Index-Normlaştırılmamış Uyum İndeksi) ve IFI (Incremental Fit Index-Artırmalı Uyum İndeksi) gerektiği durumlarda göz önünde bulundurulabilecek diğer uyum iyiliği değerleridir.

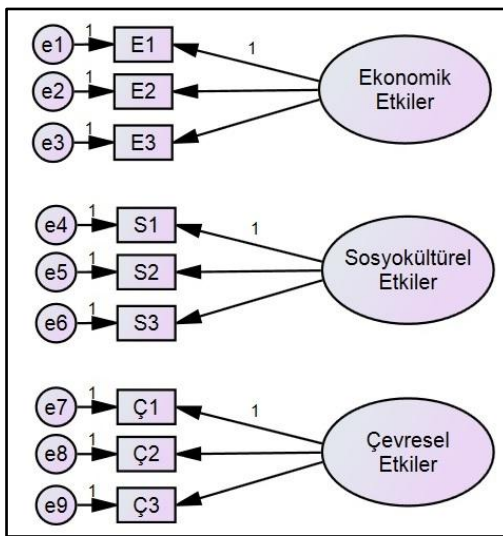
Tablo 3.32 Uyum İyiliği Değerleri

Ölçüm	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum
χ^2	$p > 0,05$	$p > 0,05$
χ^2 / df	≤ 3	≤ 5
RMSEA	$\leq 0,05$	0,06 – 0,08
GFI	$\geq 0,90$	0,89 – 0,85
AGFI	$\geq 0,90$	0,89 – 0,85
RMR	$\leq 0,05$	0,06 – 0,08
CFI	$\geq 0,97$	$\geq 0,95$
NFI	$\geq 0,95$	0,94 - 0,90
NNFI	$\geq 0,95$	0,94 - 0,90
IFI	$\geq 0,95$	0,94 - 0,90

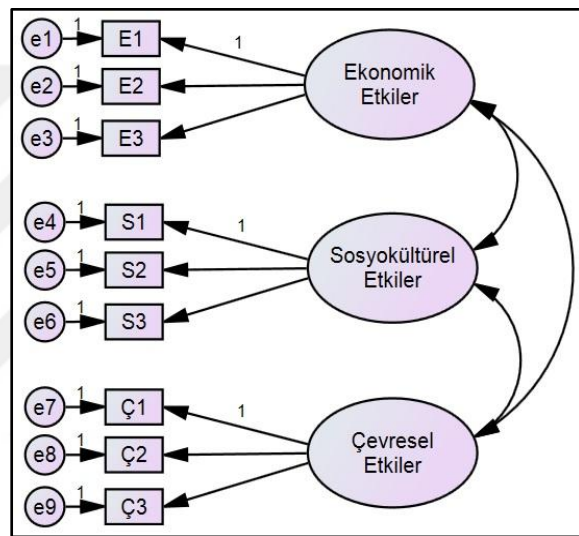
Kaynak: Meydan ve Şeşen, 2015: 37

Turizmin ekonomik, sosyokültürel ve çevresel etkilerinin birbirlerinden kesin çizgilerle ayrılmadığı ve aralarında ilişki olmasının muhtemel olduğu bilindiğinden, turizmin etkileri ölçeğine iki farklı doğrulayıcı faktör analizi (DFA) uygulanarak elde edilen uyum iyiliği değerleri karşılaştırılmıştır. Birinci modelde faktörler grupları arasında ilişki kurulmazken, ikinci modelde faktör grupları arasında kovaryans ilişki kurulmuştur. İlişkisiz ve ilişkili (birincil seviye) DFA örnekleri aşağıda gösterilmiştir. DFA uygulanırken en yüksek

olabilirlik kestirim (Maximum likelihood) yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemin kullanılabilmesi için bazı varsayımların karşılanması gerekmektedir. Bunlar verilerin normal dağılım göstermesi, toplanan verilerin sürekli veri özelliğinde olması ve örneklem büyüklüğünün yeterli olması koşuludur. Elde edilen verilere ait çarpıklık ve basıklık değerlerinin normallik dağılımını sağladığına dair bulgular bir önceki bölümde tablolar halinde gösterilmiştir. Toplanan veriler beşli likert ve 11’li sıralı ölçeklerle toplandığından verilerin sürekli veri özelliği taşıdığı da söylenebilir. Toplanan 813 anketin ise yeterli sayıda örneklem büyüklüğünü sağladığı ifade edilebilir. Tüm bu varsayımların yerine getirilmesi, en yüksek olabilirlik kestirim yönteminin kullanılmasına olanak vermektedir.

Şekil 3.2 İlişkisiz Model Örneği

Şekil 3.3 İlişkili (Birincil Seviye) Model Örneği

Programın verdiği düzeltme önerileri uygulanmadan elde edilen uyum iyiliği değerlerine bakıldığında, ilişkili modelin daha anlamlı değerler verdiği görülmektedir. Bu nedenle analizde bundan sonraki adımda ilişkili model üzerinden devam edilmiştir.

Tablo 3.33 İlişkili ve İlişkisiz Modellerin Uyum İyiliği Değerlerinin Karşılaştırılması

	χ^2	df	χ^2 / df	RMSEA	GFI	AGFI	IFI	NFI	NNFI	RMR
1.Model (İlişkisiz)	2141,859	252	8,499	0,096	0,81	0,77	0,80	0,78	0,78	0,19
2.Model (İlişkili)	1105,376	237	4,664	0,067	0,89	0,86	0,91	0,88	0,89	0,06

İkinci adımda ilişkili modele ait uyum değerlerinin daha anlamlı hale gelmesi için programın sunmuş olduğu düzeltme önerilerinden (modification indices) yararlanılmıştır. Aşağıda gösterilen modelde, h1-h2, h1-h4 ve h9-h11 kodlu hata terimleri arasında kovaryans

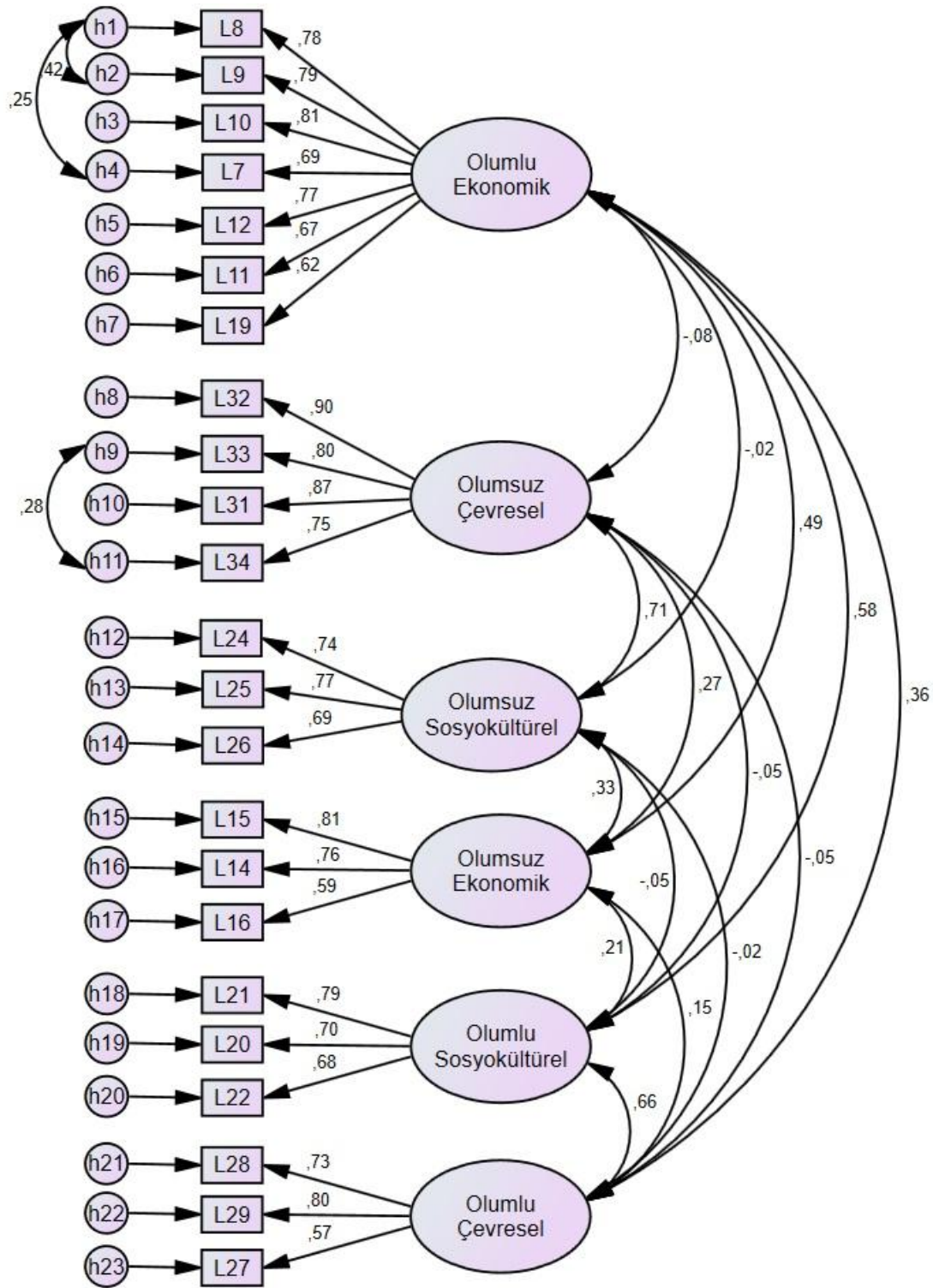
ilişki kurulmuştur. Bu işlemin yapılmasının kuramsal bir gerekçeye dayanması gerekliliği kabul edilirken (Raykov ve Marcoulides, 2006: 51) kovaryans ilişki kurulan hata terimlerinin aynı faktörler altında olması teorik olarak bu ilişkileri kurmaya olanak vermektedir. DFA sonucu oluşan yapının görsel sunusu şekil 3.4’te gösterilmektedir.

Yapılan incelemeler sonucunda sosyokültürel etkiler adlı faktör grubunda yer alan L23 kodlu “turizm aşırı kalabalığa yol açar” önermesinin faktörün açıklanan ortalama varyans (AVE) değerini düşürdüğü görüldüğünden bu önerme analiz dışında bırakılmıştır.

Kabul edilen modelin χ^2 değeri 804,085 ve serbestlik derecesi (df) 212 olarak bulunurken, χ^2 /df ise 3,793 olarak bulunmuştur. Modele ait diğer uyum iyiliği değerlerinin literatürde kabul edilen değerlerle karşılaştırmalı gösterimi 3.34 nolu tabloda verilmiştir. Buna göre modelin uyum değerlerinden bazılarının iyi uyum gösterdiği, bazılarının ise kabul edilebilir uyum değerleri aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 3.34 Turizmin Etkileri Ölçeğine Ait Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İyiliği Değerleri

Uyum İndeksleri	Turizmin Etkileri Ölçeğine Ait Uyum İyiliği Değerleri	Literatürde Kabul Edilen Uyum Değerleri	
		İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum
χ^2 /df	3,793	≤ 3	≤ 5
RMSEA	0,059	$\leq 0,05$	0,06 – 0,08
GFI	0,92	$\geq 0,90$	0,89 – 0,85
AGFI	0,89	$\geq 0,90$	0,89 – 0,85
IFI	0,93	$\geq 0,95$	0,94 - 0,90
NFI	0,91	$\geq 0,95$	0,94 - 0,90
NNFI	0,92	$\geq 0,95$	0,94 - 0,90
RMR	0,05	$\leq 0,05$	0,06 – 0,08

L8.Turizm yeni gelir kaynakları yaratır **L9.**Turizm bölgemizde yeni iş imkânları oluşturur **L10.**Turizm başka sektörlerin de canlanmasını sağlar **L7.**Turizm bölgemizin ekonomik gelişmesine katkı sağlar **L12.**Turizm bölgemize yeni yatırımlar çeker **L11.**Turizm yerel yönetimlerin vergi gelirini artırır **L19.**Turizm kadın ve gençlere iş imkânı oluşturur **L32.**Turizm katı atık ve çöp sorunlarına yol açar **L33.**Turizm doğal çevreye zarar verir **L31.**Turizm kirliliğe neden olur **L34.**Turizm gürültü kirliliğine neden olur **L24.**Turizm suç oranını artırır **L25.**Turizm uyuşturucu ve alkol tüketimini artırır **L26.**Turizm geleneksel yaşam tarzımızı olumsuz etkiler **L15.**Turizm hizmet ve ürünlerin fiyatını artırır **L14.**Turizm emlak ve arsa fiyatlarını artırır **L16.**Turizm hayat pahalılığı yaratır **L21.**Turizm toplumun kültürel gelişimine katkı sağlar **L20.**Turizm insanların hoşgörülü olmasını sağlar **L22.**Turizm kamu altyapı hizmetlerini geliştirir **L28.** Turizm tarihi ve kültürel yapıların korunmasını sağlar **L29.**Turizm çevre koruma bilincini geliştirir **L27.**Turizm yerel halkın kullanabileceği yeşil alan ve parkların sayısını artırır.

Şekil 3.4 Turizmin Etkileri Ölçeğine Ait Doğrulayıcı Faktör Analizi

Modelinin Yapı Geçerliliği: Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen çıktıların yapı geçerliliğine uygunluğunun kontrol edilmesi önerilmektedir. Bu amaçla, faktör yükleri, R^2 değerleri, ortalama varyans değerleri, birleşme güvenilirliği değerleri ve Cronbach's Alpha değerleri incelenmiştir.

İlk olarak, faktörleri oluşturan maddelerin yüklerine bakılmıştır. Maddelerin aldığı değerlerin ideal olarak 0,70 civarında olması istenirken, kabul edilebilir minimum değer ise 0,50 olarak belirtilmektedir (Hair vd., 2009: 679). Bu değer büyüdükçe maddenin açıklama oranının büyüdüğü, dolayısıyla hata varyansının küçüldüğü anlamına gelmektedir. DFA sonucunda önermelere ait elde edilen yüklerinin 0,57 ile 0,90 arasında olduğu görülmektedir. Bu sonuçla beraber faktör yüklerinin istatistiksel olarak yeterli ve güvenilir olduğu ifade edilebilir.

İkinci adımda faktör gruplarına ait ortalama varyans değerleri (Average Variance Extracted) incelenmiştir. Bu değer büyüdükçe faktörün açıklama gücünün yükseldiği, dolayısıyla hata varyansının azaldığı ifade edilmektedir. Bu nedenle bu değer 0,50 den büyük olması istenirken, (Hair vd., 2009: 679), bazı durumlarda 0,50'nin altındaki değerlerin de kabul edilebilir olduğu da ileri sürülmektedir (Fornell ve Larcker, 1981: 46). DFA sonucunda elde edilen AVE değerlerinin 0,50 ile 0,69 arasında değiştiği görüldüğünden bu değerlerin yeterli olduğu söylenbilir.

AVE ve CR değerlerinin hesaplanmasında kullanılan formüller (Fornell ve Larcker, 1981; Hancock ve Mueller, 2001) şu şekildedir:

$$AVE = \frac{\sum_{i=1}^n L_i^2}{n}$$

$$CR = \frac{\left[\sum_{i=1}^i \lambda_i \right]^2}{\left[\sum_{i=1}^i \lambda_i \right]^2 + \left[\sum_{i=1}^i 1 - \lambda_i^2 \right]}$$

Bir sonraki adımda yapının iç tutarlılığını ölçen birleşme güvenilirliği (Construct Reliability) değerleri incelenmiştir. Faktör grupları için CR değerinin 0,70 den büyük olması güvenilirliğin yüksek olduğu anlamına gelirken, bazı durumlarda bu değer 0,60-0,70 arasında olması da kabul edilebilmektedir (Hair vd., 2009: 680). DFA sonucunda faktörlere

ait elde edilen birleşme güvenirliği değerlerinin 0,73 ile 0,90 arasında değiştiği görülmektedir. Bu bulgu kapsamında elde edilen CR değerlerinin güvenilir olduğu söylenebilir.

Son olarak her bir faktörün Cronbach's Alpha değerleri incelenmiş ve faktörlerin güvenirlik değerlerinin 0,73 ile 0,90 arasında değiştiği gözlemlenmiştir.

Elde edilen tüm bu değerler ışığında modelin yapı geçerliliğini sağladığı ifade edilebilir.

Önermelere ait faktör yükleri, R^2 değerleri, faktörlerin ortalama varyans (AVE), birleşme güvenirliği (CR) ve Cronbach's Alpha değerleri 3.35 nolu tabloda gösterilmektedir.

Tablo 3.35 Turizmin Etkileri Ölçeğine Ait Yapı Geçerliliği Sonuçları

Faktör ve Önergeler	Faktör Yüğü	R^2	Açıklanan Ortalama Varyans (AVE)	Birleşme Güvenirliği (CR)	Cronbach's Alpha (α)
<i>Faktör 1: Olumlu Ekonomik</i>			0,53	0,89	0,89
	L8	0,78	0,60		
	L9	0,79	0,62		
	L10	0,81	0,66		
	L7	0,69	0,48		
	L12	0,77	0,59		
	L11	0,67	0,44		
	L19	0,62	0,38		
<i>Faktör 2: Olumsuz Çevresel</i>			0,69	0,90	0,90
	L32	0,90	0,81		
	L33	0,80	0,64		
	L31	0,87	0,76		
	L34	0,75	0,57		
<i>Faktör 3: Olumsuz Sosyokültürel</i>			0,53	0,77	0,77
	L24	0,74	0,54		
	L25	0,77	0,59		
	L26	0,69	0,48		
<i>Faktör 4: Olumsuz Ekonomik</i>			0,52	0,76	0,74
	L15	0,81	0,66		
	L14	0,76	0,58		
	L16	0,59	0,35		
<i>Faktör 5: Olumlu Sosyokültürel</i>			0,52	0,76	0,76
	L21	0,79	0,63		
	L20	0,70	0,49		
	L22	0,68	0,46		
<i>Faktör 6: Olumlu Çevresel</i>			0,50	0,74	0,73
	L28	0,73	0,54		
	L29	0,80	0,64		
	L27	0,57	0,33		

Doğrulayıcı faktör analizi sonucunda ortaya çıkan faktörleri oluşturan önermelere ait korelasyon değerleri aşağıda tablolar halinde gösterilmiştir. Sungur (2010: 116) değişkenler arasındaki korelasyon katsayılarının şu şekilde yorumlanacağını ifade etmektedir;

$r = 0,00-0,25$ çok zayıf

$r = 0,26-0,49$ zayıf

$r = 0,50-0,69$ orta

$r = 0,70-0,89$ yüksek

$r = 0,90-1,00$ çok yüksek

Olumlu ekonomik etkiler faktörünü oluşturan önermeler $p < 0.01$ düzeyinde birbirleriyle anlamlı ilişki içerisinde olup, bu önermelere ait korelasyon katsayıları 0,398 ile 0,780 arasında değişmektedir. Buna göre bu faktörü oluşturan önermelerin birbirleriyle zayıf, orta ve yüksek düzeyde ilişkili oldukları görülmektedir.

Tablo 3.36 Olumlu Ekonomik Etkiler Faktörünü Oluşturan Önermelere Ait Korelasyon Tablosu

	L7	L8	L9	L10	L11	L12	L19
L7	1						
L8	0,672**	1					
L9	0,597**	0,780**	1				
L10	0,569**	0,647**	0,662**	1			
L11	0,471**	0,496**	0,496**	0,553**	1		
L12	0,484**	0,597**	0,602**	0,617**	0,515**	1	
L19	0,412**	0,438**	0,433**	0,456**	0,398**	0,520**	1

** $p < 0.01$

L7.Turizm bölgemizin ekonomik gelişmesine katkı sağlar. **L8.**Turizm yeni gelir kaynakları yaratır. **L9.**Turizm bölgemizde yeni iş imkânları oluşturur. **L10.**Turizm başka sektörlerin de canlanmasını sağlar. **L11.**Turizm yerel yönetimlerin vergi gelirini artırır. **L12.**Turizm bölgemize yeni yatırımlar çeker. **L19.**Turizm kadın ve gençlere iş imkânı oluşturur.

Olumsuz çevresel etkiler faktörünü oluşturan önermeler $p < 0.01$ düzeyinde birbirleriyle anlamlı ilişki içerisinde olup, bu önermelere ait korelasyon katsayıları 0,631 ile 0,796 arasında değişmektedir. Buna göre bu faktörü oluşturan önermelerin birbirleriyle orta ve yüksek düzeyde ilişkili oldukları görülmektedir.

Tablo 3.37 Olumsuz Çevresel Etkiler Faktörünü Oluşturan Önermelere Ait Korelasyon Tablosu

	L31	L32	L33	L34
L31	1			
L32	0,796**	1		
L33	0,695**	0,720**	1	
L34	0,631**	0,683**	0,714**	1

**p<0.01

L31.Turizm kirliliğe neden olur. **L32.**Turizm katı atık ve çöp sorunlarına yol açar. **L33.**Turizm doğal çevreye zarar verir. **L34.**Turizm gürültü kirliliğine neden olur.

Olumsuz sosyokültürel etkiler faktörünü oluşturan önermeler $p<0.01$ düzeyinde birbirleriyle anlamlı ilişki içerisinde olup, bu önermelere ait korelasyon katsayıları 0,488 ile 0,583 arasında değişmektedir. Buna göre bu faktörü oluşturan önermelerin birbirleriyle orta düzeyde ilişkili oldukları görülmektedir.

Tablo 3.38 Olumsuz Sosyokültürel Etkiler Faktörünü Oluşturan Önermelere Ait Korelasyon Tablosu

	L24	L25	L26
L24	1		
L25	0,583**	1	
L26	0,488**	0,532**	1

**p<0.01

L24.Turizm suç oranını artırır. **L25.**Turizm uyuşturucu ve alkol tüketimini artırır. **L26.**Turizm geleneksel yaşam tarzımızı olumsuz etkiler.

Olumsuz ekonomik etkiler faktörünü oluşturan önermeler $p<0.01$ düzeyinde birbirleriyle anlamlı ilişki içerisinde olup, bu önermelere ait korelasyon katsayıları 0,388 ile 0,616 arasında değişmektedir. Buna göre bu faktörü oluşturan önermelerin birbirleriyle zayıf ve orta düzeyde ilişkili oldukları görülmektedir.

Tablo 3.39 Olumsuz Ekonomik Etkiler Faktörünü Oluşturan Önermelere Ait Korelasyon Tablosu

	L14	L15	L16
L14	1		
L15	0,616**	1	
L16	0,388**	0,526**	1

**p<0.01

L14.Turizm emlak ve arsa fiyatlarını artırır. **L15.**Turizm hizmet ve ürünlerin fiyatını artırır. **L16.**Turizm hayat pahalılığı yaratır.

Olumlu sosyokültürel etkiler faktörünü oluşturan önermeler $p < 0.01$ düzeyinde birbirleriyle anlamlı ilişki içerisinde olup, bu önermelere ait korelasyon katsayıları 0,423 ile 0,601 arasında değişmektedir. Buna göre bu faktörü oluşturan önermelerin birbirleriyle zayıf ve orta düzeyde ilişkili oldukları görülmektedir.

Tablo 3.40 Olumlu Sosyokültürel Etkiler Faktörünü Oluşturan Önermelere Ait Korelasyon Tablosu

	L20	L21	L22
L20	1		
L21	0,601**	1	
L22	0,423**	0,525**	1

** $p < 0.01$

L20.Turizm insanların hoşgörülü olmasını sağlar. **L21.**Turizm toplumun kültürel gelişimine katkı sağlar. **L22.**Turizm kamu altyapı hizmetlerini geliştirir.

Olumlu çevresel etkiler faktörünü oluşturan önermeler $p < 0.01$ düzeyinde birbirleriyle anlamlı ilişki içerisinde olup, bu önermelere ait korelasyon katsayıları 0,431 ile 0,598 arasında değişmektedir. Buna göre bu faktörü oluşturan önermelerin birbirleriyle zayıf ve orta düzeyde ilişkili oldukları görülmektedir.

Tablo 3.41 Olumlu Çevresel Etkiler Faktörünü Oluşturan Önermelere Ait Korelasyon Tablosu

	L27	L28	L29
L27	1		
L28	0,440**	1	
L29	0,431**	0,598**	1

** $p < 0.01$

L27.Turizm yerel halkın kullanabileceği yeşil alan ve parkların sayısını artırır. **L28.** Turizm tarihi ve kültürel yapıların korunmasını sağlar. **L29.**Turizm çevre koruma bilincini geliştirir.

3.7.11. Turizm Gelişimine Karşı Tutum Ölçeğine Ait Keşfedici Faktör Analizi Sonuçları

Üç önermeden oluşan turizm gelişimine karşı tutum ölçeğinin faktör analizine uygun olup olmadığını tespit etmek amacıyla öncelikle KMO ve Bartlett testleri uygulanmıştır.

Tablo 3.42 Turizm Gelişimine Karşı Tutum Ölçeğine Ait KMO ve Bartlett Testi Sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Değeri		0,681
Bartlett Testi	Yaklaşık Ki Kare Değeri	1015,753
	Df	3
	P	,000

KMO değeri 0,681 olan turizm gelişimine karşı tutum ölçeğinin faktör analizine uygun olduğu (Tabachnick ve Fidell, 2007) görülmektedir. Bartlett testi ise (Sig.=0,00; $p<0,05$) değişkenler arasında yüksek korelasyon olduğu sonucunu vermektedir. Yapılan analiz sonucunda ortaya tek faktör çıktığı ve bu faktörün toplam varyansın % 74,568'ini açıkladığı görülmektedir.

Tablo 3.43 Turizm Gelişimine Karşı Tutum Ölçeğini Oluşturan Önermelere Ait Ortak Varyans Değerleri

Önermeler	Ortak Varyans
TD35	0,78
TD36	0,82
TD37	0,63

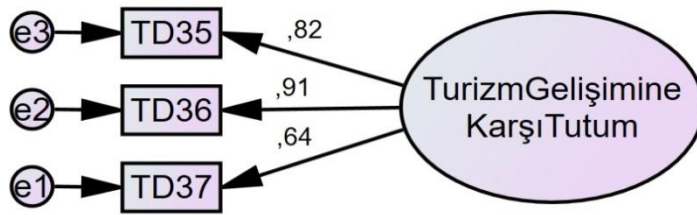
Önermelere ait ortak varyans değerleri incelendiğinde, her üç önermenin de ortak varyansa yaptığı katkının anlamlı olduğu görülmektedir. Faktörü oluşturan üç önermenin faktör yüklerinin 0,80 ile 0,90 arasında değişmektedir. Faktöre ait diğer istatistiki değerler 3.44 nolu tabloda gösterilmektedir.

Tablo 3.44 Turizm Gelişimine Karşı Tutum Ölçeğine Ait Elde Edilen Keşfedici Faktör Analizi Bulguları

Faktör	Özdeğer	Faktör Yüğü	Varyans	Güvenilirlik
<i>Turizm Gelişimine Karşı Tutum</i>	2,23		%74,58	0,82
Genel olarak turizm faydalıdır		0,90		
Turizm bölgemizin kalkınması ve gelişmesi için önemlidir		0,88		
Alanya'da turizm daha fazla gelişmelidir		0,80		

3.7.12. Turizm Gelişimine Karşı Tutum Ölçeğine Ait Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Üç önermeden oluşan turizm gelişimine karşı tutum ölçeğine yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçları aşağıda gösterilmektedir. Ölçeği oluşturan üç önermenin faktör yüklerinin 0,64 ile 0,91 arasında değiştiği görülmektedir. DFA'ya ait uyum iyiliği değerlerine bakıldığında χ^2 'nin anlamlılık değerinin $p=1,00$ olarak bulunması, modelin kabul edilebilir olduğunu ifade etmektedir. Bu nedenle modele ait diğer uyum iyiliği değerlerine yer verilmemiştir.

TD35. Genel olarak turizm faydalıdır. **TD36.** Turizm bölgemizin kalkınması ve gelişmesi için önemlidir. **TD37.** Alanya’da turizm daha fazla gelişmelidir.

Şekil 3.5 Turizm Gelişimine Karşı Tutum Ölçeğine Ait Doğrulayıcı Faktör Analizi

Ölçeğin yapı geçerliliğini test etmek amacıyla AVE ve CR değerlerine yer verilmiştir. 3.45 nolu tabloda gösterildiği üzere, modelin AVE değeri 0,63 ve CR değeri ise 0,83 olarak tespit edilmiştir. Bu bulgular bağlamında ölçeğin yapı geçerliliğini sağladığı söylenebilir.

Tablo 3.45 Turizm Gelişimine Karşı Tutum Ölçeğine Ait Yapı Geçerliliği Sonuçları

Faktör ve Önergeler	Faktör yükü	R ²	Açıklanan Ortalama Varyans (AVE)	Birleşme Güvenirliği (CR)	Cronbach's Alpha (α)
<i>Bağılılık</i>			0,63	0,83	0,82
TD35	0,82	0,68			
TD36	0,91	0,83			
TD37	0,64	0,40			

Turizm gelişimine karşı tutum faktörünü oluşturan önermeler $p < 0.01$ düzeyinde birbirleriyle anlamlı ilişki içerisinde olup, bu önermelere ait korelasyon katsayıları 0,523 ile 0,748 arasında değişmektedir. Buna göre bu faktörü oluşturan önermelerin birbirleriyle orta ve yüksek düzeyde ilişkili oldukları görülmektedir.

Tablo 3.46 Turizm Gelişimine Karşı Tutum Faktörünü Oluşturan Önergeler Ait Korelasyon Tablosu

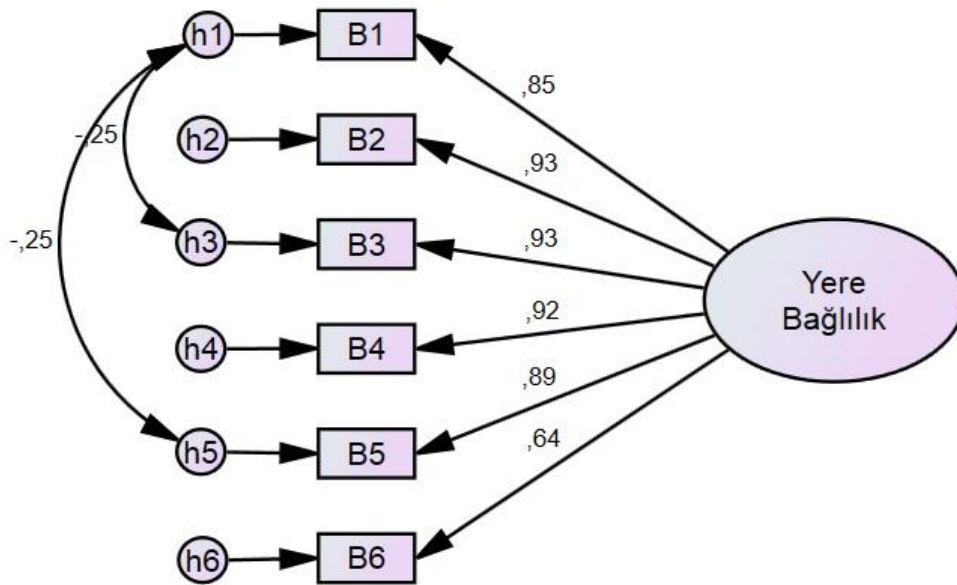
	TD35	TD36	TD37
TD35	1		
TD36	0,748**	1	
TD37	0,523**	0,578**	1

** $p < 0.01$

TD35. Genel olarak turizm faydalıdır. **TD36.** Turizm bölgemizin kalkınması ve gelişmesi için önemlidir. **TD37.** Alanya’da turizm daha fazla gelişmelidir.

3.7.13. Yere Bağlılık Ölçeğine Ait Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Altı önermeden oluşan yere bağlılık ölçeğine yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçları aşağıda gösterilmektedir. Ölçeği oluşturan altı önermeden beş tanesinin faktör yüklerinin oldukça yüksek olduğu (0,85-0,93 arasında), bununla beraber B6 kodlu önermenin faktör yükünün diğerler önermelere göre düşük (0,64) olmasına rağmen, yazında kabul edilen 0,50 sınırının üzerinde bir değer aldığı görülmektedir. Ölçeğe DFA uygulanırken, modifikasyon önerileri dikkate alınarak, daha iyi uyum iyiliği değerleri elde etmek amacıyla h3-h1 ve h5-h1 kodlu hata terimleri arasında kovaryans ilişki kurulmuştur. Modelin görsel sunusu 3.6 nolu şekilde gösterilmektedir.

B1. Alanya benim için çok özel bir yerdir. **B2.** Alanya'yı kendimden bir parça gibi görüyorum. **B3.** Alanya'ya çok bağlıyım. **B4.** Alanya benim için çok önemlidir. **B5.** Kendimi Alanya ile özdeşleştiriyorum. **B6.** Alanya'nın ekonomik, sosyal ve çevresel gelişimi benim için önemlidir.

Şekil 3.6 Yere Bağlılık Ölçeğine Ait Doğrulayıcı Faktör Analizi

Modele ait χ^2 değeri 12,383 serbestlik derecesi (df) 7 olarak elde edilirken, χ^2 / df değerinin ise 1,769 olduğu, yani iyi uyum olarak kabul edilen bir değer aldığı görülmektedir. RMSEA değerinin ise 0,031 olduğu gözlemlenmiştir. Modele ait diğer uyum iyiliği değerleri tablo 3.47'de gösterilmektedir. Elde edilen uyum iyiliği değerlerine bakılarak modelin iyi uyum gösterdiği ifade edilebilir.

Tablo 3.47 Yere Bağlılık Ölçeğine Ait Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İyiliği Değerleri

Uyum İndeksleri	Yere Bağlılık Ölçeğine Ait Uyum İyiliği Değerleri	Literatürde Kabul Edilen Uyum Değerleri	
		İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum
χ^2 / df	1,769	≤ 3	≤ 5
RMSEA	0,03	$\leq 0,05$	0,06 – 0,08
GFI	0,99	$\geq 0,90$	0,89 – 0,85
AGFI	0,98	$\geq 0,90$	0,89 – 0,85
IFI	0,99	$\geq 0,95$	0,94 - 0,90
NFI	0,99	$\geq 0,95$	0,94 - 0,90
NNFI	0,99	$\geq 0,95$	0,94 - 0,90
RMR	0,08	$\leq 0,05$	0,06 – 0,08

Ölçeğin yapı geçerliliğine ait değerler incelendiğinde, önermelerin faktör yüklerinin 0,50 den büyük olduğu, birleşme güvenirliği ve Cronbach's Alpha değerlerinin 0,94 gibi yüksek bir değer olduğu ve AVE değerinin ise 0,75 olduğu görülmektedir. Bu bulgular ışığında modelin yapı geçerliğini sağladığı ifade edilebilir.

Tablo 3.48 Yere Bağlılık Ölçeğine Ait Yapı Geçerliliği Sonuçları

Faktör ve Önermeler	Faktör yükü	R^2	Açıklanan Ortalama Varyans (AVE)	Birleşme Güvenirliği (CR)	Cronbach's Alpha (α)
<i>Bağlılık</i>			0,75	0,94	0,94
B1	0,85	0,72			
B2	0,93	0,87			
B3	0,93	0,87			
B4	0,92	0,85			
B5	0,89	0,79			
B6	0,64	0,41			

Yere bağlılık ölçeğini oluşturan önermeler $p < 0.01$ düzeyinde birbirleriyle anlamlı ilişki içerisinde olup, bu önermelere ait korelasyon katsayıları 0,555 ile 0,874 arasında değişmektedir. Buna göre bu faktörü oluşturan önermelerin birbirleriyle orta ve yüksek düzeyde ilişkili oldukları görülmektedir.

Tablo 3.49 Yere Bağlılık Ölçeğini Oluşturan Önermelere Ait Korelasyon Tablosu

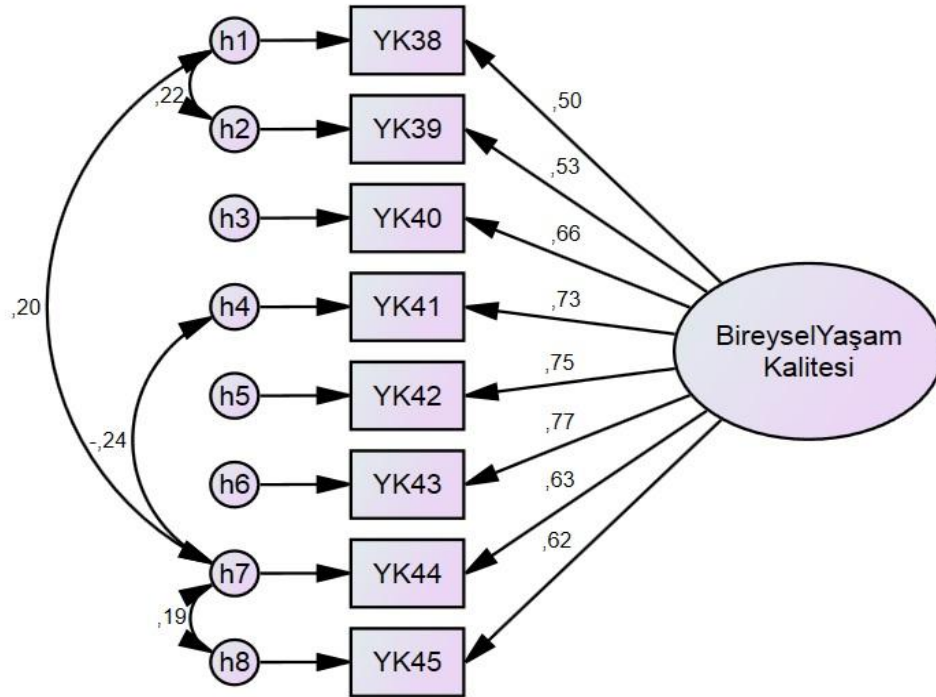
	B1	B2	B3	B4	B5	B6
B1	1					
B2	0,786**	1				
B3	0,748**	0,874**	1			
B4	0,779**	0,851**	0,864**	1		
B5	0,695**	0,830**	0,820**	0,821**	1	
B6	0,555**	0,584**	0,581**	0,600**	0,578**	1

**p<0.01

B1. Alanya benim için çok özel bir yerdir. **B2.** Alanya'yı kendimden bir parça gibi görüyorum. **B3.** Alanya'ya çok bağlıyım. **B4.** Alanya benim için çok önemlidir. **B5.** Kendimi Alanya ile özdeşleştiriyorum. **B6.** Alanya'nın ekonomik, sosyal ve çevresel gelişimi benim için önemlidir.

3.7.14. Bireysel Yaşam Kalitesi Ölçeğine Ait Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Bireysel yaşam kalitesi ölçeğine uygulanan DFA sonuçlarına göre, ölçeği oluşturan önermelerin faktör yüklerinin 0,50 ile 0,77 arasında değiştiği görülmüştür. Daha iyi uyum iyiliği sonuçları elde etme amacıyla modifikasyon önerileri dikkate alınmış ve h1-h2, h1-h7, h4-h7 ve h8-h7 kodlu hata terimleri arasında kovaryans ilişki kurulmuştur. YK46 kodlu “yaşamınızdan bir bütün olarak ne kadar memnunsunuz?” önermesi, ölçeğin özgün halinde de belirtildiği üzere (International Wellbeing Group, 2013: 20) faktörü oluşturan önermelerden bir tanesi olarak değil, bağımsız bir önerme olarak düşünüldüğünden bu analizde bu önermeye yer verilmemiştir.

YK38.Yaşam standardınızdan ne kadar memnunsunuz? **YK39.**Sağlığınızdan ne kadar memnunsunuz? **YK40.**Yaşamınızda başardıklarınızdan ne kadar memnunsunuz? **YK41.**Kişisel ilişkilerinizden ne kadar memnunsunuz? **YK42.**Kendinizi güvende hissetme düzeyinizden ne kadar memnunsunuz? **YK43.** Kendinizi bir topluluğun üyesi olarak hissetmekten ne kadar memnunsunuz? **YK44.**Geleceğinizin güvenliğinden ne kadar memnunsunuz? **YK45.**Dini ya da manevi hayatınızdan ne kadar memnunsunuz?

Şekil 3.7 Bireysel Yaşam Kalitesi Ölçeğine Ait Doğrulayıcı Faktör Analizi

Modele ait χ^2 değeri 72,741 serbestlik derecesi ise (df) 16 olarak bulunurken, χ^2 /df değerinin ise 4,546 olduğu görülmektedir. Modele ait diğer uyum iyiliği değerleri aşağıda gösterilmiştir. Elde edilen uyum iyiliği değerlerine bakılarak modelin kabul edilebilir olduğu söylenebilir.

Tablo 3.50 Bireysel Yaşam Kalitesi Ölçeğine Ait Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İyiliği Değerleri

Uyum İndeksleri	Bireysel Yaşam Kalitesi Ölçeğine Ait Uyum İyiliği Değerleri	Literatürde Kabul Edilen Uyum Değerleri	
		İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum
χ^2 /df	4,546	≤ 3	≤ 5
RMSEA	0,066	$\leq 0,05$	0,06 – 0,08
GFI	0,97	$\geq 0,90$	0,89 – 0,85
AGFI	0,95	$\geq 0,90$	0,89 – 0,85
IFI	0,97	$\geq 0,95$	0,94 - 0,90
NFI	0,96	$\geq 0,95$	0,94 - 0,90
NNFI	0,95	$\geq 0,95$	0,94 - 0,90
RMR	0,19	$\leq 0,05$	0,06 – 0,08

Ölçeğin yapı geçerliliğine ait değerler incelendiğinde, önermelerin faktör yüklerinin 0,50 den büyük olduğu, birleşme güvenirliği ve Cronbach's Alpha değerlerinin 0,85 olduğu ve AVE değerinin de 0,43 olduğu görülmektedir. AVE değerinin 0,50'nin altında çıkmasına rağmen, bu değer 0,50'ye yakın olması ve ayrıca birleşme güvenirliği değerinin 0,85 gibi yüksek bir değer olmasından dolayı modelin yapı geçerliliğini sağladığı ifade edilebilir.

Tablo 3.51 Bireysel Yaşam Kalitesi Ölçeğine Ait Yapı Geçerliliği Sonuçları

Faktör ve Önermeler	Faktör yükü	R^2	Açıklanan Ortalama Varyans (AVE)	Birleşme Güvenirliği (CR)	Cronbach's Alpha (α)
<i>Bireysel Yaşam K.</i>			0,43	0,85	0,85
YK38	0,50	0,25			
YK39	0,53	0,28			
YK40	0,66	0,44			
YK41	0,73	0,53			
YK42	0,75	0,57			
YK43	0,77	0,59			
YK44	0,63	0,39			
YK45	0,62	0,39			

Bireysel yaşam kalitesi ölçeğini oluşturan önermeler $p < 0.01$ düzeyinde birbirleriyle anlamlı ilişki içerisinde olup, bu önermelere ait korelasyon katsayıları 0,297 ile 0,616 arasında değişmektedir. Buna göre bu faktörü oluşturan önermelerin birbirleriyle zayıf ve orta düzeyde ilişkili oldukları görülmektedir.

Tablo 3.52 Bireysel Yaşam Kalitesi Ölçeğini Oluşturan Önermelere Ait Korelasyon Tablosu

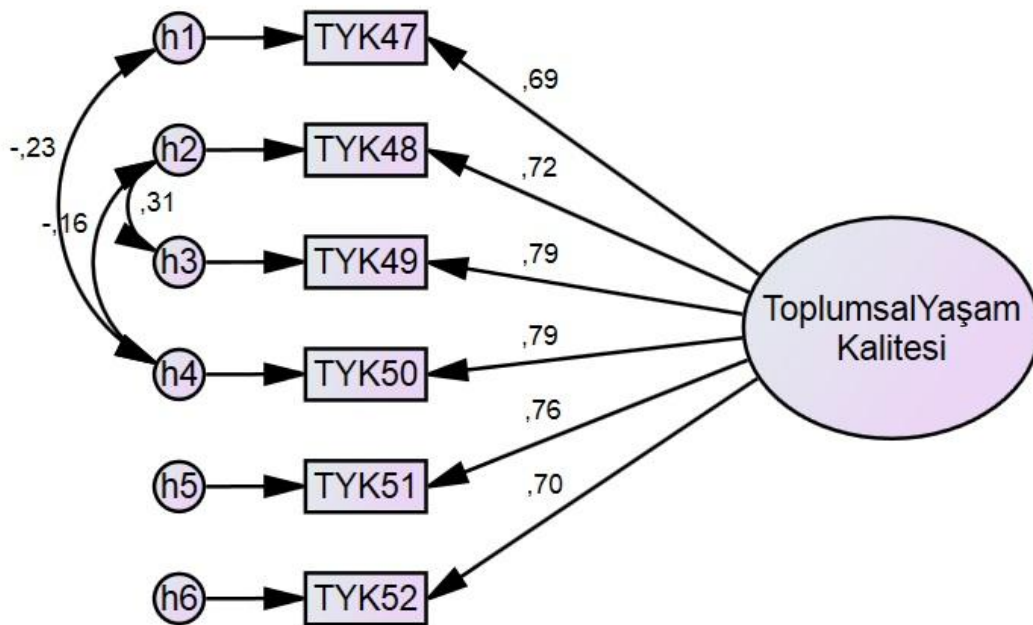
	YK38	YK39	YK40	YK41	YK42	YK43	YK44	YK45	YK46
YK38	1								
YK39	0,417**	1							
YK40	0,399**	0,409**	1						
YK41	0,328**	0,389**	0,538**	1					
YK42	0,374**	0,368**	0,452**	0,532**	1				
YK43	0,351**	0,377**	0,489**	0,562**	0,616**	1			
YK44	0,459**	0,297**	0,392**	0,315**	0,504**	0,468**	1		
YK45	0,380**	0,403**	0,401**	0,431**	0,464**	0,465**	0,516**	1	
YK46	0,513**	0,475**	0,521**	0,527**	0,507**	0,532**	0,577**	0,598**	1

** $p < 0.01$

YK38.Yaşam standardınızdan ne kadar memnunsunuz? **YK39.**Sağlığınızdan ne kadar memnunsunuz? **YK40.**Yaşamınızda başardıklarınızdan ne kadar memnunsunuz? **YK41.**Kişisel ilişkilerinizden ne kadar memnunsunuz? **YK42.**Kendinizi güvende hissetme düzeyinizden ne kadar memnunsunuz? **YK43.**Kendinizi bir topluluğun üyesi olarak hissetmekten ne kadar memnunsunuz? **YK44.**Geleceğinizin güvenliğinden ne kadar memnunsunuz? **YK45.**Dini ya da manevi hayatınızdan ne kadar memnunsunuz? **YK46.** Yaşamınızdan bir bütün olarak ne kadar memnunsunuz?

3.7.15. Toplumsal Yaşam Kalitesi Ölçeğine Ait Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

Toplumsal yaşam kalitesi ölçeğine uygulanan DFA sonuçları incelendiğinde, ölçeği oluşturan önermelerin faktör yüklerinin 0,69 ile 0,79 arasında değiştiği gözlemlenmektedir. Modifikasyon önerileri göz önünde bulundurularak h1-h4, h2-h3 ve h4-h2 kodlu hata terimleri arasında kovaryans ilişkiler kurularak en iyi uyum değerlerinin elde edilmesi amaçlanmıştır. TYK53 kodlu “genel olarak Alanya’da yaşamdan ne kadar memnunsunuz?” önermesi, ölçeğin özgün halinde de belirtildiği üzere faktörü oluşturan önermelerden bir tanesi olarak değil, bağımsız bir önerme olarak düşünüldüğünden, bu analizde bu önermeye yer verilmemiştir.

TYK47. Alanya’daki ekonomik durumdan ne kadar memnunsunuz? **TYK48.** Alanya’daki doğal çevrenin durumundan ne kadar memnunsunuz? **TYK49.** Alanya’daki sosyal durumdan ne kadar memnunsunuz? **TYK50.** Alanya’daki yönetim durumundan ne kadar memnunsunuz? **TYK51.** Alanya’daki iş ortamından ne kadar memnunsunuz? **TYK52.** Alanya’daki güvenlik durumundan ne kadar memnunsunuz?

Şekil 3.8 Toplumsal Yaşam Kalitesi Ölçeğine Ait Doğrulayıcı Faktör Analizi

Modele ait χ^2 değeri 10,641, serbestlik derecesi (df) ise 6 olarak bulunurken χ^2 / df değeri ise 1,774 ($p = 0,10$) gibi iyi uyum gösteren bir değer olarak bulunurken, RMSEA değerinin ise 0,031 olduğu gözlemlenmiştir. Diğer uyum iyiliği değerleri 3.53 nolu tabloda karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir. Elde edilen değerlere bakılarak modelin iyi uyum gösterdiği ifade edilebilir.

Tablo 3.53 Toplumsal Yaşam Kalitesi Ölçeğine Ait Doğrulayıcı Faktör Analizi Uyum İyiliği Değerleri

Uyum İndeksleri	Toplumsal Yaşam Kalitesi Ölçeğine Ait Uyum İyiliği Değerleri	Literatürde Kabul Edilen Uyum Değerleri	
		İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum
χ^2/df	1,774	≤ 3	≤ 5
RMSEA	0,031	$\leq 0,05$	0,06 – 0,08
GFI	0,99	$\geq 0,90$	0,89 – 0,85
AGFI	0,98	$\geq 0,90$	0,89 – 0,85
IFI	0,99	$\geq 0,95$	0,94 - 0,90
NFI	0,99	$\geq 0,95$	0,94 - 0,90
NNFI	0,99	$\geq 0,95$	0,94 - 0,90
RMR	0,08	$\leq 0,05$	0,06 – 0,08

Ölçeğin yapı geçerliliğine ait değerler incelendiğinde, önermelerin faktör yüklerinin 0,50 den büyük olduğu, CR değerinin 0,88 ve Cronbach's Alpha değerinin 0,87 olduğu ve AVE değerinin de 0,55 olduğu görülmektedir. Elde edilen bu bulgular göre modelin yapı geçerliliğini sağladığı ifade edilebilir.

Tablo 3.54 Toplumsal Yaşam Kalitesi Ölçeğine Ait Yapı Geçerliliği Sonuçları

Faktör ve Önermeler	Faktör yükü	R^2	Açıklanan Ortalama Varyans (AVE)	Birleşme Güvenirliği (CR)	Cronbach's Alpha (α)
<i>Toplumsal Yaşam K.</i>			0,55	0,88	0,87
TYK47	0,69	0,48			
TYK48	0,72	0,51			
TYK49	0,79	0,63			
TYK50	0,79	0,63			
TYK51	0,76	0,57			
TYK52	0,70	0,48			

Toplumsal yaşam kalitesi ölçeğini oluşturan önermeler $p < 0.01$ düzeyinde birbirleriyle anlamlı ilişki içerisinde olup, bu önermelere ait korelasyon katsayıları 0,423 ile 0,699 arasında değişmektedir. Buna göre bu faktörü oluşturan önermelerin birbirleriyle zayıf, orta ve yüksek düzeyde ilişkili oldukları görülmektedir.

Tablo 3.55 Toplumsal Yaşam Kalitesi Ölçeğini Oluşturan Önermelere Ait Korelasyon Tablosu

	TYK47	TYK48	TYK49	TYK50	TYK51	TYK52	TYK53
TYK47	1						
TYK48	0,521**	1					
TYK49	0,564**	0,699**	1				
TYK50	0,445**	0,497**	0,626**	1			
TYK51	0,513**	0,527**	0,585**	0,607**	1		
TYK52	0,454**	0,492**	0,554**	0,552**	0,559**	1	
TYK53	0,423**	0,459**	0,575**	0,564**	0,537**	0,571**	1

**p<0.01

TYK47. Alanya'daki ekonomik durumdan ne kadar memnunsunuz? **TYK48.** Alanya'daki doğal çevrenin durumundan ne kadar memnunsunuz? **TYK49.** Alanya'daki sosyal durumdan ne kadar memnunsunuz? **TYK50.** Alanya'daki yönetim durumundan ne kadar memnunsunuz? **TYK51.** Alanya'daki iş ortamından ne kadar memnunsunuz? **TYK52.** Alanya'daki güvenlik durumundan ne kadar memnunsunuz? **TYK53.** Genel olarak Alanya'da yaşamdan ne kadar memnunsunuz?

3.7.16. Yapısal Modelin Testi

Yapısal modeli oluşturan değişkenlere ait ölçüm modeli ve yapı geçerliliği sonuçlarının güvenilir düzeyde çıkmasından sonra, araştırma için kurgulanan model tüm gizil ve örtük değişkenlerle beraber yapısal model olarak test edilmiştir. Model on gizil değişkenden ve bu değişkenleri oluşturan gözlenen değişkenlerden meydana gelmektedir. Kurgulanan modelde, yere bağlılık düzeyinin turizmin olumlu ve olumsuz ekonomik, sosyokültürel ve çevresel etkilerinin algılanması üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olup olmadığı test edilirken, turizmin etkilerinin bireysel ve toplumsal yaşam kalitesi algısı üzerindeki, bireysel ve toplumsal yaşam kalitesi algısının da turizm gelişimine karşı tutum üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Ayrıca turizmin etkilerinin doğrudan turizm gelişimine karşı tutum üzerindeki etki gücü ve anlamlılık düzeyi de incelenmiştir. İfade edilen tüm bu ilişkiler ayrı ayrı değil yapısal model olarak bir arada test edilmiştir. Bu ilişkilerin görsel sunusu 3.9 nolu şekilde gösterilmiştir. Yapısal modelin çalıştırılması sonucunda χ^2 değerinin 3616,487, serbestlik derecesinin (df) 962, χ^2 /df değerinin 3,759 ve RMSEA değerinin ise 0,058 olduğu görülmüştür. Bu değerler modelin kabul edilebilir değerlere sahip olduğunu göstermektedir. Modele ait diğer uyum iyiliği değerleri 3.56 nolu tabloda gösterilmektedir.

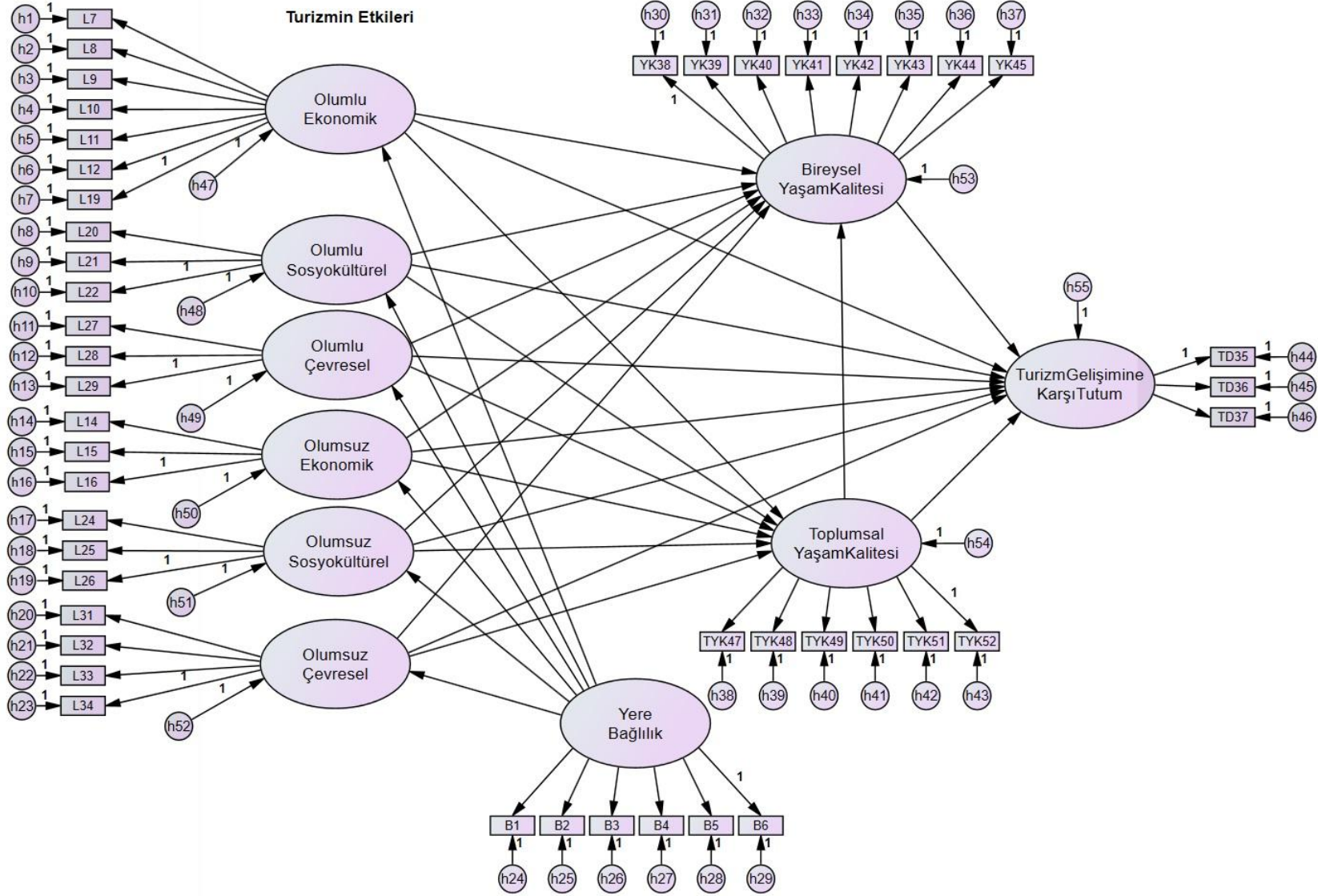
Tablo 3.56 Modifikasyon Öncesi Yapısal Modele Ait Elde Edilen Uyum İyiliği Değerleri

Uyum İndeksleri	Yapısal Modele Ait Uyum İyiliği Değerleri	Literatürde Kabul Edilen Uyum Değerleri	
		İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum
χ^2 /df	3,759	≤ 3	≤ 5
RMSEA	0,058	$\leq 0,05$	0,06 – 0,08
GFI	0,83	$\geq 0,90$	0,89 – 0,85
AGFI	0,81	$\geq 0,90$	0,89 – 0,85
IFI	0,87	$\geq 0,95$	0,94 - 0,90
NFI	0,83	$\geq 0,95$	0,94 - 0,90
NNFI	0,86	$\geq 0,95$	0,94 - 0,90
RMR	0,18	$\leq 0,05$	0,06 – 0,08

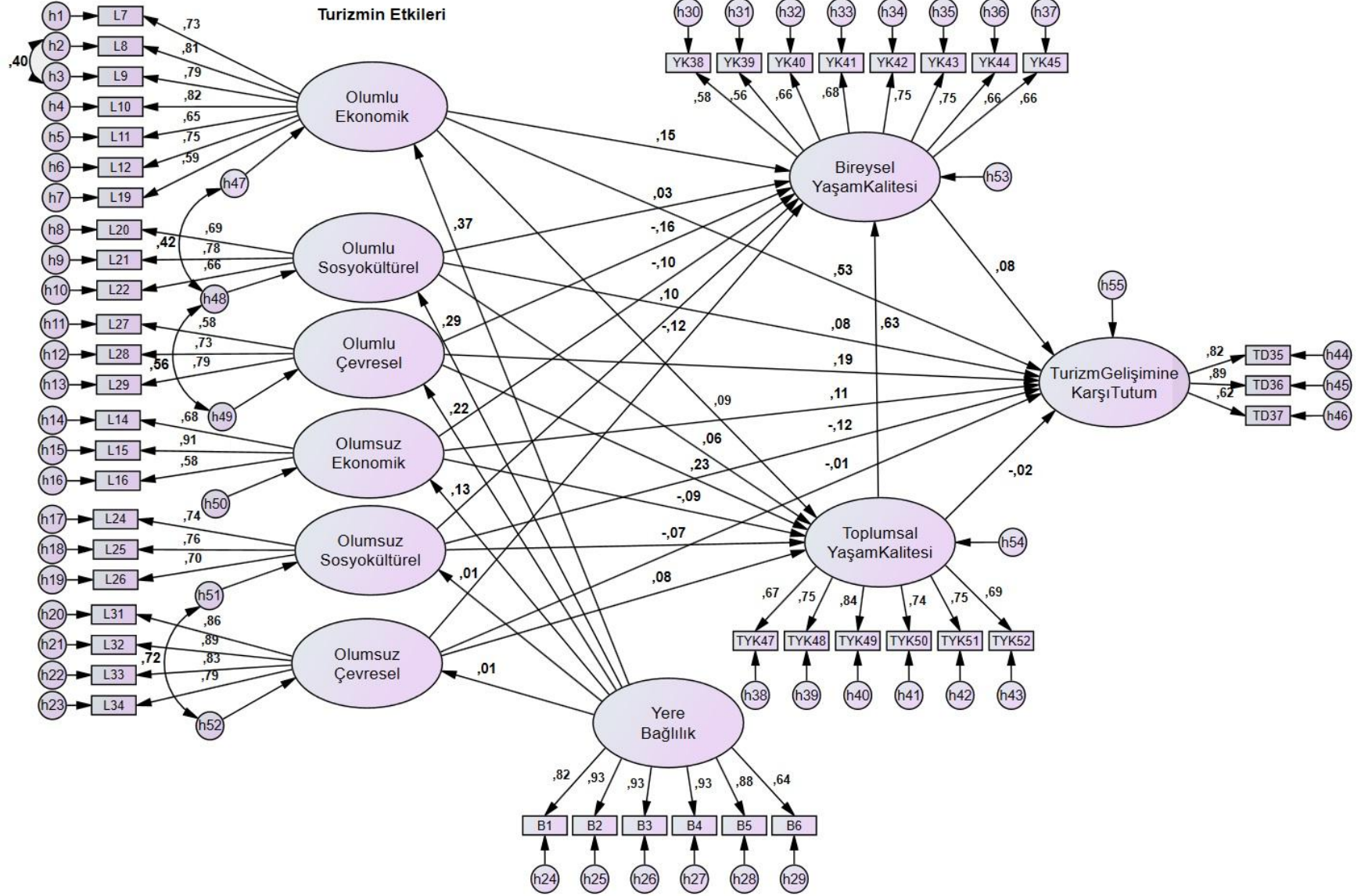
Elde edilen uyum iyiliği değerlerin daha anlamlı hale gelmesi için programın sunmuş olduğu bazı düzeltme önerilerinden yararlanılmıştır. Buna göre olumsuz sosyokültürel etkiler (h51) ile olumsuz çevresel etkiler (h52), olumlu sosyokültürel etkiler (h48) ile olumlu çevresel etkiler (h49) ve olumlu ekonomik etkiler (h47) ile olumlu sosyokültürel etkiler (h48) faktörlerinin hata terimleri arasında ve olumlu ekonomik etkiler faktörüne ait h2 ile h3 kodlu önermelerin hata terimleri arasında kovaryans ilişkiler kurulmuştur. Kovaryans ilişki kurulan hata terimleri arasında teorik anlamda bir ilişki olması istenmektedir. Turizmin etkilerinin birbirlerinden kesin çizgilerle ayrılmaması ve aralarında anlamlı ilişkiler olmasından dolayı, faktörler arasındaki bu hata terimlerinin ilişkilendirilmesi teorik açıdan bir sakınca içermemektedir. Bahsedilen düzeltme önerilerinin uygulanmasında sonra uyum iyiliği değerlerinin daha anlamlı bir hale geldi görülmektedir. Elde edilen yeni değerlere göre $\chi^2 = 2850,975$, serbestlik derecesi (df)=958, χ^2 /df oranı 2,976 ve RMSEA değeri ise 0,049 olmuştur. Bu değerlere göre modelin kabul edilebilir olduğu söylenebilir. Modele ait diğer uyum iyiliği değerleri 3.57 nolu tabloda gösterilmektedir.

Tablo 3.57 Modifikasyon Sonrası Yapısal Modele Ait Elde Edilen Uyum İyiliği Değerleri

Uyum İndeksleri	Yapısal Modele Ait Uyum İyiliği Değerleri	Literatürde Kabul Edilen Uyum Değerleri	
		İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum
χ^2 /df	2,976	≤ 3	≤ 5
RMSEA	0,049	$\leq 0,05$	0,06 – 0,08
GFI	0,86	$\geq 0,90$	0,89 – 0,85
AGFI	0,84	$\geq 0,90$	0,89 – 0,85
IFI	0,91	$\geq 0,95$	0,94 - 0,90
NFI	0,87	$\geq 0,95$	0,94 - 0,90
NNFI	0,90	$\geq 0,95$	0,94 - 0,90
RMR	0,16	$\leq 0,05$	0,06 – 0,08

Şekil 3.9 Kurgulanan Araştırma Modeli

Şekil 3.10 Yapısal Model

Modelin yapı geçerliliğini ortaya koyan maddelerin faktör yükleri, faktörlerin açıklanan ortak varyans, birleşme güvenilirliği ve güvenilirlik değerleri 3.58 nolu tabloda gösterilmektedir. Modelde yer alan on faktörün (olumlu ekonomik, olumlu sosyokültürel, olumlu çevresel, olumsuz ekonomik, olumsuz sosyokültürel, olumsuz çevresel, yere bağlılık, bireysel yaşam kalitesi, toplumsal yaşam kalitesi ve turizm gelişimine karşı tutum) her birini oluşturan önermelerin faktör yüklerinin yazında kabul edilen minimum değer olan 0,50 den büyük bir değer olduğu gözlemlenmiştir. Bu bağlamda önermelerin ait olduğu faktörü açıklayabilme özelliği gösterdiği ifade edilebilir. Açıklanan ortak varyans (AVE) değerleri incelendiğinde, bireysel yaşam kalitesi hariç, diğer değişkenlerin AVE değerlerinin 0,50 ve üzeri olduğu, bireysel yaşam kalitesine ait AVE değerinin ise 0,44 olduğu gözlemlenmektedir. AVE değerinin 0,50'nin altında olması istenmeyen bir durum olsa da, bu değer 0,44 gibi 0,50 ye yakın bir değer olması ve ayrıca bu değişkene ait birleşme güvenilirliği değerinin de 0,86 gibi yüksek bir değer olması, bireysel yaşam kalitesine ait AVE değerinin kabul edilebilir bir değer olarak ifade edilmesine olanak vermektedir (Fornell ve Larcker, 198: 46). Birleşme güvenilirliği değerleri incelendiğinde, modeli oluşturan değişkenlere ait bu değer 0,94 ile 0,74 arasında değiştiği görülmektedir. Böylece değişkenlerin yazında kabul edilen minimum değer aralığının olan 0,60-0,70'den daha büyük değerler aldığı ve birleşme güvenirliliğinin sağlandığı görülmektedir. Faktörlere ait güvenilirlik katsayılarının ise 0,73 ile 0,94 aralığında değiştiği görülmektedir. Bu değerler göre faktörlerin güvenilirlik düzeylerinin de yüksek olduğu ifade edilebilmektedir. Elde edilen tüm bu veriler neticesinde, modelin yapı geçerliliğini sağladığı ve ortaya konan modelin güvenilir olduğu söylenebilir.

Tablo 3.58 Ölçme Modeli Yapı Geçerliliği Sonuçları

Faktör ve Önermeler	Faktör Yüklü	Açıklanan Ortalama Varyans (AVE)	Birleşme Güvenirliği (CR)	Cronbach's Alpha (α)
Olumlu Ekonomik		0,54	0,89	0,89
L10	0,82			
L8	0,81			
L9	0,79			
L12	0,75			
L7	0,73			
L11	0,65			
L19	0,59			
Olumsuz Çevresel		0,71	0,90	0,90
L32	0,89			
L31	0,86			
L33	0,83			
L34	0,79			
Olumsuz Sosyokültürel		0,53	0,78	0,77
L25	0,76			
L24	0,74			
L26	0,70			
Olumsuz Ekonomik		0,54	0,74	0,74
L15	0,91			
L14	0,68			
L16	0,58			
Olumlu Sosyokültürel		0,50	0,75	0,76
L21	0,78			
L20	0,69			
L22	0,66			
Olumlu Çevresel		0,50	0,74	0,73
L29	0,79			
L28	0,73			
L27	0,58			
Yere Bağlılık		0,74	0,94	0,94
B2	0,93			
B3	0,93			
B4	0,93			
B5	0,88			
B1	0,82			
B6	0,64			
Bireysel Yaşam Kalitesi		0,44	0,86	0,85
YK42	0,75			
YK43	0,75			
YK41	0,68			
YK40	0,66			
YK44	0,66			
YK45	0,66			
YK38	0,58			
YK39	0,56			
Toplumsal Yaşam Kalitesi		0,55	0,88	0,87
TYK49	0,84			
TYK48	0,75			
TYK51	0,75			
TYK50	0,74			
TYK52	0,69			
TYK47	0,67			
Turizm Gelişimine Karşı Tutum		0,61	0,82	0,82
TD36	0,89			
TD35	0,82			
TD37	0,62			

3.7.17. Hipotez Testleri

Modelin uyum iyiliği değerlerinin ve yapı geçerliliğinin kabul edilebilir düzeyde olmasından sonra ikinci adımda oluşturulan hipotezler test edilmiştir. Oluşturulan hipotezler t değerleri (± 1.96) dikkate alınarak kabul edilmiş ya da reddedilmiştir. Bunun yanı sıra, anlamlı çıkan hipotezlerin etki gücünün görülmesi açısından yol katsayılarına da yer verilmiştir.

Yere bağlılık düzeyinin algılanan turizmin etkileri üzerindeki etkileri incelendiğinde dört hipotez kabul edilirken iki hipotez ise reddedilmiştir. Buna göre yere bağlılık düzeyi, algılanan olumlu ekonomik etkiler ($\beta=0,37$, $p<0.001$), algılanan olumsuz ekonomik etkiler ($\beta=0,13$, $p<0.05$), algılanan olumlu sosyokültürel etkiler ($\beta=0,29$, $p<0.001$) ve algılanan olumlu çevresel etkiler ($\beta=0,22$, $p<0.001$) üzerinde pozitif yönlü anlamlı etkilere sahipken, algılanan olumsuz sosyokültürel etkiler ($\beta=0,01$, $p>0.05$) ve algılanan olumsuz çevresel etkiler ($\beta=0,01$, $p>0.05$) üzerinde ise anlamlı anlamlı etkilere sahip olmadığı görülmüştür.

Turizmin algılanan etkilerinin toplumsal yaşam kalitesi algısı üzerindeki etkileri incelendiğinde iki hipotezin kabul, dört hipotezin ise reddedildiği görülmektedir. Buna göre, olumsuz ekonomik etkiler ($\beta=-0,09$, $p<0.05$) toplumsal yaşam kalitesi algısı üzerinde negatif yönlü anlamlı bir etkiye sahipken, olumlu çevresel etkilerin ($\beta=0,23$, $p<0.001$) ise pozitif yönlü anlamlı bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Bunların yanı sıra, olumlu ekonomik etkiler ($\beta=0,09$, $p>0.05$), olumlu sosyokültürel etkiler ($\beta=0,06$, $p>0.05$), olumsuz sosyokültürel etkiler ($\beta=-0,07$, $p>0.05$) ve olumsuz çevresel etkiler ($\beta=0,08$, $p>0.05$) ise toplumsal yaşam kalitesi üzerinde anlamlı derecede bir etkiye sahip değildir.

Turizmin algılanan etkilerinin bireysel yaşam kalitesi algısı üzerindeki etkileri incelendiğinde dört hipotezin kabul, iki hipotezin ise reddedildiği görülmektedir. Buna göre olumlu ekonomik etkiler bireysel yaşam kalitesi algısı üzerinde ($\beta=0,15$, $p<0.001$) pozitif yönlü anlamlı bir etkiye sahipken, olumsuz ekonomik etkiler ($\beta=-0,10$, $p<0.05$), olumlu çevresel etkiler ($\beta=-0,16$, $p<0.05$) ve olumsuz çevresel etkiler ($\beta=-0,12$, $p<0.05$) ise negatif yönlü anlamlı etkilere sahiptir. Olumlu sosyokültürel etkiler ($\beta=0,03$, $p>0.05$) ve olumsuz sosyokültürel etkilerin ($\beta=0,10$, $p>0.05$) ise bireysel yaşam kalitesi algısı üzerinde bir etkiye sahip olmadığı görülmektedir.

Turizmin algılanan etkilerinin turizm gelişimine karşı tutum üzerindeki etkileri incelendiğinde dört hipotezin kabul, iki hipotezin ise reddedildiği görülmektedir. Buna göre turizmin olumlu ekonomik etkileri ($\beta=0,53$, $p<0.001$), olumsuz ekonomik etkileri ($\beta=0,11$, $p<0.001$) ve olumlu çevresel etkileri ($\beta=0,19$, $p<0.001$) turizm gelişimine karşı tutum üzerinde pozitif yönlü anlamlı etkilere sahipken, turizmin olumsuz sosyokültürel etkileri ise ($\beta=-0,12$, $p<0.05$) turizm gelişimine karşı tutum üzerinde negatif yönlü anlamlı etkilere sahiptir. Bunların yanı sıra, turizmin olumlu sosyokültürel etkileri ($\beta=0,08$, $p>0.05$) ve turizmin olumsuz çevresel etkileri ($\beta=-0,01$, $p>0.05$) turizm gelişimine karşı tutum üzerinde anlamlı etkilere sahip değildir.

Toplumsal yaşam kalitesi bireysel yaşam kalitesi üzerinde ($\beta=0,63$, $p<0.001$) pozitif yönlü anlamlı etkilere sahipken, toplumsal yaşam kalitesinin turizm gelişimine karşı tutum üzerindeki etkisi ($\beta= -0,02$, $p> 0.05$) ve bireysel yaşam kalitesinin turizm gelişimine karşı tutum üzerindeki etkisi ($\beta= 0,08$, $p> 0.05$) ise anlamlı bulunmamıştır.

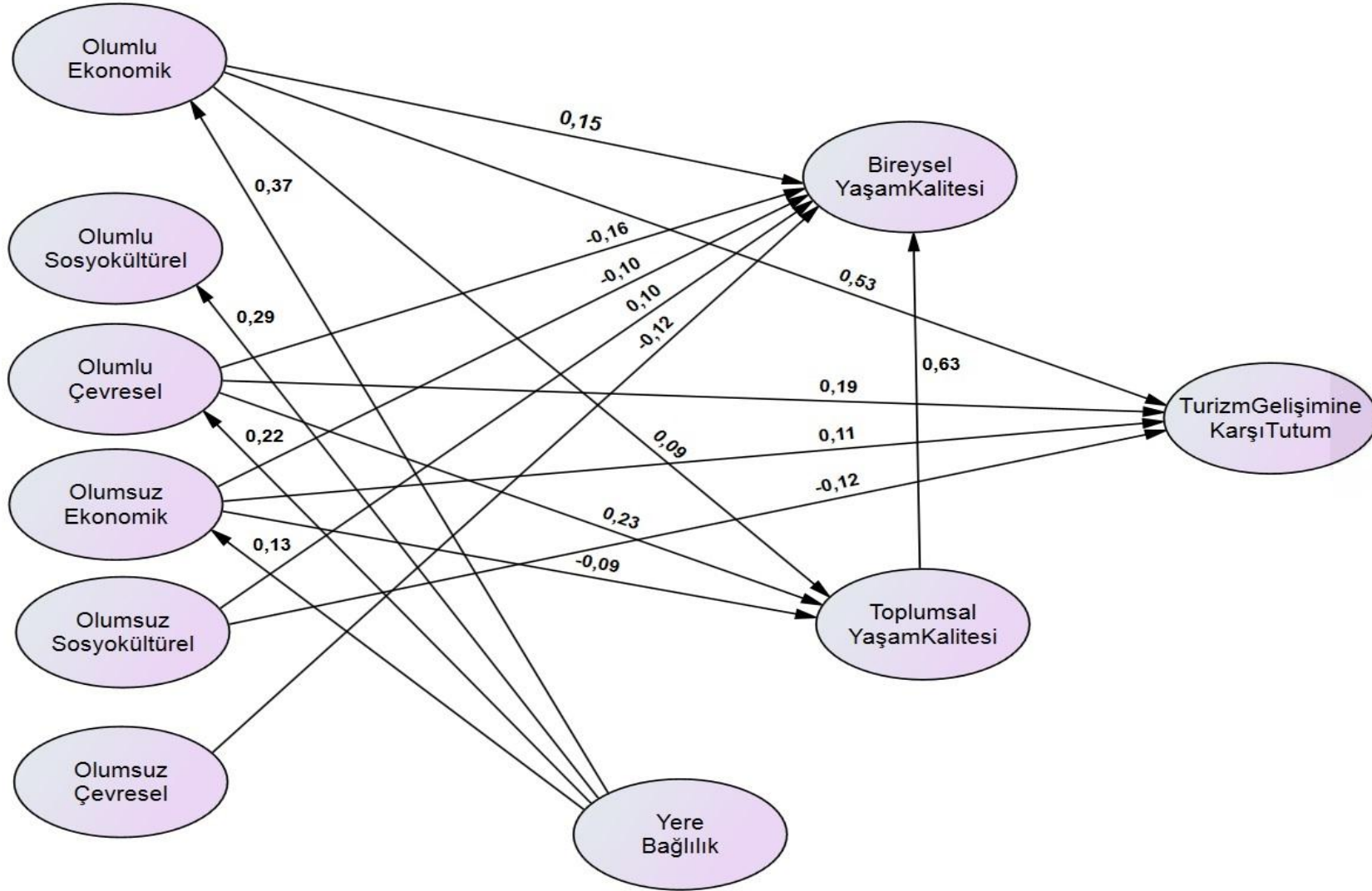
Hipotez testleri sonucunda ortaya konulan hipotezlerden 15 tanesi kabul edilirken, 12 tanesi ise reddedilmiştir.

Tablo 3.59 Hipotez Sonuçları

Kod	Hipotez Gösterimi	Yol Katsayısı	t-değeri	Sonuç
H1a	Yere Bağlılık→Olumlu Ekonomik Etkiler	0,37	8,703**	Kabul
H1b	Yere Bağlılık→Olumsuz Ekonomik Etkiler	0,13	3,279*	Kabul
H1c	Yere Bağlılık→Olumlu Sosyokültürel Etkiler	0,29	6,680**	Kabul
H1d	Yere Bağlılık→Olumsuz Sosyokültürel Etkiler	0,01	0,332	Ret
H1e	Yere Bağlılık→Olumlu Çevresel Etkiler	0,22	5,337**	Kabul
H1f	Yere Bağlılık→Olumsuz Çevresel Etkiler	0,01	0,220	Ret
H2a	Olumlu Ekonomik Etkiler→ Toplumsal Yaşam Kalitesi	0,09	1,840	Ret
H2b	Olumsuz Ekonomik Etkiler→ Toplumsal Yaşam Kalitesi	-0,09	-2,307*	Kabul
H2c	Olumlu Sosyokültürel Etkiler→ Toplumsal Yaşam Kalitesi	0,06	0,788	Ret
H2d	Olumsuz Sosyokültürel Etkiler→ Toplumsal Yaşam Kalitesi	-0,07	-1,092	Ret
H2e	Olumlu Çevresel Etkiler→ Toplumsal Yaşam Kalitesi	0,23	3,692**	Kabul
H2f	Olumsuz Çevresel Etkiler→ Toplumsal Yaşam Kalitesi	0,08	1,287	Ret
H3a	Olumlu Ekonomik Etkiler→ Bireysel Yaşam Kalitesi	0,15	3,382**	Kabul
H3b	Olumsuz Ekonomik Etkiler→ Bireysel Yaşam Kalitesi	-0,10	-2,854*	Kabul
H3c	Olumlu Sosyokültürel Etkiler→ Bireysel Yaşam Kalitesi	0,03	0,520	Ret
H3d	Olumsuz Sosyokültürel Etkiler→ Bireysel Yaşam Kalitesi	0,10	1,807	Ret
H3e	Olumlu Çevresel Etkiler→ Bireysel Yaşam Kalitesi	-0,16	-2,892*	Kabul
H3f	Olumsuz Çevresel Etkiler→ Bireysel Yaşam Kalitesi	-0,12	-2,226*	Kabul
H4a	Olumlu Ekonomik Etkiler→ Turizm Gelişimine Karşı Tutum	0,53	10,134**	Kabul
H4b	Olumsuz Ekonomik Etkiler→ Turizm Gelişimine Karşı Tutum	0,11	3,388**	Kabul
H4c	Olumlu Sosyokültürel Etkiler→ Turizm Gelişimine Karşı Tutum	0,08	1,354	Ret
H4d	Olumsuz Sosyokültürel Etkiler→ Turizm Gelişimine Karşı Tutum	-0,12	-2,098*	Kabul
H4e	Olumlu Çevresel Etkiler→ Turizm Gelişimine Karşı Tutum	0,19	3,437**	Kabul
H4f	Olumsuz Çevresel Etkiler→ Turizm Gelişimine Karşı Tutum	-0,01	-0,257	Ret
H5a	Toplumsal Yaşam Kalitesi→Bireysel Yaşam kalitesi	0,63	11,811**	Kabul
H6a	Toplumsal Yaşam Kalitesi→Turizm Gelişimine Karşı Tutum	-0,02	-0,317	Ret
H6b	Bireysel Yaşam Kalitesi→Turizm Gelişimine Karşı Tutum	0,08	1,595	Ret

* $p<0.05$, ** $p<0.001$

Turizmin Etkileri

Şekil 3.11 Anlamlı İlişkilerin Gösterimi

3.7.18. Gruplararası Karşılaştırma

Oluşturulan hipotezler turizme ekonomik bağımlılık düzeyine göre, turizmden gelir elde etmeyenler ve gelirini tamamen turizmden elde edenler olmak üzere iki farklı gruba yeniden test edilmiş ve gruplar arası farklılıklar ortaya konmuştur. Gelirinin tamamını turizmden elde edenlere göre hipotez sonuçları aşağıda verilmiştir.

Yere bağımlılık düzeyinin turizmin etkilerinin algılanması üzerindeki etkileri incelendiğinde dört hipotez kabul edilirken iki hipotez ise reddedilmiştir. Buna göre yere bağımlılık düzeyinin, olumlu ekonomik etkiler ($\beta=0,34$, $p<0.001$), olumsuz ekonomik etkiler ($\beta=0,18$, $p<0.05$), olumlu sosyokültürel etkiler ($\beta=0,37$, $p<0.001$) ve olumlu çevresel etkilerin ($\beta=0,19$, $p<0.05$) algılanması üzerinde pozitif yönlü anlamlı etkilere sahip olduğu, olumsuz sosyokültürel ($\beta=0,08$, $p>0.05$) ve olumsuz çevresel etkilerin ($\beta=0,08$, $p>0.05$) algılanması üzerinde ise anlamlı etkilere sahip olmadığı görülmektedir.

Turizmin etkilerinin toplumsal yaşam kalitesi algısı üzerindeki etkileri incelendiğinde beş hipotezin kabul edildiği, bir hipotezin ise reddedildiği görülmektedir. Buna göre, olumlu ekonomik etkiler ($\beta=0,22$, $p<0.001$) olumlu çevresel etkiler ($\beta=0,22$, $p<0.001$) ve olumsuz çevresel etkiler ($\beta=0,18$, $p<0.05$) toplumsal yaşam kalitesi algısı üzerinde pozitif yönlü anlamlı etkilere sahipken, olumsuz ekonomik etkiler ($\beta=-0,23$, $p<0.001$) ve olumsuz sosyokültürel etkiler ise ($\beta=-0,14$, $p<0.05$) toplumsal yaşam kalitesi algısı üzerinde negatif yönlü anlamlı etkilere sahiptir. Olumlu sosyokültürel etkiler ise ($\beta=0,08$, $p>0.05$) toplumsal yaşam kalitesi algısı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir.

Turizmin etkilerinin bireysel yaşam kalitesi algısı üzerindeki etkileri incelendiğinde iki hipotezin kabul, dört hipotezin ise reddedildiği görülmektedir. Buna göre olumlu çevresel etkiler ($\beta=-0,16$, $p<0.05$) ve olumsuz çevresel etkiler ($\beta=-0,18$, $p<0.001$) bireysel yaşam kalitesi algısı üzerinde negatif yönlü anlamlı etkilere sahipken, olumlu ekonomik etkiler ($\beta=0,05$, $p>0.05$), olumsuz ekonomik etkiler ($\beta=-0,08$, $p>0.05$), olumlu sosyokültürel etkiler ($\beta=0,07$, $p>0.05$) ve olumsuz sosyokültürel etkiler ($\beta=0,02$, $p>0.05$) ise bireysel yaşam kalitesi algısı üzerinde anlamlı etkilere sahip değildir.

Turizmin etkilerinin turizm gelişimine karşı tutum üzerindeki etkileri incelendiğinde beş hipotezin kabul edildiği, bir hipotezin ise reddedildiği görülmektedir. Buna göre turizmin olumlu ekonomik etkileri ($\beta=0,42$, $p<0.001$), olumsuz ekonomik etkileri ($\beta=0,12$, $p<0.05$), olumlu sosyokültürel etkiler ($\beta=0,20$, $p<0.05$) ve olumlu çevresel etkileri ($\beta=0,17$, $p<0.05$) turizm gelişimine karşı tutum üzerinde pozitif yönlü anlamlı etkilere sahipken, turizmin olumsuz çevresel etkilerinin ($\beta=-0,20$, $p<0.001$) ise turizm gelişimine karşı tutum üzerinde negatif yönlü anlamlı etkiye sahip olduğu görülmüştür. Turizmin olumsuz sosyokültürel etkileri ($\beta=-0,01$, $p>0.05$) ise turizm gelişimine karşı tutum üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir.

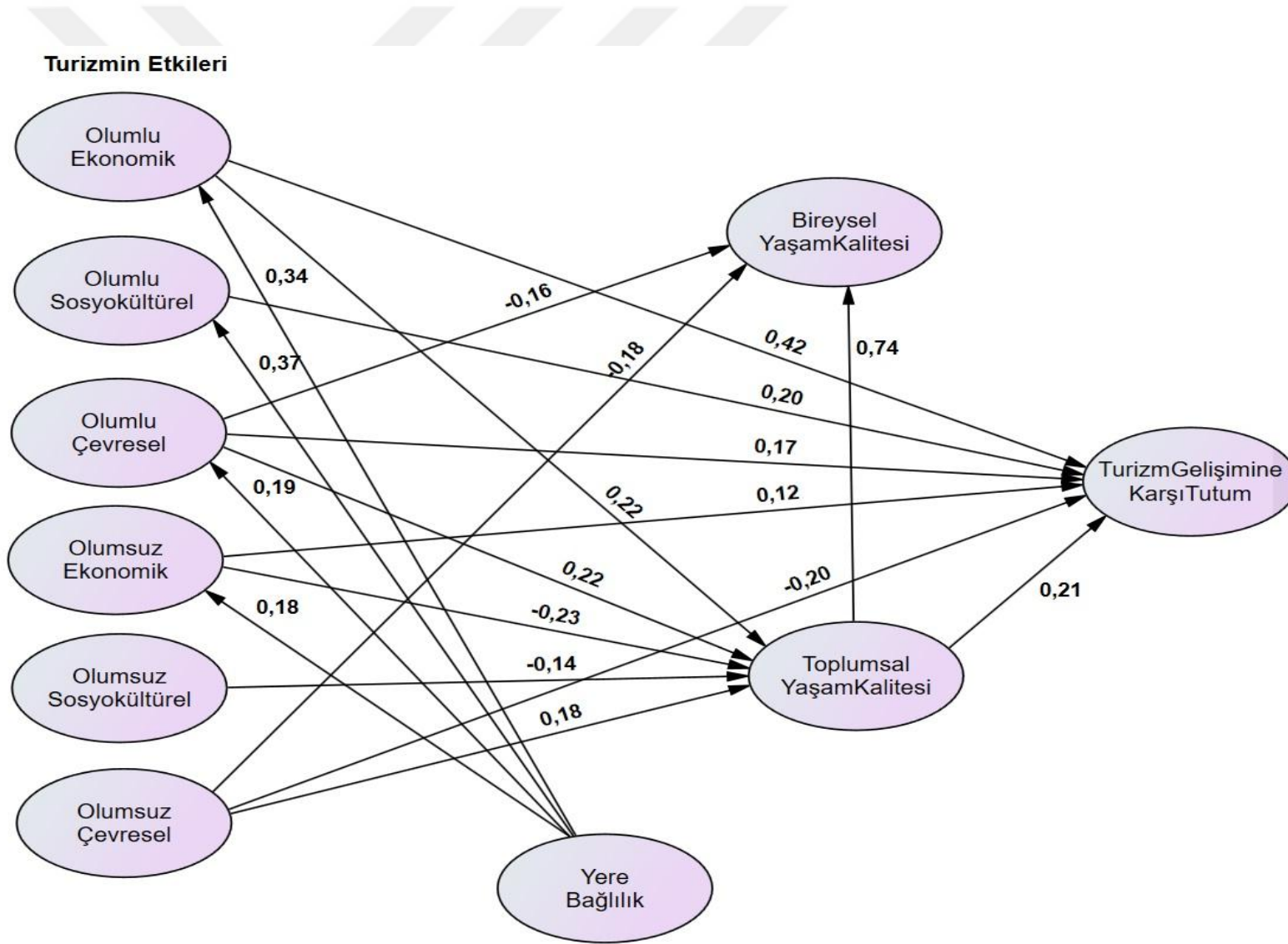
Toplumsal yaşam kalitesinin bireysel yaşam kalitesi algısı üzerinde pozitif yönlü anlamlı bir etkiye sahip olduğu ($\beta=0,74$, $p<0.001$) görülürken, yine toplumsal yaşam kalitesinin turizm gelişimine karşı tutum üzerinde pozitif yönlü anlamlı bir etkiye sahip olduğu ($\beta= 0,21$, $p< 0.05$) görülmüştür. Bireysel yaşam kalitesinin turizm gelişimine karşı tutum üzerindeki etkisi ($\beta= -0,02$, $p> 0.05$) ise anlamlı bulunmamıştır.

Hipotez testleri sonucunda, gelirinin tamamını turizmden kazananlara göre ortaya konulan hipotezlerden 18 tanesi kabul edilirken, 9 tanesi ise reddedilmiştir.

Tablo 3.60 Gelirinin Tamamını Turizmden Kazananlara Göre Hipotez Sonuçları

Kod	Hipotez Gösterimi	Yol Katsayısı	t-değeri	Sonuç
H1a	Yere Bağlılık→Olumlu Ekonomik Etkiler	0,34	4,999**	Kabul
H1b	Yere Bağlılık→Olumsuz Ekonomik Etkiler	0,18	2,798*	Kabul
H1c	Yere Bağlılık→Olumlu Sosyokültürel Etkiler	0,37	4,996**	Kabul
H1d	Yere Bağlılık→Olumsuz Sosyokültürel Etkiler	0,08	1,210	Ret
H1e	Yere Bağlılık→Olumlu Çevresel Etkiler	0,19	2,835*	Kabul
H1f	Yere Bağlılık→Olumsuz Çevresel Etkiler	0,08	1,308	Ret
H2a	Olumlu Ekonomik Etkiler→ Toplumsal Yaşam Kalitesi	0,22	3,506**	Kabul
H2b	Olumsuz Ekonomik Etkiler→ Toplumsal Yaşam Kalitesi	-0,23	-3,657**	Kabul
H2c	Olumlu Sosyokültürel Etkiler→ Toplumsal Yaşam Kalitesi	0,08	1,240	Ret
H2d	Olumsuz Sosyokültürel Etkiler→ Toplumsal Yaşam Kalitesi	-0,14	-2,216*	Kabul
H2e	Olumlu Çevresel Etkiler→ Toplumsal Yaşam Kalitesi	0,22	3,294**	Kabul
H2f	Olumsuz Çevresel Etkiler→ Toplumsal Yaşam Kalitesi	0,18	3,043*	Kabul
H3a	Olumlu Ekonomik Etkiler→ Bireysel Yaşam Kalitesi	0,05	1,005	Ret
H3b	Olumsuz Ekonomik Etkiler→ Bireysel Yaşam Kalitesi	-0,08	-1,615	Ret
H3c	Olumlu Sosyokültürel Etkiler→ Bireysel Yaşam Kalitesi	0,07	1,228	Ret
H3d	Olumsuz Sosyokültürel Etkiler→ Bireysel Yaşam Kalitesi	0,02	0,422	Ret
H3e	Olumlu Çevresel Etkiler→ Bireysel Yaşam Kalitesi	-0,16	-2,867*	Kabul
H3f	Olumsuz Çevresel Etkiler→ Bireysel Yaşam Kalitesi	-0,18	-3,451**	Kabul
H4a	Olumlu Ekonomik Etkiler→ Turizm Gelişimine Karşı Tutum	0,42	6,128**	Kabul
H4b	Olumsuz Ekonomik Etkiler→ Turizm Gelişimine Karşı Tutum	0,12	2,063*	Kabul
H4c	Olumlu Sosyokültürel Etkiler→ Turizm Gelişimine Karşı Tutum	0,20	3,202*	Kabul
H4d	Olumsuz Sosyokültürel Etkiler→ Turizm Gelişimine Karşı Tutum	-0,01	-0,087	Ret
H4e	Olumlu Çevresel Etkiler→ Turizm Gelişimine Karşı Tutum	0,17	2,603*	Kabul
H4f	Olumsuz Çevresel Etkiler→ Turizm Gelişimine Karşı Tutum	-0,20	-3,359**	Kabul
H5a	Toplumsal Yaşam Kalitesi→Bireysel Yaşam kalitesi	0,74	8,411**	Kabul
H6a	Toplumsal Yaşam Kalitesi→Turizm Gelişimine Karşı Tutum	0,21	2,024*	Kabul
H6b	Bireysel Yaşam Kalitesi→Turizm Gelişimine Karşı Tutum	-0,02	-0,220	Ret

* $p<0.05$, ** $p<0.001$

Şekil 3.12 Gelirini Tamamen Turizmden Kazananlara Göre Anlamlı İlişkilerin Gösterimi

Turizmden hiç gelir elde etmeyenlere göre hipotezler sonuçları 3.61 nolu tabloda gösterilmektedir. Yere bağlılık düzeyinin turizmin etkilerinin algılanması üzerindeki etkileri incelendiğinde üç hipotez kabul edilirken üç hipotez ise reddedilmiştir. Buna göre yere bağlılık düzeyinin, olumlu ekonomik etkiler ($\beta=0,33$, $p<0.001$), olumlu sosyokültürel etkiler ($\beta=0,16$, $p<0.05$) ve olumlu çevresel etkilerin ($\beta=0,36$, $p<0.001$) algılanması üzerinde pozitif yönlü anlamlı etkilere sahip olduğu, olumsuz ekonomik etkiler ($\beta=0,06$, $p>0.05$), olumsuz sosyokültürel etkiler ($\beta= -0,06$, $p>0.05$) ve olumsuz çevresel etkilerin ($\beta= -0,09$, $p>0.05$) algılanması üzerinde ise anlamlı etkilere sahip olmadığı görülmektedir.

Turizmin etkilerinin toplumsal yaşam kalitesi algısı üzerindeki etkileri incelendiğinde beş hipotezin ret, bir hipotezin ise kabul edildiği görülmektedir. Buna göre, turizmin olumlu çevresel etkileri ($\beta=0,27$, $p<0.001$) toplumsal yaşam kalitesi algısı üzerinde pozitif yönlü anlamlı etkilere sahipken, olumlu ekonomik etkilerin ($\beta=0,08$ $p>0.05$), olumsuz ekonomik etkilerin ($\beta= -0,04$, $p>0.05$), olumlu sosyokültürel etkilerin ($\beta= 0,07$, $p>0.05$), olumsuz sosyokültürel etkilerin ($\beta= -0,08$, $p>0.05$) ve olumsuz çevresel etkilerin ($\beta= 0,01$, $p>0.05$) ise toplumsal yaşam kalitesi algısı üzerine anlamlı etkilere sahip olmadığı görülmüştür.

Turizmin etkilerinin bireysel yaşam kalitesi algısı üzerindeki etkileri incelendiğinde iki hipotezin kabul, dört hipotezin ise reddedildiği görülmektedir. Buna göre olumlu ekonomik etkiler ($\beta= 0,29$, $p<0.001$) ve olumsuz sosyokültürel etkiler ($\beta= 0,15$, $p<0.05$) bireysel yaşam kalitesi algısı üzerinde pozitif yönlü anlamlı etkilere sahipken, olumsuz ekonomik etkiler ($\beta= -0,05$, $p>0.05$), olumlu sosyokültürel etkiler ($\beta= -0,05$, $p>0.05$), olumlu çevresel etkiler ($\beta= -0,06$, $p>0.05$) ve olumsuz çevresel etkiler ($\beta= -0,06$, $p>0.05$) ise bireysel yaşam kalitesi algısı üzerinde anlamlı etkilere sahip değildir.

Turizmin etkilerinin turizm gelişimine karşı tutum üzerindeki etkileri incelendiğinde beş hipotezin kabul, bir hipotezin ise reddedildiği görülmektedir. Buna göre turizmin olumlu ekonomik etkileri ($\beta=0,51$, $p<0.001$), olumsuz ekonomik etkileri ($\beta=0,19$, $p<0.05$), olumlu sosyokültürel etkileri ($\beta=0,13$, $p<0.05$) ve olumlu çevresel etkileri ($\beta=0,25$, $p<0.001$) turizm gelişimine karşı tutum üzerinde pozitif yönlü anlamlı etkilere sahipken, turizmin olumsuz sosyokültürel etkileri ($\beta= -0,16$, $p<0.05$) ise turizm gelişimine karşı tutum üzerinde negatif yönlü anlamlı etkilere sahiptir. Turizmin olumsuz çevresel etkileri ($\beta= 0,09$, $p>0.05$) ise turizm gelişimine karşı tutum üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir.

Toplumsal yaşam kalitesinin bireysel yaşam kalitesi üzerinde pozitif yönlü anlamlı bir etkiye sahip olduğu ($\beta=0,55$, $p<0.001$) görülürken, toplumsal yaşam kalitesinin turizm gelişimine karşı tutum üzerinde ($\beta= -0,07$, $p>0.05$) ve bireysel yaşam kalitesinin turizm gelişimine karşı tutum üzerindeki etkisi ($\beta= 0,00$, $p> 0.05$) ise anlamlı bulunmamıştır.

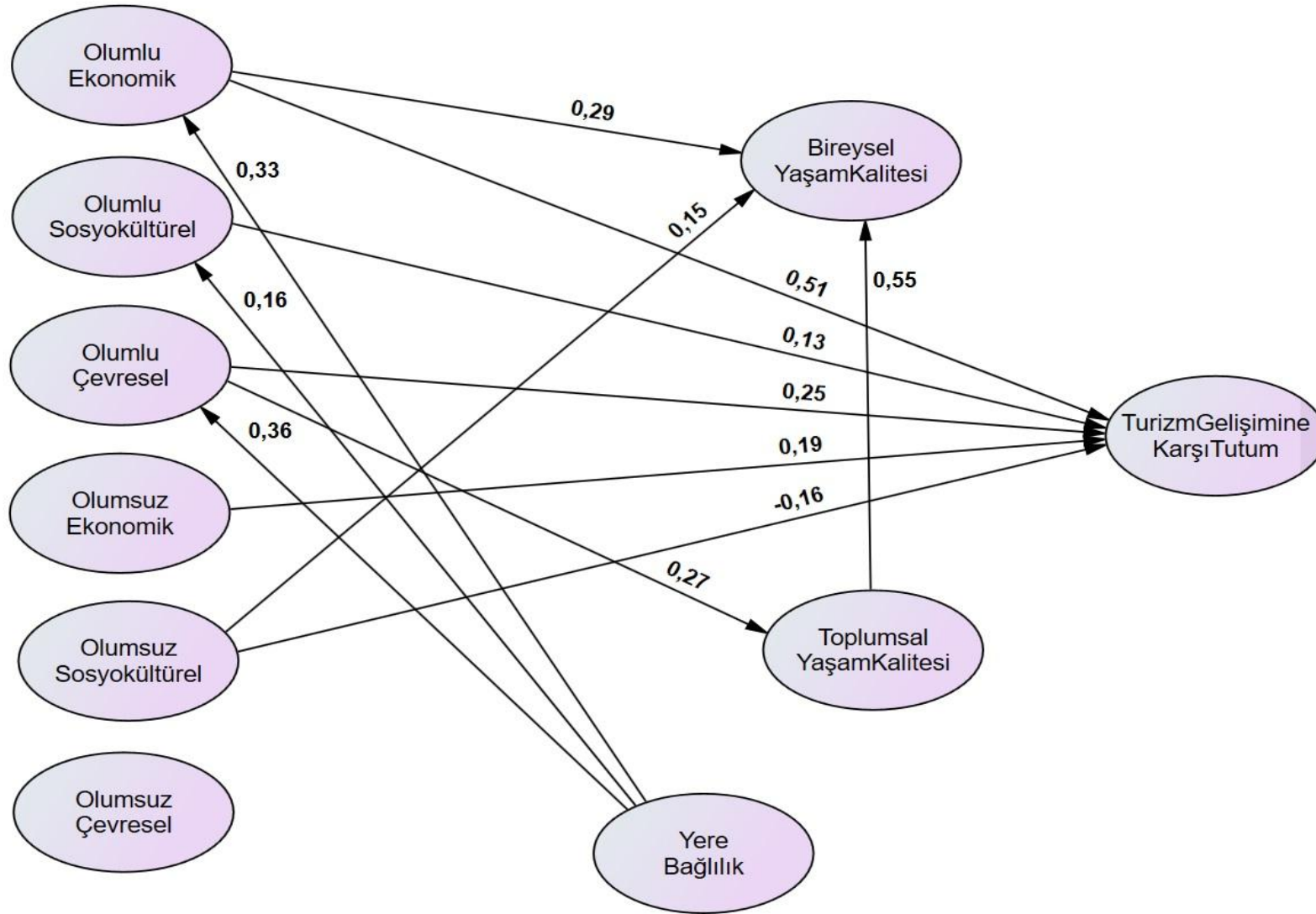
Hipotez testleri sonucunda, turizmden hiç gelir elde etmeyenlere göre oluşturulan hipotezlerden 12 tanesi kabul edilirken, 15 tanesi ise reddedilmiştir.

Tablo 3.61 Turizmden Hiç Gelir Elde Etmeyenlere Göre Hipotez Sonuçları

Kod	Hipotez Gösterimi	Yol Katsayısı	t-değeri	Sonuç
H1a	Yere Bağlılık→Olumlu Ekonomik Etkiler	0,33	4,816**	Kabul
H1b	Yere Bağlılık→Olumsuz Ekonomik Etkiler	0,06	0,904	Ret
H1c	Yere Bağlılık→Olumlu Sosyokültürel Etkiler	0,16	2,348*	Kabul
H1d	Yere Bağlılık→Olumsuz Sosyokültürel Etkiler	-0,06	-0,822	Ret
H1e	Yere Bağlılık→Olumlu Çevresel Etkiler	0,36	4,783**	Kabul
H1f	Yere Bağlılık→Olumsuz Çevresel Etkiler	-0,09	-1,465	Ret
H2a	Olumlu Ekonomik Etkiler→ Toplumsal Yaşam Kalitesi	0,08	1,200	Ret
H2b	Olumsuz Ekonomik Etkiler→ Toplumsal Yaşam Kalitesi	-0,04	-0,553	Ret
H2c	Olumlu Sosyokültürel Etkiler→ Toplumsal Yaşam Kalitesi	0,07	0,994	Ret
H2d	Olumsuz Sosyokültürel Etkiler→ Toplumsal Yaşam Kalitesi	-0,08	-1,102	Ret
H2e	Olumlu Çevresel Etkiler→ Toplumsal Yaşam Kalitesi	0,27	3,688**	Kabul
H2f	Olumsuz Çevresel Etkiler→ Toplumsal Yaşam Kalitesi	0,01	0,219	Ret
H3a	Olumlu Ekonomik Etkiler→ Bireysel Yaşam Kalitesi	0,29	4,271**	Kabul
H3b	Olumsuz Ekonomik Etkiler→ Bireysel Yaşam Kalitesi	-0,05	-0,859	Ret
H3c	Olumlu Sosyokültürel Etkiler→ Bireysel Yaşam Kalitesi	-0,05	-0,832	Ret
H3d	Olumsuz Sosyokültürel Etkiler→ Bireysel Yaşam Kalitesi	0,15	2,376*	Kabul
H3e	Olumlu Çevresel Etkiler→ Bireysel Yaşam Kalitesi	-0,06	-0,913	Ret
H3f	Olumsuz Çevresel Etkiler→ Bireysel Yaşam Kalitesi	-0,06	-1,015	Ret
H4a	Olumlu Ekonomik Etkiler→ Turizm Gelişimine Karşı Tutum	0,51	6,861**	Kabul
H4b	Olumsuz Ekonomik Etkiler→ Turizm Gelişimine Karşı Tutum	0,19	3,250*	Kabul
H4c	Olumlu Sosyokültürel Etkiler→ Turizm Gelişimine Karşı Tutum	0,13	2,173*	Kabul
H4d	Olumsuz Sosyokültürel Etkiler→ Turizm Gelişimine Karşı Tutum	-0,16	-2,644*	Kabul
H4e	Olumlu Çevresel Etkiler→ Turizm Gelişimine Karşı Tutum	0,25	3,809**	Kabul
H4f	Olumsuz Çevresel Etkiler→ Turizm Gelişimine Karşı Tutum	0,09	1,742	Ret
H5a	Toplumsal Yaşam Kalitesi→Bireysel Yaşam kalitesi	0,55	6,363**	Kabul
H6a	Toplumsal Yaşam Kalitesi→Turizm Gelişimine Karşı Tutum	-0,07	-0,993	Ret
H6b	Bireysel Yaşam Kalitesi→Turizm Gelişimine Karşı Tutum	0,00	0,011	Ret

*p<0.05, **p<0.001

Turizmin Etkileri

Şekil 3.13 Turizmden Hiç Gelir Elde Etmeyenlere Göre Anlamlı İlişkilerin Gösterimi

Tablo 3.62 Hipotez Sonuçlarının Karşılaştırmalı Gösterimi

Hipotezler	Genel model	Gelirinin tamamını turizmden kazananlar	Turizmden gelir elde etmeyenler
Yere Bağlılık→Olumlu Ekonomik Etkiler	Kabul	Kabul	Kabul
Yere Bağlılık→Olumsuz Ekonomik Etkiler	Kabul	Kabul	Ret
Yere Bağlılık→Olumlu Sosyokültürel Etkiler	Kabul	Kabul	Kabul
Yere Bağlılık→Olumsuz Sosyokültürel Etkiler	Ret	Ret	Ret
Yere Bağlılık→Olumlu Çevresel Etkiler	Kabul	Kabul	Kabul
Yere Bağlılık→Olumsuz Çevresel Etkiler	Ret	Ret	Ret
Olumlu Ekonomik Etkiler→ Toplumsal Yaşam Kalitesi	Ret	Kabul	Ret
Olumsuz Ekonomik Etkiler→ Toplumsal Yaşam Kalitesi	Kabul	Kabul	Ret
Olumlu Sosyokültürel Etkiler→ Toplumsal Yaşam Kalitesi	Ret	Ret	Ret
Olumsuz Sosyokültürel Etkiler→ Toplumsal Yaşam Kalitesi	Ret	Kabul	Ret
Olumlu Çevresel Etkiler→ Toplumsal Yaşam Kalitesi	Kabul	Kabul	Kabul
Olumsuz Çevresel Etkiler→ Toplumsal Yaşam Kalitesi	Ret	Kabul	Ret
Olumlu Ekonomik Etkiler→ Bireysel Yaşam Kalitesi	Kabul	Ret	Kabul
Olumsuz Ekonomik Etkiler→ Bireysel Yaşam Kalitesi	Kabul	Ret	Ret
Olumlu Sosyokültürel Etkiler→ Bireysel Yaşam Kalitesi	Ret	Ret	Ret
Olumsuz Sosyokültürel Etkiler→ Bireysel Yaşam Kalitesi	Ret	Ret	Kabul
Olumlu Çevresel Etkiler→ Bireysel Yaşam Kalitesi	Kabul	Kabul	Ret
Olumsuz Çevresel Etkiler→ Bireysel Yaşam Kalitesi	Kabul	Kabul	Ret
Olumlu Ekonomik Etkiler→ Turizm Gelişimine Karşı Tutum	Kabul	Kabul	Kabul
Olumsuz Ekonomik Etkiler→ Turizm Gelişimine Karşı Tutum	Kabul	Kabul	Kabul
Olumlu Sosyokültürel Etkiler→ Turizm Gelişimine Karşı Tutum	Ret	Kabul	Kabul
Olumsuz Sosyokültürel Etkiler→ Turizm Gelişimine Karşı Tutum	Kabul	Ret	Kabul
Olumlu Çevresel Etkiler→ Turizm Gelişimine Karşı Tutum	Kabul	Kabul	Kabul
Olumsuz Çevresel Etkiler→ Turizm Gelişimine Karşı Tutum	Ret	Kabul	Ret
Toplumsal Yaşam Kalitesi→Bireysel Yaşam kalitesi	Kabul	Kabul	Kabul
Toplumsal Yaşam Kalitesi→Turizm Gelişimine Karşı Tutum	Ret	Kabul	Ret
Bireysel Yaşam Kalitesi→Turizm Gelişimine Karşı Tutum	Ret	Ret	Ret

Hipotez sonuçları tüm modele göre, gelirinin tamamını turizmden kazananlara göre ve turizmden hiç gelir elde etmeyenlere göre karşılaştırmalı olarak 3.62 numaralı tabloda gösterilmektedir. Bulgulara göre yere bağlılığın turizmin olumlu ekonomik etkileri, olumlu sosyokültürel etkileri ve olumlu çevresel etkileri üzerindeki etkileri, turizmin olumlu çevresel etkilerinin toplumsal yaşam kalitesi üzerindeki etkileri, turizmin olumlu ekonomik etkileri, olumlu çevresel etkileri ve olumsuz ekonomik etkilerinin turizm gelişimine karşı tutum üzerindeki etkileri ve toplumsal yaşam kalitesinin bireysel yaşam kalitesi üzerindeki etkileri olmak üzere sekiz hipotez her üç grup için de kabul edilmiştir. Bunun yanı sıra, yere bağlılığın turizmin olumsuz sosyokültürel etkileri ve olumsuz çevresel etkileri üzerindeki etkileri, turizmin olumlu sosyokültürel etkilerinin toplumsal yaşam kalitesi üzerindeki etkileri, turizmin olumlu sosyokültürel etkilerinin bireysel yaşam kalitesi üzerindeki etkileri ve bireysel yaşam kalitesinin turizm gelişimine karşı tutum üzerindeki etkileri olmak üzere beş hipotez ise her üç grup için de reddedilmiştir. Genel modelde 15 hipotez kabul edilirken 12 hipotez reddedilmiş, gelirinin tamamını turizmden kazananlar için 18 hipotez kabul edilirken 9 hipotez reddedilmiş ve turizmden gelir elde etmeyenler için de 12 hipotez kabul edilirken 15 hipotez reddedilmiştir. Elde edilen bu bulgular ışığında, oluşturulan araştırma modelinin gelirini turizmden kazanan grup için daha kabul edilebilir olduğu söylenebilir.

SONUÇ

Bu çalışmada, yaşanan yere duyulan bağlılık düzeyi, turizmin etkileri, bireysel yaşam kalitesi, toplumsal yaşam kalitesi ve turizm gelişimine karşı tutum değişkenleri arasındaki çok boyutlu ilişkiler araştırılmıştır.

İnsan ve bir mekân arasında zaman içerisinde gelişen davranışsal, duygusal ve bilişsel bağları kapsayan (Brown ve Perkins, 1992: 284) bir kavram olarak tanımlanan yere bağlılığın gelişmesinde etkili olan en önemli etmenler bölgenin yerlisi olma ve çocukluk döneminin bölgede geçmesi olarak ifade edilmektedir (Lewicka, 2010: 47). Elde edilen bu çalışma sonuçlarında Alanya’da doğanların orada doğmayanlara göre ve yine çocukluğunu Alanya’da geçirenlerin çocukluğunu orada geçirmeyenlere göre Alanya’ya karşı duydukları bağlılık düzeylerinin anlamlı derecede yüksek olduğu bulgularına ulaşılmıştır. Yere bağlılık düzeyinin turizmin etkilerinin algılanmasında ve dolayısıyla turizm gelişimine karşı tutum üzerinde etkili olduğu daha önce yapılan çalışmalarda (Gu ve Ryan, 2008; Amsden vd., 2010; Kajan, 2014) ortaya konmuştur. Yapılan bu araştırma sonuçları da yazındaki bu görüşü desteklemektedir. Elde edilen bulgulara göre yaşanan yere karşı duyulan bağlılığın, turizmin ekonomik, sosyokültürel ve çevresel etkilerinin algılanması üzerinde anlamlı etkilere sahip olduğu görülmüştür. Bu bulgular, çalışmada yere bağlılığın turizmin algılanan faydaları üzerinde pozitif yönlü anlamlı etkilere sahip olduğu sonucuna ulaşan Lee’nin (2013) çalışma bulguları ile paralellik göstermektedir.

Bir insanın yaşadığı bölgeye karşı duyduğu bağlılık düzeyinin yüksek olması bölgenin ekonomik, sosyokültürel ve çevresel gelişimine karşı daha duyarlı olmayı beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda, rekabetçi bir turizm destinasyonu yaratmada ve paydaşlar arasında ortak bir anlayış geliştirmede bağlılık düzeyi üzerinden bir planlama yapılması karar alıcılara önerilebilir. Bağlılık düzeyi yüksek olan ve bölgenin uzun dönemli gelişimine dikkat eden insanların görüşleri, bölge kaynaklarının ve bölgenin özgün yapısının korunması adına önemli görülebilir. Bu yaklaşımın ise sürdürülebilir turizmin teşvik ettiği ekonomik, sosyal ve çevresel gelişimin birbirini desteklemesi gerektiği anlayışının uygulanması açısından faydalı olabileceği ifade edilebilir.

Turizmin etkileriyle ilgili elde edilen bulgular yerel halkın turizmin ekonomik etkilerini diğer etkilerine göre daha fazla algıladığını göstermektedir. Yerel halk turizmin hem olumlu hem de olumsuz etkilerinin farkında olmakla beraber turizmin olumlu ekonomik etkiler yarattığı görüşüne daha fazla katılmaktadır. Ekonomik olarak turizm sektörüne bağlı olan Alanya’da turizm arzı mevsimsel özellik göstermektedir. Bu ise yılın belirli

dönemlerinde yoğun turizm faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi anlamına gelmektedir. Ayrıca bölgede yerel hayat ve turizmin iç içe geçmiş olması nedeniyle yerel halk turizmin etkilerine açık bir konumdadır. İfade edilen bu etmenlerden dolayı, bölge halkının turizmin ekonomik etkilerine karşı daha duyarlı olduğu görüşüne yer verilebilir. Bu noktada turizmin yarattığı ekonomik hacmin destinasyonun geleceği açısından iyi değerlendirilmesi gerekliliği üzerinde durulmalıdır. Turizmin bölge kaynaklarını kullanarak yarattığı ekonominin paydaşlar arasındaki dağılımı bir yandan yerel halkın turizme karşı tutumu etkilerken, diğer taraftan ise destinasyonun rekabet gücü üzerinde belirleyici olmaktadır. Bir diğer önemli konu ise bölgeye giren paranın ulusal yada uluslararası şirketler aracılığıyla bölge dışına çıkarılmasının destinasyonun geleceği açısından tehdit oluşturduğu gerçeğidir. Kaynakların sınırlı kullanım süreleri olduğu göz önünde bulundurulduğunda, bu kaynakların korunması ve bölgede katma değer yaratılması için kullanılması karar alıcıların dikkat etmesi gereken bir başka nokta olarak ifade edilebilir. Bölge kaynaklarının bölge halkının yaşam kalitesini arttıracak şekilde planlanması karar alıcı konumundaki kurum ve kuruluşların politika belirlerken dikkate almaları gereken temel yaklaşım olarak önerilebilir.

Çalışma sonucunda elde edilen bir başka bulguya göre yerel halk turizmin olumlu sosyokültürel etkilere neden olduğunu görüşüne yüksek oranda katılırken, turizmin olumsuz sosyokültürel etkilere neden olduğu düşüncesine aynı oranda katılmamaktadır. Turizmin sosyal anlamda değiştirme ve dönüştürme gücüne sahip olduğu bilinmektedir. Bu bağlamda turizmin sadece ekonomik rakamlar üzerinden değerlendirilmesi eksik bir yaklaşım olmaktadır. Bölgenin sosyal ve kültürel gelişimi için turizmin bir dinamik olarak kullanılması, bölgedeki tüm paydaşların oluşan bu etkileşimden faydalanması adına önemlidir. Böylece bölgedeki farklı sosyoekonomik grupların yaşam kaliteleri üzerinde turizm aracılığıyla anlamlı etkiler yaratılması mümkün olabilir. Bu yaklaşım sonucunda ise bölgede turizm gelişimine karşı daha olumlu bir tutum gelişeceği öngörülebilir.

Araştırmada elde edilen bir diğer bulguya göre turizmin çevresel etkilerinin, ekonomik ve sosyokültürel etkilerine kıyasla yerel halk tarafından daha az algılandığı ortaya konmuştur. Buradan hareketle yerel halkın turizmin çevresel etkilerine karşı fazla duyarlı olmadığı yada bu etkiler konusunda kararsız kaldığı görüşüne yer verilebilir. Alanya'nın bir yaz turizmi destinasyonu olduğu ve dolayısıyla turizm arzının sahip olduğu doğal kaynaklar üzerinden gerçekleştirildiği düşünüldüğünde, bölge halkının turizmin çevresel etkileri konusunda daha duyarlı olmasının beklenebilecek bir durum olduğu ifade edilebilir. Turizmin çevresel etkileri değerlendirilirken üzerinde durulması gereken önemli konulardan bir tanesi taşıma kapasitesidir. Her ne kadar bölge halkı turizmin çevresel etkileri konusunda kesin bir görüş

ifade etmemiş olsa bile, taşıma kapasitesinin karar alıcılar tarafından dikkate alınması gereken önemli bir etmen olduğu belirtilebilir. Özellikle fiziksel ve ekolojik taşıma kapasitesinin aşılması bölgeye geri dönüşü olmayan zararlar verebilmektedir. Deniz ve kum gibi doğal kaynakların turizm ürünü olarak kullanıldığı bir destinasyonun bu varlıkları koruyabilmek adına politikalar geliştirmesi hem turizm pazarına sunulan ürünün değeri açısından hem de bölge halkının yaşam kalitesi açısından önemlidir.

Turizmin etkilerinin algılanmasının turizme ekonomik bağıllık durumuna göre farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde, gelirini turizmden kazananlar ile turizmden hiç gelir elde etmeyenler arasında istatistiki açıdan anlamlı bir fark olmamasına rağmen, gelirini tamamen turizmden kazananların olumlu etkileri, turizmden gelir elde etmeyenlerin ise olumsuz etkileri daha fazla algıladıkları görülmektedir. Turizm gelişimine karşı tutum incelendiğinde ise turizmden gelir elde edenlerin turizm gelişimine daha fazla destek verdikleri görülmektedir. Turizmden gelir elde edenler ile etmeyenler arasında ortaya çıkan bu fark daha önceki çalışma sonuçlarıyla (Haralambopoulos ve Pizam, 1996; Haley vd., 2005: 662; McGehee ve Andereck, 2004: 136; Almedia Garcia vd., 2016: 265) paralellik göstermektedir. Buna göre, ekonomik olarak turizme bağımlı olanlar turizmin etkilerini daha olumlu olarak algılamakta ve turizm gelişimine daha fazla destek vermektedir. Bu bulgulardan hareketle karar alıcılar için bazı öneriler getirilebilir. Ekonomik olarak turizme bağımlı olmayanların çeşitli faaliyetler aracılığıyla destek düzeylerinin artırılması sağlanabilir. Toplumun her kesimine hitap eden çeşitli kültürel faaliyetlerin düzenlenmesi yada bölgedeki dezavantajlı gruplara yönelik sosyal sorumluluk projelerinin geliştirilmesi bu anlamda faydalı olabilir. Turizmle doğrudan ilişkili olmayan kırsal kesimde yaşayanlar için bölgenin özelliklerine uygun alternatif turizm faaliyetleri yürütülebilir. Ayrıca yerel halk için günlük hayatta kullanılabilecek rekreasyon alanları oluşturulabilir. Sıralanan bu önerilerin aynı zamanda yerel halkın yaşam kalitesine olumlu etki edebilecek etmenler olduğu düşünüldüğünde, turizm planlamasının nihai çıktısının topluma daha iyi hayat şartları sunmak olduğu görüşü karar alıcıların politika belirleme sürecinde dikkate almaları gereken en önemli yaklaşım olarak ifade edilebilir.

Bireysel yaşam kalitesi ölçeğine ait bulgular değerlendirildiğinde, Alanya'da yaşayan yerel halkın yaşamından bir bütün olarak duyduğu memnuniyet derecesinin 10 üzerinden 7,09 ortalamaya sahip olduğu görülürken, elde edilen bulgular yaşam kalitesi algısının turizme ekonomik bağımlılık derecesine göre anlamlı derecede farklılaşmadığını ortaya koymaktadır. Buna göre gelirini turizmden elde edenler ile turizmden hiç gelir elde etmeyenlerin yaşam kalitesi algılarının benzeştiği görülmektedir. Yaşam kalitesi algısında farklılık yaratan

değişkenin ise eğitim seviyesi olduğu görülmüştür. Eğitim seviyesi ortaokul olanların, eğitim seviyesi lise, ön lisans ve lisans olanlara göre yaşam kalitesi algılarının daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Önceki çalışmalarda ortaya konan evlilerin bekârlardan ve kadınların erkeklerden daha yüksek yaşam kalitesi algısına sahip olduğu görüşü ise bu çalışmanın bulguları tarafından desteklenmemiştir. Yaşam kalitesi algısının önemli bir belirleyicisi olarak gösterilen gelirin (Cummins, 2000: 66) elde edilen bulgulara göre yaşam kalitesi algısı üzerinde anlamlı bir etkisi olmadığı görülmüştür. Gelir arttıkça yaşam kalitesi algısının da arttığı gözlemlense de, gelir grupları arasında yaşam kalitesi algısı açısından istatistiki olarak anlamlı bir farklılık oluşmadığı görülmüştür. Bu noktada, geleneksel kültüre sahip Türkiye’de gelirin yaşam kalitesi algısı üzerindeki etkilerinin, sosyal ilişkiler, aile hayatı ve dini ve kültürel değerler gibi ılımlaştırıcı faktörler tarafından azaltıldığı (Hofstede, 1984) ileri sürülebilir. Bunun yanı sıra, katılımcıların yaşam kalitesi algılarına etki etmediğini belirtmelerine rağmen yaşam standartlarından çok memnun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Turizmden gelir elde etme ya da etmeme durumuna göre yaşam standardı algısı arasında anlamlı bir farkın oluşmadığı da görülmüştür.

Bireysel yaşam kalitesini oluşturan ölçekte en düşük ortalama değer alan önermenin ise geleceğin güvenliğinden duyulan memnuniyet önermesi olmuştur. Turizme bağımlılık derecesine göre anlamlı bir farklılığın oluşmadığı bu değer düşük olması farklı sebeplerle açıklanabilir. Son yıllarda turist yollayan ülkelerle yaşanan sorunlar ve alternatif pazarların yaratılamaması gibi nedenlerden dolayı azalan turizm gelirleri ve Türk Lirasının döviz karşısında değer kaybetmesi gibi nedenler ekonomik olarak turizm sektörüne bağlı olanların gelecekle ilgili kaygılarının sebepleri olarak gösterilebilir. Turizm verilerinin beklenilenin altında kalması sektörde daralmayla beraber çalışanlar için işsiz kalma, işletme sahipleri için ise küçülme veya pazardan çıkma gibi olumsuz sonuçlara neden olabilmektedir. Turizmden hiç gelir elde etmeyenler açısından ise, büyük çoğunluğunun kamu personeli olduğu düşünüldüğünde, son yıllarda Türkiye’de yaşanan siyasi ve ekonomik olağandışı olayların gelecekle ilgili tedirginlik yaşanmasına yol açtığı ifade edilebilir.

Toplumsal yaşam kalitesiyle ilgili bulgular değerlendirildiğinde genel olarak Alanya’da yaşamdan duyulan memnuniyet oranı 7,04 olarak bulunurken, bu değer Alanya’da doğanlar için doğmayanlara göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Bu bulgu, yazında kabul edilen doğum yeri bir bölgeye karşı duyulan bağlılık düzeyi üzerinde belirleyici etkiye sahip olabilir (Lewicka, 2010: 47) görüşünü desteklemektedir. Toplumsal yaşam kalitesi ölçeğine ait “Alanya’daki ekonomik durumdan ne kadar memnunsunuz?” önermesi en düşük ortalama alan önerme olmuştur. Bunun nedenleri olarak Alanya

ekonomisinin büyük oranda turizme bağımlı olması nedeniyle, turizmden gelir elde edenlerin yukarıda sayılan sebeplerden dolayı, turizmden gelir elde etmeyenlerin ise turizmin yaratmış olduğu hayat pahalılığı nedeniyle Alanya ekonomisinden memnun olmadıkları şeklinde ifade edilebilir. Ayrıca ülke genelindeki ekonomik durgunluğun da bu bulgu üzerinde etkili olduğu düşünülebilir.

Kurgulanan yapısal modelden elde edilen sonuçlar turizmin etkilerinin hem bireysel ve toplumsal yaşam kalitesi üzerinde hem de turizm gelişimine verilen destek düzeyi üzerinde etkili olduğunu ortaya koymaktadır. Turizmin olumlu ekonomik etkilerinin bireysel yaşam kalitesi algısı üzerinde olumlu yönde etkili olduğu bulgusuna ulaşılrken, turizmin olumsuz ekonomik ve olumsuz çevresel etkilerinin ise bireysel yaşam kalitesi algısı üzerinde olumsuz yönde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buradan hareketle, turizmin ekonomik etkilerinin yerel halkın bireysel yaşam kalitesi algısı üzerinde etkili olan en önemli etmen olduğu ifade edilebilir. Turizmin olumlu ekonomik etkilerinin aynı seviyede olmasa bile belirli bir derecede destinasyondaki tüm paydaşlara etki edecek şekilde planlanması karar alıcılar için önemli bir misyon olarak ifade edilebilir. Ayrıca, turizmin olumlu sosyokültürel etkilerinin yerel halkın bireysel yaşam kalitesi üzerinde anlamlı etkilere sahip olmadığı bulgusu da dikkatlice değerlendirilmelidir. Sosyal hayat ve sosyal ilişkilerin yaşam kalitesi bileşenlerinin en önemlilerinden bir tanesi olduğu (Cummins, 1996), karar alıcı konumunda olanların turizmin planlanması ve yönetilmesi sürecinde dikkat etmesi gereken bir unsurdur. Bu amaçla bölgede turizm aracılığıyla sosyal hayatın canlandırılması ve bunun farklı gruplara yayılması için faaliyetler yürütülmesi faydalı görülmektedir.

Toplumsal yaşam kalitesine ait bulgular incelendiğinde, turizmin olumlu ekonomik, olumsuz ekonomik ve olumlu çevresel etkilerinin toplumsal yaşam kalitesi algısı üzerinde anlamlı düzeyde etkili olduğu görülmektedir. Bu bulgular ışığında turizmin olumlu ve olumsuz ekonomik etkilerinin diğer etkilere göre hem bireysel yaşam kalitesi hem de toplumsal yaşam kalitesi algısı üzerinde daha fazla etkili olduğu sonucuna yer verilebilir. Toplumsal yaşam kalitesi üzerinde turizmin olumlu çevresel etkileri en fazla etki gücüne sahip değişken olarak ortaya çıkarken, turizmin sosyokültürel etkilerinin ise toplumsal yaşam kalitesi üzerinde etkili olmadığı görülmektedir. Mevsimsel kitle turizminin yapıldığı Alanya destinasyonunda turizmin sosyokültürel etkilerinin yaşam kalitesi algısını etkilemediği sonucuna ulaşılması toplumsal açıdan ya bu etkilerin kanıksandığı ya da göz ardı edildiği şeklinde yorumlanabilir. Bir diğer olasılık ise katılımcıların toplumsal yaşam kalitesi algılarını başka değişkenlere göre şekillendirme ihtimali olarak ifade edilebilir.

Turizm gelişimine karşı tutum değişkeni üzerinde etkili olan faktörler incelendiğinde bu değişkeni etkileyen en güçlü faktörün turizmin olumlu ekonomik etkileri olduğu görülmektedir. Elde edilen bu bulgu, yaratmış olduğu olumlu ekonomik etkilerin turizm gelişimine verilen desteğin en önemli nedeni olarak kabul edilen görüşü (Haralambopoulos ve Pizam, 1996: 522; Gursoy ve Rutherford, 2004; Johnson ve Snepenger, 2006: 233; Dyer vd., 2007; Uysal vd., 2012: 428) desteklemektedir. Bunun yanı sıra, turizm gelişimine karşı tutum üzerinde olumlu çevresel etkilerin pozitif yönlü, olumsuz sosyokültürel etkilerin ise negatif yönlü etkilere sahip olduğu görülmektedir. Yerel halkın turizmi yaşam kalitelerini arttıran bir unsur olarak görmesi turizm gelişimine karşı tutumu etkileyebilecek bir yaklaşımdır. Dünyada gelişen yeni anlayış çerçevesinde turizm rakamlar üzerinden değerlendirilen bir sektör olarak değil bunun yerine bölge halkına daha iyi yaşam koşulları sunabilmek adına yerel ve ulusal yönetimler tarafından bir fırsat olarak görülmektedir. Oluşturulan politika ve planlamaların nihai hedefinin, belirli bir grubun yada zümrenin bölge kaynaklarının yok olması pahasına ekonomik yada politik güç elde etmesi değil, bölge halkının yaşam şartlarının iyileştirilmesi olarak belirlenmesi önemlidir.

Kurgulanan modelin, turizme ekonomik bağımlılık düzeyi üzerinden incelenmesi sonucunda elde edilen bulgular gruplar arası bazı farklılıkların olduğunu ortaya koymaktadır. Gelirini tamamen turizmden kazananlar için turizmin çevresel etkilerinin bireysel yaşam kalitesi algısı üzerinde etkili olduğu, bunun yanı sıra turizmin ekonomik ve sosyokültürel etkilerinin ise bireysel yaşam kalitesi algısı üzerinde etkili olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bu bulguya göre gelirini tamamen turizmden elde edenlerin turizmin yaratmış olduğu olumlu ve olumsuz ekonomik etkiler ile yaşam kalitesi algısı arasında bir ilişki kurmadıkları görülmektedir. Bunun aksine turizmden hiç gelir elde etmeyenler için ise turizmin olumlu ekonomik etkilerinin yaşam kalitesi algıları üzerinde etkili olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu noktada, turizmden gelir elde etmese de bu gruptaki bireylerin turizmin olumlu ekonomik etkilerinin farkında oldukları yorumuna yer verilebilir. Tamamen ters yönde çıkması beklenen bu bulgu katılımcıların, turizme ekonomik bağımlılık değişkeninden bağımsız olarak yaşam kalitesi kavramını farklı değerler üzerinden tanımlama olasılıkları üzerinden açıklanabilir. Ayrıca kişilik özelliklerinin de bu algıya etki eden bir başka değişken olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır.

Toplumsal yaşam kalitesi açısından ise gelirini tamamen turizmden kazananlar için olumlu ekonomik ve olumlu çevresel etkiler pozitif yönlü, olumsuz ekonomik ve olumsuz sosyokültürel etkiler ise negatif yönlü anlamlı etkilere sahipken, turizmden gelir elde etmeyenler için ise sadece olumlu çevresel etkilerin pozitif yönde anlamlı etkilere sahip

olduğu görülmektedir. Turizme verilen destek düzeyini etkileyen değişkenler incelendiğinde, gelirini tamamen turizmden kazananlar için olumlu ekonomik, olumlu sosyokültürel ve olumlu çevresel etkiler pozitif yönlü, olumsuz çevresel etkiler ise negatif yönlü etkilere sahipken, turizmden gelir elde etmeyenler için ise olumlu ekonomik, olumlu sosyokültürel ve olumlu çevresel etkiler pozitif yönlü, olumsuz sosyokültürel etkilerin ise negatif yönlü etkilere sahip olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgulara göre her iki grup için de turizm gelişimine karşı tutumu etkileyen en önemli etmenlerin turizmin neden olduğu olumlu etkiler olduğu sonucuna yer verilebilir.

Yaşam kalitesi algısıyla turizm gelişimine karşı tutum arasındaki ilişkiye bakıldığında, turizmden gelir elde etmeyenler için bireysel ya da toplumsal yaşam kalitesinin turizm gelişimine karşı tutum üzerinde anlamlı etkilere sahip olmadığı görülürken, gelirini tamamen turizmden kazananlar için ise toplumsal yaşam kalitesi algısının turizm gelişimine karşı tutum üzerinde pozitif yönlü anlamlı etkilere sahip olduğu sonucu ortaya konmuştur. Buradan hareketle ortaya konan modelin ekonomik olarak turizme bağımlı olanlar için daha kabul edilebilir olduğu söylenebilir. Turizmin toplumsal düzeyde anlamlı etkileri olduğu bilinmektedir. Bu açıdan turizmin yaratmış olduğu toplumsal etkilerin, yerel halkın toplumsal yaşam kalitesi algısı üzerinde olumlu etkiler oluşturması ve dolayısıyla bireysel yaşam kalitesi algılarının da bundan olumlu anlamda etkilenmesi turizm gelişimine karşı tutum üzerinde belirleyici olabilmektedir. Sosyal değişim teorisinin öngördüğü fayda-maliyet dengesi sadece ekonomik faydayı değil aynı zamanda sosyal faydayı da önemsemektedir (Anderecek, vd. 2005; Wang ve Pfister, 2008). Bu sebeple turizmin yerel halk üzerindeki sosyal etkilerinin iyi anlaşılması hem bölgedeki toplumsal yaşam kalitesi açısından hem de turizme karşı gelişen bakış açısının anlaşılabilmesi adına önemlidir.

Toplumsal yaşam kalitesiyle bireysel yaşam kalitesi arasındaki ilişki incelendiğinde, toplumsal yaşam kalitesinin bireysel yaşam kalitesi üzerinde anlamlı ve güçlü bir etkiye sahip olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgular bireysel yaşam kalitesi algısının çevreden etkilendiği görüşünü (Meyer, 2011) desteklemektedir. Bu bağlamda, turizmin bireysel ve toplumsal yaşam kalitesi üzerine olan doğrudan etkilerinin yanı sıra, toplumsal yaşam kalitesi aracılığıyla bireysel yaşam kalitesi üzerinde dolaylı etkilerinin olduğu da ifade edilebilir.

Elde edilen bulgular ışığında, ortaya konan turizmin etkileri, bireysel yaşam kalitesi, toplumsal yaşam kalitesi ve turizm gelişimine karşı tutum modelinin doğrulandığı görülmektedir. Bu bağlamda turizm planlaması sürecinde dikkat edilmesi gereken önemli konulardan bir tanesi bölge halkının yaşam kalitesinin gözetilmesi olarak ifade edilebilir. Turizm sistemi içerisindeki en önemli dinamik, insan faktörüdür. Bu nedenle özellikle Alanya

gibi günlük hayat ile turizmin iç içe geçtiği bir destinasyonda, başarılı bir turizm gelişimi için bölge halkının turizm gelişimine karşı olumlu bir tutum içerisinde olması sağlanmalıdır. Bunu sağlanmanın en önemli yolu ise, turizmin bölge halkının yaşam kalitesini arttıracak bir etken olarak planlanmasıdır. Kitle turizminin ortaya çıkardığı kaynakların hızla tüketilmesinin bölgeye olan olumsuz etkilerinin bu şekilde azaltılabileceği söylenebilir. Bunun yanı sıra, dünyada gelişen yeni yaklaşımlarda turizmi sadece rakamlar üzerinden değerlendiren geleneksel bakış açısının değiştiği ve bunun yerine değer odaklı bir anlayışın geliştiği gözlemlenmektedir. Ülkeler sahip olduğu her türlü kaynağı en etkili ve verimli biçimde kullanarak vatandaşlarına daha kaliteli hizmetler sunma arayışı içerisinde. Türkiye gibi doğal kaynak açısından zengin olan bir ülkenin öncelikli hedefinin, sahip olduğu her türlü kaynağı vatandaşlarının yaşam kalitesini yükseltmek amacıyla kullanması beklenmektedir. Toplumun her kesimini bir şekilde etkileyen bir olgu olan turizm, bu amaçla kullanılabilecek en önemli fırsatlardan birisi olarak görülebilir.

Bu konuyla ilgili yapılacak ileriki çalışmalar için bir takım öneriler sunulabilir. Bu çalışma kitle turizminin yapıldığı bir yaz turizmi destinasyonunda gerçekleştirilmiştir. Benzer bir çalışmanın farklı bir turizm ürününe sahip bir bölgede yapılmasıyla farklı sonuçlar elde edilebilir. Bunun yanı sıra Alanya, pazarda bilinen ve anlamlı düzeyde turizm arzı olan bir destinasyondur. Benzer bir çalışma pazara yeni giren veya destinasyon yaşam eğrisinin başka bir evresinde olan bir bölgede yapılabilir. Göz önünde bulundurulabilecek bir diğer etmen ise bu çalışmanın turizm faaliyetlerinin mevsimsel olarak gerçekleştiği bir destinasyonda yapıldığıdır. Turizm faaliyetlerinin tüm yıla yayıldığı bir destinasyonda yapılacak bir çalışma farklı sonuçlar verebilir. Ayrıca, bu çalışmada kullanılan ölçeklerden daha farklı ölçeklerle yapılacak çalışmalardan farklı sonuçlar elde edilebilir. Son olarak, turizm ve yaşam kalitesi ilişkisi nitel yöntemler kullanılarak araştırılabilir. Böylece turizm gelişiminin destinasyonda bulunan farklı paydaşların yaşam kaliteleri üzerine olan etkileri katılımcıların görüşleri çerçevesinde değerlendirilerek daha detaylı bilgiler ortaya konabilir.

KAYNAKÇA

- Abou-Zeid, M. ve Ben-Akiva, M. (2011). "the Effect of Social Comparisons on Commute Well-Being". *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, 45(4): 345-361.
- Akis, S., Peristianis, N. ve Warner, J. (1996). "Residents' Attitudes to Tourism Development: The Case of Cyprus". *Tourism Management*, 17(7): 481-494.
- Albayrak A. S., (2006). Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Allen, L. R. (1990). "Benefits of Leisure Attributes to Community Satisfaction". *Journal of Leisure Research*, 22(2): 183-196.
- Allen, L. R., Hafer, H. R., Long, P. T. ve Perdue, R. R. (1993). "Rural Residents' Attitudes Toward Recreation and Tourism Development". *Journal of Travel Research*, 31(4): 27-33.
- Almeida-García, F., Peláez-Fernández, M. Á., Balbuena-Vázquez, A. ve Cortés-Macias, R. (2016). "Residents' Perceptions of Tourism Development in Benalmádena (Spain)". *Tourism Management*, 54: 259-274.
- Ambrož, M. (2008). "Attitudes of Local Residents Towards the Development of Tourism in Slovenia: the Case of the Primorska, Dolenjska, Gorenjska and Ljubljana Regions". *Anthropological Notebooks*, 14(1): 63-79.
- Amsden, B. L., Stedman, R. C. ve Kruger, L. E. (2010). "the Creation and Maintenance of Sense of Place in A Tourism-Dependent Community". *Leisure Sciences*, 33(1): 32-51.
- Andereck, K. ve Jurowski, C. (2006). Tourism and Quality of Life. G. Jennings ve N. Nickerson (Ed.) *Quality Tourism Experiences*, Oxford: Elsevier, 136-152.
- Andereck, K. L. ve Nyaupane, G. P. (2011). "Exploring the Nature of Tourism and Quality of Life Perceptions among Residents". *Journal of Travel Research*, 50(3): 248-260.
- Andereck, K. L., Valentine, K. M., Knopf, R. C. ve Vogt, C. A. (2005). "Residents' Perceptions of Community Tourism Impacts". *Annals of Tourism Research*, 32(4): 1056-1076.
- Andereck, K. L., Valentine, K. M., Vogt, C. A. ve Knopf, R. C. (2007). "A Cross-Cultural Analysis of Tourism and Quality of Life Perceptions". *Journal of Sustainable Tourism*, 15(5): 483-502.
- Andereck, K. L. ve Vogt, C. A. (2000). "The Relationship Between Residents' Attitudes Toward Tourism and Tourism Development Options". *Journal of Travel Research*, 39(1): 27-36.

- Andrews, F. M. (1974). "Social Indicators of Perceived Life Quality". *Social Indicators Research*, 1(3): 279-299.
- Anton, C. E. ve Lawrence, C. (2014). "Home is Where the Heart is: The Effect of Place of Residence on Place Attachment and Community Participation". *Journal of Environmental Psychology*, 40, 451-461.
- Ap, J. (1992). "Residents' Perceptions on Tourism Impacts". *Annals of Tourism Research*, 19(4): 665-690.
- Archer, B. (1978). "Domestic Tourism as a Development Factor". *Annals of Tourism Research*, 5(1): 126-141.
- Archer, B. (1989). "Tourism and Island Economics: Impact Analyses". *Progress in Tourism, Recreation and Hospitality Management*, 1: 125-134.
- Awad, A. G. ve Voruganti, L. N. (2000). "Intervention Research in Psychosis: Issues Related to the Assessment of Quality Of Life". *Schizophrenia Bulletin*, 26(3): 557-564.
- Barcaccia, B., Esposito, G., Matarese, M., Bertolaso, M., Elvira, M. ve De Marinis, M. G. (2013). "Defining Quality of Life: A Wild-Goose Chase?". *Europe's Journal of Psychology*, 9(1): 185-203.
- Beeton, S. (2006). *Community Development Through Tourism*. Landlinks Press, Australia.
- Belisle, F. J. ve Hoy, D. R. (1980). "The Perceived Impact of Tourism By Residents A Case Study in Santa Marta, Colombia". *Annals of Tourism Research*, 7(1): 83-101.
- Besculides, A., Lee, M. E. ve McCormick, P. J. (2002). "Residents' Perceptions of The Cultural Benefits of Tourism". *Annals of Tourism Research*, 29(2): 303-319.
- Bognar, G. (2005). "The Concept of Quality Of Life". *Social Theory and Practice*, 31(4): 561-580.
- Bohdanowicz, P. ve Zientara, P. (2009). "Hotel Companies' Contribution to Improving The Quality of Life of Local Communities and The Well-Being Of Their Employees". *Tourism and Hospitality Research*, 9(2): 147-158.
- Boley, B. B. ve Perdue, R. R. (2012). *Destination Management, Competitiveness and Quality-Of-Life: A Review of Literature and Research Agenda*. M. Uysal, R. Perdue, M. Sirgy, (Ed.). *Handbook of Tourism and Quality-of-Life Research* Netherlands: Springer, 515-528.
- Borthwick-Duffy, S. A. (1992). *Quality of Life and Quality of Care in Mental Retardation*, L. Rowitz, (Ed.) *Mental Retardation in the Year 2000*, New York: Springer, 52-66.

- Brief, A. P., Butcher, A. H., George, J. M. ve Link, K. E. (1993). "Integrating Bottom-Up and Top-Down Theories of Subjective Well-Being: the Case of Health". *Journal of Personality and Social Psychology*, 64(4): 646-653.
- Brock, D. W. (1989) Quality of Life Measures in Health Care and Medical Ethics. M. Nassbaum ve A. Sen, (Ed.) *The Quality of Life*, New York: Oxford University Press, 95-132.
- Brown, S. L., Nesse, R. M., Vinokur, A. D. ve Smith, D. M. (2003). "Providing Social Support May Be More Beneficial Than Receiving it: Results from a Prospective Study of Mortality". *Psychological Science*, 14(4), 320-327.
- Brown, B. B. ve Perkins, D. D. (1992). Disruptions in Place Attachment. I. Altman and S. M. Low, (Ed.) *Place Attachment*, USA: Springer, 279-304.
- Brown, G. ve Raymond, C. (2007). "The Relationship Between Place Attachment and Landscape Values: Toward Mapping Place Attachment". *Applied Geography*, 27(2): 89-111.
- Butler, R. (1975). Tourism as an Agent of Social Change. *Tourism as a Factor in Regional and National Development* (Occasional Paper 4., p. 85-90). Peterborough, Ontario: Department of Geography, Trent University.
- Butler, R. (2006). The Concept of a Tourist Area Cycle of Evolution: Implications for Management of Resources. Ed: Butler. *The Tourism Area Life Cycle* (Vol. 1). Channel View Publications.
- Buunk, A. P. ve Gibbons, F. X. (2007). "Social Comparison: the End of a Theory and the Emergence of a Field". *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 102(1): 3-21.
- Calman, K. C. (1984). "Quality of Life in Cancer Patients- An Hypothesis". *Journal of Medical Ethics*, 10(3): 124-127.
- Carmichael, B. A. (2006). Linking Quality Tourism Experiences, Residents' Quality Of Life, and Quality Experiences For Tourists. G. Jennings ve N. Nickerson, (Ed.) *Quality Tourism Experiences*, Oxford: Elsevier, 115-135.
- Cavus, S. ve Tanrisevdi, A. (2003). "Residents' Attitudes toward Tourism Development: A Case Study in Kusadası, Turkey". *Tourism Analysis*, 7(3-1): 259-269.
- Chancellor, C., Yu, C. P. S. ve Cole, S. T. (2011). "Exploring Quality of Life Perceptions in Rural Midwestern (USA) Communities: an Application of The Core-Periphery Concept in a Tourism Development Context". *International Journal of Tourism Research*, 13(5): 496-507.

- Choi, H. S. C. ve Sirakaya, E. (2005). "Measuring Residents' Attitude Toward Sustainable Tourism: Development of Sustainable Tourism Attitude Scale". *Journal of Travel Research*, 43(4): 380-394.
- Chung, M. C., Killingworth, A. ve Nolan, P. (1997). "A Critique of the Concept of Quality of Life". *International Journal of Health Care Quality Assurance*, 10(2): 80-84.
- Clark, A., E. ve Oswald, A. J. (1996). "Satisfaction and Comparison Income". *Journal of Public Economics*, 61: 359-389.
- Coats, E. J., Janoff-Bulman, R. ve Alpert, N. (1996). "Approach Versus Avoidance Goals: Differences in Self-Evaluation and Well-Being". *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22(10): 1057-1067.
- Collinge, A., Rüdell, K. ve Bhui, K. (2002). "Quality of Life Assessment in Non-Western Cultures". *International Review of Psychiatry*, 14(3): 212-218.
- Cooper, C. ve Hall M. (2013). *Contemporary Tourism, an International Approach*. Oxford: Goodfellow Publishing.
- Costa, P. T. ve McCrae, R. R. (1980). "Influence of Extraversion and Neuroticism on Subjective Well-Being: Happy and Unhappy People". *Journal of Personality and Social Psychology*, 38(4): 668-678.
- Crandal, L. (1994). The Social Impact of Tourism on Developing Regions and Its Measurement. J. R. Ritchie ve C. R. Geoldner (Ed.). *Travel, Tourism and Hospitality Research, A Handbook for Managers and Resesrchers*. Canada: John Wiley&Sons, 413-423.
- Croes, R. (2012). Tourism, Poverty Relief, and the Quality-Of-Life in Developing Countries. M. Uysal, R. Perdue, M. Sirgy, (Ed.). *Handbook of Tourism and Quality-of-Life Research*. Netherlands: Springer, 85-103.
- Crouch, G. I. ve Ritchie, J. B. (2012). Destination Competitiveness and its Implications for Host-Community QOL. M. Uysal, R. Perdue, M. Sirgy, (Ed.). *Handbook of Tourism and Quality-of-Life Research*, Netherlands: Springer, 491-513.
- Cummins, R. A. (1996). "The Domains of Life Satisfaction: An Attempt to Order Chaos". *Social Indicators Research*, 38(3): 303-328.
- Cummins, R. A. (1997a). Assessing Quality of Life. R. Brown, (Ed.) *Quality of Life for People With Disabilities, Modes, Researches and Practices*, 2nd Edition, London: Nelson Thornes, 116-150.
- Cummins, R. A. (1997b). *Comprehensive Quality of Life Scale: Adult (ComQol-A5): Manual*. Centre for Australia-Asia Studies, Deaking University.

- Cummins, R. A. (2000). "Objective and Subjective Auality of Life: An Interactive Model". *Social Indicator Research*, 52(1): 55-72.
- Cummins, R. A. (2002). Vale ComQol: Caveats to Using the Comprehensive Quality of Life Scale: Welcome the Personal Wellbeing Index. Melbourne: Deakin University, http://acqol.deakin.edu.au/instruments/Caveats_ComQol_scales.doc (erişim tarihi: 12.12.2017).
- Diedrich, A. ve García-Buades, E. (2009). "Local Perceptions of Tourism as Indicators of Destination Decline". *Tourism Management*, 30(4): 512-521.
- Diener, E. (1984). "Subjective Well-being". *Psychological Bulletin*, 95: 542- 575
- Diener, E. (2000). "SubjectiveWell-Being, The Science of Happiness and a Proposal for a National Index". *American Psychologist*, 55: 34-43.
- Diener, E. (2006). "Guidelines for National Indicators of Subjective Well-Being and Ill-Being". *Applied Research in Quality of Life*, 1(2): 151-157.
- Diener, E., Oishi, S. ve Lucas, R. (2003). "Personality, Culture, and Subjective Well-Being: Emotional and Cognitive Evaluations of Life". *Annual Reviews Psychology*, 54: 403-425.
- Diener, E. ve Seligman, M. E. (2004). "Beyond Money Toward an Economy of Well-being". *Psychological Science in The Public Interest*, 5(1): 1-31.
- Diener, E. ve Suh, E. (1997). "Measuring Quality of Life: Economic, Social, and Subjective Indicators". *Social Indicator Research*, 40(1-2): 189-216.
- Diener, E., Sandvik, E., Seidlitz L ve Diener, M. (1993). "The Relationship Between Income and Subjective Well-Being: Relative or Absolute". *Social Indicator Reserch*, 28: 195-223.
- Diener, E. ve Fujita, F. (1995). "Resources, Personal Strivings, and Subjective Well-Being: a Nomothetic and Idiographic Approach". *Journal of Personality And Social Psychology*, 68(5): 926-935.
- Diener, E., Lucas, R. E. ve Scollon, C. N. (2006). "Beyond The Hedonic Treadmill: Revising The Adaptation Theory Of Well-Being". *American Psychologist*, 61(4): 305-314
- Diener, E., Suh, E. ve Oishi, S. (1997). "Recent Findings on Subjective Well-being". *Indian Journal of Clinical Psychology*, 24 (1): 25-41.
- Dolnicar, S., Lazarevski, K. ve Yanamandram, V. (2012). Quality of Life and Travel Motivations: Integrating the Two Concepts in the Grevillea Model. M. Uysal, R. Perdue, M. Sirgy, (Ed.). *Handbook of Tourism and Quality-of-Life Research*. Netherlands: Springer, 293-308.

- Dolnicar, S., Lazarevski, K. ve Yanamandram, V. (2013). "Quality of Life And Tourism: A Conceptual Framework and Novel Segmentation Base". *Journal of Business Research*, 66(6): 724-729.
- Doxey, G. V. (1975). A Causation Theory of Visitor-Resident Irritants: Methodology and Research Inferences. *The Impact of Tourism Sixth Annual Conference Proceedings of the Travel Research Association*, September.
- Dunn, E. W., Aknin, L. B. ve Norton, M. I. (2008). "Spending Money on Others Promotes Happiness". *Science*, 319(5870), 1687-1688.
- Dyer, P., Gursoy, D., Sharma, B. ve Carter, J. (2007). "Structural Modeling of Resident Perceptions of Tourism and Associated Development on the Sunshine Coast, Australia". *Tourism Management*, 28(2), 409-422.
- Ehrlich, C. (2012). "Be Careful What You Wish for But Also Why You Wish for it—Goal-Striving Reasons and Subjective Well-Being". *The Journal of Positive Psychology*, 7(6): 493-503.
- Ehrlich, C. ve Bipp, T. (2016). "Goals and Subjective Well-Being: Further Evidence For Goal-Striving Reasons As an Additional Level of Goal Analysis". *Personality and Individual Differences*, 89: 92-99.
- Eiser, C. ve Eiser, J. R. (2000). "Social Comparisons and Quality of Life Among Survivors of Childhood Cancer and Their Mothers". *Psychology and Health*, 15(3): 435-450.
- Faulkner, B. ve Tideswell, C. (1997). "A Framework for Monitoring Community Impacts of Tourism". *Journal of Sustainable Tourism*, 5(1): 3-28.
- Felce, D. ve Perry, J. (1995). "Quality of Life: Its Definition and Measurement". *Research in Developmental Disabilities*, 16(1): 51-74.
- Festinger, L. (1954). "A Theory of Social Comparison Processes". *Human Relations*, 7(2): 117-140.
- Ford, M. E. ve Nichols, C. W. (1992). Manual: Assessment of Personal Goals. Consulting, California: Psychologists Press.
- Fornell, C. ve Larcker, D. F. (1981). "Evaluating Structural Equation Models With Unobservable Variables and Measurement Error". *Journal of Marketing Research*, 39-50.
- Frechtling, D. (1994). Assessing the Impacts of Travel and Tourism-Measuring Economic Benefits. J. R. Ritchie ve C. R. Goeldner, (Ed.) *Travel, Tourism, and Hospitality Research: A Handbook for Managers and Researchers*, Canada: Wiley, 359-365.

- Fredrickson, B. L., Grewen, K. M., Coffey, K. A., Algoe, S. B., Firestine, A. M., Arevalo, J. M., G., Ma, J. ve Cole, S. W. (2013). "A Functional Genomic Perspective on Human Well-being". *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 110(33), 13684-13689.
- Fujita, F. ve Diener, E. (2005). "Life Satisfaction Set-Point: Stability and Change". *Journal of Personality and Social Psychology*, 88: 158–164
- Galloway, S. (2006). "Cultural Participation and Individual Quality of Life: A Review of Research Findings". *Applied Research in Quality of Life*, 1: 323-342.
- García, F. A., Vázquez, A. B. ve Macías, R. C. (2015). "Resident's Attitudes Towards the Impacts of Tourism". *Tourism Management Perspectives*, 13: 33-40.
- George, D. ve Mallery, P. (2016). IBM SPSS Statistics 23 Step by Step: A Simple Guide and Reference. NewYork: Routledge.
- Grzeskowiak, S., Sirgy, M. J. ve Widgery, R. (2003). "Residents' Satisfaction With Community Services: Predictors and Outcomes". *Journal of Regional Analysis and Policy*, 33(2): 1-36.
- Gu, H. ve Ryan, C. (2008). "Place Attachment, Identity and Community Impacts of Tourism: The Case of a Beijing Hutong". *Tourism Management*, 29(4): 637-647.
- Gursoy, D., Chi, C. G. ve Dyer, P. (2010). "Locals' Attitudes Toward Mass and Alternative Tourism: The Case of Sunshine Coast, Australia". *Journal of Travel Research*. 49(3): 381-394.
- Gursoy, D., Jurowski, C. ve Uysal, M. (2002). "Resident Attitudes: A Structural Modeling Approach". *Annals of Tourism Research*, 29(1): 79-105.
- Gursoy, D. ve Rutherford, D. G. (2004). "Host Attitudes Toward Tourism: An Improved Structural Model". *Annals of Tourism Research*, 31(3): 495-516.
- Haas, B. K. (1999). "Clarification and Integration of Similar Quality of Life Concepts". *Image: The Journal of Nursing Scholarship*, 31(3): 215-220.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. ve Anderson, R. E. (2009) Multivariate Data Analysis: A Global Perspective. Upper Saddle River: Prentice Hall. 7th Edition.
- Haley, A. J., Snaith, T. ve Miller, G. (2005). "The Social Impacts of Tourism: A Case Study of Bath, UK". *Annals of Tourism Research*, 32(3): 647-668.
- Hancock, G. R. ve Mueller, R. O. (2001). Rethinking Construct Reliability Within Latent Variable Systems. R. Cudeck, K. G. Jöreskog and D. Sörbom, (Ed.) *Structural Equation Modeling: Present and Future*. Lincolnwood: SSI Scientific Software, 195-216.

- Haralambopoulos, N. ve Pizam, A. (1996). "Perceived Impacts of Tourism: The Case of Samos". *Annals of Tourism Research*, 23(3): 503-526.
- Harrill, R. (2004). "Residents' Attitudes Toward Tourism Development: A Literature Review with Implications for Tourism Planning". *Journal of Planning Literature*, 18(3): 251-266.
- Harrill, R. ve Potts, T. D. (2003). "Tourism Planning in Historic Districts: Attitudes Toward Tourism Development in Charleston". *Journal of the American Planning Association*, 69(3): 233-244.
- Harvard (2017). Good Genes are Nice, But Joy is Better.,
<https://news.harvard.edu/gazette/story/2017/04/over-nearly-80-years-harvard-study-has-been-showing-how-to-live-a-healthy-and-happy-life/>, (erişim tarihi: 25.12.2017)
- Headey, B. (2008). "The Set-Point Theory of Well-Being: Negative Results and Consequent Revisions". *Social Indicators Research*, 85(3): 389-404.
- Headey, B. (2010). "The Set Point Theory of Well-Being Has Serious Flaws: on The Eve of a Scientific Revolution?" *Social Indicators Research*, 97: 7-21.
- Headey, B., Veenhoven, R. ve Wearing, A. (1991). "Top-Down Versus Bottom-Up Theories of Subjective Well-Being". *Social Indicator Research*, 24: 81-100.
- Hernández, B., Hidalgo, M. C., Salazar-Laplace, M. E. ve Hess, S. (2007). "Place Attachment and Place Identity in Natives and Non-Natives". *Journal of Environmental Psychology*, 27(4): 310-319.
- Hird, S. (2003). Individual Wellbeing: A Report for the Scottish Executive and Scottish Neighbourhood Statistics. Glasgow: NHS Health Scotland.
- Hofstede, G. (1984). "The Cultural Relativity of the Quality of Life Concept". *Academy of Management Review*, 9(3): 389-398.
- International Wellbeing Group (2013). Personal Wellbeing Index: 5th Edition. Australian Centre on Quality of Life, Deakin University, Melbourne.
- Johnson, J. D. ve Snepenger, D. J. (2006). Residents' Perceptions of Tourism Development Over The Early Stages of the TALC. R.W. Butler (Ed.). *The Tourism Area Life Cycle*, UK: Channel View Publication, 222-236.
- Johnson, J. D., Snepenger, D. J. ve Akis, S. (1994). "Residents' Perceptions of Tourism Development". *Annals of Tourism Research*, 21(3): 629-642.
- Jorgensen, B. S. ve Stedman, R. C. (2001). "Sense of Place as an Attitude: Lakeshore Owners Attitudes Toward Their Properties". *Journal of Environmental Psychology*, 21(3): 233-248.

- Joshanloo, M. ve Weijers, D. (2014). "Aversion to Happiness Across Cultures: A Review of Where and Why People are Averse to Happiness". *Journal of Happiness Studies*, 15(3): 717-735.
- Jun, S. H., Hartwell, H. J. ve Buhalis, D. (2012). Impacts of the Internet on Travel Satisfaction and Overall Life Satisfaction. M. Uysal, R. Perdue, M. Sirgy, (Ed.). *Handbook of Tourism and Quality-of-Life Research*. Netherlands: Springer, 321-337.
- Jurowski, C. ve Brown, D. O. (2001). "A Comparison of the Views of Involved Versus Noninvolved Citizens on Quality of Life and Tourism Development Issues". *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 25(4): 355-370.
- Jurowski, C., Daniels, M. ve Pennington-Gray, L. (2006). The Distribution of Tourism Benefits. G. Jennings ve N. P. Nickerson (Ed.) *Quality Tourism Experiences*, UK: Elsevier, 192-207.
- Kaján, E. (2014). "Community Perceptions to Place Attachment and Tourism Development In Finnish Lapland". *Tourism Geographies*, 16(3): 490-511.
- Kalaycı, Ş. (2010). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Ankara: Asil Yayın Dağıtım, 5. Baskı.
- Kaltenborn, B. P. ve Williams, D. R. (2002). "The Meaning of Place: Attachments to Femundsmarka National Park, Norway, Among Tourists and Locals". *Norsk Geografisk Tidsskrift*, 56(3): 189-198.
- Karadakis, K. (2012). The Influence of Small-Scale Sport Event Impacts on Personal and Community Quality of Life and Support for Sport Event Tourism. Yayınlanmamış Doktora Tezi, University of Florida. USA.
- Karagöz, Y. (2017). Spss ve Amos Uygulamalı Nitel-Nicel Karma Bilimsel Araştırma Yöntemleri ve Yayın Etiği. Sivas: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kim, S. ve Kim, H. (2009). "Does Cultural Capital Matter? :Cultural Divide and Quality of Life". *Social Indicators Research*, 93(2): 295-313.
- Kim, K., Uysal, M. ve Sirgy, M. J. (2013). "How Does Tourism in a Community Impact The Quality of Life of Community Residents?". *Tourism Management*, 36: 527-540.
- Kozaryn, A. ve Strzelecka, M. (2017). "Happy Tourists, Unhappy Locals". *Social Indicators Research*, 134(2), 789-804.
- Lamb, V. L. (1996). "A Cross-National Study of Quality of Life Factors Associated with Patterns of Elderly Disablement". *Social Science & Medicine*, 42(3): 363-377.
- Lankford, S. V. ve D. R. Howard. (1994). "Developing a Tourism Impact Attitude Scale". *Annals of Tourism Research*, 21: 121-139.

- Lee, T. H. (2013). "Influence Analysis of Community Resident Support for Sustainable Tourism Development". *Tourism Management*, 34: 37-46.
- Lee, D. J., Sirgy, M. J., Larsen, V. ve Wright, N. D. (2002). "Developing a Subjective Measure of Consumer Well-Being". *Journal of Macromarketing*, 22(2): 158-169.
- Lent, R. W. (2004). "Toward a Unifying Theoretical and Practical Perspective on Well-Being and Psychosocial Adjustment". *Journal of Counseling Psychology*, 51(4): 482-509.
- Lewicka, M. (2010). "What Makes Neighborhood Different From Home and City? Effects of Place Scale on Place Attachment". *Journal of Environmental Psychology*, 30(1): 35-51.
- Liang, Z. X. ve Hui, T. K. (2016). "Residents' Quality of Life And Attitudes Toward Tourism Development in China". *Tourism Management*, 57: 56-67.
- Liburd, J. J., Benckendorff, P. ve Carlsen, J. (2012). Tourism and Quality-of-Life: How Does Tourism Measure Up?. M. Uysal, R. Perdue, M. Sirgy, (Ed.). *Handbook of Tourism and Quality-of-Life Research*. Netherlands: Springer, 105-132.
- Lin, M. R., Huang, W., Huang, C., Hwang, H. F., Tsai, L. W. ve Chiu, Y. N. (2002). "The Impact of The Chi-Chi Earthquake on Quality of Life Among Elderly Survivors in Taiwan—A Before and After Study". *Quality of Life Research*, 11(4): 379-388.
- Low, S. M. ve Altman, I. (1992). Place Attachment a Conceptual Inquiry. I. Altman ve S. M. Low, (Ed.) *Place Attachment*, Boston: Springer, 1-12.
- Lucas, R. E., Clark, A. E., Georgellis, Y. ve Diener, E. (2003). "Reexamining Adaptation and The Set Point Model of Happiness: Reactions to Changes in Marital Status". *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(3): 527-539
- Lucas, R. E., Clark, A. E., Georgellis, Y., ve Diener, E. (2004). "Unemployment Alters The Set Point for Life Satisfaction". *Psychological Science*, 15(1), 8-13.
- Lucas, R. E. (2005). "Time Does Not Heal All Wounds a Longitudinal Study of Reaction and Adaptation to Divorce". *Psychological Science*, 16(12): 945-950.
- Lucas, R. E. (2007). "Adaptation and The Set-Point Model Of Subjective Well-Being Does Happiness Change After Major Life Events?". *Current Directions in Psychological Science*, 16(2): 75-79.
- Luhmann, M., Hofmann, W., Eid, M. ve Lucas, R. E. (2012). "Subjective Well-Being and Adaptation to Life Events: A Meta-Analysis". *Journal of Personality and Social Psychology*, 102(3): 592-615.
- Lykken, D. ve Tellegen, A. (May 1996). "Happiness is a Stochastic Phenomenon", *Psychological Science*, 7(3): 186-189.

- Mason, P. (2006). *Tourism Impacts, Planning and Management*. Great Britain: Elsevier.
- Mason, P. ve Cheyne, J. (2000). "Residents' Attitudes to Proposed Tourism Development". *Annals of Tourism Research*, 27(2): 391-411.
- Mathew, P. V. ve Sreejesh, S. (2017). "Impact of Responsible Tourism on Destination Sustainability and Quality of Life of Community in Tourism Destinations". *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 31: 83-89.
- McAllister, F. (2005). Wellbeing Concepts and Challenges: Discussion Paper, *Sustainable Development Research Network*, Edinburg.
- McCool, S. F. ve Martin, S. R. (1994). "Community Attachment and Attitudes Toward Tourism Development". *Journal of Travel Research*, 32(3): 29-34.
- McGehee, N. G. ve Andereck, K. L. (2004). "Factors Predicting Rural Residents' Support of Tourism". *Journal of Travel Research*, 43(2): 131-140.
- McKercher, B. ve Ho, P. (2012). Cultural Tourism and the Enhancement of Quality-of-Life. M. Uysal, R. Perdue, M. Sirgy, (Ed.). *Handbook of Tourism and Quality-of-Life Research*. Netherlands: Springer, 341-357.
- Meydan, C. H. ve Şeşen, H. (2015). Yapısal Eşitlik Modellemesi AMOS Uygulamaları. Ankara: Detay Yayıncılık, 2. Baskı.
- Meyer, L. (2011). An Exploratory Investigation of Perceived Tourism Impacts on Resident Quality of Life and Support for Tourism in Cologne, Germany. Yayımlanmamış Doktora Tezi, University of Florida, USA.
- Moscardo, G. (2008). Community Capacity Building: An Emerging Challenge for Tourism Development. G. Moscardo (Ed.) *Building Community Capacity for Tourism Development*, UK: Cabi Publishing, 1-15.
- Neal, J. D., Sirgy, M. J. ve Uysal, M. (1999). "The Role of Satisfaction With Leisure Travel/Tourism Services and Experience in Satisfaction with Leisure Life and Overall Life". *Journal of Business Research*, 44(3): 153-163.
- Olya, H. G. ve Gavilyan, Y. (2017). "Configurational Models to Predict Residents' Support for Tourism Development". *Journal of Travel Research*, 56(7): 893-912.
- Oprescu, G. (2011). "An Epistemological Perspective on the Quality of Life Concept". *Theoretical and Applied Economics*, 2(2): 171-180.
- Pavot, W. ve Diener, E. (2008). "The Satisfaction with Life Scale and The Emerging Construct of Life Satisfaction". *The Journal of Positive Psychology*, 3(2): 137-152.
- Perdue, R. R., Long, P. T. ve Allen, L. (1990). "Resident Support for Tourism Development". *Annals of Tourism Research*, 17(4): 586-599.

- Perdue, R. R., Long, P. T. ve Kang, Y. S. (1999). "Boomtown Tourism and Resident Quality of Life: The Marketing of Gaming to Host Community Residents". *Journal of Business Research*, 44(3): 165-177.
- Pizam, A. (1978). "Tourism's Impacts: The Social Costs to the Destination Community as Perceived by Its Residents". *Journal of Travel Research*, 16(4): 8-12.
- Powdthavee, N. (2009). "What Happens to People Before and After Disability? Focusing Effects, Lead Effects, and Adaptation in Different Areas of Life". *Social Science & Medicine*, 69(12): 1834-1844.
- Raykov, T. ve Marcoulides, G. A. (2006). *A First Course in Structural Equation Modeling*, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Ritchie, J. B. (1988). "Consensus Policy Formulation in Tourism: Measuring Resident Views via Survey Research". *Tourism Management*, 9(3): 199-212.
- Rivera, M., Croes, R. ve Lee, S. H. (2016). "Tourism Development and Happiness: A Residents' Perspective". *Journal of Destination Marketing & Management*, 5(1): 5-15.
- Ruta, D., Camfield, L. ve Donaldson, C. (2007). "Sen and the Art of Quality of Life Maintenance: Towards a General Theory of Quality of Life and its Causation". *The Journal of Socio-Economics*, 36(3): 397-423.
- Ryan, R. M. ve Deci, E. L. (2001). "On Happiness and Human Potentials: A Review of Research on Hedonic and Eudaimonic Well-Being". *Annual Review of Psychology*, 52(1), 141-166.
- Ryff, C. D. (1995). "Psychological Well-Being in Adult Life". *Current Directions in Psychological Science*, 4(4), 99-104.
- Ryff, C. D. (2014). "Psychological Well-Being Revisited: Advances in the Science and Practice of Eudaimonia". *Psychotherapy and Psychosomatics*, 83(1), 10-28.
- Sandbrook, C. G. (2010a). "Local Economic Impact of Different Forms of Nature Based Tourism". *Conservation Letters*, 3(1): 21-28.
- Sandbrook, C. G. (2010b). "Putting Leakage in its Place: The Significance of Retained Tourism Revenue in the Local Context in Rural Uganda". *Journal of International Development*, 22(1): 124-136.
- Santos, G. E. O. (2016) *The Tourism Multiplier Effect*. G. Lohmann ve A. P. Netto, (Ed.) *Tourism Theory: Concepts, Models and Systems*. Boston: Cabi Publishing.
- Scannell, L. ve Gifford, R. (2010). "Defining Place Attachment: A Tripartite Organizing Framework". *Journal of Environmental Psychology*, 30(1): 1-10.

- Schalock, R. L. (2004). "The Concept of Quality of Life: What We Know and Do Not Know". *Journal of Intellectual Disability Research*, 48(3): 203-216.
- Schalock, R. L., Brown, I., Brown, R., Cummins, R. A., Felce, D., Matikka, L. ve Parmenter, T. (2002). "Conceptualization, Measurement, and Application of Quality of Life For Persons with Intellectual Disabilities: Report of an International Panel of Experts". *Mental Retardation*, 40(6): 457-470.
- Schalock, R. L. ve Verdugo, M. A. (2002). *Handbook on Quality of Life for Human Service Practitioners*. Washington: American Association on Mental Retardation.
- Sharma, B. ve Dyer, P. (2009). "An Investigation of Differences in Residents' Perceptions on The Sunshine Coast: Tourism Impacts and Demographic Variables". *Tourism Geographies*, 11(2): 187-213.
- Sheldon, P. J. ve Var, T. (1984). "Resident Attitudes to Tourism in North Wales". *Tourism Management*, 5(1): 40-47.
- Sen, A. (1984). "The Living Standard". *Oxford Economic Papers*, 36: 74-90.
- Sinclair-Maragh, G. (2016). "Demographic Analysis of Residents' Support for Tourism Development in Jamaica". *Journal of Destination Marketing & Management*. 6(1): 5-12.
- Sirakaya, E., Teye, V. ve Sönmez, S. (2002). "Understanding Residents' Support for Tourism Development in the Central Region of Ghana". *Journal of Travel Research*, 41(1): 57-67.
- Sirgy, M. J. ve Cornwell, T. (2002). How "Neighborhood Features Affect Quality Of Life". *Social Indicators Research*, 59(1): 79-114.
- Sirgy, M. J., Efraty, D., Siegel, P. ve Lee, D. J. (2001). "A New Measure of Quality of Work Life (QWL) Based on Need Satisfaction and Spillover Theories". *Social Indicator Research*, 55: 241-302.
- Sirgy, M. J., Michalos, A. C., Ferriss, A. L., Easterlin, R. A., Patrick, D. ve Pavot, W. (2006). "The Quality-Of-Life (QOL) Research Movement: Past, Present, and Future". *Social Indicators Research*, 76(3): 343-466.
- Sirgy, M. J., Widgery, R. N., Lee, D. J. ve Yu G. B. (2010). "Developing a Measure of Community Well-Being Based on Perceptions of Impact in Various Life Domains". *Social Indicator Research*, 96: 295-311.
- Skantze, K., Malm, U., Dencker, S. J., May, P. R. ve Corrigan, P. (1992). "Comparison of Quality of Life With Standard of Living in Schizophrenicout-Patients". *The British Journal of Psychiatry*, 161(6): 797-801.

- Stokowski, P. A. ve Park, M. (2012). Resident Quality-of-Life in Gaming Communities. M. Uysal, R. Perdue, M. Sirgy, (Ed.). *Handbook of Tourism and Quality-of-Life Research*. Netherlands: Springer, 653-666.
- Stedman, R. C. (2006). "Understanding Place Attachment Among Second Home Owners". *American Behavioral Scientist*, 50(2): 187-205.
- Su, L., Huang, S. ve Huang, J. (2016). "Effects of Destination Social Responsibility and Tourism Impacts on Residents' Support for Tourism and Perceived Quality of Life". *Journal of Hospitality & Tourism Research*, DOI: 10.1177/1096348016671395.
- Suh, E., Diener, E. ve Fujita, F. (1996). "Events and Subjective Well-Being: Only Recent Events Matter". *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(5): 1091-1102.
- Sungur, O. (2010). Korelasyon Analizi, SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri. Ş. Kalaycı, (Ed.) *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, Ankara: Asil Yayın Dağıtım, 116-125.
- Suntikul, W., Pratt, S., I Kuan, W., Wong, C. I., Chan, C. C., Choi, W. L. ve Chong, O. F. (2016). "Impacts of Tourism on the Quality of Life of Local Residents in Hue, Vietnam". *Anatolia*, 27(4): 405-420.
- Şencan, H. (2005). Sosyal ve Davranışsal Ölçümlerde Güvenilirlik ve Geçerlilik, Ankara: Seçkin Yayın Evi.
- Şimşek, E. (2011). Örgütsel İletişim ve Kişilik Özelliklerinin Yaşam Doyumuna Etkileri. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Şimşek, Ö. F. (2007). Yapısal Eşitlik Modellemesine Giriş: Temel İlkeler Ve LISREL Uygulamaları. Ankara: Ekinoks.
- Tabachnick B. G. ve Fidell L.S. (2007). *Using Multivariate Statistics*, Boston: Pearson International Edition, 5th Edition.
- Taylor, S. E., Wood, J. V. ve Lichtman, R. R. (1983). "It Could Be Worse: Selective Evaluation as a Response to Victimization". *Journal of Social Issues*, 39(2): 19-40.
- Teye, V., Sirakaya, E. ve Sönmez, S. F. (2002). "Residents' Attitudes Toward Tourism Development". *Annals of Tourism Research*, 29(3): 668-688.
- Tomljenovic, R. ve Faulkner, B. (2000). "Tourism and Older Residents in a Sunbelt Resort". *Annals of Tourism Research*, 27(1): 93-114.
- Tovbin, D., Gidron, Y., Jean, T., Granovsky, R. ve Schnieder, A. (2003). "Relative Importance and Interrelations Between Psychosocial Factors and Individualized Quality of Life of Hemodialysis Patients". *Quality of Life Research*, 12(6): 709-717.

- Um, S. ve Crompton, J. L. (1987). "Measuring Resident's Attachment Levels in a Host Community". *Journal of Travel Research*, 26(1): 27-29.
- Uysal, M., Sirgy, M. J., Woo, E. ve Kim, H. L. (2016). "Quality of Life (QOL) and Well-Being Research in Tourism". *Tourism Management*, 53: 244-261.
- Uysal, M., Woo, E. ve Singal, M. (2012). The Tourist Area Life Cycle (TALC) and Its Effect on the Quality-Of-Life (QOL) of Destination Community. M. Uysal, R. Perdue, M. Sirgy, (Ed.). *Handbook of Tourism and Quality-of-Life Research*, Netherlands: Springer, 423-444.
- Vargas-Sánchez, A., Porras-Bueno, N. ve de los Ángeles Plaza-Mejía, M. (2011). "Explaining Residents' Attitudes to Tourism: Is a Universal Model Possible?". *Annals of Tourism Research*, 38(2): 460-480.
- Veenhoven, R. (1991). "Is Happiness Relative?". *Social Indicators Research*, 24(1), 1-34.
- Veenhoven, R. (1996). "Happy Life-Expectancy". *Social Indicator Research*, 39(1): 1-58.
- Wall, G. ve Mathieson, A. (2006). *Tourism: Change, Impacts, and Opportunities*. England: Pearson Education.
- Wang, S. ve Chen, J. S. (2015). "The Influence of Place Identity on Perceived Tourism Impacts". *Annals of Tourism Research*, 52: 16-28.
- Wang, Y. A. ve Pfister, R. E. (2008). "Residents' Attitudes Toward Tourism and Perceived Personal Benefits in a Rural Community". *Journal of Travel Research*. 47: 84-93.
- Ward, C. ve Berno, T. (2011). "Beyond Social Exchange Theory: Attitudes Toward Tourists". *Annals of Tourism Research*, 38(4): 1556-1569.
- Weaver, D. B. (2012). "Organic, Incremental and Induced Paths to Sustainable Mass Tourism Convergence". *Tourism Management*, 33(5), 1030-1037.
- Weiermair, K. ve Peters, M. (2012). "Quality-of-life Values Among Stakeholders in Tourism Destinations: A Tale of Converging and Diverging Interests and Conflicts. M. Uysal, R. Perdue, M. Sirgy, (Ed.). *Handbook of Tourism and Quality-of-Life Research*, Netherlands: Springer, 463-473.
- Williams, D. R. ve Vaske, J. J. (2003). "The Measurement of Place Attachment: Validity and Generalizability of a Psychometric Approach". *Forest Science*, 49(6): 830-840.
- Williams, J. ve Lawson, R. (2001). "Community Issues and Resident Opinions of Tourism". *Annals of Tourism Research*, 28(2): 269-290.
- Williams, D. R., McDonald, C. D., Riden, C. M. ve Uysal, M. (1995). Community Attachment, Regional Identity and Resident Attitudes Toward Tourism. *Proceedings*

- of the 26th Annual Travel and Tourism Research Association Conference. Wheat Ridge, CO: Travel and Tourism Research Association. 424-428.
- Wills, T. A. (1981). "Downward Comparison Principles in Social Psychology". *Psychological Bulletin*, 90(2): 245-271.
- Woo, E., Kim, H. ve Uysal, M. (2015). "Life Satisfaction and Support for Tourism Development". *Annals of Tourism Research*, 50: 84-97.
- Woo, E., Uysal, M. ve Sirgy, M. J. (2018). "Tourism Impact and Stakeholders' Quality of Life". *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 42(2): 260-286.
- World Health Organization. (1997). WHOQOL: Measuring Quality of Life World Health Organization: Division of Mental Health and Prevention of Substance Abuse. Geneva.
- World Tourism Organization (2016). 2016 Annual Report. <http://media.unwto.org/publication/unwto-annual-report-2016> (erişim tarihi: 15.12.2017)
- World Tourism Organization (2017). Tourism Highlights 2017 Edition. <https://www.e-unwto.org/doi/book/10.18111/9789284419029> (erişim tarihi: 12.03.2018)
- Yolal, M., Gursoy, D., Uysal, M., Kim, H. L. ve Karacaoğlu, S. (2016). "Impacts of Festivals and Events on Residents' Well-Being". *Annals of Tourism Research*, 61: 1-18.
- Yoon, Y., Gursoy, D. ve Chen, J. S. (2001). "Validating a Tourism Development Theory with Structural Equation Modeling". *Tourism Management*, 22(4): 363-372.
- Yu, C. P. (2011). Investigating Resident Attitudes Toward Tourism Development: A Community Quality of Life Perspective. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Indiana University, USA
- Yu, C. P., Cole, S. T. ve Chancellor, C. (2016). "Assessing Community Quality of Life in the Context of Tourism Development". *Applied Research in Quality of Life*, 11(1): 147-162.

EK 1– ANKET FORMU

Sayın Katılımcı,

Bu anket Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırlanmakta olan bir doktora tezi için geliştirilmiştir. Çalışma Alanya bölgesinde yaşayan yerel halkın turizm ve yaşam kalitesi algılarını ölçmeyi amaçlamaktadır. Çalışma sonuçları sadece bilimsel amaçlı olarak kullanılacak olup kişisel bilgileriniz kesinlikle paylaşılmayacaktır. Vereceğiniz cevapların içten olmasını diler, yaptığınız katkılardan dolayı teşekkür ederiz.

Prof. Dr. Mustafa GÜLMEZ
Akdeniz Üniversitesi, Turizm Fakültesi

Arş. Gör. Paşa Mustafa ÖZYURT
ozyurt@akdeniz.edu.tr – 0537 714 0624
Akdeniz Üniversitesi,
Turizm Fakültesi

1. Cinsiyet	☐ Kadın	☐ Erkek				
2. Yaş	☐ 18-25	☐ 26-35	☐ 36-45	☐ 46-60	☐ 61 ve üzeri	
3. Medeni durum	☐ Bekar	☐ Evli	☐ Diğer			
4. Eğitim durumu	☐ Okuryazar	☐ İlkokul	☐ Ortaokul	☐ Lise	☐ Önlisans	☐ Lisans
					☐ Lisansüstü	
5. Meşguliyet alanı	☐ Emekli	☐ Kamu personeli	☐ İşletme sahibi	☐ Öğrenci	☐ Çalışmıyor	
	☐ Ev hanımı	☐ Ücretli çalışan	☐ Serbest meslek	☐ Çiftçi	☐ Diğer	
6. Alanya’da mı doğdunuz? (Köy ve beldeler dâhil)	☐ Evet	☐ Hayır				
7. Çocukluğunuz Alanya’da mı geçti?	☐ Evet	☐ Hayır	☐ Kısmen			
8. Kaç yıldır Alanya’da yaşıyorsunuz?	☐ 1 Yıldan az	☐ 1-3 yıl	☐ 4-8 yıl	☐ 9-15 yıl		
	☐ 16-25 yıl	☐ 25 yıl üzeri				
9. Hangi sıklıkla turistlerle etkileşim (selamlaşma, konuşma vb.) içerisindeyiz?	☐ Hiç	☐ Nadiren	☐ Bazen	☐ Sürekli		
10. Ailenizde, sizin dışınızda turizmden veya turistlerden gelir elde eden var mı?	☐ Evet	☐ Hayır				
11. Sizin için doğru olanı işaretleyiniz						
☐ Sadece turistlere hizmet veren bir işletmede çalışıyorum						
☐ Hem turistlere hem de yerel halka hizmet veren bir işletmede çalışıyorum						
☐ Turizm sektöründe çalışmıyorum						
☐ Turizm sektöründe çalışmıyorum ama turizmden ek gelir elde ediyorum						
☐ Turistik işletmelere ürün veya hizmet satıyorum veya satan bir işletmede çalışıyorum						
12. Sizin için doğru olanı işaretleyiniz						
☐ Gelirim tamamını turizmden ve turizme bağlı iş kollarından kazanıyorum						
☐ Gelirim büyük bölümünü turizmden ve turizme bağlı iş kollarından kazanıyorum						
☐ Gelirim yaklaşık yarısını turizmden ve turizme bağlı iş kollarından kazanıyorum						
☐ Gelirim az bir kısmını turizmden ve turizme bağlı iş kollarından kazanıyorum						
☐ Turizmden ve turizme bağlı iş kollarından gelir elde etmiyorum						
13. Aylık ortalama gelirin (TL)	☐ 1.500 e kadar	☐ 1.501-2.500 arası	☐ 2.501-3.500 arası	☐ 3.501-4.500 arası	☐ 4.501-6.000 arası	☐ 6.001-10.000 arası
	☐ 10.001-20.000 arası	☐ 20.001-30.000 arası	☐ 30.000 üzeri			

Aşağıda Alanya ile ilgili bazı duygu ve düşüncelere yer verilmiştir. Lütfen her bir önerme için size uygun olan seçeneği işaretleyiniz. 1= Hiç Katılmıyorum 2= Katılmıyorum 3= Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum 4= Katılıyorum 5= Tamamen Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Alanya benim için çok özel bir yerdir	1	2	3	4	5
2. Alanya'yı kendimden bir parça gibi görüyorum	1	2	3	4	5
3. Alanya'ya çok bağlıyım	1	2	3	4	5
4. Alanya benim için çok önemlidir	1	2	3	4	5
5. Kendimi Alanya ile özdeşleştiriyorum	1	2	3	4	5
6. Alanya'nın ekonomik, sosyal ve çevresel gelişimi benim için önemlidir	1	2	3	4	5

Aşağıda Alanya'daki turizm gelişimiyle ilgili bazı önermeler yer almaktadır. Lütfen her bir önerme için size uygun olan seçeneği işaretleyiniz. 1= Hiç Katılmıyorum 2= Katılmıyorum 3= Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum 4= Katılıyorum 5= Tamamen Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
35. Genel olarak turizm faydalıdır	1	2	3	4	5
36. Turizm bölgemizin kalkınması ve gelişmesi için önemlidir	1	2	3	4	5
37. Alanya'da turizm daha fazla gelişmelidir	1	2	3	4	5

	Aşağıda, turizmin yaratmış olduğu ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel etkilerle ilgili bazı önermeler yer almaktadır. Lütfen her bir önerme için size uygun olan seçeneği işaretleyiniz. 1= Hiç Katılmıyorum 2= Katılmıyorum 3= Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum 4= Katılıyorum 5= Tamamen Katılıyorum	Hiç Katılmıyorum	Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
EKONOMİK ETKİLER	7.Turizm bölgemizin ekonomik gelişmesine katkı sağlar	1	2	3	4	5
	8.Turizm yeni gelir kaynakları yaratır	1	2	3	4	5
	9.Turizm bölgemizde yeni iş imkânları oluşturur	1	2	3	4	5
	10.Turizm başka sektörlerin de canlanmasını sağlar	1	2	3	4	5
	11.Turizm yerel yönetimlerin vergi gelirini artırır	1	2	3	4	5
	12.Turizm bölgemize yeni yatırımlar çeker	1	2	3	4	5
	13.Turizm geleneksel üretim yöntemlerini destekler (tarım, el sanatları)	1	2	3	4	5
	14. Turizm emlak ve arsa fiyatlarını artırır	1	2	3	4	5
	15. Turizm hizmet ve ürünlerin fiyatını artırır	1	2	3	4	5
	16. Turizm hayat pahalılığı yaratır	1	2	3	4	5
SOSYO-KÜLTÜREL ETKİLER	17. Turizm bölgemizdeki kültürel faaliyetlerin sayısını artırır	1	2	3	4	5
	18. Turizm bölgemizdeki eğlence faaliyetlerinin sayısını artırır	1	2	3	4	5
	19. Turizm kadın ve gençlere iş imkânı oluşturur	1	2	3	4	5
	20. Turizm insanların hoşgörülü olmasını sağlar	1	2	3	4	5
	21. Turizm toplumun kültürel gelişimine katkı sağlar	1	2	3	4	5
	22. Turizm kamu altyapı hizmetlerini geliştirir (ulaşım, su, internet, vb.)	1	2	3	4	5
	23. Turizm aşırı kalabalığa yol açar	1	2	3	4	5
	24. Turizm suç oranını artırır (gasp, hırsızlık, cinayet)	1	2	3	4	5
	25. Turizm uyuşturucu ve alkol tüketimini artırır	1	2	3	4	5
	26. Turizm geleneksel yaşam tarzımızı olumsuz etkiler	1	2	3	4	5
ÇEVRESEL ETKİLER	27. Turizm yerel halkın kullanabileceği yeşil alan ve parkların sayısını artırır	1	2	3	4	5
	28. Turizm tarihi ve kültürel yapıların korunmasını sağlar	1	2	3	4	5
	29. Turizm çevre koruma bilincini geliştirir	1	2	3	4	5
	30. Turizm araçlar için park yeri ve trafik sorununa yol açar	1	2	3	4	5
	31. Turizm kirliliğe neden olur (hava, su ve toprak)	1	2	3	4	5
	32. Turizm katı atık ve çöp sorunlarına yol açar	1	2	3	4	5
	33. Turizm doğal çevreye zarar verir	1	2	3	4	5
	34. Turizm gürültü kirliliğine neden olur	1	2	3	4	5

Aşağıdaki soruları cevaplarırken kendi yaşam koşullarınızı düşününüz. Her özellik için sıfırdan ona kadar rakam vardır. Rakamlar 0=hiç memnun değilim, 5= orta düzey, 10=tamamen memnunum yönündedir. Lütfen her bir önerme için memnuniyet derecenizi belirten rakamı işaretleyiniz

0= Hiç memnun değilim 5= Orta düzey 10=Tamamen memnunum

Önermeler											
38.Yaşam standardınızdan ne kadar memnunsunuz?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
39.Sağlığınızdan ne kadar memnunsunuz?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
40.Yaşamınızda başardıklarınızdan ne kadar memnunsunuz?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
41.Kişisel ilişkilerinizden ne kadar memnunsunuz?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
42.Kendinizi güvende hissetme düzeyinizden ne kadar memnunsunuz?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
43.Kendinizi bir topluluğun üyesi olarak hissetmekten ne kadar memnunsunuz?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
44.Geleceğinizin güvenliğinden ne kadar memnunsunuz?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
45.Dini ya da manevi hayatınızdan ne kadar memnunsunuz?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
46.Yaşamınızdan bir bütün olarak ne kadar memnunsunuz?	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Aşağıda Alanya ile ilgili bazı özellikler verilmiştir. Her özellik için sıfırdan ona kadar rakam vardır. Rakamlar 0=hiç memnun değilim, 5= orta düzey, 10=tamamen memnunum yönündedir. Lütfen her bir önerme için memnuniyet derecenizi belirten rakamı işaretleyiniz.

0= Hiç memnun değilim 5= Orta düzey 10=Tamamen memnunum

Önermeler											
47. Alanya'daki ekonomik durumdan	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
48. Alanya'daki doğal çevrenin durumundan	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
49. Alanya'daki sosyal durumdan	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
50. Alanya'daki yönetim durumundan	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
51. Alanya'daki iş ortamından	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
52. Alanya'daki güvenlik durumundan	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
53. Genel olarak Alanya'da yaşamdan	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve SOYADI	Paşa Mustafa ÖZYURT
Doğum Yeri - Tarihi	Trabzon /1985
EĞİTİM DURUMU	
Mezun Olduğu Lise	Sürmene Hasan Sadri Yetmişbir Anadolu Lisesi, Trabzon, 2003
Lisans Diploması	Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu, Konaklama İşletmeciliği Bölümü, 2010
Yüksek Lisans Diploması	Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Ana Bilim Dalı, 2013
Tez Konusu	İkinci Konut Sahibi Yabancıların Destinasyon Yaşam Kalitesi Kriterleri ve Analizi / Alanya Uygulaması
Yabancı Diller	İngilizce
BİLİMSEL FAALİYETLER	
SSCI İndekslerine Giren Dergilerde Yayımlanan Makaleler	
Kantarci, K., Başaran, M. A. and Özyurt, P. M. (2017). Understanding the impact of Turkish TV Series on inbound tourists: A case of Saudi Arabia and Bulgaria. <i>Tourism Economics</i> , 23, 712-716.	
Diğer Dergilerde Yayımlanan Makaleler	
Özyurt, P. M. and Kantarci, K. (2017) The Intervening Role of Competitiveness on the Relationship Between Sustainability and Tourism Performance: A Research on European Countries. <i>Economic Themes</i> , 55(1): 89-103.	
Kantarci, K., Başaran, M. A. and Özyurt, P. M. (2017) Determining Hotel Performance Through Consumer Generated Travel 2.0 Reviews: A Case of Kyrgyzstan. <i>Manas Journal of Social Studies</i> , 6, 131-145.	
Uluslararası Kitapta Bölüm	
Kantarci, K., Başaran, M. A. and Özyurt, P. M. (2017). Comparative Analysis of Central Asian Tourism Product from the Point of View of Turkish Travelers: The Case of Kyrgyzstan, Kazakhstan, Tajikistan, Uzbekistan and Turkmenistan. In: Eurasian Economies in Transition, Hic Gencer Aysen, Sözen İlyas, Sari Selahattin (Eds.). Cambridge Scholars Publishing, Newcastle, 339-357.	

Uluslararası Hakemli Kongre/Sempozyum Bildiri Kitaplarında Yer Alan Yayınlar

Kantarci, K., Başaran, M. A. and Özyurt, P. M. “DOKAP Bölgesinde Turizmin Sürdürülebilirliği Üzerine Bir İnceleme” *DOKAP Bölgesi Uluslararası Turizm Sempozyumu*, Trabzon, 23-24 Ekim 2017.

Kantarci, K., Başaran, M. A. and Özyurt, P. M. “Tourism Potential and Competitiveness Position of Caucasus Countries” *3. Uluslararası Türk Dünyası Turizm Sempozyumu*, Bişkek, Kırgızistan, 20-22 Nisan 2017.

Kahveci, A. and Özyurt, P. M. “Dental Tourism in the Concept of International Service Trade: New Horizon for Serbian Economy”. *International Conference: The Priority Directions of National Economy Development*, Niş Serbia, 13 October 2016.

Özyurt, P. M., Başaran, M. A. and Kantarci, K. “Analyzing of Expat Residential Tourists’ Quality of Life Conditions: A Case of Alanya” *The 24th Nordic Symposium in Tourism and Hospitality Research*, Reykjavik, Iceland, 1-3 October 2015.

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurumlar	Araştırma Görevlisi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Turizm İşletmeciliği Ana Bilim Dalı, 2011-2018. Araştırma Görevlisi, Sinop Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu, 2010-2011.
E-Posta	ozyurt@akdeniz.edu.tr / ozyurt.pm@gmail.com